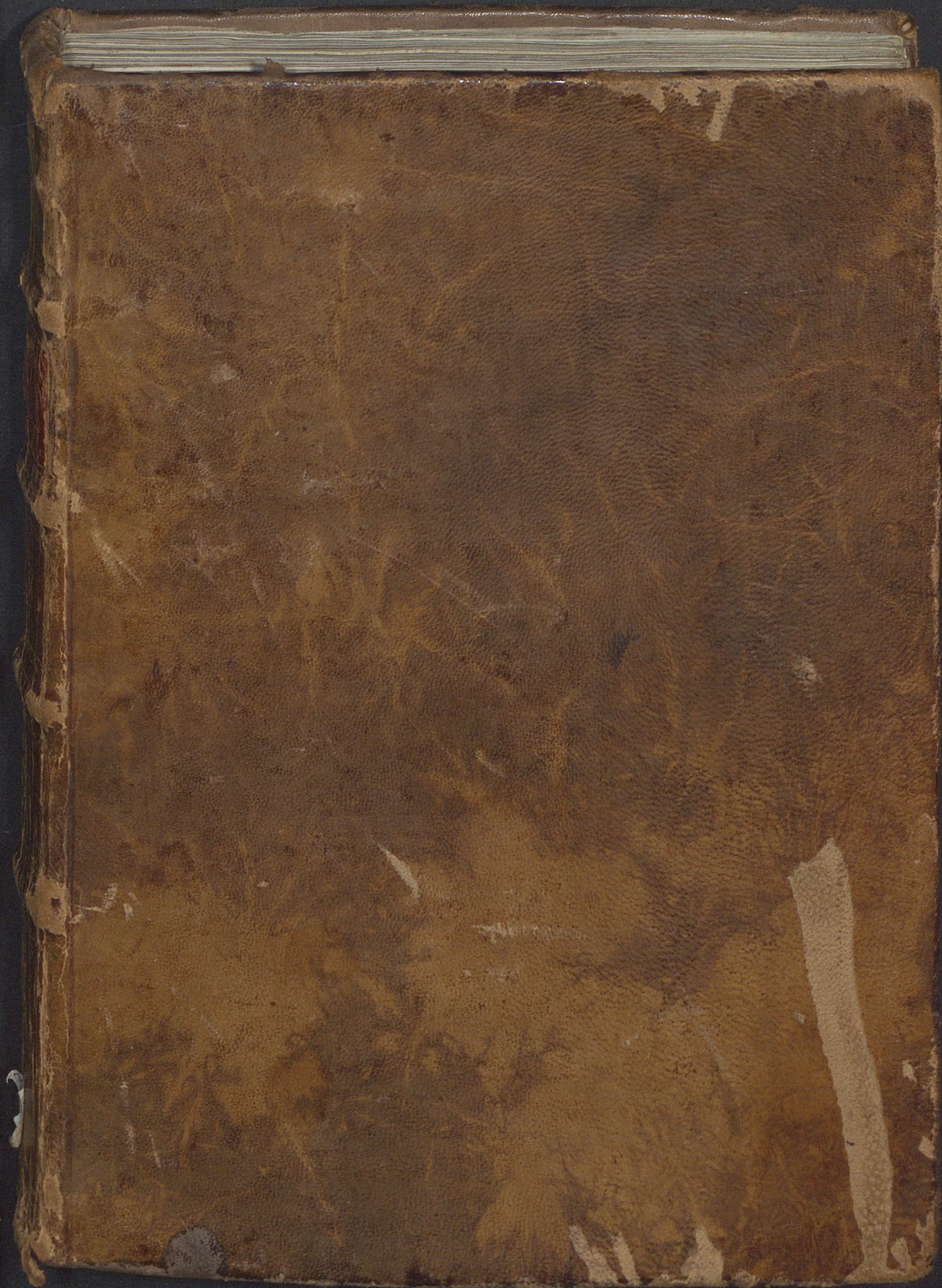






M. Terentii Varronis de lingua latina. de disciplina originum verborum. ad Ciceronem liber IIII. explicit. incipit liber V. — Terencio.



Quemadmodum vocabula essent imposita rebus in lingua latina, sex libris exponere institui. De his tris ante hunc feci: quos septumio misi; in quibus est de disciplina: quam vocant.

Quae contra eam dicerent volumine primo, quae pro ea secundo, quae de ea tertio. In his ad te scribam a quibus rebus vocabula imposita sint in lingua latina, et ea que sunt in consuetudine et apud poetas. quoniam unius cuiusque verbi naturae sint duae, a qua re, et in qua re vocabulum sit impositum. Itaque a qua re sit pertinacia, quom sequitur, ostenditur esse a pertendo. In qua re sit impositum dicitur, quom demonstratur, in quo non debet pertendi, et pertendit; pertinatiam esse. quod in quo oporteat manere, si in eo perstet, perseveratia sit. Priorem illam partem ubi quur, et unde sint verba scrutatur, graeci vocant ἐτυμολογίαν illam alteram ἀνάλογίαν. de quibus duabus rebus in his libris promiscue dicam, sed exilius de posteriore. Quae ideo sunt obscuriora, quod neque omnis impositio verborum extat, quod vetustas quasdam

Pertinacia a pertendo

deleuit, neque extat sine mendo omnis imposita, nec quae
recte est imposita, cuncta manet. Multa enim uerba litteris
commutatis sunt interpolata; neque omnis origo est nostrae
linguae e uernaculis uerbis; et multa uerba aliud nunc
ostendunt, aliud ante significabant; ut hostis. Nam tum
eo uerbo dicebant peregrinum, qui suis legibus uteretur, lib. 1. off. cic.
nunc dicunt eum quem tum dicebant perduellem. In quo gene-
re uerborum aut casuum erit illustrius unde uideri possit origo,
inde repetam. Ita fieri oportere apparet, quod recto ca-
su quom dicimus in eos obscurius est esse a potentia. qua
quom dicimus impotentem; et eo obscurius fit, si dicas
postea impos. Videtur enim pos significare potius pontem
quam potentem. Vetustas pauca non deprauat, multa tol-
lit; quem puerum uidisti formosum, hunc uides defor-
mem in senecta. Tertium seculum non uidet eum hominem,
quem uidit primum. Quare illa, quae iam maioribus
nostris ademit obliuio, fugitiua secuta sedulitas mu-
ti, et bruti neque retrahere. Non si non potuero inda-
gare, eo ero tardior, sed uelocior ideo si quero. Non me-
diocris enim tenebrae in silua, ubi hec captanda; neque eo,
quo peruenire uolumus, semitae tritae; neque non in tra-
mitibus quaedam obiecta, quae euntem retinere possent;
quorum uerborum nouorum, ac ueterum discordia omnis in con-
suetudine communi. quot modis litterarum commutatio
sit facta, qui animaduerterit, facilius scruari origines

patietur librorum. Reperiet enim esse commutata, ut in superioribus libris ostendi maxime propter bis quaternas causas. Litterarum enim fit demptione, aut additione, et propter earum tractatione, aut commutationem. item syllabarum productione, quae quoniam in superioribus libris quoiusmodi esset exemplis satis demonstraui, hic admonendum esse modo putaui. Nunc singulorum uerborum origines expediam; quorum quatuor explanandi gradus. Infimus, in quo etiam populus etiam uenit. Quis enim non uidet unde arctofodine et uiocurus. Secundus quo gramatica descendit antiqua, quae ostendit quemadmodum, quodque poeta finxerit uerbum, quod confinxerit, quod declinarit. hic Pacui rudentum sibilus. hic in ceruice rimtum pecus. hic clamide clupeat bacchium. Tertius gradus, quo philosophia ascendens peruenit, atque ea, quae in consuetudine comuni esset. aperire coepit. ut a quo dictum esset oppidum, uicus, uia. Quartus ubi est aditus, et initia regis. quo si non perueniam, scientiam ad opinionem aucupabor; quod etiam in salute nostra, non nunquam fecit, quom aegrotamus, medicus. Quod si summum gradum non attigero, tamen secundum praeteribo; quod non solum ad Aristophanis lucernam, sed etiam ad Cleantis lucubraui. Volui praeterire eos, qui poetarum

[Margin, left: incuruicer[uicum]]

[Margin, right: Cleanthis]

modo uerba, ut sint ficta expediunt. Non enim ui-
debatur consentaneum. quare me in eo libo, quod
finxisset Ennius, causam neglegere. quod non rex
latinus finxisset; quom poeticis multis uerbis magis
delecter, quam utar; antiquis magis utar, quam delecter. An
non potius mea uerba illa, quae hereditate a Romulo
rege uenerunt, quam quae a poeta libro relicta? Igitur quo- Liuio
niam in haec sunt tripartita uerba, quae sunt aut
uerborum diuisio
nostra, aut aliena, aut obliuia. De nostris dicam,
quur sint; De alienis, unde sint, de obliuiis relin-
quam; quorum partim quo ita inuenerim, ita opinor
scribam. In hoc libro dicam de uocabulis locorum, et quae
in his sunt, In secundo de temporum, et quae in iis fiunt,
In tertio de utraque re a poetis comprehensa. Pythago-
Pythagoras.
ras Samius ait, omnium rerum initia esse bina, ut
sententia de rerum initiis Pythagorae
finitum, et infinitum, bonum, et malum, uitam et mor-
tem, diem et noctem. Quare item duo status, et
motus; quod stat, aut agitatur corpus, ubi agitatur
locus, dum agitatur tempus, quod est in agitatu ac-
tio. Quadripartito magis sic apparebit. Corpus
est ut cursor, locus stadium, qua currit, tempus
hora, qua currit, actio cursio. Quare fit, ut ideo
fere omnia sint quadripartita, et ea aeterna, quod
neque unquam tempus, quum fuerit motus eius anim

interuallum tempus, neque motus ubi non locus, et
corpus. quod alterum est, quod mouetur. alterum
ubi. neque ubi is agitatus. non actio ibi. Igitur ini
tiorum quadrigae locus, et corpus, tempus, et actio.
quare quod quatuor genera prima rerum totidem.
uerborum enim horum, de quis locis et his rebus que in
his uidentur, in hoc libro summatim ponam. Sed quae
cognatio eius erit ubi, quae radices egerit, extra
fines suas persequemur. Saepe enim ad limitem ar
boris radices sub uicini prodierunt segetem. Quare
non quom de locis dicam si ab agro ad agrasium ho
minem ad agricolam peruenero ab erraro. Mul
ta societas uerborum, nec sine uino uinalia [illegible]
nec curia calabra sine calatione potest aperiri.
Incipiam de locis sub ipsius loci origine. Locus est — De locis
ubi locatum quid esse potest, ut nunc dicunt collocatum.
ueteres id dicere solitos apparet apud Plautum. fi
liam habeo grandem, cassam dote, at inlocabilem. neque
eam queo locare quoipiam. Apud Ennium. o terra
treca, ubi liberi fanum in ciuium muro locaui. ubi
quidque consistit locus, ab eo preco dicitur locare. quod
usque id emit quoad in aliquo constitit. precium inlo
carium quod datur. in stabulo et taberna ubi con
sistant. Sic loci muliebres, ubi nascendi initia con

sistunt. loca natura secundum antiquam diuisionem
prima, duo, terra, et caelum. Deinde particulatim
utriusque multa. Caeli dicuntur loca supera, et ea
deorum. Terrae loca infera, et ea hominum; ut
Asia. Sic caelum dicitur modis duobus, nam et
Asia quae non Europa; in quo etiam syria, et Asia
dicitur poris pars asiae. in qua est ionia, ac prouintia
nostra. Sic caelum, et pars eius, summum, ubi stellae,
et id, quod pacuuius, quom demostrauit, dicit. hoc uide cir «
cum supraque quod complexu continet terram. Cuoi subiun
git id, quod nostri caelum memorat. A qua bipartita di
uisione lucretius suorum unum et uiginti librorum initium
[illegible]. aetheris et terrae genitabile quaerere tepus. «

Celum unde dictum

Caelum dictum scribit Aelius, qd est caelatu, aut co
trario nomine caelatum qd apertum est. non male qd
posterior. multo potius a caelo, quam caelum a caelando.
Sed non minus illud alterum de caelando ab eo potuit
dici, qd inter diu caelatur, quam qd noctu non caelatur
omnino. eo magis puto a chao chouum. et hinc cae
lum. quoniam ut dixi hoc circum supraque qd comple «
xu cotinet terram cauum caelum. Itaque dicit andro
» ma, noctique caua caeli signitenentibus conficis bigis.
et Agamemno. in altisono caeli clypeo. cauum enim «
clipeum. Et ennius item ad uationem. caeli ingentes «

fornices. Quare, ut a cauo cauea, et cauile, et con
uallis cauata uallis, et cauere cauitione, ut cauium sic Conuallis.
ortum. unde omnia apud Hes. Esiodum, a chao cauo caelum.
Terra Terra dicta ab eo, ut Aelius scribit, quod teritur. Itaq;
terra in augurum libris scripta cum .r. uno. ab eo coloñs
locus cois: qui prope oppidum relinquitur. Territori
um, quod maxume teritur. Hinc linteum quod ter
ritur corpore: extermentarium. Hic in messi tritu
ra, quod tum frumentum teritur, et triuolum q terra Triuolum
tur. Hinc fines agrorũ termini, quod eae partes prop Termini
ter limitare iter maxume teruntur. Itaq; hoc cũ is
in latino aliquot locis dicitur: ut apud Accium nõ ter
minus, sed termen. hoc graeca qd
Euander enim, qui uenit in palatium e graetia Arcas,
uias quidem iter, quod ea uehendo teritur. Itẽ iterũ Iter
actus, qd agendo teritur, etiã ambitus iter, quod Ambitus
circumeundo teritur. nam ambitus circuitus; ab eoq;
xii. tabularũ interpetes ambitus parietis circuitum
esse describunt. Igitur tera terra, et ab eo poetae ap
pellarũt sũma terrae, quae sola teri possũt, sola are.
terra ut putãt eadem, et humus. Ideo Ennius in ter
ram cadentis dicere cubitis pinsibant humum. et Humatus.
qd terra sit humus. ideo is humatus mortuus, qui
terra obrutus. ab eo q Romanus combustus

in sepulcrum cuius obiecta gleba non est. Aut si os ·/.
exceptum ē mortu ad familiam purgandā, donec in
purgando homo ē opertus, ut pontifices dicūt qd in
humatus sit, familia funesta manet, et dicat̄ humili-
humilior
or. quae ad humum, ut sabini, et lucani; aut declina /.
Latium
to ab hominibus: ut apulia et latium. Vtrūq; ut Etru- Etruria
ria et tuscia. Quā regnū fuit latini, uniuersus ager
dictus latius, particulatī oppidis cognominatis, ut a
Prȩneste praenestinus, ab Aricia Aricinus; Vt nostri
augures publicȩ disserūt. Agrorū sūt gnā quinque.
agrorum genera
Romanus, Gabinus, peregrinus, hosticus, incertus,
Romanus
Gabinus.
Peregrinus
Hosticus
Incertus.
Romanus dictus, unde Roma, ab Romo. Gabinus,
ab oppido gabis. Peregrinus ager pacatus, qui ex
tra romanum, et gabinum, qd uno modo in his serua
tur auspicia, dictus peregrinus a pergendo, id est,
progrediendo; eō enim ex agro Romano primū pro
grediebantur. quo circa gabinus quoque peregri /.
nus. sed quos auspicia habent singularia, ab reli
quo discretus. hosticus dictus ab hostibus. Incertus
Ager.
is, qui de his quatuor, qui sit, ignoratur. Ager dic. Ager.
tus in quam terram qd agebāt, et unde qd age
bant fructus causa aliquod; id graeci dicūt. ·/.
ut ager quod agi poterat; sic quā agitatus
eius finis minimus constitutus, in latitudinem

pedes quatuor, fortasse an ab eo quatuor quod et quad
rupes agitur in longitudinem pedes centū uiginti. In qua
dratum actu, et latum, et longum esset centum uiginti. Mul
ta antiqui duodenario numero finierūt. ut duodecim curiis Iugerum.
Iugerum. actum. Iugerum dictū iunctis duobus actibus quadratis. Ce Centuria.
turia prima centum iugeribus dicta, post duplicata re
tinuit nomē, ut tribus actibus multiplicatis idem tenet
nomen. Ut quo agebāt actus, sic qua uehebāt actus.
Viae dictae qd fructus conuehebāt. uillae; qua ibāt. ab Via.
habitu iter appellarūt. qua id anguste. Semita ut se Semita.
miter dictum. Ager cultus ab eo quod ibi cū terra se
mina coalescebant. et ab in consitus incultus. quod pri
mum ex agro plano fructus capiebāt campus dictus. Po Campus
stea q̄ proxima superiora loca colere coeperūt. a colendo
colles appellarūt. Quos agros nō colebāt, ppt siluas. Colles.
aut id genus ubi pecus possit pasci. et possidebāt. ab usu Saltus.
suo saltus nominarūt. Haec etiam graeca &
nostri nemora. Ager quod uidebatur pecodum ac pecu Nemora
niae esse fundamētum. fundus dictus aut qd fundit q̄ Fundus
quot ānis multa. Vineta ac uinae a uite multa. Vitis Vineta.
a uino. Id a ui. Hinc uindemia. qd ē uini demia. aut Vitis Vindemia
uiti demia. Seges a satu idest semine. Semen. qd non Seges.
plane id quod inde hīt seminaria semētem. Item alia. Semen
quo segetes ferūt. fruges a fruendo fructus. a spe spicae. Fruges
ubi et culmi. quod in summo capo nascuntur. et summus Spica Culmi

culmen ubi frumenta secta. ut terant et arescat area. propter horum similitudinem in urbe loca pura areae. a quo potest etiam ara deum. quod pura: nisi potius ab ardore ad quem ut sit fit ara. a quo ipsa area non abest. quod qui arefacit. ager est solis. Ager resti

Ager restibilis — bilis. qui restituitur ac reseritur quotquot annis. Contra qui intermittitur a novando novalis. Ager arvus et arationes ab arando. ab eo quod aratri vomer sustulit sulcos. quo ea terra iacta idest proiecta porca. Prata dicta ab eo quod sine opere parata. Quod in agris quotquot annis rursum rursum facienda eadem: ut rursum capias fructus: appellata rura. dividit in eos cuius scribit sulpicius. plebei rura largitur ad a rea. Predia dicta item ut predes a prestando quod ea pignore data publice mancupes fidem prestent. ubi nunc est Roma septem montium demissior infimus humi limus quod in mundo infima humus. humor. hic itaque ideo lucilius. Terra obijt in nimbos imbresque. pacuui us. Terra exalat auram. atque auroram humidam humectam. hic ager uliginosus humidissimus. hic

Uuidus — udus uuidus. hinc sudor. quius deorsum in terra. unde sumpote puteus. nisi potius quod colis dicebat. ut potamon. sic potura potu. non ut nunc [illegible] puteis oppidum ut puteoli. quod in circum eum locum

Rura



aquae frigidae et caldae multae. nisi a putore potius. qd
putidus odoribus saepe ex sulphure et alumine. Ex
tra oppida a puteis puticuli. qd ibi in puteis obrueb
antur homines. nisi potius ut aelius scribit puticulae. Puticule
quod putescebat ibi proiecta cadauera. q locus publi
cus ultra exquilias. Itaqz eum afranius puticulos in
togata appellat. qd inde suspitiut perpetuos lumen.
Lacus lacuna magna. ubi aqua cotineri pot. Pa palus
lus paululum aquae in latitudinem. et palam latius
diffusae. Stagnum a graeco quod
nom het pinam. hic ad ullas rutundas stagna. qd
rutudu facillime cotinet. anguli maxime laborant.
fluuius qd fluit. Item flumen. a quo lege prediorum
urbanorum scribitur scribitur stillicidia flumina q
uae ut fluat ita cadatqz Int haec hoc interest. qd
stillicidium eo qd stillatim cadet. flumen qd fluit
continue. Amnis id flumen qd circuit aliquod. Annis ab ambitu
na ab ambitu amnis. ab hoc q circu alter unum
habitat amniternini appellati. ab eo q populum
candidatus circum id ambitet. q aliter facit inda
gabili ex ambitu causas dicit. Itaqz tyberis amnis.
quod ambit martium campum et urbem. Oppidum
inter amna dictum quod inter amnis e costitutum.

Item antemnae. quod ante amnis. quanto influit in
tiberim. quod bello male acceptum consenuit. Tyberis
quod caput extra latium. si inde nomen quoque exfluit influ
it in linguam nostram: nichil latinum.
ut quod oritur ex sannio uolturnus. nichil. ad latinam
linguam. ad quod primum oppidum ab eo secundum
mare uolturnum. ad nostram ad latinum uocabulum:
ut tiberinus non et colonia enim nostra uolcornus.
et deus tiberinus. Sed de tiberis nomine anceps histo
Tyberis. ria. Nam et suum etruria. et latium suum esse cre
dit. quod fuerint qui ab tebri ueiano regulo ueientium
dixerit appellatam primo thebrim. Sunt qui tiberim prius
nomen latinum albulam uocitatum litteris tradiderit. po
sterius propter tiberinum regem latinorum mutatum. quod ibi
interierit. Nam hoc eius ut tradunt sepulcrum. Ut
omnis natura in caelum et terram diuisa est: sic caeli re
gionibus terra in asiam et europam. Asia enim iacet ad
meridiem et austrum. Europa ad septentriones et aq
lonem. Asia dicta ab nympha a qua et iapeto tradi Asia.
tur prometheus. Europa ab Europa agenoris: quam Europa
ex fenice manlius scribit taurum exportasse: quorum
egregiam imaginem ex aere pythagoras tarenti. Eu
ropae loca multae incolunt nationes. Ea fere nominata
aut tralatitio nomine ab hominibus nominatum ab tot

montibus quos postea urbs muris comprehendit. e quis
capitolinum dictum quod hic quom fundamenta fode- Capitolium.
rentur aedis Iouis. caput humanum dicitur inuentum.
Mons tarpeius. Hinc mons antea tarpeius dictus a uirgine uesta
le tarpeia: quae ibi a sabinis necata armis et
sepulta. quoius nominis monimentum relictum. quod
et nunc eius rupes tarpeium appellatur saxum. Hu
nc antea montem saturnium appellatum prodiderunt. et
ab eo late saturniam terram. Ut et Ennius appellat.
Antiquum oppidum in hoc fuisse saturnia scribitur. Eius
uestigia et nunc manent tria. quod saturni fanum in
faucibus. quod saturnia porta. quam iunius scribit
ibi: quam nunc uocant pandanam. quod post aedem
saturni in aedificationibus legibus priuatis parietes postu
ci muri sunt scripti. Auentinum aliquot de causis di- Auentinus mons.
cunt; neuius ab auibus, quod eo se ab tiberi ferrent
aues, alii ab rege Auentino albino, quod sit sepultus,
Alii Auentinum ab aduentu hominum, quod commune latinorum
ibi dianae templum sit constitutum. Ego maxime
puto, quod ab aduectu; nam olim paludibus mons erat
at ab reliquis disclusus. Itaque eo ex urbe adueheban-
tur ratibus. Quoius uestigia quod ea qua tum di
citur uelabrum. et unde escendebant ad infimam nouam

Velabrum.. · nam locus sacellum larum. uelabrum. a uehendo ue
latură. facere etiam nūc dicuntur: qui id mercede fa
ciūt. Merces dicitur amerendo et ere. huic uectur Mecen
ae q ratibus transibat quadras. Ab eo lucilius scrip
sit quadrantis ratiti. Reliqua urbis loca olim dis
creta. quom argeorum sacraria in septem et uig
Argeos · inti partis urbis sūt disposita. Argeos dictos putat
a pncipibus qui cum hercule arguio uenerūt Ro
mam. ⁊ in saturnia subsederūt. E quis pma scripta
est regio suburbana. secunda Esquilina. tercia col
lina. quarta palatina. In suburbane regionis pa
te pnceps ē celius mons acele uibene tusco duce · Celius
nobili: qui cum sua manu dicitur romulo uenis
se auxilio contra latinum regem. Hinc post ce
lii obitum. qđ nimis munita loca teneret. neqꝫ si
ne suspicione erit. deducti in planū dicunt. ab
eis dictus uicus tuscus. et ideo ibi uortumnum
stare. quod is deus etruriae. pnceps de celianis
quia suspitione liberi esset. traductos in eum lo
cum qui uocatur celiolum. quom celion coniūctu
carinae. et inter eas. que locum ceroniēsem ap
Ceroniensem. · pellatū apparet. qđ pmae regionis quartū sacra
rium scriptum sic est. Cerolienses. que tricepsi
circa mineruiam qua in celio monte itur in

tabernola est. cerulensis a cerularu[m] uictu dictus.
carine postea cerionia. Quod hinc orit[ur] caput
sacrae uiae ab streniae sacello quae p[er]tinet i[n] ar
ce. qua sacra quotquot m[en]sibus feruntur i[n] arcem.
et per qua[m] augures ex arce p[ro]fecti solent i[n]augura
re. huius sacre uiae pars haec sola uolgo nota:
quae e[st] a foro eunti primoro cliuo. Eidem regio
ni attributa subura. q[uo]d sub muro terreo carinarum
In eo est argeorum sacellum sextum. Subura Iu — Subura.
nius scribit ab eo quod fuerit sub antiqua urbe:
quoi testimonium potest esse quod sub est et loco
q[ui] terreus murus uocatur. Sed pago potius succu
sano dictam puto succusam. nu[n]c scribitur
tercia littera. c. non. b. pagus succusanus. q[uo]d suc — Pagus s[u]b[urb]us. Inu[...]
curreit carinis. // Secundae regionis esquilinae a
lii has scripserunt ab excubiis regis dictas. alii
q[uo]d excultae a rege tullio essent. huic origini
magis conueniunt loca uicini. q[uo]d ibi locus dicitur fa
cutalis et larum. querquetulanum. Sacellum
et lucus mefitis et iunonis lucinae. quor[um] angu
sti fines. non mirum. iam diu enim late auari
tia unie est. Esquiliae duo montes habiti. q[uo]d
pars oespeus mons suo antiquo no[m]i[n]e etia[m] nu[n]c in

sacris appellatur. In sacris argeor scriptu sit est.
Oppius mons princeps qh sdius lacum facultalem sini
stra que secundum merum e. Oppius mons terticep
sois lacum esqlinum dexterior uia in taberndla est.
Oppius mons quarticepsois lacu exqlinu uiam dexte
riorem i figlinis e. Septius mons qnticepsois lac
um poetelin. Esqlinis e cespius mons sexticeps
apud aedem Junonis lucinae ubi editumus habere
solet. Tertiae regionis colles quinque aedor fa
nis appellati. E quis nobiles duo colles uiminalis a
Joue uimino. qd ibi arae sut q qd ibi uiminata
fuerat. colles qrinalis qrim fanum sut. q aqritib;
q cu tatio curibus uenerut ab roma. qd ibi habue
rint castra. qd uocabulum coniectar regionu noi
na obliterauit. Dictos cum collis pluris apparet
ex argeor sacrifitiis. in qb; scriptu sit e. Collis
quirinalis terticepsois edem quirim. Collis saluta
ris quarticeps aduersum e pilonarois edem salutis.
Collis mutialis qnticeps. apud edem dei dei fidim
delubro ubi editumus habere solet colles latiaris sex
ticeps in uico in stelano sumo. apud auracilum
aedificium solum e. horu deor arae a quib; co
gnomina habet in eius regionis partib; sut. Quae.

regionis palatium q̄d palantes cū euadro uenerunt. q̄ et palatini ib originees ex agro reatino q̄ appellat palatium ibi conseruit. sed hoc alii a palantio uxore Latini putarunt. Eundem hunc locum á pecore dictum putant q̄dam. Itaq; neuius balatium appellat. huic cermalum & uellias coniunxerunt. quod in hac religiā scriptum ē. Germalense quinticeps apud aedem romuli. et uelienses sexticeps in uelia apud aedem deū penatium. Germalum a germanis romulo & remo. quod id ficum ruminalem et ii ibi inuenti. quo aqua hiberna tyberis eos detulerat in alueolo expositos. Veliae uni uerunt plures accepi causas. in q̄s quod ibi pastores palatini. ex quibi ante tonsurā inuentam uellere lanam sint soliti. á quo uelle in era dicitur. Ager Romanus p̄imū diuisus in partis treis. a quo tribi appellata tatiensium. ramnium. lucerū. noīatae. ut ait Ennius titienses ab tatio. ranenses a romulo. lucerenses ut iunius ab lucumone. Sed omīa haec uocabula tusca. ut uolnius q̄ tragoedias tuscas. sc̄psit. dicebat. ab hoc q̄ quatuor p̄tis urbis. tribi dictae ab locis. Suburana. Palatina. Esqlina. Collina. quinta quod sub roma Romilia. sic reliqua tertia ab iis rebi. quibi in tribum libros scripsi. q̄d ad loca quaeq; his coniuncta fuerunt. ... Dixi nunc

De dijs

de iis quae in locis esse solent. Inmortalia et mortalia expediam ita ut prius quod ad deos ptinet dicam. Principes dei Caelum et terra. hi dei idem q aegypti serapis et isis. et si arpocrates digito significat ut taceam. Tacitum idem. Principes in latio Saturnus et ops. Terra enim et caelum ut mothraciu initia docent. sunt dei magni. et hi quos dixi multis nominibus. non quas ambracia ante portas statuit duas uirilis species aeneas dei magni. Neque ut uolgus putat hi samathraces dij q castor et pollux. sed hi mas et femina. et hi q uos augurum libri scriptos habent. Sic diui q pot es pro illo quod samatraces haec duo caelum et terra quod anima et corpus. humidum et frigidum. Terra sum oua parere solet genus pennis condecoratum. non animam ut ait ennius. et post inde uenit diuinitus pullis ipsa anima. sim ut zenon citius. Animalium semen ignis. is q animam ac mens q caldore caelo. quod hic innumerabiles et inmotales ignes. Itaque Epicharmus dicit. de mente humana ait. istic est de sole sumptus ignis. idest sol est. is q totus mentis est. ut humores frigidae sunt humi: ut supra ostendi. quibus iuncti caelum et terra omnia exgenuerunt. quod per hos nata frigori miscet calorem. atque homori aritudinem. Recte igitur pacuuius quod

ait aiam aether adiungat. et Ennius. terra corpus
quae dederit. ipsam capere neque dispendi facere hilum
animae et corporis discessus quod nati sis exitus. inde exi
tium. ut quom in unum inciit. initia inde omne corpus.
ubi nimius ardor aut humor: aut interit aut si manet
et sterile. quoi testis aestas et hiems. quod in altero
aer ardet et spica aret. in alto nata ad nascendam
cum imbre et frigore luctare non volt. et tottus ue
re expectat. Igitur duplex causa nascendi. Ignis et
aqua. Ideo ea nuptiis in limine adhibentur quod con
iungit. hic et mas ignis. quod ibi semen. aqua
foemina. quod foetus ab eius humore. et horum iunctio
nis uis uenus. hinc comicos. huic uictrix uenus.
uides ne haec. non quod uincere uelit uenus. sed uin
cire ipa uictoria. ab eo quod superati uinciunt utrique.
Testes poesis quod et uictoria et uenus dicitur. cae
ligena. tellus enim quod prima uicta caelo uicto
ria ex eo. Ideo haec cum corona et palma. quod
corona uinculum capitis. et ipsa a uictura dicitur.
uiere est uincere. a quo est in sotadico enim. ibant ma
la cuiere uenetiam. corollam palmam: quod exutra
que parte natura uicta habet paria folia. Poetae de
caelo quod semen igneum cecidisse dicunt in mare. ac
natam e spumis uenerem coniunctione ignis et hu

Victoria a uictura
Viere.

moris. quam habent uim significantes seueris. aquaminatis dicta uita. Et illud aluchio uis ē uita. uides: uis nos facere omnia Quare quod caelum principium. ab satu ē dais saturnus; et quod

Saturnus

ritus saturnalium

signis saturnalibus cerei superioribus mittuntur. Terra Ops. qd hic omē opus, et hac opus ad uiuendum, et ideo dr ops mater, qd terra mater. Haec enim terris gentis omnis peperit, et resumit denuo. quae dat cibaria, ut ait ennius, quae qd gerit fruges ceres. Antiquis enim qd nunc, et idem. hi dei caelum, et terra. Iupiter et Iuno, quod ut ait ennius. istic ē is Iupiter: quem dice: quem graeci uocant aerem qui uentus ē, et nubes. Imber postea, atque ex imbre frigus uentis, post fit aer denuo. Haec propter Iupiter sunt ista, quae dico tibi. qua mortalis, atque urbes, beluas que omnis iuuat qd hic omes, et sub hoc eundem appellans dicit. diuum que hominum que, pater rex. Pater qd patefacit semen,

Ops

Pater quod patefacit semen.

nam tum ē conceptum, et inde quom exit, qd oritur. Hoc idem magis ostendit antiquius huius nomen. Nam olim diouis et diespiter dictus, id est, dies pater, a quo dei dicti, qui inde, et dies, et diuum; unde sub diuo diuus fidius. itaque inde eius perforatum tectum. ut ea uideatur diuum, id est, caelum. Quidam negant sub tecto per hunc deierare oportere. Aelius diuumfidium

dicebat diouis filium. ut graeci castore.
et putabat hu(n)c esse sanctum ab sabina lingua (et) herculem
a graeca. Idem hic diespiter dicitur infimus, q(ui) e(st) coniunctus te
rae; ubi omia oriuntur, ut aboriuntur. quor(um) q(uo)d finis or
tum orcus dictus. quod Iouis Iuno coniunx. et is caelum. — iuno qui sit dicta
haec terra quae eadem tellus, et ea dicta, quod una cu(m)
Ioue iuuat Iuno, et regina q(uo)d huius omia terrestria sola.
uel quod ita sabini. Vel solum ita lucet. ut ex eo deo di
es sit luna, uel quod sola lucet noctu. Itaq(ue) ea dicta nocti — luna q(uod) sola nocte
noctiluca in — luca in Palatio; Nam ibi noctu lucet templum. hanc ut
solem Apollinem, quida(m) dianam uocant. Apollinis uocabulu(m)
graecum alterum, altum latinum, et hi(n)c q(uo)d luna i(n) altitu
dinem (et) latitudinem simul, et diuiana appellata. hinc
Epicharmus ennii proserpinam q(uo)q(ue) appellat. q(uo)d solet esse
sub terris. dicta proserpina q(uo)d haec ut serpens modo i(n) dex — proiecto
tram modo in sinistram p(ar)tem late mouetur. Serpere
(et) prospere idem dicebat. ut plautus. quod scribit qu(a)si ce
prosipens bestia. quae ideo quoq(ue) uidetur ab latinis Iuno
lucina dicta, uel quod est e terra, ut physici dicunt, (et) lu
cet; quod uel ab luce eius, qua quis conceptus e(st), usq(ue) ad
eam, qua partus quis in lucem una iuuat. donec m(en)sib(us) — lucina nomen
actis, p(ro)duxit in lucem. ficta ab iuuando (et) luce Iuno. lu
cina, a quo parientes eam inuocant. luna enim nascen
tium dux, q(uo)d me(n)ses huius hoc uidisse antiquas appa(r)et

quod mulieres potissimum supcilia sua atribuerunt ei deae. Hic ei debuit maxume collocari iuno lucina. ul ab dijs lux datur oculis. Ignis a nascendo, qd hic nascatur, et omne qd nascitur ignis scandit; ideo calet et q denascitur, eum amittit, & frigescit. Ab ignis iam maiore ui, ac uiolentia uolcanus dictus, ab eo qd ignis pp splendorem fulget; fulgor, & fulmen, et fulgur, qd fulmine ictum contrarijs dijs. Ab aquae lapsu lubrico limpha. limpha iuturna quae iuuaret. Itaqs multi aegroti propter id nom, hic aquam petere solent a fontibus et fluminibus, ac caeteras aquas dei. ut tyberinus ab tyberi: et ab lacu uelini uelinia, et limphae comitijs: ad lacum cutilensem acomotu. qd ibi insula in aqua comouetur. Neptunus qd mare terras obnuit, ut nubes caelum abnuptu idest opeitione: ut antiq. a quo nuptiae nuptus dictus. Salatia neptuni a salo. Venelia auenien do ac ueto illo quem plautus dicit. quod ibi dixit. q secundo ueto "uentus est tranqllo mari uentum gaudeo. Bellona a bello. nunc quae duellona aduello. Mars ab eo, quod maribus in bello praeest, aut qd sabinis acceptus, ibi est mamers. Quirinus a qritibus. Virtus ut uirilius a uirilitate. Honos ab honesto onere. Itaqs honestum dicitur, quod honeratum, et dictum, onus e honos qui sustinet rem. p. Castoris nom. graecum. pollucis.

Iuno lucina

Vulcanus cur sic dictus

Neptunus

Virtus

Honos. Honestum

Vulcanus

Nuptiae

Bellona

Mars

a graecis in latinis litteris ueteribus nom quod e inscri
bitur: ut pollucés. non ut
pollux. Concordia a corde congruente. feronia mine
ua. nouesides a sabinis paulo aliter ab eisdem dicimus
herculem. uestam. salutem. fortuna. fontem. fidem.
earae sabinum lingua molent quae tati regis uoto sunt
romae dedicatae. Nam ut analés, dicunt, uouit opi, flore
ue. dioioui, saturnoque soli, lunae, uolcano et summano.
Item que larundae, termino, quirino, uortumno, laribus, dia
nae. lucinaeque. E quis non nulla noia in utraque lingua ha
bent radices. ut arbores quae in cofinio natae in utroque
agro serpet. potest enim saturnus hic de alia causa esse
dictus atque in sabinis. et sic dianae. de quibus sup dictum
est. quod ad inmortalis attinet. Haec deinceps quod
ad mortalis attinet uideamus. de his animalia in tribus locis,
quod sunt in aere, in aqua, in terra. A suma pte ifimam
descendam. Primum nomen nominem Alites, alis uolu
cres a uolatu, deinde generatim. de his pleraque ab suis
uocibus, ut haec upupa, cuculus, coruus, hirundo, ulula,
bubo. Item haec. pauo. anser. gallina. columba. Sunt
quae aliis de causis appellatae; ut noctua, quod noctu ca
nit, ac uigilat; lusciola, quod luctuose canere existimat.
atque esse ex attica progne in luctu facta auis. Sic ga
lericus; et motacilla, altera quod in capite het plumam

Concordia

De animalibus

Volucres a uolatu

Lusciola

Motacilla.
Galericus.

Merula. elatam, altera qd semp mouet caudam. Merula, qd
mera, idest, sola uolitat. contra ab eo graguli, qd grega
Graguli tim, et quidam graeci greges. gergera; ficedula et mi
liariç. a cibo, quod alta fico, altç milio fiut pingues.
Aquatilium uocabula animalium. parti sut uernacu
la. partim peregrina foris. Murena, quod myrena graece
~~Et~~ thunnus. quoius ite partes
graecis uocabulis omes. ut melander atq; uracon. Vo
cabula piscium pleraq; traslata a terrestrib; ex aliqua
pte similib; reb;. ut anguilla, lingula, casudis. Alia
[P]iscium nomina unde [d]icta. a colorib; ut haec asellus, umbra, turdus, Alia a ui
quadam. ut haec lupus, canicula, torpedo. Item in cochi
liis aliqua ex graecis, ut peloris, ostrea, echinus. Ver
natula ad similitudinem; ut syrenae, pectuculi, ungues.
Sunt etia animalia in aqua, quae interram intdum
exeant, alia graecis uocabulis, ut polypus, hippopotami
us. crocodillus. Alia latinis, ut, rana, anguis. A quo grae
ci ea quae in aqua, et terra possut uiuere uocat
Rana E quis Rana ab sua dicta uoce, anas, anando. Mergus
Mergus quod mergendo in aquam captat escam. Ite aliae ihoc
genere a graecis. ut querquedula, cercuris, algedo, qd
ea latina ut testudo, qd testa tectum hoc
animal; lolligo quod subuolat littera comutata, pro
uolligo. Vt aegypti in flumine, quadrupes, sic i latio

nominati lira et fiber; lira qd subcidere dicit arbor ra dices in ripa atque eas dissuere ab litra. fiber ab extrema ora fluminis dextra, et sinistra maxume quod solet ui deri, et antiqui febru dicebat extremu. a in sagis fi brie, et in iecore extremum, fibra fiber dictus. lira. fiber

De hominalibus in locis terrestribus. Quae sunt hominum propria primum, deinde de pecore, tercio de feris scribam. Incipiam ab honore publico. Consul nominat qui consuleret populum et senatum; nisi illic potius, ut tac ..ius ait in bruto, q recte consulat, consuleat. Praetor dictus qui praeiret iure, et exercitu, a quo id lucilius. Ergo p raetorum est ante, et prae ire. Censor ad quoius cen sionem idem arbitrium censeretur populus. Aedilis q aedis sacras et priuatas procuraret. Quaestores a quaerendo; qui conquireret publicas pecunias, et male ficia quae triumviri capitales nunc conquirunt. Ab his po stea q quaestionum iudicia exercent quaestores dicti. Tribuni militum, qd terni tribi tribubus, ramnium, lu cerum, titium. olim ad exercitum mittebant. Tribuni plebei quod ex tribunis militum primu tribuni plebei facti; q plebem defenderent, in secessione crustume rina. Dictator quod a consule dicebatur, quoi dic to audientes omnes essent. Magister equitum qd sum ma potestas huius in equites, et accessos, ut est summa

de Rom. magistrati
De honore p
consul.
pretor

populi dictator, á quo is quoq; magister populi appel
latus. Reliq qd minores q̄ hi magri dicti magistratus;
Sacerdotes ut ab albo albatus. Sacerdotes universi a sacris dicti. Pō pontifices
tifices, ut a Sceuola. Q. pontifex maximus dicebat
á posse, et facere: ut pontifices. Ego a ponte arbitror.
Nam ab his sublicius ē factus p̄mum, ut restitutus
saepe, quom ido et ius, et cis tyberim nō mediocri ri
tu fiant. Curiones dicti a curijs, q fiūt, ut ī his sacra
faciant. flamines quod in latio, capite uelato, erāt sē
per, ac caput cinctum habebāt filo, flamines dicti.
horum singuli cognomina habent ab eo deo quoi sa
cra faciūt. Sed partim sūt aperta, partī obscura:
Dialis, et furinalis. quom dialis ab Ioue sit, diouis
enim; furialis a furrida, quoius et in fastis feriae
furinales sūt. Sic flamen falater á diuo patre
Salij falacre. Salij a salitando, qd facere in comitijs in
sacris quot annis et solēt, et debent. Luperci, quod
lupercalibȝ in lupcali sacra publica faciūt. fratres ar
uales dicti; qui sacra publica faciūt, propt̄ea ut fru
ges ferāt arua á ferēdo, et aruis. fratres aruales
dcī sūt, qa fratria dixerūt. fratria ē graecū uo
cabulum partis hominum. ut apoli et nūc. Soda
Sodales. les titij dicti, quas in augurijs certis obseruare sol
ent. feciales quod fidei publicae īter populos preae

erant. Nam per hos fiebat, ut iustum conciperetur bel-
lum, et inde desitum, ut foedere fides pacis constitue-
retur. Ex his mittebant ante q̄ conciperetur, q res fedus.
repeterent, et p hos et nunc fit foedus; quod fidus En-
nius scribit dictū in re militari. Praetor dictus q Pretor
praeiret exercitui. Imperator ab imperio populi, qui
eos qui id attemptassent hopssi hostis. Legati q lecti pu̅ce
quorum opera, consilioq; uterentur pegre magistratus, qui
ue nuntij senatus, aut populi essent. Exercitus, quod Exercitus
exercitando fit melior. Legio quod leguntur milites
in delectu. Cohors qd ut in uilla ex pluribus tectis
coniungitur, ac qddam fit unum, sic hic ex mani
pulis pluribus copulatur. Cohors in uilla. quod circa
eum locum pecus cooreretur. tam etsi cohorte in uilla
ipsicrates dicit esse graece apd poe
tas dictam. Manipulos exercitus minimas manus q
uae unū sequitur signum. Centuria quae sub uno cen
turione sunt; quorum centenarius iustus numerus. Mi Milites
lites, qd terum milium p̄mo legio fiebat, ac singulae
tribus titiensium, ramnium, lucerum. milia militū mitte
bat. Hastati dci q p̄mi hastis pugnabant, pilani, qui
pilis, principes, qui a principio gladijs. Ea post commu
tata re militari minus illustria sunt. pilani, triarij qq;
dicti qd in acie tertio ordine extremis subsidio depo

Subsidium nebantur, qd hi subsidebat ab eo subsidium dictu. A
" quo Plautus. Agite nuc, subsidite omes, quasi solent
triarij. Auxilium appellatum ab auctu, quom accesse
Auxilium: Presidium Obsidium rant ei, qui adiumento esset alienigenae. Praesidiu
dictum q extra castra praesidebant, in loco aliquo quo
tutior regio esset. Obsidium dctum ab obsidendo, quom
nus hostis egredi posset in die, item ab assidendo, quom
id ideo faceret, quo facilius deminuerentur hostis. Du
plicati dicti, quib ob uirtutem duplicia cibaria, ut dare
entur institutum. Turma terima. e. in u. abiit. qd Turma
ter dem eqtes ex tribi tribubus titiensium, ramniu, luce
rum, fiebat. Itaq; pmi singularu decuriaz decuriões
dci, q ab eo in singulis turmis sut et nuc terni. qs
hi primo ad ministros ipsi sibi adoptabat, optiones uo
cari coepti. quos nuc pp ambitione tribuni faciut.
Tubicines, a tuba et canedo, similit litigines. Classi
ces a classe, q ite cornuo canit, ut tu quom classes
comitijs ad comitatum uocant. // Quae a fortuna
A fortuna: uocabula. in his quaedam minus apta. ut paupe. di
ues. miser. beatus. sic alia. Pauper a paulo lare. Me Pauper Diues
dicus a minus quoi quom opus est minus nullo est.
Diues a diuo: q ut deus nichil indigere uidet. Opu
lentus ab ope quoi eae opimae. Ab eadem inops q
eius indiget. Et ab eodem fonte copis copiosus. Pe

curiosus a pecunia magna. Pecunia a pecu. a pastoribus — pecunia
enim horum uocabulorum origo. Artificibus maxima causa — De artificib.
ars. idest ab arte medicina. ut sit medicus. dictus a
sutrina sutor. non a medendo at suendo. quae omnino
ultima huic rei. Earum rerum radices ut in proximo li
bro aperietur. quare quod ab arte artifex dicitur. nec mul
ta in eo obscura relinquam. Similis enim quae a scien
tia uocatur aliqua: ut praestigiator. monitor. nomencla
tor. Sic et quae a spatio quodam dicuntur. cursor.
natator. pugil. Etiam in hac regione quae sunt uocabula
pleraque aperta ut legulus. alter ab oleis. alter ab uuis. ha
ec similius apta. Vindemiator. et Venator. tam idem — Vindemiator.
quod uindemiator. uel quod uinum legere dicitur. uel quod
de uiti id demitur. Vestigator a uestigiis ferarum quas in
dagatur. Venator a uentu quod sequitur ubum aductum — Venator.
et inuectum. Haec de hominibus. hic quod sequitur de peco — De pecore.
re. hec pecus ab eo quod perpascebant. a quo pecora uni
uersa quod in pecore pecunia tum consistebat pastoribus. et
standi fundamentum pes. a quo dicitur in aedificiis area
pes magnus. et qui negotium instituit pedem posuisse. a — pecudem
pede pecudem appellarunt. ut ab eodem impedicam et
pedisequum. et peculatorie oues. aliud uero quod. Id enim
peculium primum. hinc peculatum publicum. primo ut cum
pecore diceretur multa. et id esse coactum in publicum si

erat aduersum. ex qua fructus maior: hic ē q graecis usus. q͞d   bos. quod   taurus. quod item ouis   Ita enim antiq dice bant. non ut nūc   possūt in latio quoqꝫ et in graecia ab suis uocib; haec eadem ficta. Armēta. quod boues ideo maxime parabantur. ut inde eligeret ad arandum. Inde arimenta dicta postea tercia littera extrita. Vitulus. quod graece antiquus   aut q͞d plerīqꝫ uegeti uigitulus. Iuuencus iuuare q͞ā ad agrum colendum posset. Capra carpa. á quo scriptū. omni carpe caprae. Hircus. quod sabini fircus. quod illic foedus. In latio rure edus. q in urbe ut in multis. a. addito aedus. Porcus quod sabini dicto aprūno porco porīde porcus. nisi a graecis. quod athenis in libris sacrorū. scripta ē porcę porco. Aries qui eam dicebāt ares ueteres. nostri ariuga. hinc ariugas haec sūt. quorū in sacrificiis. exta in ollo non in ueru coquuntur. quas et accius scribit. et in pōtificiis libris uidemus. In hostiis eam dicūt ariugem quae cornua habeat. quoniā is quoi oui mari testiculi dempti. et ideo ut nāta uīsa ubes declinatum. Pecori ouillo quod agnatus agnus. Catulus a sagaci sensu et acuto. Catulus. hinc canis. nisi quod ut tuba acornua q͞d signū tudente canere dicuntur. quod hic item et noctu lucius in custodia. et in uenādo signū uoce dat. canis dictus.

Catulus

ferarum uocabula item ptim peregrina· ut panthera· leo· utraq; graeca: a quo etiam et rete quodam panther· et leæna· et mulierula pantheris et leena· Tigris qui est ut leo· qui uiuus capi ad huc nō potuit uocabulum e lingua armenia· nam ibi ɔ sagitta· et qd uehementissimum flumem dicitur tigris· Ursi lucana origo· uel unde illi nostri· ab ipsius uoce· Camelus suo nōie syriaco in latium uenit· ut alexandre a camelo pardalis nuper adducta· quod era figura ut camellus· maculis ut panthera· Apri ab eo qd in locis asperis· nisi a graecis qd hi Caprea á similitudine quadam caprae· Ceruí qd magna cornua gerūt· Cornu· g· i· c· mutauit· ut in multis· Lepus qd siculis quidā graeci dicunt ꝗ á Roma qd orti siculi· ut ānales nostri ueteres dicūt fortasse hīc illuc tulerūt· et id reliquerūt id nomen· Uolpes ut aelius dicebat· quod uolat pedibus·

Proxima aīalia sūt ea quae uiuere dicuntur· neque habere aīam· ut uirgula· Uirgultum dicitur ui ridi· Id aut quadam humoris· quae si exaruit morit· Uitis quod ea uini origo· Malum qd graeci eolis dicūt

Pinus iuglans· quod quom haec nux ante q̄ purgatur similis glandis· haec glans optuma ɔ maxuma· a Ioue et glande Iuglās est appellata· Eadem nux quod ut nox aerem· huius sucus corpus facit atrum· Quae in

Ferarum
Nō.
Apri·
Vulpes:
Res inanimatae.
Virgultum

Herbas | ortis alia peregrinis uocabulis. ut graecis. ocimu. menta. ruta. quam nūc appellāt. Itē caulis. lapatium. radix. Sic enim antiq graeci. quā nūc raphanum. Item haec grecis uocabulis. serpyllum. rosa. una littera cōmutata. Item ex his graecas latina coliadron. malachen. cyminon. Item lilium ablirio. & malba a malache. et sisimbrium a sisimbrio. Vernacula lacte a lacte. qd olus id hēt lac. Blassica ut passica. qd ex eius scapo minutatim praesicatur. Asparagi qd ex asperis uirgultis leguntur. et ipsi scapi aspi sunt. nō leues. nisi graecum. Illic quoq; eni dicitur. | Asparagi

Nom. fructuu. Cucumeres dicuntur a curuore. ut curuimeres dicti. Fructus aferundo res eae quas fundus et eae quae in fundo ferūt ut fruamur. Hīc declinatae fruges et frumentum. sed ea eterra. et frumītum. quod exta ollico quo solet addi ex mola. idest ex sale & farre mollito. Vuae ab uuore. Quae manu facta sūt dicam. de uictu. de uestitu. de instrumto. et si qd aliud uidebitur his aptum.

De uictu. De uictu antiqssima puls. haec appellata uel. qd ita graeci. uel ab eo unde scribit appolodorus. quod ita sonet. quom aqua ferueti insipitu. Panis. quod pmo figura faciebant ut mulieres in lanificio panus. postea q ei figuras facere instituerunt. Alias apane & faciendo panificium coeptū dici. Hinc

panarium ubi id seruabant. sicut granarium ubi granum frumenti condebant. unde id dictum nisi ab eo quod graece id aquo a graecis quoque granum dictum. In quo ea quae conduntur. horreum horrido. Triticum. quod tritum e spicis. far. a faciendo. quod in pistrino fit. milium a graeco. Nam id Libum. quod ut libaretur prius quam esset ut erat coctum. Testuacium. quod in testu caldo coquebatur. ut etiam nunc matralibus id faciunt matronae. Circuli. quod mixta farina et caseo et aqua circuitum aequabiliter fundebant. hoc quidam qui magis incondite faciebant. uocabant lixulas. et similixulas uocabulo sabino. Itaque frequentia sabinis a globo farinae dilatato. item in oleo cocti dicti a globo globi. Crustulum a crusta pultis quoius ea quod ut corium et urit crusta dicta. Caetera fere opera a uocabulis graecis sumpta ut thrion et placenta. quod edebant cum pulte ab eo pulmentum. ut plautus. hinc pulmentarium dictum hoc primum debuit pastoribus. Caseus a coacto lacte ut coxeus dictus. De in poste iq di sic ut esse contenti iis quae sua parte nata ferebat sine igne. in qui erant poma quae minus cruda esse poterant decoquebant in olla. Ab olla olera dicta quorum a genere cruda olera. Equus ad coquendum quod etere e ruce ruapa. unde rapa. olea ab ele i. olea graedis. orchitis quod eam antiq orchen mora. Hinc ad

Caseus.

Olera

pecudis carmen pueritum est. Sulla sic abilis generi
bus cognominata. Hinc pmo assam. secundo elixam. tertio
eiure uti cepisse natura docet. Dictum assum. qd id ab igni Assum
assudescit. Vbidum enim qd humidum. et ideo ubi id non e
sucus abest. Et ideo sudandum assum destillat calore. et
ut crudum nimium habet humoris. sic excoctu paru het
suci. Elixum e liquore aquae dictum. et ex iure qd iucu Elixum
Succida dum magis conditione. Succidia a suibus cedendis. Na id pe
cus pmum occidere coeperunt domini. et ut seruarent salire.
Tegus suis ab eo qd eo tegitur. Perna a pede. Sueris a
nomine eius. Offula ab offa minima suis re. Insicia ab eo
qd insecta caro ut in carmine saliorum e. quod i extis dica
tur nunc prosectum. murtatum a murta: quod eo ad large
fartis. quod fartum intestinum crassundus lucana dicunt.
quod milites a lucanis didicerint. ut qd falerys faliscum uetre.
fundulum a fundo quod ut reliquae partes sed ex una parte so
la apertum. Ab hoc graecos puto
appellasse. Ab eadem fartura farcimina extis appellata
a quo in eo quod tenuissimum intestinum fartum. hila
ab hilo dicta. hilo quod ait ennius. neq. dispedit facit
hilum. quod in hoc farcimine summo quiddam seminet. ab
Apex eo quod ut in capite. Apex apexabo dicta. Tertium far
tum est longauo quod longius q duo illa. Augmentum
quod ex immolata hostia desectum in iecore imporrciendo

agendi causa. Magnentum a magis: quod ad religionem
magis pertinet. Itaque propter hoc mentarea fana constitu
ta. locis certis quo id imponeretur. Mattae ab eo quod
ea graece   Item graecis singillatim eac. o
uium –   lana graecum: ut polybius et calli De uestib.
macus scribunt. Purpura a purpurae maritumae cole
rent. Poenicum quod a poenis primum dicitur allata. Sta tamen.
men a stando. quod eo stat omne in tela uelamentum. Sub
temen. quod subit stamini. Trama quod tramat frigus.
Id genus uestimenti. densum a dentibus pectinis quibus feriunt
filum: quod minimum est hilum. Id enim minimum est
in uestimento. pannus graecais ubi ea fecit. Panuuelli
um dictum a panno et uoluendo filo. Tunica ab tuen
do corpore. tunica ut indica. Toga a tegendo. Cinctus
et cingillum a cingendo. alterum uiris. alterum mulieribus
attributum. Arma ab arcendo quod his arcemus hostem. ...ma
parma. quod e medio in omnis partis par. Conum. quod
cogitur in cacumen uersus. Asta quod astans solet ferri. Ia
culum. quod ut iaciatur fit. Tragula a traiciendo.
Scutum secatura ut securum. quod a minute confectum
fit tabellis. Umbonis a graeco quod ambonis. Gladius De armis.
g. m. c. comutato a clade: quod fit ad hostium cladem.
Gladium similiter ab homine. pilum. quod hostem feriret
ut perilum. lorica. quod e loris de corio crudo pectoralia

Ocrea:
Galea

faciebant. postea subcidit galliae ferro sub id uocabulum
ex anulis ferream tunicam. Balteum. quod cingulum
e corio habebant. bullatum balteum dictum. Ocrea. quod
ponebatur ob crus. Galea ab galero. qd multi usi antiq.
Tubae. a tubis: quos etiam nūc ita appellāt tubicines sacroꝝ 21
Cornua. quod ea quae nūc sunt ex aere. tūc fiebāt bubu
lo e cornu. Vallum uel quod ea uaricare nemo possit. ul
quod singula ibi extrema uacilla. furcillata hent figurā
litte V. Cerui ab similitudine cornuum cerui. Itē re
liqua fere ab similitudine. ut uineę. testudo. Ares-
Mensam escariam cillibam appellabāt. ea erāt quadra
ta: ut ēt nūc in castris est. A cibo cilliba dicta. postea
rutunda facta. et quod a nobis media et a graecis mesa.
mensa dici potest. nisi ēt quod ponebāt pleraq; in cibo.
mensa trulla a similitudine truae. quae qd magna. et
hęc pusilla ut trulla. hinc graeci [gap] True:
quae culina in lauatrinam aquam fundūt. Trua. qd
transuolat ea aqua. ab eodem ē appellatum trulleum. Si
mile enim figura: nisi qd latius est qd concipit aquaz.
et quod manubrium cauum nō est. nisi in uinaria trul
la accessit. Matiolio cimatula dictus. et dictus q postea
q̄ longius a figura matulae discessit. et ab aqua aqua
lis dictus. Vas aquarium uocāt futim. quod in triclinio
allatam aquam infundebant. quo postea accessit ma

gnis cum graeco nomine. et cum latino nomine gra
eca figura barbatus. Pelvis. pedeluis a pedum lavatione. pelvis.
Candelabrum a candela. Ex his enim funiculi ardentes
figebantur. Lucerna post inventa que dicta a luce. aut
qđ id vocant graeci. Vasa in mensa
escaria ubi pultem aut iurulenti quid ponebant a capien Catinum a capiendo
do catinum nominarunt. nisi quod siculi dicunt
ubi assa ponebant. Magidam aut langulam. altus a
magnitudine. altum a latitudine finxerunt. Patenas
a patulo dixerunt. ut pusillas quod his libaret cenam
patellas. Tryblia et canistra. quod putant esse latina
sunt graeca. enim grae
ca. Reliqua quod aperta sunt. unde sit relinquo. Men Mensa
sa vinaria rotunda nominabatur cilibantum. ut et nunc
in castris id videtur. declinatum a graeco
a poculo cylice qui illa capit. et minores capulae a capi
endo qđ ansatae ut prendi possent idest capi. harum figu
ras in vasis sacris ligneas ac fictiles antiquas etiam nunc
videmus. Praeterea in poculis erat paterae ab eo qđ lati
in ita dictae. hisce et nunc in publico convivio antiquita
tis retinendae causa. quom magistri fiunt potio circumfertur.
et in sacrificando deis hoc poculo magistratus dat deo vin
um. Pocula a potione. unde potatio. et etiam postea haec

fons afundendo

Vrna.

Ornare.

possunt apoto quod -- potio graece. origo potio nis aqua quod equa suma. fons unde funditur e terra aqua uiua. ut fistula aqua fusus aquae. Vas uinarium gradius. sinum asinu. qd sinu maiorem cautionem q pocula habebant. Item dicta flepeste q etiam nunc in diebus sacris sabinis uasa uinaria i mesa deorum sunt posita. Apud antiquos scriptores graecos inueni appellari poculi genus -- Quare uel inde radices in agrum sabinu et romanu sunt profecte. q uinum dabant. ut minutatim funderet. a guttis guttum appellarunt. q sumebant minutati asumendo simplum nominarunt. In huiusce locum in conuiuiis egregia successit epichisis et ciatus. In sacrificiis remansit guttus et simpulum. Altera uasaria mesa erat lapidea quadrata ob longa una columella uocabatur cartibulum. haec in edibus acompluuium apd multos me puero ponebatur. et i ea et cu ea aenea uasa. a gerendo cartibum pot dictum. Praeterea erat tertium genus mensae. et quadate uasorum. uocatur urnarium. quod urnas cum aqua positas ibi potissimum habebant in culina. Ab eo etiam nunc antebalineum locus ubi poni solebat urnarium uocatur. Vrnae dictae qd urinat in aqua aurienda. ut orinator. Orinare est mergi in aquam. In puerro fictu ab urbo

q̄d ita flexum: ut redeat sursum u̅sus ē. in aratro q̄d
est curuū. Calix a caldo. q̄d in eo calda plus apponē Calix a caldo
bantur. et caldum eo bibebant. Vas ubi coquebat
cibum. accabum appellarunt. Vera aurefando. A seden
do appellatae sedes. sedile. soliū. sellae. siliquastrū. de
inde ab his subsellium: ut suscipere quod nō plane
erat sella subsellium. Ubi in eiusmodi duo bisellium
dictum. Arca quod arcebantur fures ab ea clausa. Arca
Armarium et armamentarium ab eadem origine. sꝫ
declinata aliter.// Mundus muliebris dictus a munditia.
Ornatus quasi ab ore natus. hic eīꝫ maxume sumi Ornatus
tur quod eam deceat. Itaqꝫ id paratur speculū. Ca
lamistrum quod his calfactis in cinere capillus ornat̄.
Qui ea ministrabat a cinere cinerarius ē apellatus.
Discernículum quo discernitur capillus. pecte quod Discerniculū
per eum explicatur capillus. Speculū a spiciēdo. q̄d
ibi expectāt. Vestis a uellis. Vella ab eo q̄d uelus. la
na tonsa uniuersa ouis. id dictum quod uellabat la
na ex lana facta. Quod capillū cōtineret dctum a re
te reticulum. Rete ab raritudine. Item texta fascio Rete a raritudiē
la qua capillum in capite alligaret. dictū capital a
capite: quod sacerdotule in capite etiam nūc solent
habere. Sic rica ab ritu quod romano ritu sacri
ficium foemine quom faciūt capita uelāt. Mitra

et reliqua fere in capite postea addita cū uocabulis
graecis pˀus deinde ut uictū amictui. quae sūt tagan.
Capitium ab eo quod capit pectus. idest ut antiq dice
bant comphendit. Indutui altum quod subtus a quo
subucula. altum quod supra. a quo supparus. nisi id
quod item dicunt osci alterius gnis. Item duo. unū qd
foris ac palam palla. alterum quod intus. a quo in
tusium. id quod plautus dicit. Intusiatam patagiata
caltulam acerocotulam. Multa post luxuria attulit. uehre[illegible] m̄ ī fer[illegible]
quorum uocabula apparet esse graeca. ut asbeston a
Amictus qr abiectū. mictui dictum qd abiectum ē. idest circūiectum. a quo
et qd uestitas se inuoluunt circūiectui appellāt. et
quod amictui hēt purpurā circum. uocāt circūtextū.
Antiquissimi amictui ricinium id. qd eo utebantur
duplici. ab eo qd dimidiam partem retrorsum iacie
bant ab reiciendo ricinium dictum. hic qd fcā duo
simplicia paria parilia pˀmo dicta. Resclusum pp le
uitatem parapecthia. clamides. sic multa graeca. Le
na quod delana. Multa ducrū et togarū instar ut
antiqssimum mulierum ricinium. sic hoc duplex uico
Instrumēta rustica rum. // Instrumēta rustica quae serendi aut colendi
fructus causā facta. Sarculum a serendo ac sarcendo.
ligo. quod eo pp latitudinem. qd sub terra facilius legi
tur. pala a pangendo. g. l. qd fiut. Ruteum. rutū

aruendo. Aratrum quod aruit terram. Eius ferrum
uomer. qd uomit eo plus terram. Dens quod eo mor
detur terra. Supra id. regula quae stat. stiua ab st
ando. Et in ea trasuersa regula. Manicula qd ma
nu bubulci tenetur. Qui quasi temo ē int̄ boues.
bura abubus. Alij hoc acuruo curuum appellant.
Sub iugo medio cauum. quod bura extrema addita
oppilatur. uocatur couis acouo. Iugum et iumta ab Iugum et iumta
iunctu. Irpices regula cumpluribꝫ dentibꝫ. quā itē
ut plaustrum boues trahūt. ut eruāt quae ī tēra
serut. Sirpices postea ē dicito. A qbꝫ dā dci rastel
li. ut irpices. serre leues ita quo homo inpratis per fe
ni secta eo festucas cōradit. qua abraxu rastelli dci
rastri. quibꝫ dentalis penitus eradūt tēam atq; er
ruūt. aquo ruturbatri dicti. Falces afarre littera cō Falces.
mutata. he in campania secule a secando. Aquā
similitudine harꝫ. alie. ut qd aptum unde falces
fenarie. et arboriae. et quod nō aptum. unde falces
lumaria et sicipiculae lumarie sunt. quibꝫ secāt lu Falces lumarie et sirpicule.
mecta. idest quom in agris serpūt spinae. quas quod
ab terra agricolae soluunt idest luūt lumecta. Falces
sirpicule uocate ab sirpando. idest ab alligādo. Sic
sirpita dolia quassa quom alligata. his dicta ututū
in uinea alligando fasces. incisos fustes. faculas. has

Trapetes.

fanclas chermosioe dicit. pilum quod eo far pisunt. a quo ubi id fit dictum pistrinum. R. et S. inter se saepe locum commutant. Inde post in urbe lucili pistrina et pistrix. Trapetes molae oleariae. uocant trapetes aterrendo. nisi graecum est. Ac mole amoliendo. harum enim motu eo coniecta moluntur. Vallum auolatu. quod quom id iactat. uolat inde leuia. Ventilabrum. quod uentilatur in aere frumentum. Quibus comportatur fructus ac necessariae res. De his fiscina aferendo dicta. Corbes ab eo quod eo spicas aliudue quid corruebant. hinc minores corbulae dictae. De iis quae iumenta ducunt. Tragula. quod ab eo trahitur per terram. Sirpea quae uirgis sirpatur. idest colligando implicatur. in qua stercus aliud ue quod uehit. Vehiculum in quo faba aliud ue quid uehitur. Quod est uiminibus uetetur aut eo uehitur breui est. Vehiculum dictum est aliis. uel arcera quae etiam in duodecim tabulis appellatur. quod ex tabulis uehiculum erat factum. ut arcar arcera dictum. Plaustrum ab eo quod non in his quae supra dixi sed ex omni parte palam est quae in eo uehuntur quod pluat. Vt lapidem. asseres. tignum aedificia notata. A parte ut multa ab aedibus et faciendo maxume aedificium. Et opidum ab opi dictum quod munitur opis causa

Vallu[m]

Sirpea

plaustru[m] q[uia] ex o[mn]i p[ar]te palam est.

Opidu[m]

ubi sint. et quod opus ē ad uitam gerendam ubi ha
bitent tuto. Oppida quod operi muniebāt. moenia dic Moenia
ta quo moenitius esset. quod exaggerabant aggeres
dci. et q aggerē cōtinet. mōerum quod muniendi causa
portabatur. manus qd sepiebat oppidum eae omoene
re murus eius suma pinae. ab his quas insigniti mi
lites in galeis habere solent. et in gladiatorib; samni
tes. Turres a torus quod erat proiciunt ante alios.
Qua uiam relinquebat in muro. qua ī oppidū portar
ent portas Oppida cōdebant in latio etrusco ritu mul
ti idem iunctis bobus tauro et bacca intiore aratro cir
cumagebat sulcum. Hoc faciebat religionis causa die
auspicato. ut fossa et muro essent muniti. Terram
unde exculpserat fossam uocabāt. et introrsum factam
murum. Postea qui fiebat orbis urbis principium qui
quod erat post murū post moerium dictum. eiusq;
auspicia urbana finiuntur. cippi pomerii stant & circū
aric. iam et circū romam. Quare oppida quae prius
erat circumducta aratro ab urbe & orbo urbs ē. Ideo Urbs.
coloniae nostrae omnis in litteris antiquis scribuntur
urbis. qd item conditae ut roma. et ideo coloniae et
urbes cōduntur. quod intra pomoerium ponitur. Op
pidum quod primum cōditum in latio stirpis romanae
lauinium. Nam ibi dii penates nostri. Hoc a latini

filia: quae coniuncta aeneae lauinia appellata. hinc
post triginta annos oppidum alterum conditum alba. id
ab sue alba nominatum. haec e naui aeneae c
fuisset lauinium triginta parit porcos. Ex hoc prodigio
post lauinium conditum annis xxx. haec urbs facta propter
colorem suis et loci naturam alba longa dicta. hinc ma
Mater romuli ter Romuli Rhea. ex hac Romulus. hinc Roma. prop
prdo uici auia quod dextera q parte eius sunt aedificia
fundulae a fundo. quod exitum non habet. ac peruium non
est. Angiportum siue angustum ab agendo et portu.
quo conferrent suas controuersias. et quae uenderentur
forum a ferendo. uellent quo ferrent forum appellarunt. ubi quid genera
tim. Additum ab eo cognomen ut forum bouarium. forum
olitorium. hoc erat antiquum macellum. ubi olerum copia.
ea loca et nunc lacedaemonii uocant macellum. Sed io
nes hostia ortorum macellotas ortorum et castelli macelli.
Secundum tiberim ad iunium forum piscarium uocant.
Ideo ait plautus apud piscarium. ubi uariae res. Ad
corneta. forum cupedinis a fastidio: quem multi forum
cuppedinis a cupiditate. haec omnia postea quam contracta
in unum locum quae ad uictum pertinebant. et aedifi
catus locus. appellatum macellum. ut quidam scribunt.
quod ibi fuerit ortus. alii quod ibi domus fuerit. quoi
cognomen fuit macellus. quae ibi publice sit diruta. e

qua redificatum hoc qd uocetur ab eo macellum i foro.
Lacu curtium a curtio dictum costat. et eo triceps histo
ria. Nam ut procilius no idem prodidit quod piso. n qd
is cornelius stilo secutus. A procilio relatu i eo loco dehis
se terram. et id ex. s. c. ad aruspices relatu e responsu
deum. manio postilionem postulare. id e ciuem fortissi
mum eodem mitti. Tum quedam curtium uiru forte
armatu ascendisse in equu. et a concordia usum cu equo
eum precipitatum eo facto locum coisse. atq; eius corpus
diuinitus humasse ac reliquisse genti suae monum
tum. Piso in annalibus scribit sabino bello quod fuit
romulo et tatio uirum fortissimum mettium curtium
sabinum quom romulus cum suis ex superiore pte impres
sionem fecisset. curtius in locum palustrem q tum fuit
i foro anteq cloacae sut factae secessisse. ad q ad suos
i capitolium recepisse. ab eo lacum inuenisse nomen.
Cornelius & luttatius scribut eum locum ee fulguri
tum et ex. s. c. septum ee. Id q; factum e a curtio
cosule. quoi. M. genutius fuit collega. curtium ap
pellatum. Arx ab arcendo. quod is locus munitissi
mus urbis. a quo facillime possit hostis prohibere. Car
cer a coercendo quod exire prohibentur. In hoc pars
quae sub terra tullianum. Ideo quod additu a tullio
rege. quod siracusis ubi de causa custodiuntur. uocatur

Arx
Carcer

latomie: et de lautumia traslatum. quod hic q̃s i eo loco
lapidicinae fuerūt. In eo lauretum. ab eo qđ ibi sepultus
est tatius rex. qui ab laurētibus interfectus ē. ab silua lau
rea. quod ea ibi excisa et aedificatus uicus ut int̃ sa
cram uiam editum corneta. quae abscisae loco reliquie
runt nom̄. ut esculentum ab escula dictum. ⁊ fagutal.
a fago. unde et iouis fagutalis. quod ibi sacellum. Ar
milustrium ab ambitu lustri. locum idem. circus meta
dictus. quod circū spectaculis aedificatus. ibi ludi fiunt.
et qđ ibi circū metas fertur pompa. et eq. currūt. Itaq;
dictum i cornicula milites aduentu quē circūeūt lude
tes. qđ cessamus ludos facere. Circus nr̄ ecce adest. In
circo p̄mum unde mittuntur equi. nūc dicitur carcer
es. neuius oppidum appellat. carceres dicti. quod coer
Carceres. centur equi ne inde exeant. ante q̃ magistratus signū misit.
quod amuris partem pennis turribus. q carceres olim fuerūt.
scripsit poeta dictator ubi curruum insidit penulchnturrisq; ad
oppidum. Intumus circus ad murcī uocatur. ut procilius
aiebat ab urceis. quod is locus eēt int̄ figulos. Alij di
cūt a murteto declinatum. quod ibi id fuerit. cuius
uestigium manet. quo ibi ē sacellum et nūc murtae
ueneris. Item simili de cā circus flaminius dicit q circū
aedificatus est flaminium campum. et quod ibi quoq;
ludis taurijs equi circum metas currūt. Comitium

ab eo q(uo)d coibant eo. comitiis curiatis et litiu(m) causae. Comitium.
Curiae duor(um) gener(um). na(m) et ubi curarent sacerdotes res
diuinas: ut curiae ueteres. et ubi senatus humanas: ut
curia hostilia. quod p(ri)mum aedificauit hostilius rex. Ante
hanc rostra. quoius id uocabulum ex hostibus capta fixa
su(n)t rostra. Sub dextra huius a comitio locus substructus
ubi nationum subsisteret legati: q(ui) ad senatu(m) esse(n)t mis-
si. Is graeco appellatus aparte ut multa.
Senaculum supra graeco stasim: ubi aedis co(n)cordiae et
basilica opimia. Senaculum uocatu(m) ubi senatus. aut ubi
seniores consisterent. dictum ut ierusia apud graecos.
Lautolae ab lauando. quod ibi id ianum geminu(m) aquae
calde fuerunt. Ab his palus fuit in minore uelabro. a quo
q(uo)d ibi uehebantur lintribus uelabru(m): ut illud maius de
quo sup(ra) dictum est. Equimelium quod aquata meli dom(us)
publico quod regnu(m) occupare uoluit. Is locus ad busta gal
lica. quod roma recuperata. gallor(um) ossa q(ui) possederu(n)t
urbem ibi coaceruata ac consepta. locus q(ui) uocatur doli
ola ad cluacam maxumam. ubi non licet despuere. a do
holis sub terra. Eorum duae traditae historiae. q(uo)d
alii inesse aiu(n)t ossa cadaueru(m) alii numae pompilii reli
giosa quaedam post morte(m) eius infossa. Argeletu(m) su(n)t q(ui)
scripseru(n)t ab argola. seu quod is huc uenerit ibiq(ue) sit se
pultus. Alii ab argilla quod ibi id genus terrae sit. Cli

Senaculum.

nus publicius ab aedibus plebei publicis. qui eum publice ae
dificarunt. Simili de causa pullius et cosconius quod ab his

curis dicuntur aedificati. Cliuus proximus a floreas.
usus uersus capitolium uetus. quod ibi sacellum iouis. iuno
nis. mineruae. et id antiquius q aedis quae in capitolio fac
ta. Esquilis uicus africus. qd ibi obsides ex africa bello pu
nico dicuntur custoditi. Vicus cyprius a cypro. quod ibi sa
bini ciues additi consederunt. qui a bono omine id appel
larunt. Nam cyprum sabine bonum. Prope hunc uicus sce
leratus dictus a Tullia tarquinii superbi uxore. quod ibi
quom iaceret pater occisus supra eum carpetum mulio ut
inigeret iussit. Quoniam uicus costat ex domibus. nunc
eorum uocabula uidemus. Domum graecum. Et ideo in edibus
sacris ante cellam ubi sedes dei sunt graeci dicunt.

De domibus.

quod pot Aedis ab aditu. quod plano

Edis.

pede abibant. Itaque ex aedibus efferri in ductiuo funere prae
co etiam eos dicit. qui ex tabernis efferuntur. et omnes
in censu uillas inde dicamus aedes. Cauum aedium dic
tum. q locus tectus intra parietes relinquebatur patulus
qui esset ad comunem omnium usum. In hoc locus si nullus re
lictus erat sub diuo qui esset. dicebatur testudo a testu
dinis similitudine. ut est in praetorio. et castris si re
lictum erat in medio ut lucem caperet deorsum. Quo
impluebat dictum impluuium. Susum qua compluebat

compluuium. utrumque apluuia. Tuscanicum dictum a tuscis. posteaquam illorum cauum aedium simulare coeperunt. Atrium appellatum ab atriatibus tuscis. Illinc enim exemplum sumptum. Circumcauum aedium erat uniuscuiusque rei utilitatis causa. Parietibus dissepta. ubi quod conditum esse uolebant. a caellando caellam appellarunt. penariam ubi penus. ubi cubabant cubiculum. ubi caenabant caenaculum uocitabant. ut etiam nunc lanubi apud aedem Iunonis et in caetero latio. ac faleriis et corduba dicuntur. Postea quam in superiore parte caenitare coeperunt. superioris domus uniuersa caenacula dicta. postea quam ubi caenabant plura facere coeperunt. ut in castris ab hieme hiberna hibernum domus uocarunt. Contraria

ligiones portus designat. quom de ennio scribens dicat eum coluisse tutilinae loca. Sequitur porta neuia. quod in nemoribus neuius et enim loca ubi ea sit dicta. Deinde raudusculana quod aerata fuit. Aes raudus dictum. ex eo in ueteribus in mancipiis scriptum. raudusculo libram ferito. Hinc lauernalis ab ara lauernae. quod ibi ara eius. Praeterea intra muros uideo portas dici. In palatio mutionis. a mugitu. quod eam pecus in bucitatum antiquum oppidum exigebant. Alteram Romanulam a roma dictam quae habet gradus in noualia ad uolupiae sacellum. Tertia est ianualis dicta ab iano. et

Circum cauum ed[…]

hic deficit exemplar foliis duobus.

ideo ibi positum iani signum. et ius institutum a pom
pilio: ut scribit in annalibus piso: ut sit aperta semp.
nisi quom bellum sit. nusq traditu e memoriae popilio
rege fuisse apertam. et post titio consule. bello cartagi
nensi pmo confecto. et eodem anno aptam. Sub
Lectica. lectulis origines quas aduiti hae. Lectica qd legebat
unde eam facerent stramenta atq herbam: ut et nunc
fit in casteis. Lecticas ne esset in terras sublimis in
his ponebant. nisi ab eo qd graeci antiq dicebat
lectum potius q lecticam. Inuoluebat quod
Segestria fere stramenta erat. E segete segestria appellarut: ut
etia nuc in casteis: nisi si agrecis. Na
Ubi lectus mortui fitur dicebat faretrum nostri. graeci
g Postq trasierut ad culcitas. quod i ea
sagus. aut tomtum aliud ue quid calcabat. ab inculcando culcita dicta. Hoc qcqd insternebat ab sternedo
stragulum appellabant. Puluinar uel apluribus uel. puluinar
a pollulis declinarut: quib opribantur. oprimta. et pal
pallia opcula. lia opertula dixerut. In his multa peregrina ut sagu.
reno. galli. quid gaunacuma. et amphimallum. Gra
eca contra latinum tore uel ante torum. et torus a thorus.
toruo qd is in propatu. Ab hac similitudine toruius in
mulieris capite ornatus. Q ita simplici scansione sca
debat in lectum non aliu scabellum. In altiore scan

num. duplicata scansio gradus dicitur. Quod gerit in infe
riora superiorem graeca sunt   et

Sic aliquod item conuiuij causa. Ibi multa
pecuniae signatae uocabula sunt. Aeris et argenti haec. De pecunijs
as ab aere. dupondius a duobus ponderibus. quod unum pon De ponderibus
dus assipondium dicebatur. Id ideo quod as erat libra.
pondus deinde ab numero reliquum dictum usque ad te
tussis. ut as a singulari numero. ab tribus assibus tressis. et
sic proportione usque ad nonussis. In denario numero hoc
mutat. quod primum est ab decem assibus decussis. Secun Decussis. x. as
dum ab duobus decussibus bicessis. quod dici solum a duobus
bicensis. reliqua conueniunt quod est ut tricesis pro
portione usque ad centussis. quod maius aeris proprium
uocabulum non est Nam ducenti in proportione quae
dicuntur non magis asses quam denarij. aliaeue quae res
significatur. Aeris minima pars sextula quod sexta Sextula.
pars unciae. Semuncia quod dimidia pars unciae. Se
ualet dimidium ut in selibra et semodio. Uncia ab Uncia
uno. Sextans ab eo quod sexta pars assis. ut quad Sextans
rans quod quarta et triens quod tertia pars. semis
quod semis idest: ut dimidium assis. ut supradictum
est. Septunx a septem et uncia conclusum. Reliqua
obscuriora quod ab deminutione. et ea quae demi

nurantur ita sunt. ut extremas syllabas habeat. ut de una dempta uncia deunx. dextans dempto sextante. dodr ans dempto quadrante: bes ut olim des dempto triente. In argento nummi. id ab siculis. Denarii quod denari. quod denos aeris ualebat. quinarii quod quinos. Sextertius quod semistertius. dupondius enim et semis antiquus sextertius est. et ueteris co̅suetudinis ut retro aere diceret. ita ut semistertius. quartus semis pronutiar ent. ab semistertius dictus. num̄i denarii decima. li bella q̄d libra̅ pondo as ualebat. et erat ex argento parua. Simbella quod libellae dimidium q̄d semis as sis. Teruntius a tribus unciis. q̄d libellae ut haec quarta pars. sic quadrans assis. Eadem pecu̅a uocabu lum mutat. Nam pōt item dici dos arrabo. merces. co rollarium. Dos si nuptiar̄ cau̅a data. haec graece

Ita enī hoc siculi. ab eodem donum. na̅ graece

ut   et ut alii   et ut attici

Arrabo sic dicta ut reliquum reddatur. hoc uer bum item a graeco   reliquum quod ex eo quod debitum reliquum. Damnum a demptione. cum minus re factum qua̅ quanti co̅stat. Lucru̅ ab luendo si amplius q̄ ut exsolueret quanti eēt captu̅. Detrim tum a detritu. quod ea quae trita minoris pretii. Ab

Denarii q̄ denos

Sextertius

Danmu̅ a deptione.
l. tort...

Lucru̅

Detrimtu

eadem mente intertrimentum ab eo quod duo quae int Intertrimentum.
se trita et deminuta. a quo et intergo dicta. Multa a
pecunia quae amagistratu dicta ut exigi posset ob peccatum.
quod singulae dicuntur appellatae. eae multas quod olim
unum dicebant. Multae itaque quom dolium aut culleum.
uinum addunt. rustici prima urna addita dicunt et nunc
poena a poeniendo. aut quod peccatum sequitur pretium. quod
emptionis extimationis ue causa constitunt. dictum aperi
tis. quod hi soli facere possunt recte id. si quod datum propera
aut opere. Merces amerendo quod manufactum erat. et Merces.
datum pro eo manupretium amanibus et pretio. Corollari
um si additum praeterquam quod debitum. eius uocabulum fictum
a corollis. quod eae quom placuerant actores. in scena
dari solitae. Preda est ab hostibus capta. quod manu parta pmium
ut parida preda. premium a preda. quod ob recte quid
factum. concessum. Si datum quod redditur mutuum. quod
siculi moeton. Itaque scribit sophron. moeton. anthimo.
et munus. quod mutuo animo qui sunt dant officii causa. Altum
munus quod muniendi causa imperatum. A quo et muni
cipes qui una munus fungi debent dicti. sis ea pecunia quae
in iuditium in litibus uenit. Sacramentum a sacro qui pete
bat et qui infitiebatur de aliis rebus uterque quingenos ae
ris ad pontem deponebant. de aliis rebus item certo alio

legitimo numero. Assium qui iudicio uicerat suum sacra
Tributum — mentum e sacro auferebat. Tributum dictum a tribubus.
quod ea pecunia quae populo imperata erat. tributim a
singulis pro portione census exigebantur. Ab hoc ea
quae assignata erat attributum dictum. Ab eo quoque
quibus attributa erat pecunia ut militi reddant tribuni
aerarii dicti. Id quod attributum erat aes militare. hoc
est quod ait plautus. Cedit miles aes petit. Et hinc di
Miles erarius — cuntur milites aerarii ab aere quod stipendia facerent.
Hoc ipsum stipendium a stipe dictum. quod aes quoque stipem — Stips
dicebant. nam quod asses librae pondo erant. Qui acce
perunt maiorem numerum non in arca ponebant. sed in aliqua
cella stipabant. idest componebant quominus loci occuparet.
a stipando stipem dicere coeperunt. Stipa a .
fortasse graeco uerbo. Id apparet quod ut tum institutum etiam
nunc diis cum thesauros asses dant stipem dicunt. et qui pecu
niam alligat stipulari et restipulari. Milites stipendii ideo quod
eam stipem pendebant. Ab eo et Ennius scribit. poeni sti
pendia pendunt. Ab eodem aere pendendo dispensator. et in
tabulis scribimus expensum. et inde prima pensio et sic secunda aut
Dispendium — quae alia. et dispendium ideo. quod in dispendendo solet minus
fieri. Compendium quod cum compenditur una fit. A quo
usura quod in sorte accedebat impendium appellatum. quae

quom accederet ad sortem usum. usura dicta. ut sors quod sumum fit sorte, p teutina solui solitu. Vestigium etiam nunc manet in aede saturni. qd ea ia nunc et propter pensuram teutina het positam. ab Aere de rarium appellatum. Ad uocabula quae ptinere sumus rati. ea quae loca et ea quae in locis sut. satis ut arbitror dicta. quod neq; paru multa sut aperta. neq; si amplius uelim. uolum patietur. Quare i proximo ut in pmo libro dixi. quod seqtur de teporibus dicam.

M. TERENTII. VARRONIS. DE LINGUA LATINA. LIBER. V. EXPLICIT. INCIPIT LIBER. VI.

Origines uerborum Qua sit locoru et ea que in his. in priore libro scpsi. In hoc dicam de uocabulis temporum. et earu rerum quae ina gendo sut. aut dicuntur cum tempore aliquo. ut sedetur. ambulatur. loquontur. Atq; si qua erut ex diuerso genere adiuncta potius cognationi uerboru: quam auditori calumnianti ocemus morem. Huius rei auctor satis michi chrisippus et

De temporib.

antipater. et illi in quib; si nō tantū acuminis at plus litterarum. in quo ē aristophanes et apollodorus. qui omnes uerba ex uerbis ita declinari scribūt: ut uba litteras alia adsumat. alia mittat. alia cōmutent. ut fit in turdo. in turdario. T. turdelice. Sic declinates graeci nostra noīa dicūt. leucienum et quintium et aristhicum. et dionem. Sic inquā cōsuetudo nrā multa declinauit ut āuetere. ut ab solu solum. ab libero liberam. ab lasibus lares. quae obruta uetustate ut potero eruere conabor. Dicemus pˀmo de temporibus. q̄ quae p ea fiūt. sed ita ut ante de natura eorū. Ea eīm dux fiūt ad uocabula imponēda homini. Tempus esse dicūt interuallum mūdi et motus. Id diuisum ī ptes aliquot maxime asolis et lunae cursu. Itaq; eorum tenore temperato tempus dictum. unde tempestiua. et á motu eoꝝ q toto caelo cōiunctus mūdus duo motus caū uenit. quo tempus id ab hoc deo dies appellatur. Meridies ab eo q̄d medius dies. d. antiq nō. r. in hoc dicebant. ut pneste incisum in solario uidi. Solarium dictum id in quo horae in sole īspiciebantur. q̄d cornelius in basilica emilia et fuluia in ūbrauit. Diei pncipium mane. quod tum manet dies ab oriēte. nisi

Tempus.

Solarium

Mane.

potius quod bonum antiq dicebant manum. Ad quoiusmo di religionem graeca quoq quom lumē affertur silent di cere suprema summum dici id ab superrimo. Hoc tempus duodecim tabulae dicit occasū esse solis. Sed postea lex praetoria id quoq tēpus esse iubet supremū. quo praetor in comitio supremā pronūtia uit populo. Secundum hoc dr crepusculum á crepero. Id uocabulum sumpserūt a sabinis. unde ueniūt crepusci nominati a miterno q eo tēpore erāt nati. ut luci pma luce in creatione. Crepusculum significat dubium. ab eo res dictae dubiae crepere. qd crepusculum dies et nūc sit an iam nox: multis dubium. Nox qd ut catu lus ait omīa nisi interueniat sol pruina obriguerint. quod nocet nox. nisi qd graece ... nox quom stel la pma exorta. cum graeci uocāt ... nri uesperuginem: ut plautus. neq; uesperugo. neq; uergi ae occidunt. Id tempus dictum a graecis ... latine uesp. ut ante solem ortum. quod eadem stella uo catur iubar. quod iubata. Pacu. dicit. Partus exorto iu bare noctis decurso itinere. Ennius. alax. lumen iubar ne in caelo cerno. Inter uesperuginem et iubar. dicta nox intēpesta. ut in bruto cassii. quod dicit lucretia. Nocte intēpesta nostrā deuēit domū. Intēpestam aelius

Crepusculum.

Nox qd noceat

Nox intēpesta

Inconcubium

dicebat. quom tempus agendi est nullum. quod alii ī concubium appellarunt. quod fere omes tuc cubaret. alii ab eo qd silesceretur silentium noctis. quod idem plautus. tempus conticinium. scribit enim. uidebimus factu uolo reddito conticinio. Alter motus solis est. Alt caeli: qd mouetur abruma ad solstitium. dicta bruma qd breuissimus tuc dies est. Solstitium qd sol eo die sistere uidebatur. aut quod ad nos uersum proximu est solstitium. Quom uenit inmediu spatium inter bruma & solstitiu. quod dies aequus fit ac nox aequinoctium dictum. Tempus abruma ad bruma dum sol redit. uocatur Annus. quod ut parui circuli anuli. sic magni dicebant circites anni. Vnde annus. Huius teporis pars pma hiems. quod tum multi imbres. Hinc hibernacula hibernum. uel quod tum anima quae flatur omium apparet ab hiatu hiems. Tempus secundum Ver. qd tunc uiuere incipiut uirgulta. ac uirere se tempus anni: nisi qd iones dicunt & ver. Tertium ab aestu Aestas. hic aestiuum. nisi forte agraeco ..... Quartum Autumnus. ab sole. sicut mensis alunae motus dictus. du ab sole profecta. rursus reddit ad eu luna. qd graece olim dicta ..... Vnde illorum menes. ab eo nostri a mensibus intermestris dictum. quod putabat int poris mensis senescentis extremum diem et noua lunam.

Bruma

Hiemps

Ver

Autumnus

esse diem: quem diligentius attici
appellarunt. ab eo quod eo die potest videri extrema et prima luna. Lustrum nominatum tempus quinquennale. a luendo idest soluendo quod quinto quoque anno uectigalia et ultro tributa per censores persoluebantur. Seclum spacium annorum centum uocarunt. dictum a sene. quod longissimum spatium senescendorum hominum id putarunt. Aeuum ab aetate omnium annorum. hinc aeuiternum quod factum est aeternum. quod graeci. Id ait chrisippus esse ab eo plautus. non omnis aetas ad perdiscendum est satis. hinc poetae. aeterna templa caeli. Celi a naturali discrimine. Ciuilia uocabula dierum accesserunt. dicam prius quod eorum causa. Tum qui hominum sint instituti. dies agonales. per quos rex in regia ariete immolat dici. ab agone eo quod interrogatur a principe ciuitatis. et princeps gregis immolatur. Carmentalia nominantur. quod sacratum et feriae carmentis. lupercalia dicta quod in lupercali luperci sacra faciunt. Rex quom ferias menstruas nonis februariis edidit. hunc diem februatum appellat. februm sabini purgamentum. et in sacris nostris uerbum. non et lupercalia februatio: ut in antiquitatum libris demonstraui. Quirinalia a quirino. quod ideo feriae: et eorum hominum qui furnacalibus suis non fuerunt feriati. feralia ab inferis et

Lustrum.
Seclum spatium c. an[norum]
Euum.
Euiternum
Vocabula ciuilia
Dies agonales
Carmentalia

ferendo: quod ferunt tum epulas ad sepulcrum: quibus
ius sibi parent arae. Terminalia quod is dies anni
extremus constitutum. Duodecimus enim mesis fuit
februarius. et quom intercalatur inferiores qnq; dies
duodecimo demuntur mense. Ecurria ab equorum cursu.
eo die enim ludis currunt in martio campo. Liberalia dcta.
qd p totum oppidum eo die sedent sacerdotes liberi: anus
edera coronatae cum libis et foculo pro emptore sacri
ficantes. In libris saliorum. quorum cognom agonesium. for
sitam hic dies ideo appelletur potius agonia. Quinqa
trus. hic dies unus ab nois errore obsuatur. proinde
ut sint quinq dictus: ut ab tusculanis post die sextu
idus similiter uocatur sexatrus. et post die septimu sep
tematrus sit. hic quod erat post diem qntum Idus
qnquatrus dies. Tubulustrium appellatur. qd eo
die in atrio sutorio sacrorum tubae lustrantur. Mega
lesia dicta a graecis quod ex libris sybillinis arcessita
ab attalo rege pergama ibi prope murum. megalesion
in templum eius deae unde aduecta Roma. fordicidia.
a fordis bubus. bos forda quae fert in uentre. quod eo
die publice immolantur boues pregnates in curiis. Co
pluris a fordis caedendis. fordicidia dicta. Palilia dicta
a pale. quod et feriae. ut cerialia a cerere. Vinalia
a uino. hic dies Iouis non ueris. nam aliquot locis

Tubulustrium.

Fordicidia bos pgnas

uindemiae primum ab sacerdotibus publice fiebant. ut Ro
mae etiam nunc. Nam flamen dialis auspicatur uindemi
am. et iussit uinum legere. agna ioui facit. inter quoius
exta caesa et proiecta flamporius uinum legit. In tus
culanis sacris est scriptum. uinum nouum ne uehatur Sanctio.
in urbem. antequam uinalia calentur. Robigalia dicta ab
robigo. secundum segetes huic deo sacrificatur. ne ru
bigo occupet segetes. dies uestalia ut uirgines uesta
les aut uesta quinquatrus. minusculę dictae iuniae.
idus ab similitudine maiorum. quod tibicines quom fe
riati uagantur per urbem. et conueniunt ad aedem
minervae. dies fortis fortunae. appellatus ab seruio
tullio rege. quod dis fanum fortis fortunae secundum
tyberim extra urbem romam dedicauit. Iunio mense
dies poplifugia. uidetur nominatus quod eo die tumul Poplifugia
tu repente fugerit populus. Non multo enim post
hic dies quam decessus gallorum ex urbe. et qui tum sub ur
be populi. ut ficuleates ac fidenates. et finitimi alii
contra nos coniurarunt. Aliquot huius diei uestigia fu
gae in sacris apparent. de quibus rebus antiquitatum libri
plura referunt. Nonae caprotinę quod eo die in latio Nonę caprotine
Iunoni caprotinae mulieres sacrificantur. et sub cap
fico faciunt. e caprifico adhibent uirgam. cur hoc. togata

praetexta data eis apollinaribus ludis docuit pplm.
Neptunalia aneptuno. eius enim die feriae. furina
lia furinae. quod ei deae feriae publicae dies is. quo
ius deae honos apud antiquos. nam ei sacra institu
ta annua. et flamen attributus. nunc uix nomen notu
paucis. Portunalia dicta aportuno quoi eo die aedes
in portu tyberino facta et feriae institutae. Vinalia
rustica dicuntur ante diem duodecimum Kalendas
septembres. quod tum ueneri dedicata aedes et orti
ei deae dicantur. ac tunc sunt feriati olitores. Con
sualia dicta aconso. quod tum feriae publicae ei deo.
et in circo ad aram eius ab sacerdotibus ludi illi
quibus uirgines sabinae raptae. Volcanalia avolca
no. quod ei tum feriae. et quo eo die populus pro
se in ignem animalia mittit. Opeconsiua dies ab dea
ope consiua. quoius in regia sacrarium. quod ide
actum: ut eo praeter uirgines uestales et sacerdo
tem publicum. introeat nemo. Is cum eat suffibulum
aut habeat. scriptum id dicitur. ne a suffiendo subliga
culum. Vortunalia a deo uortuno. quoius feriae tum
octobri mense. Meditrinalia dies dictus amedendo.
quod flaccus flamen martialis dicebat. hoc die so
litum uinum et uetus libari et degustari medica

menti causa · quod facere solent etiã nũc multi q̃m
dicãt nouũ uetus uinum bibo · nouo ueteri morbo me
deor · fontanalia afonte · quod is dies feriae eius ·
Abeo aũt et in fontes coronas iaciũt et puteos coro
nant · Arimilustrium ab eo quod in armilustrio armati · Armi lustrium
sacra faciũt · nisi locus potius dictus ab his · sed quod de
his p̃us · id ablucẽdo aut lustro · idest quod circũibant
ludentes ancalibus armati · Saturnalia dicta ab sat
urno · q̃d eo die feriae eius · ut post diem tertium
opalia opis · Angeronalia ab angerona · quoi sacri
ficium fit in curia · Accaleia et quoius feriae pub
cae is dies larentine · que diem quidã in scribendo
laretalia appellant · ab accalarentia noiatus · quoi
sacerdotes nostri publicae parent ante sexto die
q atra dicitur · Diem tarentum accas tarẽtinas · hoc
sacrificium fit in uelabro · quia in nouã uiã exitur ·
ut aiũt quidam ad sepulcrum accae · ut quod ibi
prope faciũt diis manibꝫ seruilibꝫ sacerdotes · q̃ uterq;
locus extra urbem antiquam fuit · nõ longe aporta
romanula · de qua in priore libro dixi · Dies septimon
tium nomĩatus ab iis septem montibꝫ ĩ quis sita
urbs est · feriae nõ populi sed mõtanorũ modo : ut
paganalibus qui sunt aliquoius pagi · De

De statutis — Compitalia

statutis diebus dixi. de annalibus nec de statutis dicar. Compitalia dies attributus laribus ut alibi dixi in uiae competiit. tum in copetis sacrificatur. quot annis is dies cocipitur. Similiter latinae feriae dies conseptiuus dictus a latinis populis: quibus ex albano monte ex sacris carnem petere fuit ius cum romanis. a quibus latinis latinae dictae. Sementiuae feriae dies is q a pontificibus dictus appellatus a semente quod sationis causa suscepta. Paganicae eiusdem agriculturae causa susceptae ut haberet in agris omes. pagus unde paganicae dictae sunt. Praeterea feriae conceptiuae quae non sut annales ut hec quae dicuntur sine proprio uocabulo. aut cum pspicio ut nouedialis sut. De

De ydibus et kl. n. — Kalende

iis diebus nut. iam q hominum causa costituti uideamus. Primi dies mensium nominati kalendae. qd his diebus calantur eius menses. Nonae a pontificibus quintanae an septimanae sint futurae in capitolio in curia calabra sic dictae. quinque calo iuno couella. Nonae appellatae. aut qd ante diem nouum

None

idus semp. aut quod ut nouus annus kalendae ianuarie ab nouo solae appellatae. nouus mensis noualunanonis. eodem die enim in urbe. in agris. ad regem conueniebat populus. Harum rerum uestigia apparet

in sacris nonalibus in arce: quod tunc ferias primas
menstruas quae futurae sint. eo mense rex edicit po
pulo. Idus ab eo. quod tusci itus. uel potius quod sa — *Idus.*
bini idus dicunt. Dies. postridie caledas nonas. Idus
appellati atri. quod per eos dies nihil inciperet. Dies
fasti per quos pretoribus omnia uerba sine piaculo licet — *Dies fasti*
fari. Comitiales dicti quod tum ut esset populus constitu — *Dies offorz.*
tum est ad suffragium ferundum: nisi si quae feriae
conceptae essent propter quas non liceret compitalia et latinae.
Contrarii horum uocantur dies nefasti per quos dies nefas — *Dies nefasti*
fari praetore. do dico. addico. Itaque non potest agi neces
se est aliquo uti uerbo cum lege quae peragitur quod si tum im
prudens id uerbum emisit. ac quem manumisit ille nihil
ominus est liber. sed uitio ut magistratus uitio creatus
nihilo sed ius magistratus praetor qui tum factus est si
imprudens fecit. piaculari hostia facta piatur. si pru
dens dixit. q. mutius abigebat eum expiari ut impium
non posse. Intercisi dies sunt per quos mane et uespe — *Intercensi dies*
est nephas. medio tempore inter hostiam caesam et exta
porrecta fas. a quo quod fastum intercedit aut eos inter
cisum nefas intercisum. Dies qui uocatur sic quando
rex comitiauit fas. sic dictus ab eo quod eo die Rex
sacrificio ius dicat ad comitium. ad quod tempus est nefas.

ab eo fas. Itaq; post id tps lege actum sepe dies qui uocatur quado stercu delatum fas. ab eo appellatus qd eo die ex aede uestae stercus euerritur & p capito linum cliuum in locum defert certum. Dies alliensis ab allio fluuio dictus. na ibi exercitu nro fugato galli obsederut romam. Quod ad singu

Nomina mensium.

loz dieru uocabula pertinet dixi. Mensium nomina fere sut apta. si ut amarcio antiq institu erut numes. Nam pmus amarte. Secudus ut ful uius scribit et iunius auenere. quod ea si afrodite: quoius nom ego antiqs litteris quod nusq inue ni magis puto dictum quod uer omia aplem. Ter

Maius amaioribus
Iunius aiunioribus

cius a maiorib; maius. Quartus aiuniorib; dictus iunius. De hic qntus qntilis. et sic deinceps usq; ad decembrem a numo. Ad hos q additi prior a pncipe deo ianuarius appellatus. posterior ut isdez dicut scriptores ab diis inferiis februarius appel latus. quod tum his paretur. Ego mag arbitror

[F]ebruarius adie febr.

februarium adie februato qd tum februatur ppls. idest lupas nudis lustratur. Antiquu oppidu pala tinum gregib; humanis cinctus. Quod ad tem poz uocabula latina attinet hactenus sit satis dic tum. Nuc qd ad eas res attinet quae in tpre

aliquo fieri animaduerteretur dicam. Ut haec sunt. le
gisti. cursus. ludens. de quis duo praedicere uolo. q̄ta
sit multitudo eorum. et q̄ sit obscuriora q̄ alia. Qu
om uerborum declinatiuum genera sint quatuor unum
q̄d tempora adsignificat. neq; hēt casus ut ab lego.
leges. lego. alterum quod casus hēt neq; tēpora adsi
gnificat. ut ab lego. lectio lector. Tertiū q̄d habet
utrūq; et tēpora et cāus. ut ab lego. legēs. lecturus.
Quartum q̄d neutrum hēt. ut ab lego lecte ac lec
tissime. Horum uerborum si p̄migenia sūt admitte. ut
tostonius scribit ex eorum declinationib; uerborum dis
crimina qngenta milia esse possūt. Ideo quia singu
lis uerbis p̄migeniis circiter qngentae spēs declinatio
nibus fiūt. Primigenia dicuntur uerba. ut lego. scri
bo. sto. sedeo. et caetera. quae nō sūt ab aliquo u̇
bo. sed suas hēnt radices. Contra u̇ba declina sūt.
quae ab alio oriuntur. ut ab lego. legis. legit. legā.
et sic indidem hic p̄ multa. Quare si q̄s p̄mogeniorum
uerborū origines ostenderit. si ea mille sūt. qngentum
milium simplicium u̇borum causas aperuerit unas. In nul
lius tam q̄ ab his reliqua orta ostenderit. satis dixe
rit de originib; uerborum. quoniam unde nata sint p̄incipio
erūt pauca. quae inde nata sint innumerabilia.

primigenia

a quibus hisdem principiis antepositis. praeverbiis paucis immanis verborum accedit numerus quod praeverbiis mutatis. additis. atque commutatis aliud atque aliud fit. Ut enim cessit et recessit. sic accessit et abscessit. Item incessit et excessit. sic successit et decessit. et concessit. Quod si haec decem sola praeverbia essent. quoniam ab uno verbo declinationum quingenta discrimina fieret. his decem pli catis coniuncto praeverbio: ex uno quinque milia numero efficerent. Ex mille ad quinquagies centum milia discrimina fieri possunt. Democritus secutus. item alii qui infinita principia dixerunt: quae unde sint non dicunt: sed quoiusmodi sint. tamen faciunt magnum quae ex his constant in mundo. ostendunt quare si ethimologus principia verborum postulet mille de quibus ratio a se non poscatur. tamen immanem verborum expediat numerum. De multitudine quoniam quod satis esset admonuit. de obscuritate pauca dicam verborum: quae tempora adsignificat. ideo locutus difficillimus est. quod neque his fere societas cum graeca lingua neque vernacula eo quorum in partium memoria adfuerit nostrae quibus ut dixit quae poterimus incipiam. Hinc primus. quod dicitur ago actio ab agitatu facta hinc dicimus. agit gestum tragoedus. et agitantur quadrigae. hinc agitur pecus pastu.

quia uix agit potest. hinc angiportum quia nil potest agi. hinc angulus. qd in eo locus angustissimus. quom loci is angulus actionu teruum. Primus agitatus mentis. quod pmum ea quae sumus acturi cogitare debemus. deinde tum dicere ac facere. De his trib; minime putat volgus esse actionem cogitationem. Tertium in quo quid facimus id maximum. Sed et quom os agitamus. qd et eam rem agitamus in mente agimus. et quom pronuntiamus agimus. Itaq; ab eo orator agere dicitur causa;. et augures augurium agere dicitur. quom in ea plura dicat q faciat. Cogitare acogendo dictum. mens plura in unu cogit. unde eligere possit. Sic elacte coacto caseus nominatus. Sic ex ominib; contio dicta. Sic coemptio. Sic copitum noiatum. A cogitatione concilium. inde co̅silium. quod ut uestimentum apd fullonem cogitur. consiliari dictum. Sic reminisci. cum ea que tenuit mens ac memoria cogitado repetitur. hinc etia cominisci. dictum a con et mete. quom finguntur in mente quae non sut. et ab hoc illud quod dicitur reminisci. quom comtum pronutiatur. Ab eade mente meminisse dictum. et ames q a mente sua descendit. hinc etia metuo metem quodamodo motam. uel metuisti amouisti. Sic quod frigidus timor. tremu

Angiportum.
Cogitare
Concilium
Reminisci
Comisci
Memisse:
Metuo.

isti. timuisti. Tremo dictum a similitudine uocis. quae tunc quom ualde tremunt apparet. quom etiam in corpore pili. ut arista in spica ordei. horrent. Curare a cura dictum. Cura quod cor urat. Curiosus. quod hic praeter modum utitur. Recordare rursus in cor reuocare. Curiae ubi senatus rem. p. curat. et illa ubi cura sacrorum publica. ab his curiones. Volo a uoluntate dictum et a uolatu. quod animus ita est. ut puncto temporis peruolet quo uult. Libere a labendo dictum. quod lubrica mens. ac prolabitur. ut dicebant olim a lubendo. libido libidinosus. ac uenus libentina. et libitina. sit alia. Metuere a quodam motu animi. quom id quod malum casurum putat. refugit mens. Quom uehementius in mouendo ut ab se abeat foras fertur. formido. Quom pauet ab eo pauor. Meminisse a memoria quom id quod remansit in mente in id quod rursum mouetur: quae a manando. ut manimoria potest esse dicta. Itaque salii quod cantant. memurii. ueterum significat memoriam. Monere. ab eodem monerem. quod is qui monet proinde sit. ac memoria sit monitio
menta quae in sepulcris. Et ideo secundum uiam quo praetereuntis admoneant et se fuisse et illos esse mortalis. ab eo caetera quae scripta ac facta memoriae causa

Cura
Curiosus
Recordare
Curia
Volo
Meminisse.
Monere

Monimenta dicta. Moerere amarcere quod etiā corp̄ marcescere. Hinc etiam macri dicti. Laetari ab eo qđ latius gaudium propter magni boni opinionem diffusum. Itaq; Iuuentius ait. Gaudia sua si omnes homines cōferat unum in locum. tamē mea exuperet laetitia. Sic quom se hent laeta: narro. quom alium facio narum. a quo narratio: p quam cognoscimus rē gestam. quae pars agendi ē a dicendo. Ac sunt. aut cōuicta cū tēporibꝫ aut ab his. earum hoc genus uidetur . fatur is q pmus homo significabilē ore mittit uocem. Ab eo anteq̄ ita faciant pueri dicuntur infantes. Quom id faciūt iam fari cum hoc uocabulorꝫ similitudine uocis pueri. ac fatius fari id dictum. Ab hoc tempore qđ tum pueris constituāt parcae fando. dictum fatum. et res fatales. Ad haec eandem uocem q facile fantur facundi dicti. Qui futura praediuinando soleat fari. fatidici dicti. Idem uaticinari. quod uesana mēte faciūt. Sed de hoc post erit usurpandum. quom de poetis dicemus. Hinc fasti dies quibꝫ uerba certa legiptima sine piaculo praetoribus licet fari. Ab hoc nefasti quibꝫ diebus diebꝫ diebꝫ ea fari ius non est. et si fati sūt. piaculum faciūt. hinc effata dicuntur. qui augures finē

Mœrere.
Letari
Fatur
Fatum
Facundi
Fasti dies
Nefasti dies

auspitiorum caelestum extra urbem agri sut effati ut
cent. hinc effari templa dicuntur ab auguribus effantur
q in his fines sunt. hic fana nominata quae pontifices
quae in sacrando fati sunt finem. hic profanu quod est
ante fanum coniunctu fano. hic profanatu qd i sacrifi
tio. ad que herculi decuma appellata ab eo e. qd sacrifi
tio quodam fanatur. idest ut fani lege sit. id dicit pollu
tum quod aporiciedo e fictum. Quom eni ex mensibus
libamta proiecta sut herculi in aram tum pollutum e.

Pollutum

ut quom profanum dicit idest pro mde ut sit fani factu.
Itaq3 ubi olim fano cosumebatur omne qd profanu erat.
ut etiam fit. qd. p. R. urbis quot annis facit quom
herculi immolat publice iuuencam. Ab eodem ubo fari
fabulae. ut tragodiae et comediae dictae. hic fassi
ac cofessi. Qui fati id qd ab iis quaesitum. hic profes
si. hinc fama. et famosi. ab eodem falli. sed et falsu
et fallacia. quae propterea quod fando quo decipit. ac con
tra q dixit facit. Itaq3 si qs refallit. in hoc non propo
nomie fallatia. sed tralatio. ut apede nostro pes lecti
ac betae. hic etia famiger. habile. et sic copositicia

Fallacia

alia. Item ut declinata multa. In quo et fatuus et fatuae.
Loqui aloquio dictum. qd q primo dicatur ia fari a uoca
bula et reliqua uerba dicit. anteq suo qsq3 loco ca di

Loqui

arre potest. hunc chrysippus negat loqui. sed ut loqui.
quare ut imago hominis nō sit homo. sic in coruis cornici-
bus pueris primitus incipientib; fari uerba nō esse uēba.
quod nō loquebantur. Igitur is loquitur. q suo loco qđ q Loqui
uerbum sciens ponit. et istum prolocutū. quom ī animo prologui
qđ habuit extulit loquendo. hinc dicitur eloquiū ac re-
liq in fanis sabinis ecella dei q deloquitur. hic dictus
loquax q nimium loqueretur. hinc elloquens q copiose
loqtur. hinc coloquium quom uenīūt in unū locū loquē-
di causa. hic adlocutum mulierē ire aiūt quom eunt
ad aliquam locutum cōsulandi caūa. hinc qdā loqlam
dixerūt. Verbum quod in loquēdo efferimus concinne loq Concinne
dictum. a concinne ubi inter se conueniūt partes. ita
inter se condeat aliud alij. Pronūtiare dictū et nūtiare.
pro idem ualet quod ante. ut in hoc proludit. Ideo actor
ēs pronūtiare dicitur. quod in proscenio enūtiat poeta
cogitate. qđ maxume tum id dicitur propter. noua fabulam
quom agunt. Nuncius enim ē a quis rebi nominatus.
quod aūbo graeco potest declinatum. Ab eo itaq; neapolis
illoꝝ noua pollis ab antiquis uocitata neis. A quo etiā ex- Neapolis
tremum nouissimum quoq; dico ceptum uolgo. quod mea
memoria ut aelius sic senes aliquot nimium nouum
uerbum quod ēēt uitabant. Quouis origo ut aue-
tere uetustus ac ueterrimus. sic ab nouo declinatum

nouissimum qd extremum. Sic ab eadem origine noui
tas et nouitius et noualis in agro. Et subnouis dicta
pars in foro aedificiorum. quod uocabulum ei p uetustas.
ut nouae uiae quae uia iam diu uetus. Ab eo quoq; Nomi
potest dictum nõiare. qd res nouę in usum quomodo
additae erant quib; ea nouissent nomina ponebant.
Ab eo nuncupare. quod tũc ciuitate uota noua susci Nũcu
piuntur. nũcupare nominare ualere apparet. ĩ legib;
ubi nũcupatae pecuniae sũt scriptae. Item in choro in
quo ẽ enea. quis ẽ q meum nõm nũcupat. Item ĩ
medio. qs tu es mulier. quae me insueto nũcupasti no
mine. Dico originem hẽt graecam. quod graeci
hĩc Ennius dico. q hũc dicare hinc Dico
iudicare. quod tũc ius dicatur. hinc iudex. qd iudicãt Iudex
accepta potestate. idest qbusdam uibis dicendo finit. Sic Ius
enim ędis sacra amageatu pontifice praeeunte dicẽdo Iudi
dedicare. hinc ab dicãdo indicium. hinc illa indicat
illum. Indixit funus. prodixit diem. addixit iudiciũ.
hinc appellatum dictum in minimo ac dicatiosus. hinc
in manipulis castrẽsibus ducibus. hinc dictata ĩ ludo.
hĩc dictator magr populi. qd is acõsule debet dici. hĩc Dic
antiqua illa dicamino. et dicas causã. et addictus.
Si dico qd scienti qd det quod ignoraut tecado. hinc
doceo declinatum uel quod. iit qd quom docemus ut Doceo

Indixit funꝰ
prodixit diem
Addixit iudiciũ.

dicimus. uel quod qui docentur inducantur in id quod
docentur. Ab eo quod scit ducere qui est dux. aut ductor. Ducare
qui ita inducit ut doceat. Ab docendo docere. disciplina Dux
discere litteris commutatis paucis. Ab eodem principio docu Ductor
menta: quae exempla docendi causa dicuntur. disputa
tio et computatio. et praepositione putandi: quod ualet Disputatio
purum facere. Ideo antiqui purum putum appellarunt. Computatio
Ideo putator. quod arbores puras facit. Ideo ratio puta Putator
ri dicitur. in qua summa fit pura. Sic is sermo in quo
pure disponuntur uerba ne sit confusus. atque ut diluce
at. dicitur disputare. quod dicimus disserit. Item trans Disputare.
latio atque ex agresi uerbo. Nam ut olitor disserit in Disserit
areas sui quoiusque generis res. Sic in oratione qui facit
dissertus. Sermo opinor est a serie. unde serta. etiam in Sermo a serie.
uestimento sartum quod comprehensum. Sermo enim non potest Serta
in uno homine esse solo. sed ubi ratio cum alio coniuncta.
Sic conserere manu dicimur cum hoste. Sic ex iure Conserere
manu consertum uocare. Hinc adserere manum in libertatem Adserere manum
quom prendimus. Sic augures dicunt. si mihi auctor
est uerbi. Nam manum adserere dicit consortes. Hinc
etiam ad quem ipsi consortes sors. hinc etiam sortes. quod in his iunc Consortes
ta tempora cum hominibus ac rebus. Ab his sortilegi. Ab Sors.
hoc pecunia quae in foenore sors est. Impendium quod Impendium

legere.
Legati
leguli
legumina

inter se iungat. legere dictum. quod leguntur ab oculis lit
terae: Ideo etiam legati qd publice mittantur leguntur. Ite
ab legendo leguli. q oleam. aut q uuas legut. hinc le
gumina in frugibus uariis. etiam leges quae lectae et
ad populum lectae: quas obseruet. hinc legiptima. et

Conlegae.

conlegae qui una lecti. et q in eoz locum suppositi sub
lecti. additi. allecti. et collecta quae ex pluribus locis

ligna a legendo
legio

in unum lecta. Ab legendo ligna quaque ea caduca le
gebatur in agro qbus in focum uterentur. Inde ab le
gendo legio. et dilliges. et dillectus. Murmurari dic
tum a similitudine sonitus dictus q ita leuiter loqtur: ut

Noia a similitudie uoce

mag e sono id facere q ut intellegatur uideatur. hic
etiam poetae murmurantia littora. Similiter. fremere.
gemere. clamare: crepare. ab similitudine uocis sonitus
dicta. Hinc illa arma sonat. fremor. oritur. hic mihi
me increpitando commoues. Vicina hoz quiritare. Iubila
re: Quiritare dicit is: q quiritu fidem clamans iplorat.
Quirites a curensibus. ab his cu tatio rege in societate

Quiritare
Iubilare.
Triuphare

uenerunt ciuitates. Vt qritare urbanoz. sic iubila
re rusticoz. Itaque hos imitans aprissius ait robucto q s
me iubilat uicinus anus antiquus. Sic triumphare
appellatum. qd cum Imperatore milites redeuntes clami
tant p urbem in capitolium eunti. triumphe. a

a graeco libri cognomento potest dicui. Spo
dere ē dicere. Spondeo a sponte · nā id ualet et a uol
untate · Itaq; lucilius scribit de gretea quoad se cubitū
uenit sua uoluntate · sponte ipsam suapte adducta ut
tunicā et cetere reijceret. Eandem uolūtatem Tere
tius significat quom ait · satius ēe sua sponte recte fa
cere q̄ alieno metu · Ab eadem sponte · a qua dictum
spondere · declinatum spondit et respondit · & desponsor ·
et sponsa · Item sic alia · spondet enim · q dicat a sua
sponte · spondeo · spondit ē sponsor · q dem faciat obliga
tur · sponsus consponsus · Hoc Neuius significat quom
ait · consponsi spondebatur pecunia · aut filia nuptiarum
causa appellabatur et pecunia · et quae desponsa erat
sponsa · que pecunia inter se contra sponsum rogata
erat dicta sponsio · quoi desponsa quo erat sponsus.
Quo die sponsum erat sponsalis · quo spondebat fi
liam dispondisse dicebat · quod de sponte eius idest de
uoluntate exierat. Non enim si uolebat · dabat qd
sponsuerat alligatus · Nam ut in comediis uides dici.
Sponte tuam agnatam filio uxorem meo · Quod tū
et praetorum ius ad legem · et censorum iudicium
ad equum existimabatur. Sic despondisse animum
quoq; dicitur.. ut despondisse filiam : quod sue spotis

Spondeo. Sponte. Terentius Spondit Respondit Desponsor Sponsa Dispōdisse.

statuerat finem. A qua sponte dicere quom spondere quoque dixerunt. quom a sponte responderet. id est ad uoluntatem rogationis. Itaque qui ad id quod rogatum non dicit. non respondet. ut non spondet ille statim qui dixit spondeo. si iocandi causa dixit. neque agi potest cum eo eo ex sponsu. Ita quis qui dicit in tragoedia. Meministi ne te despondere michi cognatam tuam. quod sine sponte sua dixit. cum eo non potest agi ex sponsu. Etiam spes a sponte potest esse declinata. quod tum sperat quod quom uolet fieri putat. Nam quod non uolt. si putat. metuit non sperat. Itaque id quoque qui dicunt in astraba plautine sequere ad seque polyba di sce meam spem cupio conseq. Sequor herclem qd. Nam libenter mea sperata consequor. quod sine sponte dicit. uere neque ille sperat qui dicit adulescens. neque illa sperata est. Sponsor. et spes. et uas neque ideo neque res a quibus insedere. simile. itaque praes qui a magistratu interrogatus in publicum ut praestet. a quo et quom respondet dicit praes. Vas appellatus. qui pro altero uadimonium promittebat. Consuetudo erat quom reus parum esset idoneus inceptis rebus: ut pro se alium daret. a quo cauari postea lege coeptum est ab iis qui praedia uenderent. uadem ne daret. Ab ea ascribi coeptum

Spes a sponte

Vas.

inlege mancipiorum uadem ne poscerent· nec dabit.
Canere ac canit et succanit· ut canto ⁊ cantatio Canere.
inu'a amene canes
ex camena· ꝑmutato pro ·n· m· ab eo qd semel ca
nit· si sepius cantat· hinc cãtitat· Item alia· Nec
sine canendo tibicines dicti· Omnium eiꝫ horũ qd
a canere etiã buccinator a uocis similitudine ⁊ cã
tu dictus· Oro ab ore· et perorat· et exorat· et ora Oro
tio ⁊ orator· et osculum dictum· Indidem omen· or Orator Oratio
namẽtum· alterum quod ex ore ꝑimum elatũ ẽ osmẽ Ornamẽtũ
dictum· Alterum nũc cũ praepositione dicit uulgo
ornamẽtum· qd sicut olim ornamẽtum scenici pleriqꝫ
dicũt· hinc oscines dicuntur· Apud augures quę
ore faciũt auspicium· Tertium gradũ age
di ẽẽ dicũt· ubi qd faciat· In eo ꝓ similitudinẽ age
di· et faciẽdi ⁊ gerẽdi· qdam error iis q putat ẽẽ
unum· potest enim aliqd facere· ⁊ nõ agere· ut
poeta facit fabulam ⁊ non agit· Contra auctor Agere.
agit et facit· et sic á poeta fabula fit nõ agitur. Facere.
ab actore agitur non fit· Contra Imperator· quod
dicitur res gerere· in eo neqꝫ facit· neqꝫ agit· sed
gerit idest sustinet· tralatum ab iis q honera gerũt·
qd ii sustinent· proprio nõie dicitur ~~facere~~ a facie· facere a facie

qui rei quã facit. imponit faciem. ut fictor quom di
cit fingo. figuram imponit. quom dicit informo for
mam. Sic quom dicit facio faciem imponit. á qua
facie discernitur ut dici possit. aliud esse uestimētū
aliud uas. Sic item quae fiūt apud fabros fictores.
Itē alios alia q̄rq̄d administrat. quoius opus nō ex
tat q̄d sub sensu ueniat ab agitatu ut dixi magis
agere q̄ facere putatur. Sed quod his magis prom
iscue q̄ diligenter cōsuetudo est usa traslaticiis uti
mur uerbis. Nam et qui dicit facere uerba dicimus.
et q aliq̄d agit nō ēē inficietem. q adlucet dicitur.
lucere ablucere. et luce dissoluuntur tenebrae. Ab
luce noctiluca. lucere item ablutae quod propt̄ lucēz
Addq̄rē amissam is cultus institutus. Adquirere ē ad et q
uaerere. Ipsum quaerere ab eo. q̄d quae res ut re
Q̄stio a q̄rēdo caperetur datur opera. A quaerēdo q̄stio. Ab his to
Cōquestor. questor. Video a uisu. Quinq̄ enim sensuum ma
ximus in oculis. Nam quom sensus nullus quod ab
sit mille passus sentire possit. oculoꝝ sensus uis ūs
q̄ peruenit ad stellas. hinc uisenda uigilant. uigi
lium. Inuident. et atti (aetati) quom illud obliuio lauet. qui
incidit in uidendum. A quo etiam uiolauit i(n)ignem.
pro uitauit dicebant. Aeque eadem modestia potius

cum muliere fuisse q̄ coaubuisse dicebāt. Cerno idē
ualet itaq; pro uideo ait Ennius. Lumen iubar ne in
caelo cerno :- Canius. Sensum q; in esse et motum
in mēbris cerno. dictum cerno á cereo. idest accan Cerno
do. dictum ab eo quod quom qd̄ creatū ē. tūc dem
q; uidetur. hīc fines capilli descripti. qd̄ finis ui
detur discrimen. Et q id in testamto. id ē facito.
uideant te esse heredem. Itaq; in cretione adhibere
iubent testes. ab eodem ē quod ait medea. Ter
sub armis malim multa cernere. q̄ semel modo.
parere. Quod ut decernūt de uita eo tēpore mul
toꝝ uidetur uitae finis. Spectare dictum ab an Spectare
tiquo quo etiā Ennius usus. Vos epulo postquā
spexit. et qd̄ in auspiciis distributum ē q haēnt
spectionem: q non habebant. Et qd̄ ī auguriis et
nūc augures dicūt auē spectare cōsuetudo comunis.
quae quom pūerbis commucta fuerūt. etiā nūc suat.
ut aspitio. conspitio. respicio. suspitio. idest spi
cio. sic alia. In quo etiā expecto quod spectare uo
lo. hinc specula. hīc speculum. qd̄ in eo specimus Speculū
imaginem. Specula de quo prospitimus. Specula
tor quem mittimus ante. ut respitiat quae uolu.

hinc q oculos inunguimus quib; specimus. specu
lum. Ab aurib; uerba uidentur dicta. audio. et au

Audio

sculto. Audio ab aueo qd his auemus dicere sep.
qd Ennius uidetur ostendere uelle
in alexandro quom ait. Iam dudum ab ludis animus
atq; aures auent auide expectantes nuntium. Propt
hanc aurium auiditatem theatra replentur. Ab
audiendo etiā auscultare declinatū. qd ii auscul
tare dicuntur. q auditis parent. A quo dictum
poetae. audio aut obsculto. littera comutata di
citur. odor. olor. hinc olet et odoratur. et odorat.
et odora res. Sic ab ore. edo. sorbeo. bibo. poto.
Edo a graeco hinc esculentum. et esca
dulia. et quod graece latine gustat

Sorbere
Bibere
Feruere

Sorbere item. bibere a uocis sono. ut feruere aqu
am ab eius rei simili sonitu. Ab eadem lingua
quod potio. unde poculum. potatio. re
potatio. Indidem puteus. qd sic graecū antiquum
non ut nūc dictū amanumatur pre

Mancipiū
Manipulus
Manubriū
Mantelū

tium. Mancipium quod manu capitur. quod coniungit
plures manus. manipulus. manipularis. manica.
manubrium (manumen) . qd manutenetur. mantelū ubi ma
nus terguntur. // Nunc primum ponam.

censeris tabulis ubi noctu in templum censorea au
spicauerit. atque de caelo nuntium erit praeconi sic im
perato ut uiros uotet. quod bonum fortunatum felix. sa
lutare. quae sacerit poplo. R. Quiritium reique
p. popli. R. quiritium michique collegaeque meo. fidei
magistratuique nostro. omnes quirites pedites armatos
priuatosque curatores omnium tribum. si quis pro se
si uerbo altero ratione dari uolet uocat in licium.
Huc ad me praeco in templo primum uocat. post eadem
quis item uocat ubi licet censor. Scribae. magistra
tus. murra unguentisque unguetur. Vbi praetores
tribunique plebei quique in consilium uocati sunt. uene
runt censores. Inter se sortiuntur uter lustrum fa
ciat. Vbi templum factum est. post tum conuentio
nem habet qui lustrum conditurus est. In comitariis con
sularibus scriptum sic inueni. Qui exercitum impe
raturus erit. accenso dicat hoc. Calpurni uoca
in licium omnes quirites huc ad me. Accensus dicit sic.
omnes quirites. In licium uisite huc ad iudices. C.
calpurnicos dicat. uoca ad conuentionem omnes quirites
huc ad me. Accensus dicat sic. omnes quiritessite
ad conuentionem huc ad iudices. Dein consul elo
quitur ad exercitum. Impero qua conuenit ad co

micia centuriata. Quare hinc accenso illic pretom dicit. haec est causa in aliquot rebus. idem ut preto accensus accipiebat. A quo accensus quoque dictus ad censum solitum ciere. boetia ostendit quā comoedram alij ēē dicunt. Hoc uersu ubi p̄mum accensus clamarat meridiem. hoc idem cestonius in actionibus scribit. praetorem accensum solitum tū ēē iubere ū ei uidebatur horam ēē tertiam. Inclamare horā tertiam esse. Item q; meridiem. et horam nonam circū auras mitti solitus. quomo inliceret populū in eum unde uocare posset ad cōtionem. nō solū ad cōsules et censores. sed etiā quaestores cōmētariū ī dicat uetus inqsitionis. M. sergij mani filij. quaestores q capitis accusauit rogum in aqua. sic ē auspicio or ande. sed in templo auspitiis dum aut ad praetorem aut ad consulem mittas auspitium. petitū comeatū praetores uocet ad te. et cum de muris uocet preto id imparet portet cornicem ad p̄uati ianuā et ī arcē mittas. ubi cānat colligam. rogis ut comitiae dicat de rostris. et argentarij tabernas occludāt patres censeant exquiras et ad esse iubeas. magr̄atus cēse at ex ara cōsules praetores tribunique plebis. collegas q; uos. et in templo ad esse iubeas homines. ac

quom mittas contionem auocés. In eodem commētario
acqsitionis ad extremum scriptum caput edā hoc ē. It
quod attingat q decessoribꝫ classicum ad comitia cētu
riata redemptum hēnt uti curēt eo die quo die comitia
erūt. In arce classicus canatum circūqꝫ muros ⁊ ante
p̄uati huius. T. quinti trogi scelerosi hostiū canat ⁊ ut
in campo cum p̄mo luci adsit. et int' id quom circum
muros mittitur. et cū tertio aduocatur. Interesse tē
pus apparet ex iis quae interea fieri inlicitum scriptū
est. sed ad comitia tum uocatur populus. Ideo quod
alia de causa hic magistratus nō pōt exercitum urbanū
conuocare censor. consul. dictator. inter rex potest
qđ censorem exercitum centuriato cōstituit quinquē
nalem quom lustraret. et in urbem ad uexillum du
cere debet dictator. et cōsul in singulos annos. quod
hic exercitui imperare potest quo eat id qđ propter
centuriata comitia. Imperare solent. Quare non est
dubium quom hoc inlicium sit quom circum muros
itur ut populus inliciatur ad magistratus cōspectū
q ros uocari pōt in eum locum unde uox ad cōtionē
uocantis exaudiri possit. Quare una origine īlici
et inlicis. quod in choro proserpinae est. et pellexit.
quod in ermiona ē. quom ait pacuius. Regni

aliem cupiditas pellexit. Sic elicii Iouis uisa aram in auentino. ab eliciendo. hoc nunc aliter fit atque olim quod augur consuli adest tum quom exercitus impe ratur ac pracit. Quid eum dicere oporteat consul augur imperare solet. ut is licium uocet non accenso aut preconi id inceptum credo quom non adesset accensus. et nichil intererat quoi imparet. et dicis causa fiebat quaedam neque item facta neque item dicta. sed hoc ipsum inlicium scriptum inueni. in. M. Iunii commentariis quod tamen ibidem est quod inlicite inlexit. quae cum. e. et c. cum. g. magnam habent communitatem. Sed quoniam in hoc de paucis rebus uerba feci plura. de pluribus rebus uerba faciam pauca. et potissimum quae in graecia lingua putant latina. ut scalpere. a et sternere a

lingere a . i. ab item ab

gignitur ferre a

prouidere Errare ab

Ab eo quod dicunt strangu

lare. Tingue a praeterea ades

ab eo quod illi nos

malaxare: ut gargarissare ab

Potare a Domare a

Mulgere ab | Pecte a
Stringere a | Id enim

ut runcinare a runcina: quoius origo
graeca. Quod ad origines uborum huius libri pertinet. satis multas arbitror positas huius generis desistam. Et quoniam de hisce rebus tris libros ad tee mittere institui. de oratione soluta duos. poetica unum. et soluta oratione ad te misi duos. priorem de locis et quae in locis sunt. hunc de temporibus. et quae cum iis sunt coniuncta. Deinceps in proximo de poeticis uborum originibus scribere in

tepes ruina aperit ut uerbum quod conditum est e quibus litteris oportet. Inde post aliqua depta sit obscurius fit. uoluntas impositoris non reprehendendum. Igitur in illis qui in scrutando ubo litteram adiciunt aut demunt quod. facilius quid sub ea uoce subsit. uidere possit. Et enim facilius obscuram operam myrmeci dum ex ebore oculi uideant. extrinsecus admouent nigeas setas. Quom haec adminicula addas ad eruendam uoluntatem impositoris. tamen latent multa. Quod si poetice in carminibus seruabit multa prisca quae essent. sic etiam quur essent posuissent. fecundius poemata ferrent fructum. Sed ut in soluta oratione. sic in poe

. hic deest in exempl folii . I . in quo est principium libri . iiij .

matis uerba omnia quae habent .   possunt
dici . Neq; multa ab eo quae non erunt in lucubratio
ne littere prosecute . multum licet legeret helij hominis
in primo in litteris latinis exercitati . interpretationem
carminum saliorum uidebis . et exili littera expedita . et pra
teritam . obscura multa . Nec mirum quom non modo
epaminenides sanes post annos . L . experrectus a multis non
cognoscatur : sed etiam teucer liuij post annos XV . ab sui
is q sit ignoretur . Ad hoc qd ad illorum poeticorum etate
quorum si pompilij regnum fons in carminibus saliorum : neq;
ea ab superioribus accepta tamen habent . D . CC . annos . Qua
re quare scriptoris industriam reprehendas . q herois tri
tauum atauum non potuerit reperire . quom ipse auita
taui matrem dicere non possis . qd interuallum multo ta
to propius nos . quam hinc ad initium saliorum . quo roma
norum prima uerba poetica dicit latina . Igitur de origini
bus uerborum q multa dixerit commode potius boni consule
dum . quam qui aliqd nequerit reprehendendum . precisti quom
dicat ethimologice non omnium illorum posse dici causa . ut
quia quare res ad medendum medicina . neq; si non
norim radices arboris non posse me dicere pirum esse
ex ramo . ramum ex arbore . eam ex radicibus quas non
uideo . Quare q ostendit equitatum esse . ab equitibus .

equites ab equite. eqtem ab equo. neq; equus unde sit dicit. tam hic docet et plura et satisfacit grato quem imitari possimus ne ipse liber erit indicio. Dica in hoc libro de uerbis: quae apoetis sunt posita. Primum de locis. Dein quae in locis sunt. Tertio de temporibus. Tum quae cum temporibus sunt coniuncta dis. Vtq; cum his sit coniuncta adiungam. Et siqd excidit ex hac quadripartitione: tam mea ut coprehendam. incipiam hinc.

Vnus erit quem tu tolles in cerula caeli templa. Templum tribus modis dicitur ab natura. ab auspicando. a similitudine. Natura in caelo. ab auspitiis interra. asimilitudine sub terra. In caelo templum dicitur. ut in hecuba. O magna templa caeli. tum commixta stellis splendidis. In terra ut in periboea. scrupea saxa bacchi templa prope aggreditur. Sub terra ut in Andromacha. Acherusia templa alta orci saluete infera. Qua quia initium erat oculi attuendo primo templum dictum. Quo circa caelum qua attuimur dictum templum. Sic contremuit templum magnum Iouis altitonantis. idest ut ait Neuius hemisferium. ubi concacherulo septum statu eius partes quatuor dicuntur. Sinistra ab oriente. dextra ab occasu. antica ad meridiem. postica ad septentrionem

De locis

Templum

In terris dictum templum. locus augurii. aut auspi
cii causa. quibusdam conceptis uerbis non hisdem usque
quaque in arce. sic item. Testaque me ita sunto quo
ad ego eas te linquam nuncupauero ullaber arbor.
quirque est. quam me sentio dixisse templum. tectum
quem festo in sinistrum ollaber arbos quirquir est. quod
me sentio dixisse templum. quom festo dextrum.
Interea corretione. conspitione. cortumine. Votique
ea erectissime sensi in hoc templo faciundo arbores
constitui fines apparet. et intra eas regiones qua
oculi conspiciant. idem tueamur. a quo templum dictum
et contemplare. ut aput ennium in medea. Conte
pla et templum cereris ad leuam aspice. Contempla
et conspicare. id esse apparet ideo dicere. quom
contemplum facit augurem. Conspicione qua oculorum
conspectum finiat. quod quom dicunt conspicione addunt.
cortumionem. dicitur a cordis uisu. Cor enim cortumi
onis origo. quod addit templa ut sit dextra: aiunt sa
ncta esse qui glosas scripserunt. Id est falsum. Nam cu
ria hostilia. templum est. et sanctum non est. Sed hoc
ut putaret aedem sacram esse. templum esse factum.
quod in urbe roma pleraque aedes sacrae sunt templa eadem
sancta. et quod loca quaedam agrestia quod alicuius dei

sunt dicentur tesca. Nam apud accium ut philocteta ae
tatem lẽnio. quis tu es mortalis q in desita ⁊ tesca te
appones? loca enim loca quae sint designat quom dic̃.
Lemna prest olitor arcarat et celsa cabirũ. delubra
tenes misteria q: p̃stina castris. concepta sacris. Dem
uolgania templa sub ipsis collibꝫ. In quos delatus lo
cos dicitur alto ab lumine caeli. et nemus expirã
te uapore uides unde ignes clauet mortalibꝫ diuis.
Quare haec quo tesca dixit nõ errauit. neqꝫ ideo
quod sancta sed quod ubi misteria fiũt aut tueri
tur auesca dicta. Tueri duo significat. unum
ab aspectu ut dixi. unde est ẽim illud. Tueor te
senex p iupiter. Et quis pater aut cognatus uo
let nos contra tueri. Alterum atuẽdo ac tutella.
ut quom dicimus bell   et tueri uillam. a quo
etiã quidam dicunt illum q curat aedes sacras ae
dituum. non aeditomom. Sed tãm hoc ipum ab ea
dem est profectum origine. quom quẽ uolumus
domum curare dicimus Tu domi uidebis. ut plaut⁹
quom ait. Intus para. cura. uide. quid opus fiat.
Sic dicta uestisca quae uestem spicaret. idest uideret
uestem ac tueretur. Quare atuẽdo et templa
et tesca dicta cum discrimine eo q̃d dixi. Etiam

Extemplo.

Signa.
Sidera

Anfractu

Titanis triuia

Delia.

indidem illud enim extemplo acceptum me negato et filium. Extemplo enim est continuo. qd omne templum debet cotinuo septum. nec plus unu introitum habere. quod est apud accium. Peruade polu sple didamudi sidera bigins cotinuu secepit spoliis. Polus graecum. Id significat circum caeli. Quare quidem peruade polum. ualde uade. perpolum. Signa dicitur eadem & sidera. Signa qd aliqd significet. ut libra. aequinoctium. Sidera quae si insidut. atque ita significant aliqd interis pureeo aliud uel. Quare ut sigm cades in pectore. quod est terrarum. anfractare in sum. Anfractum e flexum ab origine duplici dau. ab ambitu & frangendo. Ab eo leges iubet. in directo p. xiii. esse. in anfracto. xiii. idem in flexu. Ennius. ut tibi titanis triuia dederit stirpem liberum. Titanis triuia diana e. ab eo dicta triuia. qd in triuio ponitur fere in oppidis graecis. uel qd luna dicitur esse quae in caelo tribus uiis mouetur. in altitudinem & latitudinem & longitudinem. Titanis dicta quod eam genuit. ut ni plautus latona ut scribit manilius. est coecreata titano. ut ide scribit latona. parit casta complexu Iouis. Delia deos geminos idest appollinem & dianam. dii qd titanis

delia de eadem. O sancte apollo q umbilicum certu terrarum optines. Vmbilicu dcm aut ab umbilico nro. qd is medius locus sit terrarum. ut umbilicus in nobi. qd utruq; e falsum. neq; hic locus e terra medius. neq; nr umbilicus e hois medius. Itaq; pingitur q uocat

pythagora. ut macdia cachet

terce linea ducat iusta umbilicum p id quod discenitur. homo mas an foemina sit. ubi ortus humanus similis ut in mundo. Vbi eim oia nascutur i medio qd terra mudi media. Praeterea si quod mediu id est umbilicus. pila terra n delphi mediu z terra medium n hoc. sed quod uocatur delphis. in aede allatus e. quidam ut thesauri speciae: qd graeci uocant.

que pithomes aiut esse tumulum. ab eo nostri interpetres

umbilicu dixerut. Pacuius calidonia altrix terra exsupantum uirum. ut ager tusculanus sic calidonius. ager e non terra. sed lege poetica qd terra etolia in qua calidon aptae tota accipi etolia uoluit. acci. Mystica ad dextram uada praeteruecti. Misti amisteriis quae ibi in propinquis locis mobilia fiunt. Ennius areopagitae. qd dedere quam pudam.

Vmbilicu

Mistica

Areopago. Areopagite ab areopago. his locis athenis musae
quae pedibus magnum pulsatis olimpum coelum.
Dicunt graeci olympum montem in macedonia omnes.
a quo potius puto musas dictas olimpiadas. Ita enim
ab terrestribus locis aliis cognominatae libethrides
piplee idem espiades. elicomides. quasi elespontu. et
claustra. quod exerses quondam eum locum clausit.
Nam ut ennius ait. Isque elesponto pontem contendit
in alto. Nisi potius ab eo quod Asia et Europa
ibi colludit mare inter angustias facit pro pontidis
fauces. Pacuvius. liquit in egeo fretum. dictum fretum
Fretum tum a similitudine feruentis aque. quod fretum saepe
concitatur aestus atque effervescat. Egeum
dictum ab insulis quod in eo maris scopuli in pellago
uocantur ab similitudine caprarum eges fere
me adrat aequore in alto ratibus repetibus. Mare
Mare appellatum quod aqua tum quoniam commotum uento non
est. Ratis nauis longa dixit ut neuius. quoniam ait
conferreque aut ratem aeratam qui ferit. qui dum mare
Ratis. sudantes eunt atque sedantes. Ratis dicta nauis longa
propter remos. quod hi quoniam per aquam sublati sunt
dextra et sinistra duas partes efficere uidentur.

ratis enim unde hoc tralatū illi ubi plures malia ut asses

Agrestis ab agro dictas apparet. Infulas qđ ue lamina his e lana quae addimtur. Infulae itaq; tu qđ ad sepulcrum ferūt frondem ac flores. addidit non lanas. se uelatas frondentis comas cornua tau rum. Umbram raca dicere apparet cornuata acomib;. Cornua a curuore dicta. qđ pleraq; curuam. Ac quas memorat nostre nos esse camenarū priscū uo cabulum ita natū ac scriptum ē. Alibi carmenae ab eadem origine sūt declinatae. In multis ubis in qđ antiq dicebat. s. postea dicitr. r. ut ī carmie saliorū sūt haec. Cozeulodorieso. Omia ūo ad patula coemisse. latusianes. duonus. ceruses. du um. Ianus uoiet post melios eū recū.

foedesum. foederum. plusima. plurima. meliosem. meliorem. asenam. arenam. Ianitos. Ianitor. qua re ē casmena camena. carmina carmen. r. extri to camena factum. Ab eadem uoce canite pro quo in saliari uersu scriptum ē. cante hoc ūsu. diuū empta cante. diuū deo supplicate. In carmine pa mi quod ē. ueteres casmenas cascam rem uolo p

hic deest ī exēplari fol. I.

Infulas

Cornua a curuore

hic spatium. x. linearū relictum erat ī exempl.

Camena
Carmina
Cantere

fari. et p̄mum castum. significat uetus secundo. cuius origo sabina: quae usq; radices in oscam linguam egit. Cascum uetus significat ee significat Ennius. quod ait. quā p̄sci casci popli genuere latini. Eo magis manilius. qd ait. Cascum duxisse casca nō mirabile ē. quoniam cariores cōficiebat nuptias. Itē ostendit papini   qd in adulescentem fecerat. Cascam ridiculum ē si te cascam tua dicat. Amica fili potonises: q senex puer dicat pusum. puelam pusam. Sic mutiā mulina. uerepuisus tu. aut amica senex. Idem ostendit qd oppidum uocatur casinum. hoc eni ab sabinis orti samnites tenuerūt. et nūc nostri etiā nūc uetus forum appellant. Apud luciliū. qd tibi ego ambages ambiuscai bere coner. Profectum a uerbo ambe qd in ē iambitu et ambitioso. Apud valerium soranū uetus adagio est. o. p. Scipio: qd ubium usq; eo euanuit: ut graecum pro eo positum magis sit aptū. Nam idem quod   uocāt graeci. ut est auribus lupum teneo. canis caninam nō ē. Adagio ē littera comutata abagio. dicta ab eo qd ambit orationem. neq; in aliqua una re cōsistit sola. Agio

Ambages
Adagio.
Abagio.

dicta ut adustum. quo circumustum ē. ut abiegnabq
apud augures. quā circum aliae hostiae cōstituuntū
Quom tria sint cōiuncta in origine ūboꝝ: quae sit
aīaduertenda. á quo sit impositum ⁊ in quo. et qd. Saepe
nō minus de tertio q̄ de ṗmo dubitatur. ut in hoc utrū
ṗmum una canis aut canes sit appellata. dicta enim
apd ueteres una canes. Idq; Ennius scribit. tantidem. Ennius
quasi feta canes sine dentib; latrat. Lucilius nequam
et magnus homo lanioꝝ immanes canes. Ut impositio
unius debuit ēē canis. plurium canes. Sed neq; En
nius cōsuetudinem illam sequens rephendendus. nec
is q nūc dicit canis canina nō ē sed canes. qd latra
tus signum dant. ut signa canūt Canes appellatę. et Latratus.
qd ea uoce indicāt noctu quae latēt latratus appella
tus. Sic dictum aquibusdam ut una canes. una tra
bes remis rostrata ꝑ altum. Ennius ut in annei ī
nemorepolio securib; cesa accidisset abiegna ad terrā
trabes: quoius uerbi singularis casus recte corectus. ac
facta trabs. In medio. Celitum camilla expectata ad
uenis. Salue hospita camilla. q glosemata interpreta
ti dixerūt administram. Addi oportet in his: quae
occultiora. Itaq; dicitur in nuptiis Scamillus. q cūmerū
fert. in quo quid sit in ministerio pleriq; extrinsecus

nectũt. Hinc casmillus nominatur samothrecce my
steriis dius. quidam administer diis magnis. Verbum
esse graecum arbitror. qd apud callimacum inpoema
tibus eius inueni. Apud enim subulo quodam mari
nas propter astabat aquas. Subulo dictus. qd ita di
cunt tibicines tusci. quo circa radices eius. in etria
non latio quaerũda uersibus quo olim fauni & uates
q canebãt fauni dei latinorũ. Ita ut et faunus & fau
na sit hos uersibus quos uocant saturnios in siluestri
bus locis traditum ē solitos fari quo fando faunos dic
tos. Antiquos poetas uates appellabãt auersibi uendis.
ut poematis tũ scribam offendam corpore tartarino
prognata paluda uirago. Tartarino dicto atartaro.
plato. in. iiii. de fluminib; apud inferos quae sit. In
his unum tartarum apellat. Quare tartari origo grae
eca. Paluda apaludamtis. haec insignia atq; ornam
enta militaria. Ideo ad bellum cum exit imperator. ac
litores mutarũt uestem. et signa incinuerũt. palu
datus dicitur proficisci. quae propter qd cõspicuitũ
q ea habent ac fiũt palam paludamta dicta. plau
tus epeum fumificum q legioni nostrae hẽt coctum
cibum. Epeum fumificum cocum ab epeo illo q dr
ad troiam fecisse equũ troianum. & argiuis cibum

curasse. Apud Neuium. Atq; prius pariet lucustam
lucam bouem. Luca bos elefans quur ita sit dicta duo Lucas
bus modis inueni scriptum. Nam et in corneli com
tario erat ab libicis lucas. et in uirgilii ab lucanis
lucas. ab eo quod nostri quom maxima quadripedem
quam ipsi haberet uocarent bouem. et in lucanis pirrhi
bello primum uidissent apud hostis elefantos. Idem nostri ite
quadripedes cornuatas. Nam quos dentes multi dicunt.
sunt cornua lucanam bouem. quod putabant lucanam bouem
appellasse. si a libia dictae essent luce fortasse an pan
therae quoq; et leones non africae bestiae dicerentur.
sed luce neq; ursi potius lucam quam luci. Quare
ego arbitror potius lucanas ab luce. quod longe relu Lucanas
cebant propter inauratos regios clupeos quibus eorum
tumor natae erant turres. Apud Ennium orator
sine pace redit. regiq; refert rem. Orator dictus Orator
ab oratione. Qui enim uerba orationum haberet
publice aduersus quo legebatur ab oratione orator
dictus. Quom res maiore ratione legebatur potissi
mum qui causam comodisse orare poterat. Itaq; En
nius ait. oratores doctiloqui. Apud Ennium olli re
spondet suauis sonus egeria. i. olli ualet dictum illi.
ab olla et ollo. quod alium comitiis quom recitat

a pectone dicitur. Olla centuria. non illa. altum ap
paret in funeribus indictiuis quo dicitur. ollus lac
to datus ē. quod graecus dicit
idest obliuionem. Apud Ennium. mensas constituit idē
q; ancilia. dicta ab ambecisu. q̄d ea arma ab utraq;
parte ut tracium incisa: Saliba quae fictores ar
geos et tutulatos. liba. quod libandi causa fiunt.
fictores dicti a fingendis libis. Argei ab argis. Argei
fiunt e scirpeis simulacra hominum xxiiij. ea quot
annis de ponte sublicio a sacerdotibus publice duci so
lent in tyberim. Titubati dicti ij qui in sacris in
capitibus habere solent ut metam. Id titulus appella
tus ab eo quod matres familias crines conuolutos
ad uerticem capitis quos habent uti uelatas. Dice
bantur tutuli. siue ab eo quod id tuendi cā capilli
fiebat. siue ab eo quod altissimum in urbe q̄d est
arces tutissimum uocatur. Eundem populum ait fe
cisse flammes q cum omnes sunt a singulis deis co
gnomen innati. In quibusdam apparet
ut quur sit martialis et quirinalis sunt in quibi
flaminum cognominibus latent origines: ut in his
qui sunt uersibus pleriq; uolturnalem. palatualem.
furinalem. floralem. Qui falacrem et pomonalem

fecat. hic idem quae obscura sunt eor. origo uolturnus. diua. palatua. furrina. flora. falcer pater pomorum. cata. acuta. Hoc enim uerbo dicunt sabini. Quare ca tus elius sextus no ut aiunt sapiens: sed acutus. et quod est. tunc cepit memorari, simul. cata dicta. ac cipienda acuta dicta. Apud lucilium quidem. Tunc capite corium excludunt foras. et occidunt. lupes ap: dete zuira siluri et sume rete atque amiam piscium nomina sunt. eor. quae in graecia origo. Apud En nium quoque causa ceruleo fele orta nare ceptat. Caua cortina dicta. quod est inter terram et caelum; ad similitudinem cortinae apollinis. ea a corde. quod inde sortes primae existimatae. Apud Ennium qui inde in uitiis sumserit perduellibus. Perduelles di cuntur hostes. ut pfecat sic perduellum et duellum. id postea bellum. Ab eadem causa facta duellona bel lona. Apud plautum neque iugula. neque uesperugo ne que uergiliae occidunt. Iugula signum: quod accius ap pellat oriona. quom ait citius orion patefit. Huius signi caput dicitur ex tribus stellis. quas infra. duae clare quas appellant humeros. inter quas quod uidetur iugulum Iugula dicta. Vesperugo stella quae ue spere oritur a quo eam opillus scribit uesperum. Itaque

Cata

Perduelles hostes

Iugula.

Vesperugo

dicitur. alterum uesper adest. quem graeci dicunt.

Neuius patrem suum supmu
Sumu superhumo. optimum appellat. Supmum asuperumo dictu. Itaq;
duodecim tabulis dicit. Solis occasu die / supremate
pestas esto. libri augurum pro tempestate tempestate
dicit. Supmum augurij tepus in cornicula q regi la
Latrones alatere. trocinatus decem annos demetrio. Latrones dicti ab la
tere. q circu latera erat regi. atq; ad latera habebat
ferrum: quos postea astipatione stipatores appellarut
et qui coducebantur. ea cum merces graece dicitur:

Ab eo ueteres poetae non nuq milites
appellant latrones quod item ut milites cum fero. aut
qd latent ad insidias faciendas. Apud neuium. Risi
Cassabundum ego met mecum cassabundum ire ebriu. cassabudus
acadendo. Idem diabathra inpeedibus habebat. erat
amictus epicroco. utruq; uocabulum graecu. In me
nechinis inter ancillas sedere iubeas. lana carere.
Idem hoc est uerbum in cometria neuij. Carere
á carendo. qd eam tum purgat ac deducit. ut care
Carminari at spurcitia. ex quo carminari tum dicit lana cu
ex ea caret. qd in ea heret. Neq; est lana: quae
Asta. in Romulo Neuius appellat. Asta abosteis. inpsa
iam pol ille hic aderit credo congero meis. Cogerro

agerra. hic graecum est. et in latina gratis. In mene
chmis idem. Istuc aliis ascripti uis fieri ad legionem
solet. Ascriptitii dicti. quod olim ascribebantur inher- Ascriptii
mes armatis militibus qui succederent. si quis eorum deperisset. Ferentarii
In trinummo. nam illum sibi ferentarium. a ferendo. id est in
ane ac sine fructu. Aut quod ferentarii equites hi dicti: qui
eo modo habebant arma: quae ferrentur: ut iaculum. Hu
iuscemodi equites pictos uidi in esculapii aede uetere
et ferentarios ascriptos. In friuolaria. Ubi rorarii estis?
en sunt. ubi sunt accensi? Ecce. rorarii dicti ab rore. Rorarii
qui bellum committebant ideo quod ante rorat quam pluit. Ac
census ministratores cato esse scribit. potest id ab ar
bitrio. Nam inde ad arbitrium cuius quoius minis
ter. Parumuus cum deum tetraportenta michi mercato
re. non tibi in mercatore istuc magis diudia est quam
michi hodie fuit. Hoc eadem est in corollaria. Neui
us. diudia adiuidendo dicta. quod diuisio distractio est Diudia.
doloris. Itaque idem in curculione ait. Sed quod tibi est.
liene negat. renes dolet. pulmones distrahuntur.
In pagone honos sincerasto perit. pernis gladios. Sin
cerastum est omne medullum antiquo uocabulo graeco.
In parasito pigro. domum ire coepi dextra uia. Tra
mis a trascendo dictus. In fugitiuis. aggrede specta in de Tramis

Limax.
Diouolares
Scruppidā
Exitiosas
Actiosas

uiuices quātas. Iam inspexi qd eēt uiuices. Alij excata tum uerberib corpus. In cistellaria. nō quasi mīc hec sut hic limaces liuidae. Limax alimo qd ibi uiuit. Diouolares. scemcole miracule. Diouolares sabini sobolis schemcolissa a miris idest mōstris. A quo acci us ait. Personas distortas orib deformes miriones. Ibidem screaties scruppe. ides exttabile tantulae. ab excre ando screaties. sic assignificata. Scruppidam aurelius aus caurpea. Iuuentius comicus dicebat aucimailo pilose q solet esse in fronde cum multis pedibus. Valerius. a pede ac strupea ex eo acci positum. Curiosa itaq; est. in menalippa reicis abs te religionem. Scrupeam ipon am strittabillas. A stertilando strittare. ab eo q sistit egre in astraba ac sitiose annonam caram eiuli cō ci minat uiris. Ideo in sitelli tergo idem ait. Mulieres usorcilauit. ego noui. scio. ac satio aquā. Sic clau dius scribit exitiosas demōstrari cōsuplicatrices. ab agendo exitiosas. ut ab una faciēdo factiosae. sic ab una agendo actiosae. dictae incesitione distribula. ut de lumbo ostocnabis cerastribula. ut opilius scribit arcum coxa indices sunt nobis. Id graecum est ab eius loci uersura In cruolaria. scobinā ego illum actutum adrasi eīm scobinam. astole. lima eīg ma

teria fabulis est. In persulo uinceretis circuitu cursu ul gra latorem gradum. Gralator a gradu magno dictus. Gralator

In truculento. Sine uirtute argutum ciuem michi habeam. Proprefica dicta ut aurelius scribit mulier Prefica pfectrix.

ab luco quae conduceretur: quae ante domu mortui laudes eius caneret. Hoc factitatum aristoteles scribit in libro q scribitur noia barbarica. quibus testimonium e. qd fictum e. Neuius. Haec quidem hercle opinor pfica est. na mortuum conlaudat. Claudius scribit. quae preficeretur ancillis quemadmodu lamtarentur. pfica e dicta. Utrumq ostendit apfectione pficam dictam. Apud Ennium decem coclites quas montibus summis ripeis fodere ab oculo cocles ut ocles dictus q unu haberet oculum. Quo circa in curculione e decoditum prosapia ee arbitros. na hi sunt unoculi. Nunc de temporibus dica qd e apud cassium. Nocte intempesta nostra deuenit domum. Nox intepesta.

Intepesta nox dicta ab tempestate. tepestas ab tpe: Nox intepesta. quo tpe nichil agitur. qd noctis uidetur in altisono caeli clipeo temo supat stellas sublime agens etiam atq3 et noctis iter. hic multa noctem ostendere uolt temonis motu. Sed temo unde et quur dicatur latet. Arbitror. inti quos rusticos pmus

notasse quaedam in caelo signa: quae praeter alia erant insignia. atq; ad aliquē usum culturae tps̄ designandum cōuenire aīaduertebantur. Eius signa sūt qd̄ has septem stellas graeci ut homerus uocat

Nostri eas septem stellas boues & temonem. et prope eas axem. Triones ēīi et boues appellantur á bubulcis. etiā nūc maxime cum arant terram equis. Ut dicti ualētes glebarij. q facile proscindūt glebas. sic omēs q terrā arabāt. a terra terriones. unde triones. ut diceretur de teritu. Temo dictus a tenēdo. Is enim cōtinet iugum. et pl austrum appellatum a parte totū ut multa possūt. Triones dcī septem. qd̄ ita sitae stellae: ut ternae trigona faciant aliqd̄ lum̄ iubar. ne in caelo certo iubar dicitur stella lucifer q in sūmo qd̄ hēt lum̄ diffusum: ut leo in capite iubam. huius ortus significat āēīt esse extrema noctem. Itaq; ait pacuuius. exorto iubare. noctis decurso itinere. Apud plautum in parasito pigro. Inde hic dene potus p̄mo crepusculo. Crepusculum ab Sabinis. et id dubium tempus noctis an diei sit. Itaq; in gdalio ē. Tā crepusculo fere ut amat lampades accendite. Ideo ubi heres crepere dicte in terminmo. Concubium sit noctis. p̄usq̄.

Triones
Glebarij
Terriōes
Temo
Crepusculum
Concubiū

postremum peruenerit. Concubium a concubitu dormiendi causa dictum. In asinaria. Videbitur factum uolo ad redditu conticinnio putem. a conticiscendo conticinium. Conticinium
siue ut opilius scribit ab eo quom conticuerunt homines. Nunc de his rebus quae adsignificat aliquod tempus quom dicitur aut fiunt dicam. Apud accium. Reciproca tendens neruo equino conata tela.
Reciproca est quom unde quod profectum redit eo. Reciprocum
ab recipere reciprocare fictum. aut quod poscere prorogare dictum. Apud plautum. aut trasuersum non prouersus cedit quasi cancer solet. dicitur ab eo quod est ante domum prodire et procedere. quod quom lemo non faceret. sed secundum parietem trasuersus iret. dixit ut trasuersus cedit quasi cancer non prouersus ut homo. Apud Ennium Andromache nomen qui indidit recte ei indidit. Item qua propter pari pastores nunc Alexandrum uocant. mutari dum uolut Euripidem et ponere

est lapsus. Nam Euripides quod graeca posuit

sunt apta. Ille ait ideo nomen additum andromache quod Andromachetere. hoc Ennius quod potest intelliger in usum significare Andromachae no

Alexicacon

Aurora Rutili

Scortari

Flumen

Epitirum

men: q indidit recte indidit. aut alexandrũ ab ec appellatum in grecia q paris fuisset. a quo herculẽ quoq; cognominatum alexicacon. ab eo qd defensorẽ eẽt hominum. Apud accium. Iamq; aurora rutilare procul cerno. Aurora dicitur ante solis ortũ: ab eo qd ab igni solis tum aureo aer aurescat. quod addit rutilare. est ab eodem colore. aurei enĩ rutili. et inde etiã mulieres ualde rufae rutilae dictae. Apud terentium Scortatur. potat. olet unguenta demeo. Scortari ẽ saepius meretriculã ducere. quae dicta a pelle. Id enim nõ solum antiq dicebant scortum. sed etiã nũc dicimus scortea ea quae ecorio ac pellib; sunt facta. In aliquot sacris ac sacellis scriptum habemus: ne qd scorteũ adhibeatur. Ideo ne morticinum qd adsit. In atellanis. licet uidere rusticos dicere se adduxisse pro scorto pelliculã. Apud accium multis nomĩ uestrum numinq; ciedo. Nunc dicunt esse Impium deum ab nuptu. omnia sunt. cuius Impium maximum esse indicatur. Itaq; in Ione hoc et homerus et alius aliquoties apud plautum. Siunum epytira estuer insane bene epytirum uocabulum est cibi. quo frequentius sicilia

ꝗ Italia usa. Id uehemter cū uellet dicere dixit in
sane. qd insani omīa faciāt uehemter. Apud pacu
uium flex animat aquā liphata dea alimpha. a
nimpha ut apud graecos ; apud
Ennium thetis. Illi mat in graecia comata morte.
quos limpholetus appellāt. ab eo limphatos dixere.
nostri bacchi et liber quoius comites abache. et uinū
in hispania bacca. Origo in his omib graeca. ut
qd apd pacuium altionis ritu litus puolgas fuerer.
haec enim auis. nūc graece dr
nostri alcedo. haec hieme qd pullos dicit tranqui
lo mari facere. eos dies altiona appellāt. qd est
in usu alcionis ritu. dest eius instituto. ut ait
auruspex praecepit. ut suo qsque ritu sacrificiu
faciat. et nos dicimus. xii. uiros graeco ritu sa
cra nō romano facere. qd enim fit rite id ratum
ac rectū est. ab eo accius. recte pfectis sacris
uolt accipi apud Ennium. si uoles aduitere animū
comiter mōstrabitur. Comiter hilare ac lubenter.
quoius origo graeca. inde comisatio latine dicta.
et in graecia ut qdam scribūt comodiā. apd atti
lium. cape. cede. lide. come. conde. cape und accipe.

Citorare

Sed hoc in proximo libro retractandum. Apud paci
uium. Nulla res neque cicurare neque mederi potis est
neque reficere. Cicurare mansuefacere. quod enim a
fero discretum. id dicitur cicur. Ideo dicitur cicur inge
nium obtineo mansuetum. A quo Veturii quoque no
biles cognominati cicuri. Inmatum actio cicuram ui

Cicur

detur. Cicuum dicebant membranam tenuem. quae est ut
in malo punico discrimen. A quo etiam plautus dicit. quod
uolt densum cicuum non inter duo. Apud neuium.
Cicuum uenire uideo ferme iniuria. ferme dicit
quod nunc fere. utrumque dictum a ferendo. quod id quod
fertur est in motu atque uenit. Apud plautum. euax iur
gio uxorem tandem ab regia ianua. Euax uerbum
nihil significat. sed effutitum naturaliter est ut apud
Ennium. hehe ipse clipeus cecidit. Apud Ennium. heu
mea puella spe quidem id successit tibi. Apud popilium
heu qua me causa fortuna infecit, primus quod ait
iurgio id est litibus. Itaque quibus res erat in controuersia
ea uocatur lis. Ideo in actionibus uidemus dici. quam
rem siue militem dicere oportet. ex quo licet uide

Iurgare.

re iurgare esse ab iure dictum. quom quis iure liti
garet. ab quo obiurgatus is. qui id facit iniuste. Apud

lucretium. Atque aliquos ibi ab rebus clepsere foro q
clepsere dixit. unde etiam alii clepsere idest compe
re. quorum origo adam ut sit dictum clapere unde cle Clepsere Clepere
pere. ut ex ea comutatio ut multa. pot uel a grae
co dictum clepere. Apud matium.
Corpora graiorum merebar mandier igni. dictum
mandier amandendo. unde manducari. et aquo in atel Mandier
lanis ad obsenum uocant manducum. Apud matium
Obseni interpres funestique omes. Auctor. Obsenum
dictum a sena. Ea ut graeca aut accius scribit scaena
in pluribus uerbis. a. ante. e. alii ponunt. Alii non
ut quod pretium dicunt septrum. Alii plauti faeneratri
cem. Alii feneratricem. Sic faenisicia ac foenisicia.
Ac rustici pappum maesium non moesiom. A quo lucu
lius scribit. cecilius ne rusticus fiat quaeretur ex
ideo obscenum quod nisi in scaena palam dici non debet.
Potest uel ab eo quod pueriles turpiculares in collo
quaedam suspenditur ne quod obsit umbonum. scaeuae causa Sceuae sinistre
scaeuola appellata. Ea dicta ab scaeua idest sinistra
quod quae sinistra sunt. bona auspicia existimatur. aquo
dicitur comitia. aliud ne quod sit dixi. Aut sinistra
quae nunc est id agraeco est. quod ii sinistra uocant.
Quare quod dixi saeuum

omen est. omen turpe turpe. qd unde id dicit. obsmene qd extritum apud plautum. quia ego ante hac te amaui ualet costitui. Itaq; heres quom constituit se heredem ee dicitur cernere. et quom id fecit cernisse. Apud eundem quo desimi freqntem opam dedistis. ualet assiduam. Itaq; q adest assiduus fere et quae opotet. his frequens opponi solet. Itaq; illud qd eidem muliercula dicunto qdem nos ptio tanti e frequentare. Ita in prandio nos lepide ac nitide accepisti. apparet dicere. facile e curare ut adsimus quom ia bene nos accipias. Apud Ennium. decretum e stare corpora tellis.

Fossa. Hoc uerbum Ennij dictu afodiendo a quo fossa.

Apud Ennium. uocibs concide facimus et obrutus. Mussare dictum qd muti non amplius q;

dicunt. A quo idem dicit id quod minimum e. neq; ut aiunt = facere audent. Apud pacuuium. dei monerit meliora. atq; amentiam auerruncassint.

Auerucare. auertendo auerruncare ut deus q in eis rebs praest. auerruncus. Itaq; ab eo petari solent. ut pericula aduertat. In aulularia. pipulo te differam ante edis. idest conuitio. declinatum apiatu pullor. Multa ab animalibs uocabs tralata in hoies. ptim q sunt apta ptim obscura perspicua ut Ennij. Animus

cum pectore latrat. Plauti gannit odiosus omnitote fa
miliae. Cilij. tantum rem dibalare ut pro nilo habu
erit. lucilij. Haec inquam rudet ex rostris atque hei
litabit. eiusdem. Quatum mitu atque eqtatum mini
apperiant. porcu. ab lupo. uolitare ululantis. Ennij.
cum tulo. tibicina maximo labore mugit. Eiusdem ab
oue. clamorem balatus. Eiusdem aleone. pausa fatere
re fremedi. Eiusdem ab edo. Clamor ad caelum
uoluendus per aethera uagit sueta frendire frende et
fritinnit suauiter. Naeuius in casina a fringulla. fringuilla.
quod fringuttis. quid istuc tam tipide cupis. sues auol
uerat. Ita trade deque in re neque in Iudicium. Esopi. non
theatri tritiles in colate nexum. Manulius scribit.
omne quod per libram et aes geritur. in quo sit man
cipia. Mucius quae per aes et libram fiat ut obligetur
praeterquam mancipio detur. Hoc uerius esse ipsum ubum
ostendit. de quo quaerit. Nam idem quod obligatur per
libram. neque suum fit. Inde nexu dictum liber qui
suas operas in seruitute pro pecunia quam debebat. dum
solueret. nexus uocatur. Vt ab ere ab eratus. hoc
.C. popilio uocare sillo dictatore sublatum ne fieret. et
omnes qui bonam copiam iurarunt ne essent nexi disso
luti. In casineam. esses sine. quod iubet id facias. quod

tibi domi nichil deliquum est. dictum ab eo quod de-
liquādum non sunt. ut turbida quae sūt deliquāt.
ut liquida fiant. Aurelius scribit deliquum esse ab
liquido. Claudius ab eliquato. Siquis alterutrū
seq mallet. habebit auctorem. Apud atilium. per
laetitiam liquitur animus. aliquādo liquitur fictus.
Multa apud poetas reliqua esse ūba. quorum
origines possūt dici non dubito. Vt apud neuium.
In Esionam ūo. gladij lunga lingua. In custodio. ui-
Vitulantes tulantes autula. In dolo. caperata fronte. acare fron
Caperata te. In demetrio. psibus aperite. Itaq; sub hoc glosema
callide subscribūt in lampadione. protinā aprotin°
cōtinuitatem significans. In nagidone. Caudacus
suauis tam et si amageis accepimus māsuetū. In
Frehebria Romulo sponsus contra sponsum rogatus. In stigma
tia. praebia apraebendo. ut sit tutus qd sit media
in collo pueris. In thechnico conficiāt aconficto. Co
uenire dictum in taretilla. pacu dum alutae
illustre in tumcularia ex bolas aulas quassat. qu
ae eiciuntur. A graeco ūbo ex bole. dictū in bello
Sarrire punico. nec satis. sarrare ab serare dictum. idest ap
ire. Hinc etiā serae qua remota fores panduntur.
Sed quod uereor. ne plures sīt futuri: qui de hoc

genere re me quod nimium multa rescripsimt reprehen-
dat. quam quia deliquerint quaedam attusent: ideo potius
iam reprimendum quam procudendum puto esse uolumen.
Nemo reprehensus qui ex segete ad spicilegium reli-
quit stipulam. Quare institutis sex libris quem-
admodum rebus latina nomina esset imposita ad usum nostrum.
e quis tres septimio scripsi: qui michi fuit quaestor. tris
tibi. quorum hic e tertius. Priores de disciplina uerborum origi-
nis. Posteriores de uerborum originibus. In illis qui ante
sunt in primo uolumine e quae dicantur quur -

neque an sit. neque ea utilis sit. In secun-
do quae sint quur et ars ea sit. et illis sit. In tertio
quae forma ethimologiae. In secundis tribus quos
ad te misi item generatim discretis. Primum in quo
sunt origines uerborum locorum et earum rerum quae in lo-
cis esse solent. Secundum quibus uocabulis tempora
sint notata. et eae res que in temporibus fiunt. Tertius
hic in quo a poetis item sumpta utilia: quae dixi in
duobus libris soluta oratione. Quo circa quoniam
omnis operis de lingua latina tris feci partis. Primo
quemadmodum uocabula imposita essent rebus. Secundo
quemadmodum ea in casus declinarentur. Tertio quem-
admodum coniungerentur. Prima parte perpetrata

ta: ut secundam ordiri possim. huic libro faciā finem.

M. terentii varronis de lingua latina liber. VII. explicit. Incipit liber. VIII. Quare dicantur quur non sit analogia. liber. I.



QUUM ORATIO NATURA TRIPARTITA esset ut superiorib; libris ostēdi quius pⁱma pars quēadmodū uocabula reb; essent imposita. Secūda quo pacto de his declinata in discrimina ierunt. Tertia ut ea inter se ratione coniuncta sententiam efferat. pⁱma pte exposita. de secunda incipiam hinc. Vt ꝓpago omnis natura secunda. qđ prius illud rectum unde ea sit declinata. Itaq; declinatur in ūbis rectū homo. obliquum hominis. Quod declinatum a recto de huiusce multiplici natiuā discriminum orę sūt hę. quur et quo. et quēadmodum inloquēdo declinata sunt ūba. de quib; duo pⁱma duab; causis ꝑcurrā breuiter. quod ⁊ tum cum de copia uerbo⁊ scribam erit retractadum. et de tribus tertium quod est hēt suas ꝑ multas ac magnas partes declinatio deducta in sermones nō solū latinos.

sed omnium horum utili necessaria de causa. Nisi enim ita esset factum. neque discere tantum numerum uerborum possemus. Infinitae enim sunt naturae in quas ea declinantur. Neque quae didicissemus ex his quae inter se rerum cognatio esset appareret. At nunc ideo uidemus quod simile est quod propagatum legi cum declinatum est. duo simul apparet quodammodo eadem dici. et non eodem tempore factum. Ut si uerbi gratia alterum horum diceretur priamus. alterum ecuba. nullam unitatem adsignificaret quae apperet in lego legi. et in priamus priamo. ut in hominibus quaedam sunt agnationes ad gentilitaten: sic in uerbis. Ut enim ab aemilio homines orti aemilii ac gentiles. sic ab emilii nomine declinatae uoces in gentilitate nominali: Ab eo enim quod est. impositum recto casu aemilius. orta aemilii. aemilium. aemiliis. aemiliorum. et sic reliquae eiusdem quae sunt stirpis. Duo igitur omnino uerborum principia. Impositio alterum ut fons. alterum ut riuus. Impositicia nomina esse uoluerunt quam paucissima. quo citius adiscere possent declinata quam plurima. quo facilius omnes quibus ad usum opus essent dicerentur ad illud genus. quod prius historia opus est. nisi descendendo enim aliter id non peruenit ad nos. Ad reliquum genus

quod posterius ars: ad quã opus ẽ paucis praeceptis.
quae sũt breuia. Qua enim ratio in uno uocabulo
declinare didiceris. in infinito nume̅o nouũ uti possis.
Itaq; nouis noĩbꝫ allatis cõsuetudinem sine dubitatiõe
eoꝝ declinat: statim omis dicat populus. Etiã nouitij
serui empti in magna familia cito omnium conseruoꝝ
omes recto casu accepto in reliquq̃ obliq̃os declinat. quis
non nũq̃ offendũt. Non ẽ mirum illa q̃ p̃mi noĩa impo
suerũt rebus, fortasse an in q̃busdam sint lapsi. Volus ẽi
putant singularis res notare: ut ex his in multitudine
declinarentur ab hoĩe homines. Sic mares liberos uolu
isse notari ut ex his foeminae declinarentur: ut est
a terentio terentia. sic in recto casu quas imponeret uo
ces: ut illic essent futurae quo declinaretur. Sed ha
ec in omibꝫ tenere nequisse. quod et una et dicit
scopę. et mas et femina aquila. et recto ꝛ obliquo uo
cabulo uis. quur haec non tam sit in culpa quã putãt
pleraq; soluere non difficile. Sed nũc nõ necesse. nõ
enim q̃ potuerit adseq sed q̃ uoluerit ad hoc q̃d ppo
situm refert. q̃d nihilominus declinari pot ab eo q̃d
imposuerũt scopę scopa. q̃ si imposuissent scopa ab eo
scopę sic alia. Causa in quã quur eam ab impo
sitis noĩbꝫ declinarit quã ostendi sequitur. In quas

uoluerit declinarit. declinari aut uoluerit. ut gene
ratum ac sumatum. Item informie. Duo enim gña
uerboꝝ. unũ fecundum qd declinando multas ex se
parit disparilis formas: ut ē lego. legis. legam. sic
alia. Alterum genus sterile. quod ex se parit nichil:
ut ē etiam uixerat. magis quur. quarũ rerꝝ usus
erat simplex. ibi etiã uocabuli declinatus. ut in qua
domo unus seruus uno seruilio post nomiē in quam
multis pluribꝫ. Igitur et in his rebꝫ quoꝝ sũt no
mina quod discrimina uocis plura. propagines plu
res. et in his rebꝫ quae copulae sũt ac iunguntur
uerba. quod nõ opus fuit declinari in plura fere si
gula sũt. Uno enim loro alligare possis/uel homiēs
uel equum uel equum uel aliud qd qoqd ē qd cũ
altero potest colligari. Sic quod dicimus ĩ loquēdo
cōsul fuit. Tullius et Antonius. eodem illo et om
nis binos consules colligare possumus. uel dicam
amplius. Omnia nõia atqꝫ ideo etiam omnia uēba
cum fulmen tũt ex una syllaba illud et manet un
um. Quare duce natura. si quę imposita eēnt
uocabula eēnt uocabula rebꝫ ne ab omnibꝫ his decli
nandus putaret quarũ generum declinationes ori
antur. Partes orationis sũt duae. Si item

ut dicon (et) tres diuiserimus partes. res quae uerbis signifi
cantur unum. quae ad significat capus. altum quae
tempora. tertia quae neutrum. De his Aristoteles

Aristoteles

Orationis duas partes esse dicit. vocabula et verba.
ut homo et equus. et legit et currit. Vtriusque genus
et uocabuli et verbi. Quaedam priora quaedam po
steriora. Priora ut homo scribit. Posteriora ut doctus

vox ne prius

et docte. Dicitur enim homo doctus. et scribit docte.
Haec sequitur locus et tempus. quod neque homo nec sibi
potest sine loco et tempore esse. Ita ut magis sit locatus
homini coniunctus. tempus scriptioni. quoniam de his no
men sit primum. prius enim nomen est quam uerbum. prima

Prius nomen quam uerbum

igitur nomina. Quare de eorum declinatione quam de uer
borum ante dicam. Nomina declinantur aut in earum
rerum discriminina quarum nomina sunt. ut ab teren
tius terenti. aut in eas res extrinsecus. quarum ea
nomina non sunt. ut ab equo equiso. In sua discrimina
declinantur: aut propter ipsius rei naturam de quo dicitur:
aut propter illius qui dicit propter ipsius rei discrimi
na. aut ab toto. Vt ab homine homunculus. ab ca
pite capitulum. Propter multitudinem. ut ab homine
homines. Ab eo quod alii dicunt ceruices et id horten
sius in poematis. Ceruix quae apte declinata. aut

a corpore: ut a mamma mammosae. a manu manubia. Aut ab animo ut a prudentia prudens. ab ingenio ingeniosi. haec sine agitationibus. at ubi motus maiores item ab animo: ut a strenuitate et nobilitate strenui et nobiles. Sic a pugnando et currendo pugiles et cursores. Ut aliae declinationes ab animo. aliae corpore sic aliae quae extra hominem: ut pecuniosi. agrarii. quod foris pecunia et ager. propter eorum qui dicuntur. Sunt declinati casus ut is qui de altero diceret distinguere posset. quom uocaret. quom daret. quom accusaret sic alia eiusdem discrimina: quae nos et graecos ad declinandum duxerunt. Sunt controuersia sunt quae quis uocetur ut hercules. quemadmodum uocetur ut hercule: quo uocetur ut ad herculem. a quo uocetur ut ab hercule. quoi uocetur ut herculi: quoius uocetur ut herculis. Propterea uerba quae erant proinde ut cognomina. ut prudens. candidus. strenuus. quod in his praeterea sunt discrimina propter incrementum. quod maius aut minus in his esse potest. accessit declinationum genus: ut a candido candidius candidissimum. sic a longo diutius. id genus. aliis ut fieret quae in eas res quae extrinsecus declinatur sunt. ab equo equile. ab o

Atratus

omnibus omile. sic alia. haec contraria illis quae supradicta. ut apecunia pecuniosus ab urbe urbanus. ab atro atratus. ut non nunquam ab homine locus. ab eo loco homo. ut ab romulo roma. ab roma romanus. Aliquot modis declinata ea que foris. Nam aliter quam amaioribus suis latos et parmi des. aliter quae fato. ut apdando pda. amerendo merces. Sic alia sunt quae aucuparire non difficile. sed quod genus iam uidetur. et alia urget ommitto. In uerborum genere quae tempora adsignificat. quod ea erat tria. praeteritum. presens futurum. declinatio facienda fuit triplex. ut ab saluto. salutabam salutabo. Quom item personarum natura triplex esset. qui loqueretur. de quo haec. ab eo uerbo declinata. quae in copia uerborum explicabuntur. Quoniam dictum de duabus declinationibus. quur et qua sit facta. tertium quod relinquitur quemadmodum ut dicatur. Declinationum genera sunt duo. uoluntarium et natale. Voluntarium est quo ut quoiusque tulit uoluntas declinauit. Sic tres quom emerunt ephesi singulos seruos. non nunquam alius declinat nomen ab eo quod uendit artem. idorus atque artemiam appellat. Alius aregione quod ibi emit ab iona

ionam. Alius quod Ephesi Ephesum. sic alius ab alia a
liqua re uisum ē cōtra naturalem declinationē dico qu
ae nō a singulorum oritur uoluntate. sed a cōi cōsensu. Itaq;
omnes impositis noībus eorum. ite declināt casus. atq; eodē mo
do dicunt. huius artem idoni. et hui ionis. et hui Ephesii.
Sic in casib; aliis. quom utrumq; nō nunq̄ accidat. et ut i
uoluntaria declinatione animaduertatur natura. et i natu
rali uoluntas. quae quoiusmodi sit aperietur infra.
Quod utraq; declinatione alia fiunt similia alia dissi
milia de eo graeci latiniq; libros fecerunt multos ptim
cum alii putarent in loquēdo ea uerba seq oportere.
quae a similibus similiter esset declinata: quas ap
pellarunt ~ Alii cum id negle
gendum putarent. ac potius sequēdam similitudi
nem quae in cōsuetudo ē: quā uocarunt ~
quom ut ego arbitror utrumq; sit nob; sequēdū. qd
declinatione uoluntaria anomalia in nāli magis
anomalia: de quib; utriusq; gnis declinationibus
libros faciam bis ternos. priores tris. de earum de
clinationum disciplina. posteriores ex eius discipli
nae propaginibus. De prioribus primus erit hic. quae
contra similitudinem declinationū dicantur. Secū
dus quae contra dissimilitudinem. Tertius de si

militudinum forma. De quib; quae experuero singu-
lis tribus: tum de alteris totidem scribere ac diuidere
incipimus. Incipiam qd huiusce libri est dicere contra
eos q similitudinem sequitur que est in aetate puer
ad senem. ad annum imberbis ut e scribo scribam.
dico dicam. Prius contra uniuersam analogiam. dein
tum de singulis ptibus anatura sermo incipiam. Ois
oratio quomodo debeat dirigi ad utilitatem: ad quam tum demum
peruenit si est apta et breuis et cito intelligatur. et apta
consuetudo breuitatem temperantiam loquentis. et utrumque fieri
possit sine anologia nichil ea opus est. Neque enim utrum
herculi an herculis clauam dici oporteat si doceat analo
gia. quom utrumque sit in consuetudine non neglegendum.
Sunt quod aeque sunt et breui et apta. Praeterea
quod uis utilitatis causa quae que res sit inuenta.
si ex ea quis id sit consecutus amplius ea scrutari quom
sit nimium ociosi et quom utilitatis uerba ideo sint im
posita reb; ut ea significent: si id consequimur una con
suetudine nichil prodest analogia. Accidit qd quaecumque
q: usus causa ad uita sint ad sumpta. in iis non utilita
tem quaerere non similitudinem. Itaque in uestitu cum
dissimilia sit uirilis toga tunica muliebri. stopallio:
tam inequalitate hanc sequitur nichilominus in aedi

ficas. quod nō uidebamus habere atticū

similitudinem et cubiculum ad eq̄le. Quod tamē ꝑꝑ utilitatē in his dissimilitudines potius q̄ similitudines sequamur. Itaq; et hiberna triclinia et estiua nō ita ualuata. ac fenestrata facimus. Quare cū et ī uestitu. edificiis. sit in supellectile. cibo. cetis ꝗ omnibus q̄ quae usus ad uitā sūt adsupta dominetur inequabilitas. In sermone quoq; q̄ ē usus causa cōstitutus. ea nō repudianda. Quod si q̄s duplicem putet esse summam. ad quas metas naturae sit pueniēdum inusu utilitatis et ellegantie. quod nō solum uestiti ēe uolumus ut uitemus frigus. sed etiā ut uideamur uestiti ēē honeste. non domum habere ut simus in tecto et tuto solum. q̄d necessitas cōtrus erit. sed etiā ubi uoluptas retineri possit. nō solum uasa ad uictum habilia sed etiam figura bella. atq; ab artifice q̄d aliud homini aliud humanitati satis est. Quod uis sitienti poculum homini idoneum. humanitati si bellum parum. Sed cum discessum et ab utilitate ad uoluptatē: tamen in eo ex dissimilitudine plus uoluptatis. q̄ ex similitudine sepe capitur. Quo nomine et gemina cōclauia dissimiliter pollent. et lectos nō omnis pars magnitudine ac figura faciunt. q̄d esset analagia

petenda. supellectili omēs lectos haberemus domi ad unā
formam. et aut cū fulcro aut sine eo. nec cū ad
teclinarem gradum nō itē ad cubicularē. neq; po
tius delectaremur supellectile distincta quae esset
ex ebore   rebus disparibus figuris
q̄ grabatis q̄ analogon ad similem formā plerumq;
eadem materia fiūt. Quare aut negandum nobis
disparia esse iucunda. aut qm̄ necesse ē cōfiteri.
dicendum uerborum dissimilitudinem que sit ī cōsue
tudine nō esse uitandam. Quod si analogia seque
da ē nobis: aut ea obseruāda ē. quae ē ī cōsuetu
dine: aut quae non est. Si ea quae ē sequēda ē.
praeceptis nichil opus q̄d quom cōsuetudinem seqm̄.
ea nos sequemur. Si que nō ē in cōsuetudine qu
aeremus. ut quisq; duo uerba in quatuor formis
finxerit: similiter quis haec uolemus: tamen e
rit sequend. ut iuppiti. marspitrem: quas siquis
seruet analogias pro insano sit reprehendendus. Non
ergo ea ē sequenda. Quod si oportet idem ut a
similibus simile omīa declinentur uerba: seqtur ut ab
his similibus. similia debeat fingi. quod nō fit. nam
et similibus alia fiūt similia. alia dissimilia. et ab
dissimilibus ptim similia ptim dissimilia. Ab similibus

similia: ut a bono et malo. bonum et malum. Ab simi
libus dissimilia. ut ab lupus lepus. lupo. lepori. contra
ria. Ab dissimilibus dissimilia. ut parmus paris. pa
mo pari. Ab dissimilibus similia: ut Jupiter ovis. Jo
vi ovi. Eo iam magis anologias dissimilia finguntur.
sed etiam ab hisdem vocabulis dissimilia fingi appar
et. quod cum due sint albae. ab altera albenses. Quo
niam fuerit athenae ab una dicti athenę. ab altera
athenaus. altera atheneopolitae. Sic ex diversis ubis
multa facta in declinando inveniuntur eadem. ut q
uom dico ab saturem luo luam. et ab solvendo abluo
abluam. Omnia fere nostra. Omnia liberalia et mu
liebria multitudinis cum recto sunt dissimilia. cum
dant dissimilia. ut mares: terentii. femina est ter
rentia. eandem in dandi utras terentias et mulieri
bus terentiis. dissimile plautus ut plautius. et com
une ut huius plauti. et marci. denique si est analo
gia quod in multis verbis. et similitudo verborum se
quitur. quod in pluribus est dissimilitudo: ut non sit
in sermone sequenda analogia. Postremo si est ora
tione aut in omnibus eius partibus est. aut in aliqua
esse parum est. ut album esse ethiopam non satis
est quod habet candidos dentes. Non est ergo analo

cta. quom ab similibꝰ ubis quae declinatur. similia
fore pollicantur: q analogias eē dicūt. et cu simili
laetum deniq; dicantes se uerbo. uerbū ex eodē sit ge
nere eadem figura trāsitum. de cassu in cassum simi
liter ostendi possit. Qui haec dicūt. utrūq; ignorant
et in quo loco similitudo debeat esse. et quēadmodū
spectari soleat. Simile sit nec ne: Quae quom
ignorāt: seqtur ut quom anologiam dicere nō pos
sit sequi debeamus. Quaero enim uebum utrū
dicant uocem quae ex sillabis cōficta eā quā au
dimus. an qd ea significat quā intellegimus utr
unq;. Si uox uoci debet esse similis: nichil refert. qd
significat. mas an femina sit. et utrū nomē an uocabulū
sit quod ille interesse dicūt. Sin illud quod significa
tur. debet esse simile deona et atheona. Quos dicūt
esse pene ipi geminos. inueniuntur esse dissimiles.
si alter erit puer. alter senex. aut unus albus et
alter ethiops. Item aliqua re alia dissimile. Sin ex
utraq; parte debet uerbum esse simile: nō cito ĩue
nietur q in altera utra re claudicet. nec perpenna
et alfaen erit simile. qd altum nomē uirum. alterū
mulierem significat. Quare qm ubi similitudo esse
debeat nequeunt ostendere. impudentes sūt: q dicūt

esse analogias. alterum illud quod dixi. quemadmodum simile expectari oporteret. Ignorare apparet ex eorum praecepto quod dicunt quom transierit e nominandi casibus in eos quos appellant uocandi. Tum demum posse dici rectos esse similis aut dissimilis. Esset enim ut siquis Menaechmos geminos quom uideat. dicat non posse iudicare. similes ne sint: nisi qui ex his sint nati considerarit. nunc discrepat inter se nichil inquam quo magis minus ue sit simile. quod conferas cum altero ad iudicandum. extrinsecus oportet sumi. Quare cum ignorarent quemadmodum similitudo debeat sumi de analogia dicere non possunt. haec apertius dixissem nisi breuius eo nunc mallem. quod infra sunt planius usurpanda. Quare quod ad uniuersam naturam uerborum attinet. haec attigisse modo satis est. quod ad partis singulas orationis deinceps dicam. quoius quoniam sunt diuisiones plures. nunc potissimum. Iam in qua diuiditur oratio secunda. ut naturam in quatuor partis primam. quae habet casus. et quae habet neutrum. et in qua est utrumque. has uocant quidam appellandi. dicendi adminiculandi. iungendi. Appellandi dicitur ut homo et nestor. dicendi ut scribo et lego. Iungendi utque adminiculandi ut docte et comode. Appellandi partes sunt quatuor. e quis dicta a quibusdam

prouocabula: quae sunt ut quisq ut scutu. ut gladiu
Nomina ut Romulus. Remus. Pronomina ut hic ha
ec. duo media dicantur noiatus pma et extrema
articuli. Pmum genus e infinitum. secudum ut infini
tum. Tertium ut effinitum. quartum finitum. haec
singulatim triplicia esse debent. qd sexum. multitudi
nem. casum. Sexum utru uirile an muliebre an neu
trum sit. ut doctus. docta. doctum. Multitudine. unu
an plura significet. ut hic. hi. haec. Casum utrum
recto sit ut marcus. an obliquo ut marco. an comuni
ut Iouis. his decretis ptib singulas pspice. quo fa
cilius uisq esse analogias quas seq debemus uideas.
Nempe esse oportebat uocis foras ternas. ut in hoc
humanus humana humanum. Sed habet quaedam
binas ut ceruus cerua. quaeda singulas ut aper et
multa. Non ergo e in huiuscemodi generib analogia
et in multitudine. ut unu significat pater. plures
patres. Sic omia debuerit esse bina. Sed 7 singu
laria solum sunt multa ut cicer. siser. Nemo eni
dicit cicera sisera. Et multitudinis sunt. ut sal
inae. nō enim ab his singulari specie dicitur salina.
et balnea. neq ab eo qd dicit balneum het mul
titudinis consuetudo. Nam qd est ut prediu balne

um. debuerunt ee plura ut predia balnea: quod non est.
Non e ergo in his quoq; analogia. Alia casus habent
et rectos et obliquos. alia rectos solum. alia modo obli
quos habent. utrosq; ut Juno Junonis. rectos modo. ut
Jupiter maspiter. obliquos solum ut Jouis Jouem. no
ergo in his e analogia. Nunc uideamus in illa qua
dripartita primu si esset analogia. ut in fel. mrei. teis
articulis. ut e quis. que quoius. sic diceretur quae.
quaius et ut e aquinus. quoi sic diceretur qua quae
nam est. proportione simile: ut deae bonae quae sit.
dea bona quae est. et ut est quequis. sic quosques.
Quare quod nunc dicitur q homines. dici oportuit
ques. Praeterea ut e ab his. sic ab ea eae diceretur
quod nunc dicatur ei. pronuntiaretur ut in his uiris:
sic eis mulierib; et ut e in rectis casibus ea id i obliqs
esset euis aeius. Nunc no modo in uirali sicut i muliebr
dicatur eius: sed etia in neutris articulis. ut eius uiri.
eius mulieris. eius pabuli. quom discriminetur i rectis
casibus. is. ea. id. de hoc genere partius tetigi. qd libra
rios haec sponsiora in diligentib; elaturos putaui. De
Nominatiuis quae accedunt proxime ad finitam naz
articulorum atq; appellantur uocabula ut homo equus:
Eorum declinationum gna sunt quatuor unum nomi
nandi: ut ab equo equile. alterum casuale ut ab

equo equum. Tertium augendi. ut ab albo albius. quartum minuendi. ut cista cistula. Primum genus ut dixi id est cum aliqua parte orationis declinata sunt rec to casu uocabulum. ut abalneis balneator. Hec fere tri plices hēt radices. quod et auocabulo oritur: ut aue natore uenabulum. et a nomine. ut atibure tibur. Sed auerbo et a currendo cursor. In nullo horum ana logiam seruare uidebis. Primum cum dicatur. ut aboue et sue. ouille et suille. sic aboue bouille nō dr̄. et quom simile sit auis et ouis: neq; dicatur ut ab aue auiaria um. ab oue ouile. ab aue auile. et quom debuerit ee. ut acubatione cubiculum sit: asessione sediculū non ē. Quoniam taberna ubi uenet uinum a uino uinaria. aceeta acetaria. ab unguento unguentaria dicit. ana logion si essent uocabula. ubi caro uenit carnaria. ubi pelles pelliaria. ubi calcei calcearia diceretur. non lanena apelle suina et sutrina. Et sicut ē ab uno uni. ab tribus trini. a quatuor quadrini. sic aduobus duini nō bini diceretur. Nec nō ut qua drigae trigae. sic potius duige quam bigae. Permul ta sunt huiusce gn̄is: quae quoniam admonitus per spicere potest omitto. Vocabula quae ab nominibus oriuntur si absimilibus nōibus similia ee debēt. dicemus. Quoniam gemina sunt. parma. alma. Roma. pr -

menses aut qm̄ ē similis Roma. Nola. parma. dice
mus ut Romam nolam: sic parmam. et apergamo
ab ilio similiter pergamenus. ilienus. aut ut ilius
unus et ilia mas et foemina. sic pergamus et pergama
uir et mulier. Et qm̄ similia noīa sūt. Asia. Libia:
dicemus asiaticos et libiaticos homines. Quae uoca
bula dicuntur a uerbis fiunt ut a scribendo scriptor.
a legendo lector. Haec quoque nō seruare similitudi
nem licet uidere. Ex his quom similiter dicatur. ut
ab amādo amator. et a salutādo salutator. et a cantā
do cantator. et cū dicat lassus sum metēdo ferēdo.
ex his uocabula nō reddūt proportionem. quo non fit
ut messor fertor. Multa sūt item in hac specie
in quib; potius cōsuetudinem sequimur q̄ ratione uer
borum. Praeterea quom sint ab eadem origine
uerborum uocabula dissimilia superiora. qd simul hūent
casus et tēpra. quo uocantur participia et multa sūt
cōtraria. ut amor. amo. seco. secor. Ab amo et eius
modi omnib; uerbis. oriuntur presens et futurū. et a
mansueta mansuetus. Ab eis uerbis tertium qd debet
fingi praeteriti: in lingua latina reperi nō potest.
Non ergo est analogia. Sic amabor legor. et e
iusmodi uerbi est uocabulum eius generis. prae

teriti tpis fit. ut amaturus eram sum ero. Neq; p
sentis et futuri ab his fit. Non e ergo analogia.
psertim quom tantus nus uocabulor in eo genere
intercorierit. quod dicamus in his uerbis quae con
traria no habent. loquor. et uenor. tam dicam
loques et uenas. locuturus. quod secudum analo
gias no est. quonia dicimus loquor. 7 uenatur. et
illa erat. supiora eminus seruatur. quod tu ex his
quae cotraria uba no habentur alia efficiut tria
ut ea quae dixi alia bina ut ea quae dica. Cur
rens. ambulans. cursurus. ambulaturus. Tertia
enim praeteriti non sut. ut cursus sum. ambula
tus sum. Ne in his quidem quae saepius qd fie
ri ostendut seruatur analogia. Nam ut e a can
tando catitans. ab amado amitas no e et sic mlta.
ut in his singularib; Sic in multitudinis. Si
enim catitates sedettitates no dicuntur. Quoniam
e uocabulor genus quod appellat copositicium. 7 ne
gant coferri id oportere cum simplicib; de quibus
ad huc dixi. De Compositis sepatim dica. Quom
atibus et canedo tibicines dicantur. quaeritur si
analogias seq oportet. cur no citharicen et psal
terio et pandura. Dicamus citharicen. et sic alia

Si ab eadem et tuendo potius atrientumus sit quam atriensis.
Si ab auibus capiendis auceps dicatur. debuisse aiunt a pi
scibus capiendis ut aucupem: sic piscipem dici. Nobilaueret.
eserartas. non erelauinas nominari. et ubi fodiat arg
entum argentifodinas dici. neque fodiatur ferrum. ferrifo
dinas. qui lapides cedunt. lapicidas. qui ligna lignici
das non dici. neque ut aurificem. sic argentificem. non
doctum dici indoctum. non salsum insulsum. Sic ab his
quoque fonte quae profluat animaduertere est facile. Re
linquitur de casus. In quo aristarchei suos contendunt
nerruos. Primum sim his esset analogia. dicat debuis
se omnes nominatiuos et articulos habere totidem
casus. nunc alios habere unum solum ut litteras sin
gulas omnes alios tres. ut prediuni predii predio.
Alios quatuor: ut mel mellis melli melle. Alios
quinque. ut quintus quinti quinto quintum quinte. Alios
sex. ut unus unius uni unum une uno. Non esse
ergo in casibus analogias. Secundo quod graeces. quur
quae singulos habent casus ut litterae graecae. non
dicantur alpha alphati alphatos. Sidem michi re
spondebitur. quod graeteti non esse uocabula nostra sed
penitus barbara quaeram quur idem nostra nomina
et psarum et caeterorum quos uocant barbaros cum

casibus dicat. Quare si essent in analogia. aut
ut poenicum et aegiptiorum uocabula singulis casibus
dicerent. aut pluribus: ut gallorum ac caeterorum. Nam
dicunt alacco alaucus. et sic alias. In quod scribet.
Dicet quod poenicum sit singulis casibus. Ideo eas litte-
ras graecas notari sit. graeca nostra senis casibus. q
nis non dicere debebant. quod quom non faciunt. non
est analogia: quae si esset. negant ullum casum duo
bus modis debuisse dici. quod fit contra. Nam sine rep-
hensione uulgo alii dicunt in singulari hac oui et
aui. Alii hac oue et aue. In multitudinis. haec
puppis. restis. et hae puppes restes. Item quod in patri
cos casu hoc genus dispariliter dicitur. ciuitatum.
parentum. ciuitatium. parentium. In accusandi hos mo
tes fontes. et hos montis fontis. Item quom si sit ana-
logia. debeant a similibus uerbis similiter declinatis si
milia fieri. et id non fieri ostendi possit. despiciendam
eam esse rationem atque ostenditur. Nam quae potest simi
lis esse. quam mens. gens. dens. quorum horum casus patri
cus et accusatiuus in multitudine sit disparilis.
Nam a primo fit gentium et gentis utrubique. ut sit ab
secunda mentium et mentis. ut in priore. Solo sit. i. ab ter
tio dentium et dentes. ut in neutro sit. Sic item

quoniam simile est recto casu surus. lupus. lepus. rogant quur nõ dicat proportione item suro. lupo. lepo. Sin re- spondeatur similia nõ esse. quod ea uocemus dissimiliter. sure. lupe. lepus. Sic enim respondere uoluit aristarch. crateteina. quom scripsisset similia esse philomedes. hera clides. melicertes. dixit nõ esse similia. In uocãdo eñ cum breui dici philomede. cũ. e. longo heraclide. cũ breui melicerte. In hoc dicit aristarchu nõ intellexisse. qd quereretur si nõ solueret. Sic enĩ ut qcq in obliquis casib; discrepauit dicere potuit. propter eam rem recta casus noti esse similis. quom quaerat duo inter se si milia sint nec ne nõ debere extrinsecus ad sum quot similia sũt. Itẽ si esset analogia. similiter ut dicunt aues. oues. sues. diceret itẽ ut auium. ouium. suium; Si analogia ẽ inqt. quur populus dicit dei penates dei cõsentes. quom sit ut hic reus. ferus. deus. sic ei rei. ferei. dei. Item quaerũt si sit analogia. quur ap pellat omnes aedem deum cõsentium. It quor dicatur mille denarium. nõ mille denariorum. est eñ hoc uocabulum figura ut uarinius manilius denarius. debet igitur dici. ut uarinorum. manilorum. denariorum. Et nõ equum publicum mille assarium ẽẽ. sed mil le assariorum. Ab uno enim assario multi assarii. ab

eo assariorum. Item secundum illorum rationem debemus secundis
sillabis longis hectorem. nestorem. est enim ut quaestor.
praetor. nestor. quaestorem. praetorem. nestorem. qua
estoris. praetoris. nestoris. et non debuit dici quibus
das quas das. est enim ut ei. q. his. qs. at sit ut quibus
ibus. Quom dicatur de patri familiai. si analogi
as sequalet. non debuerunt dicere hic paterfamilias
quod est. ut atiniae. catiniae. familiae. sit una ati
nia. catinia. familia. Item plures familias dicere non
debuerunt. Sed ut Sisenna scribit patres familiarum.
Neque oportebat consuetudinem notare. alios dicere boum
greges. alios boverum. et signa. alios Iovum. alios Iove
rum. quom esset. ut Iovis. bovis. struis. et Iovem bo
vem. struem. Iovi. bovi. strui. Nec cum haec convenirent in obliquis casibus dubitare debuerunt in rectis pro
pinquis. Nunc in consuetudine aliter dicere. pro Iovis
Iupiter. pro bus bos. pro struus struis. deinceps di
cam de altero genere vocabulorum. in quo contentiones
fiunt. ut albus. Albius Albissimum. In quo id a
nalogia non servari apparet. Nam cum sit simile. sal
sum. caldum. et dicatur ab his. salsius. caldius. sal
sissimum. caldissimum. debuit dici. Quoniam simile
est bonum malum. ab his bonius. et malius. bonis

simum et malissimum. Nonne dicitur bonus melius
optumum. In aliis uerbis nihil ẽ. ut dulcis dulcior dul
cissimus. In aliis p̃mum. ut peium peius pessimum. In
aliis medium. ut ocsior ocsius ocsissimus. In aliis bina
sũt quae sint ab eadem uoce declinata. et earta ut
alias desinit secundum et tertium desit. ut amelius
melius et melissimum. Praeter ea si diceretur simi
liter quom similia essent. acer. sacer. tener. et
macerrimus. sacerrimus. tenerrimus. nõ discreparet
in his macrior tenerrimus. neq; alia trisillaba fieret.
et sim his dominaretur similitudo. diceremus. ut
candidissimus. cãdidissima. Pauperimus. paupẽrima.
sic cãdidus candida. paup̃ paupera. Et ut dicim̃
doctus docta. doctissimus doctissima. sic diceremus feu
galissimus. feugalissima. feugus et feuga. Et si
proportionem esse uerba. et uno uocabulo dicimus ui
rum et mulierem. sapietem et diligetem. et sapiẽ
tiorem et diligentiorem. sic diceremus itẽ quom p̃
uenissemus ad simum qd nũc facimus aliter. nam
uirum dicimus sapientissimum et diligẽtissimũ. fe
minã sapiẽtissimã et dilligẽtissimam. Quod ad uo
cabulorũ huius generis exẽpla p̃tinet. multa sunt
reliqua. Sed ea quae dicta ad iudicandum satis sũt.

quod analogias in collatione uerborum seq nō debem͂.
Magnitudinis uocabula quom possint esse tēna ut
Cista cistula cistella. in mediis nō sūt: ut in his ma
cer. macricolus. macellus. niger nigricolus nigellus.
Item minima in quibusdam nō sunt. ut auis auicola. au
cella caput capitulum capitellum. In hoc genere uoca
bulorum quoniam multa desūt dicendum ē nō ee ī ee
potius sequendam q̄ consuetudinem rationem. Quom
ad uocabulorum genera quatuor ptinet: ut in hoc potius
consuetudinem q̄ analogias dominari. facile animaduer
ti possit dictum est. Sequitur de nominibus
quae differūt a uocabulis. eo quod sint finita. ac si
gnificat rem propriam. ut paris helena. Quomodo
uocabula sint infinita ac res communis designetur: ut uir
mulier. e quibus sunt alia nomina ab nominibus. ut
ilium ab illo. et illā ab illo. Alia a uocabulo. ut ab al
bo albius. ab atro atrius. In neutris seruata ē ana
logia. Nam et quom sit a Romulo Roma. proportio
ne non est quod debuit esse perpenna filia non per
penne. Perpenna mulieris nomē esse debuit. et na
ta esse a perpenno. quod est ut arbennus. pertelnus.
perpennus. arbenna. pertelna. perpenna. Quod si mar
cus perpenna uirile ē nomen. et analogia sequenda.

lucius. elia. et quitus mutia. inutilia nomina esse de bunt. Item quae dicunt ab rhodo andro cycico. rho dius cicicenus. similiter ciciaus dici et cuius unius q̄s q̄. Nam ut athenius dicitur rhetor noīe et si nō sit atheniensis. in hoc ipso analogia non ē. quod alii no mina habent ab oppidis. alii aut non habēt. aut non ut debent habent. Habent plerique libertini amunicipio. manumissi. in quo ut societatum et fanorum. servi nō ser uarunt proportionem rationem. et romanorū liberti debuerūt dici: ut afauentia fauentinus. ab reate reatinus. sic aRoma Romanus. ut nominatur á li bertinis orti publicis servis. romani. q manumissi ante q̄ sub magistratus nomina qui eos liberarūt succe dere coeperūt. Hinc quoque illa nomina. lesas. ufenas. carinas. mecenas. quae cum essent á loco ut urbi nas &c tamē urbinius ab his debuerūt dici ad nos trorum nominum

nesciunt docere q̄ discere quae ignorant. In quo fuit Nobilis gramaticus Crates. qui fretus crisippo ho mine acutissimo. q̄d reliq̄d. Lei libri contra atque aristarcum est nixus. sed ita ut scripta indicat eius: ut neutri us uideatur peruidisse uoluntatem. q̄d ꝛ chrisippus

Hic spatium. iiii or. carta rum relictū erat in ex emplari. —

de in equalitate quom scribit sermones. propositū habet ostendere similes res dissimilib; uerbis et dissimilibus similes esse uocabulis notatas. Id quod est librum et cum Aristarchus de aequalitate cōscribit. et librorū similitudinem partim rationem. non tā discrepāt. qd cōsuetudo et analogia coniunctiores sūt inter se. q lei credūt. qd ē nata ex quadam cōsuetudine analogia et ex hac cōsuetudo. ex dissimilib; et similib; uerbis eorum quod declinationib; constat. neq; anomalia neq; analogia ē repudianda. nisi si non ē homo ex anima qd ē homo ex anima qd ē ex corpore et aīa. Sed ea quę dicam quo facilius peruideri possūt. p̄us de ternis copulis discernēdum. Nam ut confusim ex utraq; parte pleraq; dicuntur. quarū alia ad aliam referri debent summam. p̄mum de copulis naturae et usus. haec enim duo sunt quod exigūt diuisa. quod aliud est dicere uerborū analogias. aliud dicere est uti oportere analogiis. Secūdum de copulis multitudinis ac finis. Utrum omniū uerborū dicatur esse analogia. an usus. an maiore p̄tis. Tercium de copulis personarum q eis debet uti q uae sunt plures. Alia enim populi uniuersi. alia singulorū. et de leis non eadem oratoris et poetae

quod eorum non idem ius. Itaque populus universus debet in omnibus verbis uti analogia. et si perperam est. consuetudinem corrigere se ipsum. quom orator non debeat in omnibus uti. quod sine offensione non potest facere. Quom poetae transilire lineas impune possit. Populus enim in sua potestate. singuli in illius. Ita ut suam quisque consuetudinem si mala est corrigere debet: sic populus suam. Ergo populi consuetudinis non sum ut dominus. At ille meae est. ut rationi obtemperare debet gubernator gubernatori unusquisque in navi: sic populus rationi. non singuli populo. Quare ad quamcumque summam in dicendo referam. si animadvertes. intelleges utrum dicatur analogia esse. an uti oporteret redigeretur. dici id in populum aliter. ac in omnibus dici in eum qui sit in populo. Nunc iam primum dicam pro universa analogia. quare non modo videatur esse reprehendenda. sed etiam quor mihi usu quodammodo sequenda. Secundo de singulis criminibus. quibus rebus possint quae dicta sint contra solui. Dicam ita ut generatim comprehendat et ea quae in priore libro sunt dicta. et ea quae possunt dici. itaque illic praeterii. Primum quod aiunt qui bene loqui uelit consuetudinem sequi oportere. non rationem similitudinum. quod alterum si neglegat sine offensione facere non possit

alterum si sequatur. qd sine reprehensione no sit. Futur
um erat. qd q in loquedo cosuetudinem qua oportet
uti sequit. no sine ea ratione. Nam uocabula ac ubi
quae declinamus. similiter ea in cosuetudine esse uidem.
et ad ea coferimus. et si qd est erratum no sine eo
corrigimus. Nam ut q triclinium costrauit. si quem
lectum de tribus unum imparē posuerit. aut de parib
nimium aut parum produxerunt. una corrigimus et
ad consuetudinem comunem. et ad aliorum triclinior
analogias. Sic si quis in oratione in pnuntiado ita de
clinat uerba ut dicat disparia: qd peccat redigere de
bemus ad caeteror similium uerbor rationē: quom
duo peccati genera sint indeclinationum. unū quod
in consuetudinem perperam receptum ē. Alterum qd
nondum ē et perperā dicatur. Unum dant no opōte
re dici quod sit in cosuetudine. Alterum no cocedut
qn ita dicatur. ut si similiter quom id faciāt. ac si
quis puerorum per delicias pedes male ponere atq im
mitari uatias ceperit. Hos corrigi oportere. si coce
dat. Contra si quis in cosuetudine ambulandi ia
factus sit uatia aut opnis. si eum corrigi no coce
dat: no sequitur ut stulte faciat q pueros i gem
culis alligent sceperastra. ut eor deprauata corrigat

ceura. Quom detuperandus non sit medicus. q elon-
ginqua mala consuetudine aegrum in meliorē tradu
cit: quare reprehendendus sit. q orationem minus
ualentem propter malam cōsuetudinē traducat inmeli
orem. Pictores appelles. protogenes. sic alii artufices
egregii. nō reprehendendi. quod cōsuetudinē miconos
diorasarim. me etiā supiorum nō sūt secuti. Aristo
phanes improbandus. q potius in qbusdam ueterita-
tem q̄ consuetudinem secutus. Quod si uiri sapiē
tissimi et in re militare et in aliis rebꝰ multa cō-
tra ueterem cōsuetudinem quom essent usi. laudati:
despiciendi sunt. q potiorem dicit oportere esse
consuetudinem ratione. an cū qd perperā cōsuevit
qd facere in ciuitate. nō modo patiemur: sed etiam
poena afficiemꝰ. idem si qs perperā cōsuerit dicē uer
bum nō corrigemus. quos is fiat sine poena. Et
ii qui pueros in ludum mittūt ut discāt quae ne
sciunt uerba queadmodum scribāt. Idem barbatā
q ignorabunt uerba queadmodum oporteat dici. nō
docebimus. ut sciat qua ratione conueniat dici. sed
ut nutrix pueros alacte nō subito deuellit acōsuetu
dine. quom acibo pristino in meliorem traducit: sic
in maioribꝰ loquendo aūs comodis ūbis. ad ea

quae sunt cum ratione modice traducere oportet cũ
sint cõsuetudine contra ratione. Alia uerba ita ut
ea facile tolli possit. Alia ut uideantur esse fixa: quae
leuiter haberet. ac sine offensione cõmutari possint.
Si enim ad ratoẽz corrigi oportet. quae aũt sũt ita ut
in presentia corrigere nequeas. qn ita dicas. his op
ortet si possis non uti. Sic eñ obsolescent. ac postea
iam oblitterata facilius cõrigi poterũt. Quas no-
uas uerbi declinationes rationes introductas respuet
forum. his boni poetę/maxime scenici cõsuetudine
subigere aures populi debent. qd poetae multũ possũt
in hoc. propter eos quaedam uerba in declinatione me
lius. quaedam detius dicuntur. Consuetudo loqndi
ẽ in motu. Itaq; solet fieri. et meliore deteriora me-
liora uerba perperã dicta apud antiquos aliquos
propter poetas. nõ modo nũc dicuntur recte: sed etiã
quae ratione dicta sũt tum nunc perperã dicũtur.
Quare q ad cõsuetudinem nos uocat. si ad rectam
sequemur In eo quoq; enĩ ẽ analogia. Si ad eã
inuitant quae ẽ deprauata: nichilomagis seqmũ.
nisi quom erit necesse. sequar in caeteris rebus ma
la exempla. Nam ea quoq; cum aliqua uis urget
ĩuiti sequemur. Neq; enim lisippus artificũ pri

ocium potius est uitiosa q̄ artem. Sic populus facere
debet etiā singuli sine offensione quod fiat populi. qui
amissa modo quaerat. sed etiā q̄d inditium dent. Ac
ex sermone siquid depist nūmodo nichil ipendūt ut
recipiat: sed etiā contra iudices repugnat ne restitu
antur. Verbum quod nouū et ratione introductum
quominus ut recipiamus uidere non debemus. Nam
ad usum inuestimētis aedifitiis. supellectilis nouu
tati nō impedit uetus ɔsuetudo. Quem ēīz amor
assuetudinis potius i pānis possessorē rettinet q̄
ad noua uestimēta traducit. An nō saepe ueteres
leges abrogatae nouis cedūt? Nonne īusitatis for
mis uasor recētib egretia oblatis obliteratae an
tique ɔsuetudinis synor et capullar species. his
foris uocabulor intotaminati uti nollet. quae docu
erit oratio pp ɔsuetudinem ueterem. et tantum
inter duos sensus interesse uolut: ut oculis sem
per aliquas figuras supellectilis nouas ɔquirant:
ɔtra auris expertis uelit esse quotus qsq; iā ser
uos habet p̄stis nominib que mulier suum īstru
mētum uestis atq; auri uetib uocabulis appellat:
sed indictis nō tam irascendum q̄ huiusce prauita
tis patronis. Si enim usq; quaq; nomen esset

analogia tunc sequebatur ut in uerbis quoque non
esset. Non quom esset usque quaque ut e no ee ubi
Quae enim e pars mudi: quae no innumerabiles
habeat analogias. Cae. an mare. an terra quae
in his. no ne in caelo ut equinoctiali circulo ad sol
sticialem. et hic ad septetrionem diuisum. Si cotra
aparibus partib. idem abruma uersum cotraria p
te no quatum polo superior abest et abest. et a septe
trionali circuit cum his ad solstitium tatudem abest
inferior ab eo quem artiarticon uocat astrologi. et
his ad brumalem no quemadmodum quodque signum
exortum. hoc anno qd quotquot annis eodem modo
exoritur. Num aliter sola bruma uenit ad equino
cialem circulum. et inde ad brumam. Non ne luna
ut a sole discessit ad aquilone. et inde redit in e
andem uiam. sic inde fertur ad austrum et regre
ditur inde. Sed qd plura de astris ubi difficilius
reperitur qd sit aut fiat in motib dissimiliter.
At in mari cede motus no habent dissimilitudi
nes geminas. q in xxiiij. horis lunarib: quotidie
quater se mutat. Ac cum sex horis aestus creuer
unt. totidem decreuerunt. rursus idem. itemque ab his.
An hanc analogiam ad diem seruant. ad mensem

non item altos motus. Sic item quom habebant ali
os inter se cōuenientes de quib; libro quē de estua
ris feci scripsi. Non in terra in sationib; seruata a
nalogia. Nec quoiusmodi ī praeterito tēpore fructu
um gña reddidit. similia in p̄senti reddit. et quoius
modi tritico iacto reddidit segetes. sic ordeo sato pro
portione reddidit pariles. Nō ut europa hēt flumi
na. lacus. motis. capos. sic hēt asia. Non in uolucri
bus generatim seruatur analogia. nō ex aquilis
aquilae atq; ut ex turdis qui procreatur turdi. sic
ex reliquis suis quoiusq; generis. An aliter fit hoc
q̄ in aere in aqua? Non hic conchae. inter se gene
ratim innumerabili gn̄e similes. Non pisces sane
murena fit lupus aut merula. Non bos ad bouem
cōlatus similis. et q ex his progenerantur int̄ se.
Vituli etiam. ubi dissimilis foetus. ut ex equa mu
lus. tam ibi analogia. quod ex quoq; asino & equa
nascitur. idest mulus. aut mula. ut ex equo & asina
hinnuelei. Non sic ex uiro et muliere omis similis
partus. qd pueri et puelle nō hoz ita int̄ se. non
omnia similia mēbra ut s̄peratim in suo utroq; ge
nere similitudines. intra paria. Non omes cum
sint ex anima partes quaq; hoz propōtione siles.

Quid ergo quom omes aīae hominum sūt diuisae
in octonas partes. hae inter se nō proportione si-
miles. quinque quib; sentimus. sexta qua cogita-
mus. septima qua progeneramus. octaua qua uo-
ces mittimus. Igitur quoniam qua loquimur uoce ora-
tionem. hac quoq; necesse ē natā hr̄e analogias.
Itaq; hēt. An non uides: ut graeci habebāt eā qua-
dripartitam: unā in qua sit casus. altam ī qua
tēpora. tertia ī qua neutrum. quartam ī qua utrū-
q;. Sic nos hr̄e et quid uerba nescis. ut apd illos
sint alia finita. alia nec sic ūa esse apd nos eqdē
nō dubito. Qui aīaduerterit itē in eā innume-
rabilem similitudinem numeri ut trium temporū
uerba ut triū psonarū. Quis enim potest nō una
aīaduertisse in omni oratione esse. ut legebā. lego.
legam. Sic lego. legis. legit. Quom haec eadem
dicantur alias. ut singula. alias ut plura signifi-
centur: quis ē tam tardus q illas quoq; nō aīad-
uerterit similitudines quib; utimur īperādo. quib;
in optādo. quib; in interrogando. quib; in infectis
rebus. quib; in pfectis. Sic in aliis discriminib;
Quare q negāt ēē rationem analogiae nō uidet
naturam nō solum orationis sed etiā mūdi. q aūt

uident. et seq negat oportere: pugnant cōtra nātam
non cōtra analogiam. et pugnāt uolsillis nō gladio.
Quom pauca excepta uerba ex pelago sermonis pu
li minus trita afferāt. Quom dicāt propterea ana
logias nō ēē similiter. ut si qs uiderit mutilū bouē.
aut luscum hoīem claudicatem qȝ equū: neget ī ter
ribꝫ bouū hoīuȝ et equoꝝ nāta similitudines propo
cione cōstare. Qui aūt duo gn̄a esse dicūt analo
gie: unū natāle. qd ex natis nascuntur lentis. sic
& lupinum. Alterū uoluntarium. ut in fabrica qu
om uident scenam ut in dexteriore parte sit hostia. sic
ēē in sinisteriorem simili ratione factam. De his duo
bus generibꝫ nālem ēē analogiam: ut sit ī motibꝫ
caeli uolūtariam nō ēē. qd ut qq fabro lubitū sit
possit facere ptes scenae: sic in hominum ptibꝫ esse
analogias. qd ea nāta faciat. in ūbis nō esse. qd
ea hoīes ad suam qsqȝ uoluntatem fingat. Itaqȝ
de eisdem rebꝫ. alia uerba hr̄e graecos. alia syros.
alia latinos. Ego declinatus ūboꝝ et uoluntarios
et nāles esse puto. Volūtarios quibꝫ hoīes uocabu
la imposuerūt rebꝫ quaedam. ut ab Romulo Roma.
ab tibure tiburtes. Naturales ut ab impositis uo
cabulis quae inclinātur. in tēpore aut in casu:

ut ab Romulo Roma romulum. et ab dico dicebā dixe
ram. Itaq; in uoluntariis declinationib; in cōstantia est.
in nālibus cōstantia. quas utrasq; qm̄ lei nō debeat
negare eē in oratione quā in mūdi partib; omnibus
sint. et declinationes uerbor innumabiles. dicēdū
est esse in his analogias. neq; ideo statī ea in omnib;
uerbis ē sequenda. Nam si qua perperā declinauit
uerba cōsuetudo. ut ea aliter sine offensione mul
torum hic ratione uerbor praetermittēdam ostendit
loquēdi ratio. quod ad uniuersam ptinet causā. quur
similitudo et sit in oratione et debeat obseruari. et
quā ad finem quoq; satis dictum. Quare qd seq
tur de partib; singulis deinceps expediemus. ac singu
la crimina q̄ dicūt analogias soluemus. In quo aīad
uertito natā quadruplicem esse formam. ad quā in
declinādo accōmodari debeāt uerba qd debeat subeē.
res q; designetur. et ut res in usu. et ut uocis na
tura ea sit quae significauit ut declinari possit et
similitudo figura uerbi ut sit ea quae ex se declina
ta genus prodere certum possit quo neq; a terra ter
rus ut dicatur postulandum ē. qd natā nō subest
ut in hoc altum maris altum foemine debeat esse.
sic neq; propter usum ut terentius significat unū.

plures terentii postulandum e. ut sic dicamus faba et
fabae. nō enim in similius utrumqȝ. Neqȝ ut dicam'
ab terentius terētum sic postulandum ut iclmenius
ab. a. et. b. qd nō omī uox natā hēt declinatus.
Neqȝ in forma collata quaerendum solum qd hat in
figura simile. sed etiā nō nūquā in eo quē hēt eff
ectum. Sic enim lana gallicana et apula uidetur
imperito similis. propter spēm quom ptius apulaȝ
emat pluris. qd in usu firmior sit. haec nūc stricti
dicta. aptiora fient infra. Incipiam hic qd rogant
ex qua pte. simile oporteat esse uerbum. ab otteana
significatione respondemus a uoce. sed tām nō nūquā
quaerimus genere similia ne sint. quae significan
tur. ac nom uire cū uirili cōferimus. feminae cū
muliebri. nō qd id qd significant uocē comoueat. Sȝ
quod nō nūq̄ in re dissimilis figurę forās indissimi
les imponūt. disparilesut calcei muliebres sit an ui
riles. dicimus ad similitudinem figurae. Quom
tām sciamus nō nūq̄ et mulierem habere calceos ui
riles et uirum muliebris. Sic dici uirum perpēnam
aut plenā muliebri forām. et contra pariete ut abie
tem esse formam similem. quo alterū uocabulum
nō dicatur uirile. alterum muliebre et utrumqȝ

natura neutrum . Sic itaqꝫ ea uirilia dicamus nō que
ac utrum significat sed quib; preponimus hic et hi .
in quib; dicere possimus haec aut hae . Quare nichil
est q̄d dicunt theona et diona . nō esse similis si alter
est ethiops . alt' gallus . si analogia rerum dissimi
litudines adsumat ad discernendum uocis ubi figuras . q̄d
dicunt simile sit nec ne nomen nomini . Inpudenter
Aristarchum praecipere oportere spectare nō solum
ex recto . sed etiā ex eorum uocādi casu . Esset enim de
ridiculum si similes inter se parentes sint de filiis iu
dicare . q errat quod nō ab eo obliquis casib; fit ut
recti simile facit ostēdantur . sed propt' eos facilius
perspici similitudo pōt eorum quā uim habeant . ut lu
cerna in tenebris allata nō facit quae ibi sūt posita
similia sīt . sed ut uideantur quae sūt quoius dis
sint . Quid similius uidetur q̄ in his ē extrema
littera . crux . frux . quas q audit uoces auribus
discernere pōt nemo . quom easdem nō esse similes
ex aliis uerbis intellegamus . quod cū sit cruces et
fruges et de his extremis sillabis exemplū sit . e
ex alt'o fit ut ex . c . et . s . crux . ex alt'o . g . et
. s . q̄d item apparet quom ē deptum . s . nā fit unū
cruci . Altum frugi . quod aūt quom in maiore

parte orationis non sit similitudo · nõ esse analogia. dupli
citer stulte dicunt. quod et in maiore parte ẽ et si in mi
nore parte ẽ. et si in minore parte sit: tam sit in ma
iore. Nisi etiã nos calceos negabũt hr̃e. qd in maiore
pte corporis calceos nõ habeamus. qd dicũt nq̃ dissimi
litudinem itaq; in uestitu in supellectile delectari ua
rietate. nõ paribus subuculis uxoris respondeo. si uari
etas iucunditas magis uarium esse: in quo alia sũt
similia. alia nõ sũt. Itaq; sicut ab acum argẽto orna
ri: ut alia disparia: sicut orationem. Rogãt si simi
litudo sit sequẽda. quur malimus hr̃e lectos alios ex
ebore. alios ex testudine. sic item gñe aliquo alio.
Ad quae dico. nõ dissimilitudines quoq; seq. Sae
pe itaq; ex eodem supellectili licet uidere. Nam ne
mo facit triclinii lectos n̄ pares et materia ꝛ altitudi
ne et figura. Qui facit mappas triclinaris. non
similis inter se. quis puluinos. quis denique caetera.
quaecumque gñis sint plura. Quom inq̄t utilitatis
caũa introducta sit oratio: sequendum nõ quae ha
bebit similitudinem: sed quae utilitatem. Ego
utilitatis causa orationem factã cõcedo. sed ut ue
stimẽta. quare: ut hic similitudines sequeremur.
ut uirilis tunica sit uirilis similis. itẽ toga togae.
sic mulier stola ut sit stola proportione et palliũ

pallio simile. Sic cum sine nota utilitatis causa. tam uirilia inter se similia. item muliebria inter se. Sequi debemus quod ault ut persedi et persitie. sic pecaibuit quoniam no sit no esse analogia. Vt in hoc erat qd duo posteriora ex porib; declinata no sut. quom ana logia polliceatur ex duob; similib; similiter declinatis similia fore. qui dicit qd sit ab Romulo roma et no romula. neq; ut ab oue ouilla. sic a boue bouil la esse analogias. errat. quod nemo pollicetur e uo cabulo uocabulum declinari recto casu singulari i rec tu singularem. sed ex duob; uocabulis similib; casus similiter declinatos similes fieri dicit. quod uocabula litteraz latinaru no declinentur in casus: non ee ana logias. hi ea que nata declinari no possut eoz declina tus sequeruut. Proin ut no ea dicat ee analogia quae similib; uerbis similiter ee declinata. Quare no solum in uocabulis litteraz haec non requeda ana logia: sed in sillaba qdem ulla. qd dicimus hoc ba. huius ba. sic alia. Quod siqs in hoc quoq; uelit dicere esse analogias reru tenere potest. ut enim dicit ipi alia nomina qd qnq; hant figuras hre qnq casus. alia quatuor. sic minus alia dicere pot uerit ee litteras ac sillabas in uoce quae singulos hat casus in reb; plurimis quemadmodum inter se co-

ferrent ea que quatnos habebunt uocabulis casus. Item
ea inter se quaternos. sic qz singulos habebūt ut con
ferant inter se dicentes. ut sic hoc. a. huic. a. ec. hoc
e. huiusce. e. huic. e. Quod dicit esse quadam
uerba: quae haēnt declinatus. ut caput quorū par
reperiri. qd nō possit nō esse analogias. respondēdum
sine dubio. si quod ē singulare uerbum. id nō hēt a
nalogias. minimum duo esse debent uerba ī qbus sit
similitudo. quare in hoc tollūt esse analogias. sed i
nitium uocabulum recto casū apparet. In hoc quae
dedit terra caput. neqz disponendi facit hilum qd ua
let. nec dispēdij facit quidq̄ idem. hoc obliquo apd
plautum. Video enim te nichilipendere. prephilola
co. omnis homines. quod ē ex ne et hili quare
dcis est nichili: q non illi erat. Casus tū cum eo
mutatur de quo dicatur. de homine dicamus enī
hic homo nichili est. et huius hoīs nichili. et hūc
hominem nichili. Si in illo cōmutaremus diceremus
ut hoc linum et limum. sic nichilum non hic
nichili. et huic lino et limo. sic nichilo. nō huic
nichili. Potest dici patricius casus ut eo praeponūtur
praenomina plura: ut hic caius terentij. hunc
casum terentij. hic miles legionis. huius militis

legionis. hunc militem legionis. Negant quoniam omnis natura sit aut mas aut femina. aut neutrum: debuisse ex singulis vocabulis ternas figuras vocabulorum fieri: ut albus alba album. nunc fieri in multis rebus binas ut metellus metelle. Ennius. Ennia. nonnulla singula. ut tragoedia. comoedia. sic esse marcum numerium. at marcam. at numariam non esse dici. corbum. turdum. non dici corbam turdam. Contra dici pantheram. merulam. non dici pantherum merulum. Nullius neutros filium et filiam non apta discerni marem ac feminam. ut terentius et terentium et terentiam. Contra deorum liberos et servorum non itidem. ut Iovis filium et filiam Iovem Iovem et Iovam. Item magnum numerum vocabulorum in hoc genere analogias. Ad hec dicimus. Omnis orationis quis res nata subsit: tam si ea in usu non pervenerit. eo non pervenit verba. Ideo equus dicitur et equa. In usu enim horum discrimine corvus et corva. non quod sine usu id quod dissimilis nata. Itaque quaedam alter olim. At nunc. Nam et tum omnes mares et feminae dicebantur columbae. quod non erat in eo usu domestico quo nunc. Contra propter domesticos usus quod inter novimus appellatur mas columbus

bus femina columba natura quom tria genera transit. ⁊
id est in usu discrimina. totum denique apparet. ut ē
in docto docta et doctum. Doctrina enim per tria haec
transire potest. et usus docuit discriminare doctam
rem ab hominibus. et in his mare ac femina. In ma
re et femina et neutro. neque natura mares transit. ne
que feminae. neque neutra. et ideo non dicitur feminus
femina feminum. sic reliqua. Itaque singularibus a
secretis uocabulis appellati sunt. Quare in quibus re
bus non subest similis natura aut usus. in iis uo
cabulis huiuscemodi ratio quaeri non debet. Ergo
igitur ut surdus uir. surda mulier. sic surdum the
atrum. quod omnes tres ad auditum sunt comparatae.
Contra nemo dicit cubiculum surdum ad silentium
non ad auditum. At si fenestram non habet dicit
caecum et caecus. et caeca. quod omnia habent lumen
habere debent mas et femina. habent inter se natura
quandam societatem natura cum his. quod sunt diuersa.
Interest quoque. De his perpauca sunt quae habent quandam
communitatem. dei et serui nomina. quod non item ut
libera nostra transeunt eadem et causa. quod ad usum
attinet instituti. Opus fuit de liberis de reliquis.
nihil attinuit. quod in seruis gentilicia natura non

subest in usu. In nr̃i nominibus q sumus in latio et
liberi. Necessaria itaq; ibi apparet analogia. Ac
dicitur terẽtius vir. terentia femina. terẽtium. In
praenominib; ideo nõ fit item. q̃d ad hec instituta
ad usum singularia quib; discerneretur nõia genti
litia. ut ab numero. secunda. tertia. quarta. In
viris ut quĩtus sextus. decimus. Sic ab aliis rebus.
quom esset duo terẽti aut plures discernẽdi causa
ut aliqd singulare haberet notabãt. forsitam ab eo
qui mane natus diceretur. ut is manius esset. qui
luci lucilius. q post patris mortem postumus. E qbus
quae quom itẽ accidisset feminis. proporticetione
ita appellata declinatũt. Praenomina mulierum an
tiqua. mania. lucia. postuma. Videmus enim mani
am matrem larum dici. luciã uolaminiã. saliorum
carminib; appellari. Postumam amultis post patris
mortem etiã nũc appellari. Quare quocũq; pgres
sa ẽ natura. cum usu uocabula similiter proportiõe
propagata est analogia. Cum in quibus declinati
onibus uoluntariis maris et feminae et neutri.
quae uoluntaria non debeant similiter declinari.
Sed in quibus naturales sint declinatus hi q esse
reperiuntur. Quo circa in tribus generibus no

minum in quae tollut analogias. qui autem eas
reprehendūt. q̄d alia uocabula singularia sint solum ut
cicer. alia multitudinis solum ut scalae. quom de
buerint om̄ia esse duplicia: ut equus equi. ana
logiae fundamentum esse obliuiscuntur naturam. et
usu singulare est. quod natura unum significat
ut equus. aut quod coniuncta quodammodo ad unū
usum ut bigae. Multitudinis uocabula sūt unū
infinitum ut musae. Alterum finitum ut duae
tres quattuor. dicimus enim ut hae musae. sic u
nae bigae. et binae et trinae. bignae. sic de in
ceps. Quare tan une et uni et una quodammo
do singularia sunt. q̄ unus et una et unum. hoc
modo mutat. quod altera in singularibus altera
in coniūctis rebus. et ut duo tria sunt multitu
dinis. sic bina trina. Est tertium quoque genus
singulare. ut in multitudine uter. In quo mul
titudinis: ut utrae. ·ı· uter poeta: singulari utri
poetae multitudinis est. Qua explicata natura:
apparet non debere om̄ia uocabula multitudinis
habere par singulare. Omnes enim numeri a
duobus susum uersus multitudinis sunt. neque
eorum quisq̄ habere potest singulare compar.

Iniuria igit postulant si qua sunt singularia oporte re habere multitudinis. Ite q reprehendit. qd non dicatur. ut unguentum. unguenta. uinu. uina. sic acetum. aceta. garum. gara. faciut imperite. qui ibi desiderant multitudinis uocabulum. quae sub mensuram ac podera potius. q sub numum succedunt. Nam in plumbo. oleo. aceto. quom incrementum ac cessit. dicimus enim multum oleum. sic multum plumbum. argentum. no multa olea. pluba. argenta quom quae ex istis fiant dicam plubea et argentea. Aliud enim quom aregetum. Nam id eum cu ia uas. Argentum enim si pocillum. aut qd ite. quod pocilla argentea multa. non quod argentum multum. Ea natura i quib e mesura non numerus. si genera in se hent plura. et ea i usu uenerunt agenere multo. Sic uina et unguenta dicta. Alis gnis enim uinum. qd chio. aliud qd lesbio. Sic ex regionib aliis que ipa dicitur. nc melius unguenta. quoi nuc genera aliquot. Si item discrimina magna essent olei et aceti et sic ceterarum rerum eiusmodi in usu comuni dicerentur sic olea et uina. Quare in utraq; dem q; rescindere conantur analogiam. Sed quom

in dissimili usu similia uocabula quaerunt: & quom
item ea quae metimur atq; ea quae numeram⁹.
dici putent oportere: Item reprehendunt analogias
quod dicantur multitudinis nominae publicae. bal
neae non balnea. contra quod p̓uati dicunt unum
balneum q̄d plura balnea dicat q̄b; respondere.
pot̄ n̄o esse reprehendendum q̄d scalae et aquae
caldae pleraq quom causa multitudinis uocabulis
sint appellata. neq; enim singularia in usum ue
nerunt idemq: Item contra p̄mū balneum nom
et graecum introiit ut in urbem publice ibi consedit.
ubi bina essent coniuncta aedificia. lauandi causa.
unum ubi uiri alterum ubi mulieres lauarentur.
Ab eadem ratione domi suae q̄sq; ubi lauatur
balneum dixerunt. et quod non erant duo balnea
dicere consuerunt. quom hoc antiq n̄o balneum
sed lauatrinam appellare consuessent. Sic aq
uae caldae ab loco. et aqua qua ibi scateret qu
om et colerentur uenisset in usum nostrum. qu
om aliae ad alium morbum idoneae essent. eae
cū plures essent. ut puteolis & in tuscis. quib;
utebantur multitudinis potius q̄ singulari uoca
bulo appellarunt. Sic scalas quod ascendendo.

dicuntur et singulos gradus scanderent. Magis erat quaerendum: si appellassent singulari uocabulo t scalam quem ergo noiatus ostenderet contra. Item reprehendunt de casibi qd qdam noiatus hēt recto quidam obliquos. Quod dicit utrosq; in uocabi oppo tere: quibi idem respoderi pot. In quibi usus aut nata nō subsit. ibi nō esse analagiam. Sed ne in his uocabulis quae declinatur sit casicut recto casu in rectum casum: quae tam fere nō discedut ab ratione sine iusta causa: ut ii q gladiatores fau stinos. Nam qd plerīq; dicutur ut treis extremas syllabas habeant eandem castelliam. aqliam. Quad uerterūt unde oriuntur noia dissimilia: casellus. cecilius. aqlius. faustus. recte dicerent faustinos. si a Scipione qdam male dicit scipioninos. nā ē scipionarios. sed ut dixi qd ab huiuscemodi cogno minibi raro declinatur cognomina: neq; in usum ēē producta notat quaedam. Item dicit quom sit simile stultus luscus. et dicatur stultus stultior st ultissimus. nō dici luscus luscior luscissimus. Sic in hoc genere multa. Ad que dico ideo fieri. quod natura nemo lusco mag sit luscus. quom stultior fieri uideatur. Quod rogat quur dicamus mane

manius manissime. ite͞ x uespertine tempore uere

mag͞ et minus esse non potest. ante et post pot. Itaq;

prius e͞ hora prima q͞ secunda. no͞ mag͞ hora. sed mag͞

mane surgere tam͞ dicitur q͞ primo mane surgit. q͞

q͞ no͞ pot. Ut eti͞ dies no͞ pot ee͞ mag͞ q͞ mane. Ita

q; ipsum hoc q͞d dicitur mag͞ sibi no͞ constat. q͞d ma

gis mane. mag͞ uespere nouissimu͞ uesp. Ite͞ ab hu

iuscemodi similitudinib; reprehenditur analogia. q͞d

quom sit anus. cadus simile. et sit ab anu anicu

la anicilla. a cado duo reliqua q͞d no͞ sit propaga

ta. sic no͞ dicatur a piscina piscinula piscinilla. Ad

huiuscemodi uocabula analogias esse ut dixi. ubi ma

gnitudo animaduertenda sit in uno quoq; gradu. ea

que sit in usu comuni. ut e͞ cista cistula cistel

la. et canis catulus catellus. quod in pecoris usu

non est. Itaq; consuetudo frequentius res in binas

diuidi partis. ut maius et minus. et lectus et lec

tulus. arca et arcula. sic alia. Quod dicunt casus

alia non hr͞e rectos alia obliquos. et ideo non esse

analogias. falsum est. Negant hr͞e rectos. ut i hoc

frugis. frugi. frugem. Item colem. colis. cole. obli

quos non habere. ut in hoc diespiter diespitri di

espitrem. non uideo nisi q͞d minus est tectum in eo

suetudine q̄ diespiter. q̄d in nichil argumentum est. nā tan caus q non tertius est q̄ qui ē. Sed est in casuum serie alia uocabula nō habere nominandi: alia de obliquis aliquem. Nichil enim ideo quominus si et ratio p̄cellere poterit hoc crimen. Nam ut signa quae non habent caput. et aut aliam aliquā partem nichilominus in reliquis mēbris eorum esse possūt analogie: sic in uocabulis casuum possūt ite fieri ac repom q̄d aberit: ubi patietur nātā et consuetudo. quod non unq̄ apud poetas inuenimus factum: ut in hoc apud neuium in clastidio. uita insepulta. laetus in patriam redux. Item reprehēdūt q̄d dicatur haec strues. hic herculis. hic homo. Debuisset enim dicā sic eēt analogia. hic hercul. haec strus. hic homon. haec ostendunt noua nō analogiam esse sed obliquos casus nō habere caput ex sua analogia. no ut si in alexādri statua īposuerit caput: philippi membra couenīat ad ratōes. sic et ad alexandri mēbrorum simulacrum. caput q̄d respondeat item sit. Nam siq̄s tunicam in usu ita consuit ut altera placula sit angustis clauis. altā latis. utraque pars in suo genere caret analogia. Itē negat ēe analogias. q̄d alij dicūt cupsilus alij cupsili. Item

de ficus platanus et pleraeq; arboribus de quibus alii extre
mum . u . s . alii . ei faciunt . Id est falsum . Nam deb
ent dici . e . et . i . fici . et numi . qd e ut manu fici :
ut numorum ficorum si essent plures ficus . etenim ut
manus . diceremus : ut manibus . sic ficibus . et ut
manuum sit ficuum . neq; has ficos . diceremus sed
ficus . ut nos manos appellamus . Sed consuetudo di
ceret singularis obliquos casus huius fici . neq; hac fi
co . ut non dici huius manu sed huius manus . et
mano . sed hac manu . Etiam illud putant esse causae
quare non sit in analogia . qd lucilius scribit decus
siue decussis e : q errant qd lucilius non debuit du
bitare qd utrumq; . Nam in aere usq; ab esse ad cen
tussis . numus aes adsignificat . et eius numo finiti
casus omnis ab dupondio sunt . qd dicatur amultis
duobus modis . hic dupondius et hoc dupondium . ut
hoc gladium et hic gladius . Ab tessibus uitalia mul
titudinis . hi treesses et hi treessibus . Confido singul
are hoc treessis habeo et hoc treesis . confido sic deinc
eps a centussis . Deinde numus aes non significas . Nunc
ei q aes non significat . usq; ad quatuor ad centu . t
plicis habent formas . quod dicuntur hi quatuor . hae
quatuor . haec quatuor . quom peruentum e ad mille

quartum quartum adsumit singulare neutrum quod dicitur hoc mille denarium. a quo multitudinis fit milia denaria. Quare quom ad analogias quod pertineat non est: ut omnia similia dicatur: sed ut in suo quaeque genere similiter declinetur. stulte quaerunt. quur as. et dupodius et tressis non dicantur proportione. quom absit simplex dipondius fictus. quod duo asses pendebat. Tressis. ex tribus aeris quod sit pro passibus. Nonnumquam aes. dicebant antiqui a quo dicimus assem tenentes hoc ab aerea aenea quae libra et mille aeris legasse. Quare quod ab tressis usque ad ducentussis numeri ex eiusdem modi sunt compositi. eiusdem modi habent similitudinem. dupodius quod dissimilis est. ut debuit dissimilem habet rationem. Sic as quoniam simplex est ac principium et unum significat. et multitudinis habet suum infinitum. Dicimus enim asses. quos quom finimus. dicimus dupondius et tressis. et sic porro sic uidetur michi quoniam finitum et infinitum habet similitudinem. non debere utrumque item dici. eo magis quod in ipsius uocabulis ubi additur certus numerus. In militaris aliter atque in reliquis dicitur. Nam sic loquotur. hoc mille denarium non hoc mille denarii. Si esset dena

rij in recto casu atq; infinitam multitudinem significa
ret: tunc in patrico denarior dici oportebat. et nō solum
in denariis uictoriatis et rachimis nūmis: sed etiam ī
uiris idem seruari oportere. Quom dicimus iudicium
fuisse triumuirum. decemuirum. nō centum uirorum.
Numi antiq habent anologia quod ē una nō noue
tria regula. due actus. tres gradus. sex decuriae. qua
omnia similiter inter se respondent regulae. Est nu
merus nouetrius. quod ab uno ad nouem quom per
uenimus. rursus redimus ad unā. ut. V. hic et Lx.
et nūgenti ab una sūt natura. nouenaria. sic ab octa
naria et deorsum uersus: ad singularia peruenīut.
Actus pmus ē est ab uno. dccc. secundus a mille.
ad nungēta millia. qd idem ualebat unum et mille.
utrumq; singulari noīe appellatur. Na ut dicit hoc u
num. haec duomillia. et sic deinceps multitudinis.
In duobi actibi reliq enies. Item numi gradus singula
ris ē in utroq; actu ab uno ad nouem denariq gradus
decem ad lx. Centenarius acentum. dccc. Ita tri
bus gradibi sex decuriae fiūt tres miliaria. et res mi
nores antiq his numis fuerūt contenti. Ad hos tertiū
et quartum actum ab deaes minores imposuerūt uo
cabula neq; ratione. sed tam non contra est eam

de qua scribimus analogiam. Nam ut deciens quom dicatur hoc deciens: ut mille hoc mille. et sic utrumque sine casibus uocis dicemus. ut hoc mille huius mille. sic hoc deciens. huius deciens. neque eo minus in alto quod est mille praeponemus. hi mille horum mille. quoniam in eo est nomen comune quam uocant omonimyan. Obliqui casus ab eodem capite ubi erit omonymia. obliqui casus quominus dissimiles fiant. analogia non prohibet. Itaque dicimus hic Argus quom hominem dicimus. quom oppidum graecanice hoc argos. quom latine argi. Item faciemus. Si eam uox nominet uerbum significauit ut et in casus et in tempora disparaliter declinetur. ut faciamus ameto. quod nomen est metony metonem: quod uerbum est metam metebam. Reprehendunt cum ab eadem uoce plura sunt uocabula declinata quas sinonimias appellant: ut sapho et alceus. et alceo. sic gerion. gerionus. geriones. In hac genere quod casus perperam permutat. quidam non reprehendunt analogiam: sed qui eis utuntur imperite. Quod quisque caput prenderit se qui debet eius consequeri casus in declinando. ac non facere quom dixerit recto casu calceus. In obliquis dicere alceoni et alceonem. Quod si mistaverit et non secutus erit analogias. reprehendendum Aristarchum

quod haec noĩa . melicertes et philomedes similia ne
get esse . quod uocandi casus hẽt alt melicerta . alt
philomede . Sic q dicat lepus z lupus nõ esse simi
le . qd alterius uocãdi casus sit lupe alterius lepus .
Sic socer . mater . quod in trãsitu fiat ab altero trisil.
labum soceri . ab alto bisillabũ matri . De hec et si su
pra responsum ẽ quom dixi de lana . hic hic quoqꝫ am
plius addiciam . Similia non solum a facie dici : sed et
ab aliqua coniuncta ui et potestate : quae et oculis et
auribus latere soleant . Itaqꝫ sepe gemina facie mala
negamus esse similia . si sapore sit alio . Sic equũ
eadem facie nõ nullos negamus esse similis in natiõis
ex procreante dissimilis . Itaqꝫ in hominibꝫ emedis sina
tione alter est melior et minus pluris . Atqꝫ in hisce
omnibꝫ similitudines nõ sumimus tantũ a figura : sed et
aliunde : ut in equis aetas . ut in iis quoiusmodi fa
ciant pullos . ut in pomis . quo sint sucosi . Igitur idem
sequitur in similitudine uerbor quis reprehendendus
non est . Quare similitudinem discernedarum cau
sa nõ nunq ut pronomen adsumitur : sic casum a
liquem adsumi . ut in his . nemus . lepus . hic lepus .
hoc nemus . Itaqꝫ discedunt ac dicuntur hi lepores .
haec nemora . Sic aliud si qd adsumptum erit extrin

secus quo similitudo penitus perspici possit. non extre motum ab natã, Neque enim magnetas lapides similr dicunt: dissimiliter dissimiles qd anominatiuom a nalogia ptinet. ita declinatum arbitror: ut omnia quae dicuntur cõtra ad respondendum ab his fonti bus sumi possit. qd ad uerborum teporalium rationem attinet quom ptes sint quatuor. Tempora. psonarum. Genera. diuisionum. ex omni parte quoniam repre hendunt ad singula respondendo. Primũ qd aiunt analogias nõ seruari in teporibus. quom dicant legi. lego. legam. et sic simile alia. Nam quae sint ut legerem perfectam significare duo reliqua. lego. et legam. et lego incohatam iniuria reprehendunt. Nam ex eodẽ genere et ex diuisione idem uerbum qd sumptum est per tempora traduci pot. ut discebam. disco. discam. et eadem perfecti sic. didiceram. didici. didicero. ex quo licet scire uerborum ratione constare. Sed eos q terum temporum uerba pronuntiare uelunt. scienter id facere. Idem illos q reprehendũt. qd dicamus. amor. amabor. amatus sum. Non enĩ debuisse in una serie unum uerbum esse duplex quom duo simplicia esset. Neq; ex diuisione si unius modi ponas uerba discre pant inter se. Nam infecta omnia simplicia similia.

sunt. et perfecta duplicia inter se paria. in omnibus
uerbis. ut haec amabar. amor. amabor. amatus ero.
Quare item male dicunt. ferio. feriam. percussi. qd
est ordo ferio. feriebam. p cussi. p cutio. percutia. Sic
deinceps in reliquis tepori reprehendenti respondere
potest. Similiter errat qui dicunt ex utraq; parte
uerba omnia comutare syllabas oportere. aut nullam
in his. pungo. pungam. pupugi. tundo. tundam. tu
tudi. dissimilia enim coferunt uerba infecti cu pfectis.
Quod infecta modo conferret omnia uerbi pncipia in
comutabilia uiderentur. ut in his pungebam. pungo.
pungam. et contra ex utraq; pte comutabilia si p
fectum ponerent. ut pupugeram. pupugi. pupugero.
Item male conferunt. fui. sum. ero. qd fui e pfectu.
quoius series sibi ut debet in omnib psonis constat.
quod est fueram. fui. fuero. de infectis sum qd nunc
dicitur olim dicebatur esum. et in omnib psonis co
stabat. quod dicebatur. esum. es. est. eram. eras.
erat. ero. eris. erit. Sic huiuscemodi caetera ser
uare analogiam uidebis. Etiam in hoc reprehendunt.
quod quaedam uerba neq; personas habent ternas.
neq; tempora tempora terna. Id inperite reprehendunt.
ut si qs reprehendat naturam. quod non uniusmodi

aialis omis. Sic enim natura non omnes formae ue
borum terna habeant tempora ternas psonas. no hent
totidem uerborum diuisiones. Quare cum impamus na
quod imperfecta ba solum het. quom e psenti. aut abs
enti impamus. fiut terna. ut lego. legito. legat. per
fectum enim impat nemo. Contra quae sit impan
di. ut lego. legis. legit. nouena fiunt uerba infecti.
nouena perfecti. Quo circa non si genus cum gene
discrepat. sed in suo qsqz genere si qd deest requiren
dum. Ad hec addita si erunt ea quae de nominati
uis supra sunt dicta. facilius omnia soluentur. Na
ut illic externi caput rectus casus. sic hic in forma
est persona eius qui loquitur ut tps psens. ut scri
bo lego. Quare ut illic fit. sic hic. Item accederit
in formula. ut aut caput non sit aut ex alieno
genere sit. proportione eadem quae illic dicimus
quur nihilominus sequetur analogia. Item sicut illic
caput suum habebit. et in obliqs casibus trasitio erit
in aliquā formulam. qua adsupta reliqua facilius
possint uideri uerba unde sint declinata. fit eni ut rec
tus casus non nuq sit ambiguus. ut in hoc uerbo
volo. qd id duo significat. unum a uoluntate altru
a uolando. Itaqz a uolo intelligimus et uolare et uelle.

Quidam reprehendūt qd pluit et luit dicamus i prae
terito et presenti tempore: quom analogie sui quo
iusq; tpis uerba debeant discriminare. falluntur.
Nam est ac putāt aliter quod in praeteritis .u. di
cimus longum: pluit in presenti breue. pluit. luit.
Ideoq; lege in uenditiones fundi ruta cesa ita dicimus.
ut .u. producamus. Itē reprehendūt quidam qd pu
tant idem esse sacrificio et sacrificio. relauat. et
lauatur. qd sit an non. nichil comoue analogiam
dum sacrifici q dicat. seruet sacrificabo. et sic per
totam forām. ne dicat sacrificaturus. aut sacrifica
tus sum. haec enim inter se non conueniūt. apud
plautum. quom dicit pisas ego credo: q usq; dum
iuunt lauāt. diu minus lauari q̄ haec lauat pro
nesium. Ad lauāt lauari nō couenit: ut .t. sit
postremum sed .e. Ad lauātur analogia lauari red
dit. qd plauti. aut librarij mendum si est nō ideo
analogia: sed qui scripsit est rephendendus. Om̄i
no et lauāt et lauant dicitur sepatim recte i re
bus tectis. quod puerum nutrix laua. puer a nu
trice lauatur. Nos in balneis et lauamus & lauam̄.
Sed consuetudo altum utrum quom satis haberet
in toto corpore potius utitur l lauamur. In ptibus

lauamus. quod dicamus lauo manu. sic pedes et cae
tera. Quare e balneis non recte dicitur laui. laui
manus recte. Sed quoniam in balneis lauor: lauatus
sum sequitur. ut contra. quoniam est soleo. oportet
dici solui: ut cato et Ennius scribit. non ut dicit
volgus solitus sum debere dici. Neque propter haec
quod discrepat in sermone pauca. minus est analogia
ut supra dictum est. Item quur non sit asserunt
quod ab similibus similia non declinentur. ut ab dolo
et colo. Ab alto enim dicitur dolaui ab alto colui.
In quibus ad suum solet aliquid quo facilius reliqua
dicantur. utimur me a dis. operibus minutis so
let fieri igitur in uerbis temporalibus. quo simili
tudo saepe sit confusa. ut discerni nequeat nisi
transieris in aliam personam aut in tempus. quae
praeposita sunt nosse. similia intelligitur quom tran
situm est in secundam personam. quod altum est dolas
alterum colis. Itaque in reliqua forma uerborum suam
uterque sequitur formam. utrum in secunda forma uerborum
temporale habeat in extrema syllaba as. con. is. ad si
ad discernendas similitudines interest. quo tum ibi
potius: index analogie quam in prima quod ibi abstrusa est
similitudo. ut apparet in his. meo. neo. ruo. Ab

hiis enim dissimilia sunt transitu. qd sic dicitur. meo. meas. meo mes. ruo ruis. quor unu qdqz sua con seruat similitudinis formam. analogia. Item hi quae appellantur participia reprehendunt multa. Imuria. Nam non debet dici terna ab singulis uerbis. amaturus. amans. amatus. quod e ab amo amas. et ab ama turus. amabar amatus. Illud analogia quod prae stare debet. in suo qqz gene het casus. ut amat amato. et amati. amatis. et sic in mulierib. ama ta et amatae. Item amaturus. Eiusdem modi het declinationes. amas. paulo aliter. quod hoc genus omnia sunt in suo genere similia propotione sicut uirilia et muliebria sunt eadem. De eo quod i pri ore libro extremum e. Ideo non est analogia. qd q de ea scripserut. aut inter se no conueniant. aut in quib conueniat. ea cum consuetudinis discrep ant uerbis utruqz sic enim omnis repudiandum erit artis. quod et in medicina et in musica et in aliis multis discrepat scriptores. Item i quib conueniunt. ut scriptis. si etiam repudiat natu ra quod ita ut dicitur non sit ars. sed artifex re prehendendus q debet in scribendo nō uidisse uer

non ideo non posse scribi uerum · q dicat hec monti
et hoc fonti . Sic alia quae duobus modis dicuntur.
quom alterum sit uerum alterum sit falsum non
uter peccat tollit analogias .· Sed uter recte dicat
confirmat . et quemadmodum is q quom peccat i his
uerbis . ubi duobus modis dicuntur no tollit ratoe;
quom seqtur falsum : sic et in his no iduob; dicun
tur : siquis aliter putat dici oportere atq; oportet .
no scientiam tollit orationis : sed sua inscientiam
denudat . Quibus reb; solui arbitraremur posse
quae dicta sut . pore libro contra analogia : ut po
tui breui percurri . Ex quib; si id cofecissent quod
uolunt .· ut in lingua latina esset anamalia : ta
men nichil legissent . Ideo qd in omnib; ptib; mudi
utraq; natura in est . qd alia int se alia sut . Si
cut in aialib; dissimilia sut . ut Equus . bos . ouis
homo . Item alia et in uno quoq; hoz gene inter
se similia in numabilia . Item in piscib; dissimilis
murena lupo . his solae hec nerene . et mustele .
sic aliis . ut maior ille numerus . sic similitudinem
caruntr q sunt sepatim in murenis . sepatim in a
sellis . sic in genib; aliis . Quare quom in inclina

tionib; uerborum nimius sit magnus a similibus
uerbis ceteris. quod etiã uel maior ẽ. in qb; simili
tudines reperiunt. conferendum esse analogias. Et
quae cum ea. non multo minus q̃ in omnib; ûbis
patiatur. uti consuetudo com̃. fatendum illud quo
quãdo analogiam seq nõ debere uniuersã. singulã
aut pterq̃ in qbus ûbis offensura sit cõsuetudo co
munis. quod ut dixi aliud debet praestare populus.
aliud e populo singuli hoies. Neq; id mirũ est. quo;
singuli quoq; non sit eodem iure. Nam liberius potest
poeta q̃ orator seq analogias. Quare quom hic
qd pollicitus est demonstratus absoluerim. faciam
finem proximo. Deinceps declinatorum uerborum
firma scribam :

M. TERENTII UARRONIS DE LINGUA LATINA AD CI
CERONEM LIBER VIII. EXPLICIT. INCIPIT. I.

In uerborum declinationibus
disciplina loquendi dissimilitudine,
an similitudinem seq debeat, mul
ti quaesiuerunt. quom ab his ra
tio, quae ab similitudine oriret

tur uocaretur analogia. reliqua pars appellaretur anomalia. de qua re primo libro quae dicerent, quam dissimilitudinem ducem habere oportere dixi. Secundo de contra que dicentur, quur potius dissimilitudinem conueniret praeponi. Quarum rerum quod nec fundamenta ut debita posita ab ullo, neque ordo, ac natura, ut res postulat, explicata, ipse eius rei formam exponam. dicam de quatuor rebus, quae continent declinationibus uerborum, quid sit simile, ac dissimile, quod ratio, quam appellant λόγον, quod proportione quod dicunt quod consuetudo; quae explicatae declarabunt analogiam, et anomalia, unde sit; quod sit; quoiusmodi sit. de similitudine et dissimilitudine ideo primum dicendum, quod ea res est fundamentum omnium declinationum, ac continet rationem uerborum. Simile est quod res plerasque habere uidetur easdem, quas illud quoiusque simile. dissimile est, quod uidetur esse contrarium huius minimum. Ex duobus constat omne simile item dissimile; quod nihil potest esse simile quin alicuius sit simile. Item nihil dicitur dissimile, quin addatur quoius sit dissimile. Sic dicitur similis homo homini, equus equo, et dissimilis homo equo.

[Margin notes, left:] imp. cur dissimilitudinem ducem haberi oporteret, dixi. — imp. neque — uerborum — quam dicunt ἀναλογίαν — imp. rationes — imp. huius minimum ex duobus constat omne simile. — imp. addatur quoius id sit dissimile.

[Margin notes, right:] ipse — desunt in impressis

imp. simi Nam similis est homo homini, ideo, quod easdem figu
imp. habet ras membrorum habent; quae eos diuidunt ab reli
quorum animalium spetie. In ipsis hominibus simi
li de causa uir uiro similior, quam uir mulieri. quod
plures habent easdem partis; et sic senior seni simi
lior, quam puero. Eo porro similiores sunt, qui facie quoque quoq.
pene habitu corporis filo. Itaque quam plura habent eadem, imp. pene eadem habitu, et corporis filo.
dicuntur similiores; qui proxime accedunt ad id, ut
omnia habeant eadem uocantur gemini simillimi. — imp. gemini. simillimi sunt etc.
Sunt qui tres naturas rerum putent esse, Ssi-
mile, dissimile, neutrum. ^ Tamen potest diuidi- ^ imp. sed quis tria sit simile, dissimile, neutrum.
etiam in duas partes sic; quodcumque conferas, aut
simile esse, aut non esse. Simile esse, et dissimi ^ simile imp. — imp. esse ad simile, si uidatur esse
le, si uideatur esse, ut dixi; neutrum, si in neutram
partem praeponderet; ut si duae res, quae conferun
tur uicenas habent partes, et in his denas habeant eas imp. in his denis habeant easdem denas alias
dem: denas alias ad similitudinem, et dissimilitudinem
aeque animaduertendas. Hanc naturam plerique
subiciunt sub dissimilitudinis nomen. Quare quo
niam fuit: ut potius de uocabulo quam de re. controuer
sia esse uideatur. illud est potius aduertendum. qu
um simile esse dicatur. quin quoi parti simile dica
tur esse. In hoc enim solet esse error. quod potest

fieri: ut homo homini simile sit. non sit. ut multas partis habeat similis. et ideo dici possit similis habere oculos. manus. pedes. sic alias res. seperatim et una. Itaq; qd dilligenter uidendum e in ubis. quas partis. et quot modis oporteat similis habere. dicitur ut infra apparebit. Is locus maxime lubricus est. quid enim similius pot uideri indiligenti. q duo uba haec. suis et suis. quae no sut. quod alterum non significat suere. alterum suem. Itaq; similia esse uocibus ac syllabis cofitemur. dissimilia esse partibus orationis uidemus. qd altum het tempora. altum casus. quae duae res, uel maxime discernut analogias. Ite propinqora genere inter se uba. similem saepe pariut errorem. ut in hoc qd numus. 7 lepus. uident ee simile. Quod quum utrumq; habeant eundem caum rectu: sed non est simile. quod eas certe similitudines opus sunt. In quo est ut in genere nominum sint eodem quod in his non est. Nam in uirili genere nominum sint eodem e lepus. ex neutro nemus. Dicitur enim hic lupus et hoc nemus. Si eiusde generis esset: utriq; praeponeretur idem. ac diceretur. aut hic lepus et hic nemus. aut hic

nemus: hoc lepus. Sicuius dem generis esset: utrique
praeponeretur idem. ac diceretur aut hic lepus et
hic nemus. aut hoc nemus hoc lepus. Quare qu
ae et cuiusmodi sint genera similitudinum ad hanc
rem perspiciendum. ea qui declinationes verborum propor
tione sint. ne quaerat quod locum quod est difficilis
qui de his rebus scripserunt. aut uitauerunt. aut in eo
perierunt. neque adsequi potuerunt. Itaque in eo dissensio.
neque ea unimodi apparet. Nam alii de omnibus univer
sis discriminibus posuerunt numerum. ut Dionysius Si
donius. qui scripsit eas esse septuaginta unam. alii par
tes eius quae habent casus quorum eidem hic quom
dicat esse discrimina quadragintaseptem. Aristo
cles rettulit in litteras .xiiii. Parmeniscus .viii. Sic
alii pauciora aut plura: quarum similitudinum si
esset origo. recta capita et inde orsa ratio minus
erraret. In declinationibus verborum: quarum ego principia
prima duum generum sola arbitror esse. atque simi
litudines exigi oporteat. Est quis unum positum in ver
borum materia: alterum ut in materiae figura: qu
ae ex declinatione fit. Nam debet esse unum ut ver
bum verbo unde declinetur sit simile. alterum ut e
verbo in verbum declinatio ad quam conferetur eius

dem modi sit. Alias enim ab similib; uerbis similiter
declinatur. ut ab herus. ferus. hero. fero. Alias dissi
militer herus ferus. heri ferum quom utrumq; uerbum
uerbo erat simile. et declinatio declinationi. Tum de
niq; dicam esse similem ac duplicem. et perfectam si
militudinem hanc id quod postulat analogia. Sed ne
astutius uidear posuisse duo genera esse similitudinum
sola. quom utriusq; inferiores species sint plures. si
de his reticuero ut mihi relinquam latebras. repetam
ab origine similitudinum. quae in conferendis uerbis
et inclinandis sequendae. aut uitandae sint. Prima
diuisio in oratione. quod alia uerba numquam declinantur.
ut haec uix. mox. alia declinantur. ut a lima lima
[illegible]
bo. a fero ferebam. et quom nisi in his uerbis quae
declinantur non possit esse analogia. qui dicit simile esse
mox. et nox. errat. quod non est eiusdem generis utrumq;
uerbum. quom nox succedere debeat sub casuum ra
tione. mox neq; debeat. neq; possit. Secunda diuisio
est de his uerbis quae declinari possunt. quod alia
sunt a uoluntate. alia a natura. Voluntatem appello qu
om unus quisq; a nomine alio imponit nomen. ut Ro
mulus Romae. Naturam dico quom uniuersi ac
ceptum nomen ab eo qui imposuit non requirimus quem

admodum his u sed ipsi declinamus. ut huius Ro-
mae hanc Romam. hac Roma. De his duabus partibus
uoluntaria declinatio refertur ad consuetudinem. na
turalis ad rationem. Quare proinde ac simile con
ferri non oportet. ac dicere ut sit ab Roma Romanus.
sic ex capua dici oportere capuanus. quod in consuetudine
uehementer natat. quod declinatus imperite rebus nomina
imponunt. a quibus quom accepit consuetudo turbulenta
necesse est dicere. Itaque neque Aristarchii neque alii
in analogiis defendendam eius susceperunt causam. Sed
ut dixi hoc genere declinatio in commune consuetudine
uerborum aegrotat. quod oritur e populo multiplici im
perito. Itaque in hoc genere in loquendo magis analogia.
quam anomalia. Tertia diuisio est. quae uerba declina
ta natura. Ea diuiditur in partes quattuor. In unam
quae habet casus. neque tempora. ut docilis et facilis.
In alteram quae tempora neque casus. ut docet. facit. In
tertiam quae utraque. ut docens faciens. In quartam quae
neutra. ut docte et facete. Ex hac diuisione singu
lis partibus tres relinquere dissimiles. Quare nisi
in sua parte inter se collata erunt uerba. si non conue
niunt. non erit ita simile. ut debeat facere idem in
articulis. Uix adumbrata est analogia. et magis

uerba declinat a natu ra. imp.

rerum q̄ uocum. In nominibꝰ mag expssa. Ac plus et in uocibꝰ ac similitudinibꝰ q̄ in rebꝰ suam optinet ra tionem. Etiā illud accedit: ut in articulis habere a nalogias ostendere sit difficile. qd sit uba. hic con tra facile. quod magna sit copia similium nominatu um. Quare nō tam hac partem ab illa ab diuiden dum. q̄ illud uidendum: ut satis sit uerecundi etiaꝫ illum. In eadem arenam uocare pugnatum. Ut in articulis duae partes. finitae et infinitae: sic ī uo cabulis duae. Vocabulum et nomen. Non enī idē oppidum et Roma. cum oppidum sit uocabulum. Roma nomen. quoꝝ discrimen in his reddendis rationibꝰ alij discernunt alij nō. Nos sic ubi opus fuerit qd sit et quare. ascribimus uniusquoiusqꝫ partes. q̄ uisqꝫ partes. quoniam species plures. de singulis dicam. Pima pars casualis. diuiditur in partis duas. in nominatus. s. qd neqꝫ finitum est ut huic et quis. De his generibꝰ duobꝰ utrū sūpse ris cum reliquo nō cōferendum. qd inter se dis similes haent analogias nominatus. ut similis sit noīatus hēe debet ut sit eodem gnē. spē eadem. sic cau. exitu eius genere. ut si nom ē qd cōfe ras cum quo cōferas sit nōm spē simile ut non

solum utrunque sit uirile casu simile. ut si altum sit da
di. item alterum sit dandi. Exitu, ut quas unum
habeat extremas litteras, easdem alterum habeat; Ad hunc
quadruplicem fontem ordines diriguntur bini, unis trans-
uersi, Alteri directi, ut in tabula solet, in qua latrun
culis ludunt. Transuersi sunt, qui ab recto casu obli-
qui declinantur, ut Albus, albi, albo. directi sunt
qui ab recto casu in rectos declinantur; ut albus, alba,
Album. Utrique sunt partis seminis. Transuersorum ordi
num partes expellantur casus. & rectorum generum utri
que inter se implicatis formam dicam. Prius de transuer
sis. Casuum uocabula - Alius alio modo appellauit.
Nos dicemus qui nominandi causa dicitur. nominandi
* uel nominatiuum.
et scopae non dicitur una scopa. Aliter enim natura
quod priora simplicibus, posteriora in coniunctis rebus uocabu
la ponuntur. Sic bigae. sic quadrigae. a coniunctu dic
tae. Itaque non dicitur ut haec una lata et alba sit
biga. sed unae bigae. neque ut dicitur: ut hae duae
latae albae. sic haec duae bigae et quadrigae: Item
figura uerbi qualis sit refert. quod in figura uocis a
lias commutatio fit in uno uerbo sunt. modo sunt. alias
in medio: ut cursu cursito. alias in extremo: ut

habeat
alteri
dicit. imp.
partibus
appella...
à. imp. casu
sunt
imp. recto
transuersorum
utrisque / imp. casus de recto rum genere, utrisque terse implicatis, eius
imp. dicitur
hic desunt tria folia in exemplari.
dest in. impres.

doceo docui. alias communis: ut lego lege. Referat igit̃
ex quibi litteris quodq; ũbum cõstet. maxime extreã.
quod ea in plerisq; cõmutantur. Quare in his quoq;
ptibi similitudines ab aliis male. ab aliis bene. quod
solent sumi in casibi cõferendis. recte an ppera uiden
dum. Sed ubicumq; cõmouetur litterae nõ solũ eae
sunt animaduertendae: sed etiã quae proximae sũt
neq; cõmouentur. Haec enim uicinitas aliquãtum
potest in ũborum declinationibi. In quis figuris non
ea similia dicemus. quae similis res significat. sed
quae ea forã sint: ut eiusmodi res similia ex insti
tuto significare plerũq; solet. ut tunicam uirilẽ et
muliebrem dicamus: nõ eam quã hẽt uir aut mu
lier: sed quã hẽe ex instituto debet. Potest enim mu
liebrem uir. uirilem mulier habere. ut in scena ab
actoribi ãberi uidemus. sed eam dicimus muliebrem:
quae de eo genere est. quo indutui mulieres ut
uterentur est institutũ. ut actor stolam mulieb
rem: sic perpenna et cecina et purina figura mu
liebria dicuntur habere nomina non mulierum. flexu
rae quoq; similitudo uidenda ideo qd alia ũba quã
uim habeant ex ipsis uerbis unde declinatur appel
larit ut quoadmodum oporteat: ut a praetor. cõsul.

praetori consuli. Alia ex transitu intelliguntur. ut socer mater. q̄d alterum fit socerū. alterum macerum. quorum utrumq; in reliquis a trāsitu suam uiam sequit̄. τ in singularib;. et in multitudinis declinationib;. hoc fit ideo. q̄d naturarū genera sūt duo. quae inter se cōferri pos sunt. Vnū quod per se uideri pōt. ut homo τ equus. alterum sine asūpta aliqua re extrinsecus ꝑspici nō pos sit ut eques et equiso. uterq; enī dicitur ab equo. Q̄ re hominem homini similem esse. aut nō esse. si cō tuleris ex ipsis homini animaduersis scies. At duo inter se similiter. ne sit longiores q̄ sit eorum fratr es dicere non possis. si illos breuiores cū qb; cōferun tur q̄ longi sint ignoret. si latiorum atq; altiorum. Item caetera eiusdem gnis sin adsūpto extrinsecus aliquo ꝑspici similitudines nō possūt. Sic igitur qdam casus. q̄d ex hoc genere sunt. nō facile ē dicere similis esse. si eorum singulorum solum aīaduertas uoces. nisi adsūpse ris alterum. quo flectitur in trāseundo in. uox. quod ad nominatiuom similitudines aīaduertendas arbitrat sum. satis ē attingere haec sūt. Relinqtur de articu lis in quib; quaedam eadem. quedam alia. De qu que enim generibus duo ꝑma habent eadem quod sunt et uirilia et muliebria et neutra. et q̄d alia.

sunt: ut significet unū ut plura. et de casibus qd hent quinos. Nam uocādi uoce notatus: nō ē propriū. Illd hent. qd ptim sunt finita: ut hic haec. ptim īfinita ut qs et quae et quor. qd adumbrata et tenuis analagia in hoc libro plura dicere nec esse ē secū dum genus. quae uerba tēpora hent neq; casus. si hent psonas. cor declinatuum spēs sūt sex. una q̄ dr̄ tēporalis: ut legebam. gemebam: lego. gemo. Alta psonar ut sero. meto. seris. metis. Tertia rogandi. ut scribone. legone. scribisne: legisne. Quarta respōdendi: ut fingo. pingo. fingis: pingis. Quinta optandi. ut dicerem. facerem. dicam. faciā. Sexta Impandi. ut cape rape. capito. rapito. Itē sunt declinatuum spēs quatuor: quae tēpora hent sine psonis. In rogando: ut foditurne? seriturne? et fodieturne? seretur ne? Ab respōdendi spē eadem figurae fiunt. extremis syllabis dēptis. Optādi spēs ut uiuatur. ametur. uiueretur. ameretur. Impandi declinatus sunt ne hent dubitationem. et cor sint ne haec ratio. paretur. pugnetur. parari. pugnari. Accedunt ad has species a copulis diuisionum quadrinis. Ab infecti 7 perfecti. emo. edo. emi. edi. Ab semel et saepius: ut scribo lego. scriptitaui lectitaui.

faciendi: et patiendi. ut uro. ungo. uror. ungor. Et
singulari et multitudinis ut laudo. culpo. laudamus.
culpamus. Huius gnis uborum quoius spes exposui
q̄ late qdem pateat. et quouismodi efficiat figuras.
in libris qui de formulis uerbor erunt. diligentius ex
pedietur. Tertii gnis quae declinatur cu tempo-
rib; ac casib;. Et uocantur amultis. Ideo participia
sunt hoc gē genere.

quēadmodum declinamus quaerimus. Casus eius
etiam si is q̄ finxit poeta aliqd uocabulum et ab eo
casu ipse aliquem perperam declinauit. potius eum
rephendimus q̄ sequimur. Igitur ratio quam dico.
utrubiq; et ī his uerbis quae imponuntur. et ī his
quae declinatur. neq; non etiā tertia illa: quae ex
utroq; miscetur genere. quarū una quaeq; ratio cō-
lata cō altera aut similis aut dissimilis. aut sae
pe uba alia. ratio eadem. et non nunq̄ ratio alia ue
ba eadem. Quae ratio in amor amori: eadem
in dolor dolori. neq; eadem in dolor dolorem. Et qu
om eadem ratio quae ē in amor et amoris. sic ī amo
res et amorum: tam ea. quod non in ea qua opo
tet conferetur amatoria p se solum efficere non
potest analogias propter dissimilitatem uocis figu

imp. participia
. hic desunt fol. iii.
in exemplari.

rarum. quod uerbum copulatum singularem cum mul·
titudine ita cum est proportione: ut eandem habeat rati
onem. tum denique ea ratio conficit id quod postulat a
nalogia: de qua deinceps dicam. Sequitur tertius lo
cus quae sit ratio agreae uocatur.

Ab analogo dicta analogia. ex eodem genere quae
res inter se aliqua parte dissimiles rationem habent
aliquam. Si ad eas duas. alterae duae res collatae sint:
quae rationem habeant eandem. quod ea uerba bina ha
bent eundem   dicitur utrumque separatim
s   simul collata quattuor analogia.
nam ut in geminis. quom simile dicimus esse menech
mo menechmo. de uno dicimus cum similitudine esse. ihys
de utroque. sic quom dicimus eandem rationem habere
assem et semissem: quam habet in argumento libella ad
singulam. Quid sit analogon ostendimus. quom
utrobi dicimus et in aere et in argento esse eadem
rationem. tum dicimus de analogia. ut sodalis et
sodalitas. Ciuis et ciuitas. non est idem. sed utrumque
ab eodem ac coniunctum. sic analogon et analogia
idem non est. sed item est congeneratum. Quare si ho
mines sustuleris. sodalis sustuleris. si sodalis sodali
tatem. Sic item si sustuleris.   sustu

leris analogon: siid analogiam: quae quom inter
se tanta sint cognitione. debebis subtilius audire. q
dici expectare. idest quom dixero quid de utroq; et
erit comune. expetes dū ego in scribēdo trāsferā in
reliquum. Sed ut potius tu persequare animo. haec
fiunt in dissimilib; rebus. ut in numeris. si cōtu
leris cū uni duo. sic cū decem uiginti. Nam ratio
nē duo ad unum habent. eandem habent uigīti ad de
cem. In nūmis in similib; si ē ad unū uictoriatus
denarius. si ad altrum uictoriatum ad altrum denari
us. Sic item in aliis reb; omnibus. Proportione ea
in quo est sic quadruplex natura. ut in progenie
quom est filius ad patrem. sic si ē filia ad ma
trem. et ut ē in temporib; meridies ad diem. sic
media nox ad noctem. Hac poetae genere in simili
tudinib; utuntur. multu hac acutissime geometrae.
Hac in oratione diligentius q̄ alii ab Aristarcho
gramatici. ut quom dicitur proportione similia
esse. amorem amori. dolorem dolori. Quom ita
dissimilem esse uideant amorem et dolorē. quod est
alio casu. Item dolorem dolori. Sed dicit q̄d absimi
libus nō nūq̄ rationes hēt implicatas duas. ut sic
una de recta. alta trāsuersa. q̄d dico aptius sic fiet.

esto sic expositos esse numeros: ut in primo usu sit u
num. duo. quatuor. In secundo decem uiginti. qua
draginta. In tertio centum. ducenti. quadringen
ti. In hac formula numerorum. duo in exeunt: quos di
xi logos: qui diuisas faciant analogias. unus duplex
qui est in obliquis usibus. quod est ut unus ad duo: sic
duo ad quatuor. Alter decemplex in directis ordini
bus. quod est ut unus ad decem: sic decem ad cen
tum. Similiter in uerborum declinationibus est binum
quod et ab recto casu in recto. Ita ut formulam simi
liter efficiant. quod sit primo usu. hic albus. huic al
bo. huius albi. Itaque fiunt per obliquas declinationes
ex his analogiae hoc genus. Albus. atrius. Al
bo. atrio. per directas declinationes. Albius. atius.
Albia. atria. quae silicet erit parila ex illa mi
naria atria. quae silicet centenaria formula ana
logiarum. de quas supra dixi analogia quae dicitur. E
ius genera sunt duo. unum deiunctum sic est ut
unum ad duo. sic decem ad uiginti. Altum con
iunctum sicut est unum ad duo. sic duo ad quatuor:
in hoc quod duo bis dicuntur. et tum conferimus
ad unum. et tunc cum quatuor. hec quoque natura
dicitur quadruplex. Sic ex septem cordis citha

rae. tam duo dicuntur habere tetra corda. quod quē
admodum crepat pma ad quarta cordam. sic quarta
ad septimā respondet. Media ē altius pma. altius
extrema. Medici in aegrotos septimos dies q obsē
uant quarto die. ideo dillugentius signa morbi ad
uertunt. qd quā ratione hiut pmus dies ad quā
tum: eadm praesagit futurum q ē futurus ab eo
quartus: q est septimus apmo. Quadruplices
deinctae sūt in casib uocabulorum. ut rex. regi.
Coniunctae sint triplices in ūbor tribi tēporibus
ut legebam. lego. legam. quod quā ratioē habet
Legebam alego. hanc hēt lego ad legam. In hoc
fere omēs homines peccant. qd perperam in tri
bus tēporibus haec uerba dicunt. cum proportione
uolunt pronuntiare. Nam quom sint ūba alia
infecta: ut lego et legis. alia perfecta ut legi. et
legisti. et debeant sui quoiusq generis in coniun
gendo copulari. et quom recte sit ideo lego. et
legebam. non recte est lego. ad legi. quod legi
significat quod perfectum. ut haec tutudi. pupu
gi. tundo. pungo. tundam. pungam. Item haec
catus sum. uerberatus sum. uerberabor. Iniucia

reprehendunt. quod et infecti inter se similia sunt et perfecti inter se. ut tundebam. tundo. tundam et tutuderam. tutudi. tutudero. Sic amabar. amor. amabor. et amatus eram. amatus sum. amatus ero. Itaque reprehendunt qui contra analogias dicunt: quur disparaliter in tribus temporibus dicantur quaedam uerba. natura quom duplex sit. analogia id non numquam ut dixi. pauciores uidetur habere partes. sic etiam alias pluris: ut quom est quemadmodum ad tria unum et duo. sic ad sex duo et quattuor: quae tamen quadripartita comprehenditur forma quod bina ad singula conferuntur. quod in oratione quoque non numquam reperietur. Sicut diomedes confertur diomedibus. sic dicitur ab hercules her culi et herculibus. et ut haec ab uno capite ac rec to casu in duos obliquos discedunt casus. Sic con tra. multa ab duobus capitibus recti casum con fluunt in obliquum unum. Nam ut ab his rectis hi ebiei hae bebiae fit his bebieis. Sic est ab his. hi cylii hae celiae. his caeliis. A duobus similibus similiter declinantur: ut in articulis. ab hic iste. hunc istum. Analogia fundamenta habet: aut a uol

untate hominum . aut a natura uerborum . aut re
utraq; . Voluntatem dico impositionem uocabuloꝝ
Naturam declinationem uocabuloꝝ . quo decurrit
sine doctrina . Qui impositionem sequetur dicet .
si simile in recto casu dolus et malus : fore in obli
quo dolo et . qui natum seqtur . si sit simile in obli
quis marco qnto : fore ut sit marcum qntum . Qui
utrumq; seqtur dicet . si sit simile trasitus ut est in
seruus serue : fore ut sit item ceruus cerue . Co
mune omnium est : ut quatuor figure uocis habeat
proportione declinatus . Primum genus ē ortū ab
similitudine in rectis casibus : Secundum ab simi
litudine . quae est in obliqs . Tertium ab simili
tudine quae est in transitibus de casu ī casum .
Primo genere ab imposito ad naturā proficiscimur .
In secundo contra . In tertio ab utroq; . Quo circo
etiam hoc tertium potest bifariā diuisum tertium
et quartum dici . quod in eo uel prorsus uel rursus
potest dici q initia faciet analogie . Impositiones
ab his aliquas figuras declinare debebit . q natu
contra . qui ab utraq; reliquas declinationes ab
eiusmodi trasitibus . Impositio est in nostro domi

natu. nos in natura. Quemadmodum enim quisque uolt imponit nomen. At declinat quemadmodum uolt natura. Sed quoniam duobus modis imponitur uocabulum. aut re singulari. aut multitudine. singulari ut cicer. multitudinis ut scalae. nec dubium est. quin ordo declinatuum in quo res singulares declinabuntur solae ab singulari aliquo casu proficiscantur. ut cicer. ciceri. ciceris. Item contra in eo ordine qui multitudinis erit solum quin a multitudinis a quo casu ordiri conueniat. ut scalae. scalis. scalas. Aliud uidendum est quom duplex natura copulata et declinatuum bini fiant ordines. ut est mars martis. Vnde autem ratio analogiae debeat ordiri. utrum ab singulari re in multitudinem an contra. Neque enim si natura ab uno ad duo peruenit. id circo non potest amplius esse in docendo posterius. ut inde incipias. ut quod sit prius ostendas. Itaque et hi quidem omni natura disputant. atque ideo uocantur physici. tamen ex his ab uniuersa natura profecti retro. quae esse principia mundi ostendunt Oratio quom ex litteris constat. tamen ea gramma

tia de litteris ostenderunt. Quare in demonstrando
quoniam potius proficisse de litteris ostendit: op
ortet ab eo quod apertius est quam ab eo quod prius
est. et potius quam ab in corrupto principio ab natura
rerum quam ab lubidine hominum. Et haec tria qu
ae sequenda mag(is) sunt minus sunt in singulari
bus quam in multitudine. Comodius potest ordiri
quod in his principibus minus orationis uerbis fi
gendis uerborum forma facilius singularia uideri pos
se. quam ex singularibus multitudinis. haec osten
dunt. trabes trabs. duces. dux. Videmus enim
ex his uerbis trabes. duces. de extrema syllaba
.e. litteram exclusam. et ideo in singulari factum
esse trabs. dux. Contra ex singularibus non tam uide
mus quemadmodum facta sint. ex .b. et .s. trabs. et ex
c. et .s. duces. Similitudinis rectus casus forte figu
ra corrupta erit. id quod accidit raro. id corrigemus quam
inde ordiemur. obliquis adsumere oportet figuras eas
quae non erunt ambigue. siue singulares siue multi
tudines. Ex quibus id quoiusmodi debet esse perspici
possint. Nam non numquam alterum ex altero uidetur: ut
chrisippus scribit. quemadmodum pater ex filio et fi
lius ex patre. Neque minus in fornicibus propter

sinistram dextra stat. q̄ propter dextr. ē sinistra. Qua propter ut ex rectis casibus obliq et ex obliquis rec ti. et ex singularibus multitudines. et ex multitudi nis singulares: non tunq̄ recuperari possint. Prin cipium id potissimum seq debemus: ut in eo fundam entum sit in natura. quod in declinationibus ibi fa cilior ratio. Facile est enim animaduertere peccatu magis cadere posse in impositiones eas: quae fiunt plerunque in rectis casibus singularibus. quod ho mines imperiti dispersi uocabula rebus imponunt. quotiẽqȝ eos libido inuitauit. Natura incorrupta ple runque est. suapte. sponte: nisi q eam usu inscie deprauabit. Quare si qs p̃ncipium analogie potius posuerit in naturalibus casibus q̄ impositiuis. non multae in cõsuetudine occurrent. et a natã libido humana corrigetur. non a libidine natura. Qd q impositionem seq uoluerint. facient contraria. Sin a singulari quis potius proficisci uolet. in illum facere oportebit ab sexto casu qui est proprius la tinus. Nam eius casus his litterarum discrimini bus facilius reliquorum uarietate discernere pote rit. quod ei. habent exitus aut in. a. ut hac terra. aut in. e. ut hac lance. aut in. i. ut hac leui. aut

m.o. ut hoc caelo. aut m.u. ut hoc uersu. Igitur ad de
mostrandas declinationes biceps una haec. Sed quoniam ubi
analogia tertia, unum quod in rebus alterum. alterum
quod in uocibus. tertium quod in utroque. duo priora si
plicia tertium duplex. animaduertendum haec quam inter
se habeant rationem. Primum ea quae sunt discrimi
na in rebus partim sint quae ad rationem non ad
tineant. partim quae pertineant. Non pertinet ut
ea quae obseruat in aedifitiis et signis faciendis
caeterisque rebus artifices. Equus uocantur aliae
armonicae. sic item aliae nominibus aliis. Sed
nulla harum fit loquendo pars ad orationem. Quae
pertinent res eae sunt quae uerbis dicuntur pro
portione. Neque a similitudine quoque uocum declinatus
habent. Ut Iupiter. marpiter. Ioui. marti. haec
enim genera nominum et numero et casibus simi
lia sunt inter se: quod utraque et nomina sunt et
uirilia sunt et singularia et casu nominandi et
dandi. Alterum genus uocale est in quo uoces
modo sunt proportione similes. non res ut biga. bi
gae. nuptia nuptiae. Neque enim in his rebus singu
laris subest una quem dicatur biga quadriga. ne
que ab iis uocibus quae declinata sunt multitudinis

significant quicq̄. Ideo quod omnia multitudinis quae
declinant ab uno: ut amerula. merulae. sut eius
modi: ut singulari subiungatur sic. merulae duae.
catulae tres. faculae quatuor. Quare quom
idem non possit subiungi. quom dicimus bigae un
ae. quadrigae duae. nuptiae tres. sed pro eo :
unae bigae. binae quadrigae. trinae nuptiae.
Apparet non esse abiga et quadriga et bigae et
quadrigae. Sed ut est huius ordinis. unae. duae.
tres. principium una: sic in hoc ordine alto unae
bigae trinae: principium est unae. Tertium ge
nus est illud duplex quod dixi. in quo et res
et uoces similiter proportione dicuntur. ut bonus
malus. boni mali: de quorum analogia scripserut.
Et enim haec denique perfecta: ut in oratione il
lae duae simplices inchoatae analogiae. De
quibus tamen seperatim dicam. quod his quoque
utimur in loquendo. Sed prius de perfecta: in qua
et res et uoces quadam similitudine continetur.
Quoius genera sunt tria. unum uernaculū ac
dominatum. Alterum aduētitium. tertiū nothū.
Ex peregrino hic natum uernaculum est. ut
sutor et pistor. sutori pistori. aduentitium

est. ut hectorem nestorem. hectoras nestoras. Ter
tium illud nothum ut achiles et peles. De genere
multi utuntur: ut modo poetae. sed etiam plerique
haec. Primo omnes qui soluta oratione loquant
dicebant. ut quaestorem praetorem. sic hectorem
nestorem. Itaq; Ennius ait. hectoris natum de
troiano muro iactari. Accius haec in tragoediis
largius a p̄sta cōsuetudine mouere coepit. et ad for
mas graecas uerborum magis reuocare. et a quo
Valerius ait. Accius hectorem nollet facere hec
tora mallet. Quod aduenticia pleraq; habemus
graeca secutum: ut de nothis graecanicos quoq; no
minatos plurimus haberemus. Itaq; ut hic alia gra
eca alia graecanica: sic analogiae. Equis
quae hic notae fiun declinationes. de his aliae
sunt p̄stae. ut bachides. et chrisides. aliae mi
nores. ut chrisides. et bachides. aliae regentes
ut chrisidas et bachidas. Quom his omnib;
tribus utantur nostri maxime persequontur me
dia in loquēdo! offendunt minimum. qd̄ p̄ma pars
similia uidentur esse graecis. unde sint trālata.
Tertia parum similia nostris. Omnis analogię

fundamentum similitudo quaedam. ea ut dixi quae solet esse in rebus et in uocibus. et in utroque. in qua harum parte cuique sit in ferendo et quouismodo uidendum. Nam ut dixi neque rerum neque uocis similitudo ad has duplicis quae in loquendo quaerimus seperatim satis est. quod utraque parte opus est simili analogias uerborum exprimendas: quas ad loquendum ut perducas: accedere debet usus. Alia enim ratio qua facias uestimentum. alia quemadmodum utare uestimento. Usui species uidetur esse tres. Una consuetudinis ueteris. Alia consuetudinis huius. Tertia neutra. Vetera ut casaus casci. furus furi. Huius consuetudinis. ut albus. caldus. albo caldo. Neutrae. ut scala scalam. faleri faleram. ad quas accedere potest quarta mixta. ut amicitia. inimicitia. amicitiam inimicitiam. Prima est qua usi antiqui et nos reliquimus. Secunda qua nunc utimur. Tertia quae utuntur poetae. Analogiae non item ea difinienda: quae derigitur ad naturam uerborum. atque illa quae ad usum loquendi. Nam prior diffinienda sic. Analogia est uerborum similium declinatio similis non repugnante

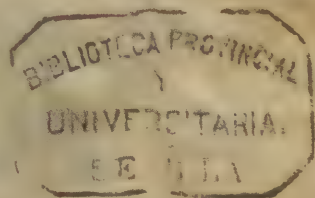
consuetudine comuni. Ad quam harum duarum ad
extremũ aditum erit hec ex quadam parte pertica a
nalogia erit definita. Harum primam seq debet popu
lus. Secũdam omnem singuli e populo. Tertiã poe
tae. Haec diligentius q̃ apertius dicta esse arbit
ror. sed non obscurius. quia de re simili definitiões
gramaticorum sunt: ut aristae Aristodemi. Aristo
cli. Item aliorum: quorum obscuritates eo minus
rephendendae. qd pleraq; definitiones re incogni
ta propter sumam breuitatem nõ facile pspiciũtur:
nisi articulatim sint explicata. Quare mag appa
rebit si erit aperte de singulis partib qd dicatur
uerbum. quid similitudo uerbi. qd declinatio. qd
similitudo declinationis. non repugnante cõsuetu
dine comuni. qd ex quadam parte uerbum dico.
orationis uocabulũ partem quae sit indiuisa et
minima si declinationem naturalem habeat simi
lem uerbum uerbo. Tum quoniam et res quam
significat et uocem qua significat. Est i figura
trãsitu declinationis parile: declinatõ est. quom
ex uerbo in uerbum. aut ex uerbi discrimine:
ut trãseat mens. uocis comutatio fit aliqua. Sin

militudo declinationis quom item ex aliqua figura in figuram transit. ut id transit cum quo confer tur. aiectum est non repudiante consuetudine co mmunium. quod quaedam uerba contra usum ueterem inclinata: patietur. ut passa hortensium dicere: pro hac si ceruices ceruix. quaedam non: ut si dicas pro fauces faux. ubi additur ex quadam parte: significat non esse in consuetudine in his uerbis omnis partis. ut declinatum amabo. uiuo. amor. uiuor. Quid uideretur analogia in ora tione, et quas haberet species; et quae de his se quenda uideretur; ut breui potuit informauit. Nunc in quibus non debeat esse; ac proinde ac debeat ac soleat quaeri dicam. Ea fere sunt quatuor genera. Primum in id genus uerbi, quae non declinantur, analogia non debet quaeri: ut in his nequam, mox. uix. De his magis in alio quam in alio erratur uerbo. Dicant enim non habere casus mox, et vix. nequam habere, quod di camus hic nequam, et huius nequam et huic nequam. Quom enim dicamus hic nequam et huius nequam. tum hominis eius quae uo

imp. deest uerbis. imp.

Incipit prologus sequentis operis. Sexti Julij frontini stratagematicon lib. I. Incipit et continet exempla que competunt pro non dum commisso. Secundo que ad prelium et confectam pacationem pertineant. Tertius que ad inferendam et solvendam obsidionem valeat.

Cum ad instruendam rei militaris scientiam unus ex numero studiosorum eius accesserim eique destinato quantum cura nostra valuit satisfecisse visus sim, deberi adhuc institute arbitror opere ut sollertia ducum facta que a grecis una stratagematon appellatione comprehensa sunt expeditis amplectar commentariis. Ita enim consilii quoque et providentie exemplis succincti duces erunt, unde illis excogitandi generandique similia facultas nutriatur. Preterea continget ne de eventu trepidet inventionis sue. Qui probatis eam experimentis comparabit. Illud neque ignoro neque infitior et rerum gestarum scriptores indagine operis sui hanc quoque partem esse complexos et ab auctoribus exemplorum quicquid insigne aliquo modo fuit traditum. Sed ut opinor occupatis velocitate consuli debet. Longum est enim singula et sparsa per immensum corpus historiarum persequi, et hii qui notabilia excerpserunt ipso velut acervo rerum confuderunt legentem. Nostra sedulitas impendet operam ut quemadmodum res postulabit ipsum quod exigitur quasi ad interrogationem exhibeat. Circumspectis enim generibus premeditati opusculum et exemplorum consilia. Quo magis autem discreta ad rerum varietatem apte colligerentur in tres libros ea deduximus. In primo erunt exempla que competunt prelio non dum commisso. In secundo que ad prelium et confectam pacationem p



tineant. Tertii instan-
de soluendaeque obsidionis
debit strategemata. Qui-
bus deinceps generibus et
sua species attribuuntur. Huic
labori non inutile nec[essarium]
pateat. ne me praesumptio-
nis reprehendat. qui praestiturus
aliquid a nobis recepit exem-
plum. Quis enim adeo per-
fecta omnia monumen-
ta quae utraque lingua con-
dita sunt sufficiat. Unde
multa transire in ipse p-
misit quod me sine causa non
sine causa fecisse sciet qui
horum lectionem etiam pro-
mittentium legerunt. unde
facile erit sub quibusque speciebus
generibus. Nam cum sic operi sicut ce-
teri usus poterit aliorum quam in ce-
dentibus rationibus ea aggressus
sum adiuvari me ab his
qui ad ea abhuerunt non argui
credam. Si qui etiam uel ali-
quando hec contra sint me-
minerint. et pateat ut ma-
tum eorum est et ut nominatur
et est et ita ordinat eorum. per
quam possimus nam dicen-
ne. Nam cum omnia que

ad duces pertinent utili. magni-
fice constant sicut et patet
matur. debuimus si uis eorum
sunt et patet ut in machabeorum
praecipuis in arte sollertiaque
potest et prouincia ubi eun-
dus quam ubi eminentius sit
hostis. Quia inter uerbo-
rum quoque illustris excercitus esse
ut sicut ita dicere exempla po-
ssimus species eorum quae instru-
ant ducem. In his quae an-
te bellum gerenda sunt. Pri-
mo de occultandis consiliis.
Secundo de explorandis consiliis
hostium. Tertio de con-
stituendo statu belli. Quar-
to de educendo exercitum
per loca hostibus infesta. Quin-
to de euitando ex locis diffi-
cilibus. Sexto de insidiis
itineris factis. Septimo quando
ea quibus destinamus uitantur
non debet ut usus eorum exple-
atur. Octauo de instigen-
dis hostibus. Nono de
de seditione militum compescen-
da. Decimo quando in
campestri via postulatur pu-
gnare debeat. Undecimo
quando latandus sit

plui exitꝰ Duo etiam more dissoluendo metu quo milites eiusdem consecuti sunt hominibus De occult. dcis ɔsiliis.

M. porcius cato deuictas iam hyspanie ciuitates existimabat in tempore rebellaturas fiducia murorum. Scripsit itaque singulis, ut diruerent munimenta, minatus bellum, nisi confestim obtemperassent. Epistolasque eodem die uniuersis ciuitatibus reddi iussit. Vnaquaque urbium sibi soli credidit imperatum. Contumaces conspiratio potuit facere si omnibus item denunciatum notum fuisset. D'eod. ii.

Himulco dux spectior ut siciliam inopinatus appelleret classim, non pronunciauit, quo pfecturet. Sed tabellas in quibus scriptum erat quam partem peti uellet uniuersis gubernatoribus dedit signatas. Precipit que nequis legeret nisi uitem pestatis a cursu pretorie nauis abductus. De eodem. iii.

Q Letonius ad sipione pfectus legatus quosdam ex tribunis et centurionibus pro seruis fecit cutis ac missis exploratoribus secum duxit Ex quibus. l. statorium qua sepius iterum cum castris fuat quidam ex hostibus uidebant agnosce occultande condicionis eius cum baculo ut seruum castigauit.

Tarquinius sup. D'eod. iiii. perbus pat principes sabinorum interficiendos arbitratus quod hic nemini uolebat committere. nichil nuncio respondit quia ad eum a filio erat missus. tamen uirga eminentia papauerum capita cum forte in orto ambularet decussit. nuntio sine responso reuersus renunciauit adolescenti tarquinio quid agentem patrem uidisset. Ille intellexit idem esse eminentibus faciendum. De eod. v.

Cesar quia suspectum habebat egyptiorum fidem pro se metem securitatis inspectione urbis atque operum hac similibus licentioribus conuiuiis dedit ut uiderinoluit captum se gratia locorum aut admoneri alexandrinorum utique dissimulationem

subsistens occupauit egyp
tum. De eodem. vi.

Ventidius parthico par
thico bello aduersus par
thorum regem non ignarus
farneum quendam natione ci
rrestem ex his qui socii ui
debantur omnia que apud
ipsos gererentur nuntiare p
this perfidiam barbari ad u
tilitates suas conuertit. Nam que
maxime fieri cupiebat ea timere
[illegible] simulabat. So
llicitus itaque ne parthi transi
rent ante quam sibi super
ueniret legiones quas in
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] exercitum
qua [illegible] Et
ob [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
ti hec [illegible] barbari
inferiori [illegible]
derunt [illegible]
ripas ob [illegible] operiosiore e

sagittarii

potes uigent. istiusque molui
tur quod ea agitari amplius dies
interieerit. Quo spatio uen
tidius ad contrahendas usus est
copias. Easdemque triduo an
tequam parthi aduenirent receptis
ac commisso uicit pacorum
regem et interfecit. De eod. vii.

Mithridates circumuallante eum
pompeio fugam in proximam diem
moliens huius consilii obscuran
di causa et latius et usque ad applica
tas hostium ualles pabulatus colloquia
quoque cum pluribus ad
tente suspicionis causa in posterum
constituit. Ignes etiam frequentiores
per tota castra fieri iussit. Secunda de
inde uigilia prope ipsa hostium castra
agmen eduxit. De eodem. viii.

Imperator caesar domicianus
aug. germanicus cum germanos
qui in armis erant uellet op
primere nec ignoraret maiore
bellum molitione inituros
si aduentum tanti ducis prese
nsissent profectionem suam se
nsim obtexit galliarum sub q
ibus inopinato bello adfuso
contusa immanium feritate natio
num prouinciis consuluit. De eo

Claudius nero cum d. ix.

cuperet asdrubalem copias
que eius antequam annibali fratri iun
gerentur ingererentur excidi
Ideo que festinaret se li
uio salinatori collegae suo cui
bellum mandatum fuerat par
tes uiribus que sub ipso erant
adiungere neque tamen discessum su
um ab annibale cui oppositus
sentiri uellet. x. milia fortis
simorum militum elegit. precepitque
legatis quos relinquebat ut ee
dem stationes uigilie eque a
gerentur totidem ignes ar
derent eademque facies castro
rum servaret. equid anibal
suspicatus auderet aduersus
paucitatem relictorum. Cum de
in umbria occultatis castri
bus collegae se iunxisset uetuit
castra ampliari neque signum
aduentus sui peno daret detrec
taturo pugnam si consulum iunctas
uires intellexisset. Igitur inopi
duplicatis aggressus copiis
superauit. Et uelocius omni nuntio
rediit ad hanibalem. ita ex
duobus callidissimis du
cibus penorum eodem consilio
alterum celauit alterum oppressit x.

Themistocles exhortatus
suos ad suscitandos festinan
ter muros quos iussu lace
demoniorum deiecerant legatis
lacedemone missis qui inter
pellarent. Respondit uenturum
se ad diluendam existima
tionem et peruenit lacedemonem.
Ibi simulato morbo aliquantum
temporis extraxit postquam in
tellexit suspectam esse tergiuer
sationem suam contendit falsum
ad eos rumorem esse delatum et rogauit
ut mitterent aliquos ex principi
bus quibus crederent de mu
nitione athenarum. Suis de
inde clam rescripsit ut eos
qui uenissent retinerent
donec refectis operibus confiteretur
lacedemoniis munitas esse
se athenas neque aliter prin
cipes eorum redire posse quam si
ipse remissus fuisset. quod facile
prestiterunt lacedemonii ne
unius interitu multorum mortes
pensarentur. xi.

Lucius firmius exercitu producto
in locum iniquum. Cum
consistisset occultare sollici
tudinem suam ne reliqui
trepidarent. Paulatim
se inflectens tamquam circuitu

maiore hostem aggressurus
confuso agmine ignarus rei
que agebatur exercitum inco
lumem reduxit xij.
Metellus pius in hyspania
interrogatus quid postera +
die facturus esset. Tunicam tu
nicam meam si eloqui posset
inquit comburerem xiij.
M. Licinius crassus
percunctanti quo tempore
castra moturus esset. Vereris inquit
ne tubam non
exaudias. De explor. consiliis
Scipio consiliis hostium.
affricanus capta occa
sione mittende ad siphacem
legationis cum
lelio sub seruorum habitu tribu
nos et centuriones ele
ctissimos ire iussit quibus
cure esset perspicere regias
vires hij ut liberius castro
rum positionem scrutarentur
equum de industria
dimissum tamquam fugientem
persecuti maximam partem
munitionum circuie
rant. Que cum nunciasset
incendio confecerunt
bellum. De eodem ij.

Fabianus maximus
bello etrusco cum adhuc
incognite forent roma
nis ducibus sagaciores
explorandi vie fratrem fabi
um peritum lingue etrusce
iussit etrusco habitu pene
trare ciminiam siluam
quod is adeo prudenter atque
industrie egit ut transgressus
per eos camites cum animaduertisset
non alienos romano nomini ad
societatem compulit. De eodem iij.
Carthaginenses cum animaduer
tissent alexandri ita magnas
opes ut affrice immi
neret unum ex ciuibus in
genio acrem nomine amilcharem
rhodinum iusserunt simu
lato exilio ire ad regem omnique
studio in amicitiam perue
nire. Qui amicitia ipsius
consilia ei nota ciuibus
suis faciebat. Idem car
thaginenses miserunt
qui per speciem legatorum longo
tempore rome morarentur et
exciperent que consilia nostrorum. De
L. Cato yspaniensis eodem iiij.
qua ad hostium consilia
alia via peruenire non poterat

misit trecentos milites simul impetum facere in stationem hostium. raptumque unum ex hiis in conspectu perferre in collium totus ille omnia sui oris archana confessus est.

C. Marius **De eodem .V.** consul bello cimbrico et teutonico ad excutiendam gallorum et ligurum fidem litteras eis misit quarum pars prior praecipiebat ut interiores que praesignate erant ante certum tempus aperientur eas dic postea ante praestitutam diem repetiit et quia resignatas reperit intellexit hostilia agitari. **De eodem .VI.**

Est et aliud genus explorandi quo ipsi duces nullo extrinsecus adiutorio per se provident sic emilius paulus consul bello etrusco apud oppidum coloniam dimissurus exercitum in planitiem contemplatus procul avium multitudinem citatiore volatum ex silva consurrexisse intellexit aliquid illic insidiarum latere quia et turbate aves et plures simul evolaverant. Praemissis igitur exploratoribus comperit .x. milia cuboiorum excipiendo romanorum agmini in itinere eaque alio quam expectabat latere missis legionibus circumfudit **VII.**

Similiter tisamenus orestis filius cum audisset iugum ab hostibus teneri permisit sciscitatores quid rei foret ac referentibus eis non esse verum quod opinaretur ingressus iter ibi videt ex suspectio iugo magnam avium simul evolasse neque omnino residere arbitratus est latere illic agmen hostium itaque circumducto exercitu elusit insidiatores **VIII.**

Asdrubal frater anibalis tunc livii et neronis exercitum coniunctum quamvis non duplicatis castris dissimularent. Intellexit quod ab itinere strigosiores notabat equos et coloratiora hominum ut ex itinere corpora

De constituendo statu belli.

Alexander macedo habens vehementem exercitum semper eum statum belli elegit ut acie confligeret. De eodem. ij.

Fabius maximus adversus hanibalem successibus proeliorum insolentem recte iure abstinens capitis discrimine et tueri tantum italiam cunctatoris nomen et peritissimi ducis meruit. iij.

Cesar bello civili cum veteranum exercitum haberet hostium autem tironem esse sciret acie semper decertare studuit. iiij.

Bizantii adversus philippum omne proeliandi discrimen vitantes omissa etiam finium tutela intra munitiones oppidi se receperunt assecuti sunt ut philippus obsidionis more impaciens recederet.

Asdrubal gisgo v. nis filius secundo punico bello in yspania victum exercitum cum scipio instaret per urbes divisit. Ita factum est ut scipio ne oppugnatione plurimum oppidorum distingueretur in hibernas suos reduceret. vj.

Temistocles adveniente xerxe quia nec prelio pedestri nec finium tutele neque obsidioni credebat sufficere athenienses auctor fuit eis liberos et coniuges in troezena et in alias urbes emandandi. Relictoque oppido statum belli ad navale prelium transferendi: Idem fecit in eadem civitatem pericles adversus lacedemonios. vij.

Scipio manente in italia hanibale transmisso in affricam exercitu necessitatem cartaginensibus imposuit revocandi hanibalem. hic a domesticis suis finibus in hostiles transtulit bellum.

Athenienses cum viij. deceleam castellum eorum lacedemonii communissent et frequentius vexarentur classem peloponensium infestaret miserunt consecuti sunt

ut exercitus lacedemoniorum
qui de celle erant uocaretur.
Imperator cesar domicia-IX.
nus aug(ustus) cum germani
more suo e saltibus et obscu-
ris latebris subinde impug-
narent nostros tutumque regressum
in profunda siluarum haberent li-
mitibus per C.XX milia pas-
suum actis non mutauit
tantum statum belli sed subiecit
dictioni sue hostes quorum
refugia nudauerat. De educen-
do exercitu per loca hostibus infesta.
Aemilius paulus consul
cum in lucanis per
litus angustum iter exercitum
duceret et tarentini classe
insidiati agmen eius scor-
pionibus aggressi essent
captiuos lateri circumdatum
pretexuit quorum respectu ho-
stes inhibuere tela. II.
Agesilaus lacedemonius
cum preda bonusta ex fri-
gia rediret insequerenturque
que hostes et ad locorum oppor-
tunitatem lacesserent a-
gmen eius ordinem captiuorum
ab utroque latere exercitus sui a-
pplicauit quibus dum parcitur ab
hoste spatium transeundi ha-
buerunt lacedemonii. III.
Idem tenentibus angus-
tias thebanis per quas
transeundum habebat flexit iter
quasi thebas contenderet exterritis
thebanis digressisque ad tui-
tionem moenium resumpto
itinere quo destinauerat
emensus est nullo obsistente.
Nicostratus dux IIII.
Etholorum aduersus epiro-
tas cum eo aditus in fines
eorum angusti fierent per al-
terum locum irrupturum se
ostendens omnia illa ad
prohibendum occurrentem
epirotarum multitudine
reliquit suos paucos qui
speciem remanentis exercitus
preberent. Ipse cum ceteris ma-
nu qua non expectabatur
aditum intrauit. V.
Autophradates perses cum
in pisidiam exercitum
duceret angustias quas-
dam pisidis occuparent
simulata retractione tran-
situs instituit reducere.
Quod cum pisidae credidis-
sent ille nocte ualidissimam

manuum ad eundem lo
cum occupandum premisit
ac possesso die totum traie
cit exercitum vi.

Phylippus macedonum
rex greciam petens.
cum thermophilas occu
patas audiret et ad eum le
gati etolorum venissent ac
turi de pace retentis eis
ipse magnis itineribus ad
angustias perrexit securisque
custodibus et legatorum re
ditus expectantibus in
opinatus termophilas tenuit

Iphicrates dux vii.
anaxibium atheniensium adversus
lacedemonium in hellespon
to circa abydon cum transdu
cendum exercitum haberet per
loca questionibus tene
bantur altrinsecus autem latum
eius transitus abscisi mon
tes premerent alterum mare
ablueret aliquamdiu mo
ratus cum incidisset frigi
dior solito dies et ob hoc ne
insuspectus delegit firmis
simos quosque quibus oleo
ac mero calefactis precepit
ipsam horam maris legerent
abruptiora transnatare atque
ita custodes angustiarum
inopinatus oppressit a tergo

Gneus pompeius dux viii.
flumen transire propter oppo
situm hostium exercitum
non posset assidue producere
in castra instituit. Deinde
in eandem persuasionem
hoste perducto ne ullam viam
ad progressum romanorum te
neret repente impetu facto transi
tum rapuit ix.

Alexander macedo pro
hibente rege indorum poro
transire exercitum per flumen hy
daspen adversus aquam assidue
procurrere iussit suos et ubi eo
more excitationis assecutus
est quia poro adversa ripa
caveretur superiore parte subi
tum transmisit exercitum

Idem quia Indi x.
fluminis traiectu
prohibebatur ab hoste di
versis locis in flumine
equites iussit cum immi
ttere etiam transitum mi
nari cumque expectatione
barbaros intentos te
neret insulam paulo



remotiorem. primum exi
guo deinde maiore presidio
occupavit atque inde in
ulteriorem ripam transmi
sit ad quod munimentum
cum universi se hostes ef
fudissent ipse libero vado tran
sgressus omnes copias conduxit

Xenophon ulteriore xi
ripam Armeniis te
nentibus duos iussit quae
ri aditus et cum ante
riore repulsus esset transiit
ad superiorem inde quoque prohibitus ho
stium occursu repetit va
dum inferiorem iussaque ibidem
militum parte subsistere ex
qua cum Armenii ad infe
rioris tutelam redissent per
superius transgrederentur et
Armenii credentes de cur
su eos omnes decepti sunt a
remanentibus hiis cum
resistente nullo vadum
superassent transeuntium
suorum facti propugnatores

Claudius primo xii.
bello punico cum a regio
Messanam traicere milite
nequiret custodientibus fre
tum penis sparsit rumorem
quasi bellum iniussu
populi inceptum gerere
non posset classem ytaliam
[se] versus agere simulavit di
gressis deinde penis qui
profectionis eius habue
rant fidem circumactas
naves appulit sicilie

Lacedemonii duces xiii.
cum syracusas
navigare destinassent et
penicam dispositam penitus
timerent. decem punicas
naves quas captivas
habebant velut victrices
priores iusserunt agi aut a la
tere iunctis aut puppi religa
tis aliqua specie deceptis
penis transierunt xiiii.

Philippus cum angu
stias maris que sta
ne appellantur transnavi
gare propter atheniensium
classem que oportunita
tem loci custodiebant
non posset scripsit anti
patro tracias rebellare
presidiis que ibi relique
rat interceptis ut sequeretur
omnibus omissis que ut
exciperentur philippus

ab hoste caverunt athenienses arcana macedonum expressisse nisi classem abduxerit. Philippus illo phibente angustias freti liberavit. xv.

Idem cum quia Chersonesum, que iuris atheniensium erat, occupare prohiberetur tenentibus transitum non bizantiis tantum sed Rhodiis quoque et Chiis, navibus conciliavit animos reddendo naves quas ceperat quasi sequestres futuros componende pacis inter se atque bizantios, qui causa belli erant, tractaque per magnum tempus postulatione, cum industria subinde aliquid in condicionibus retexeret, classem per id tempus paravit eaque in angustias freti imparato hoste subito evasit. xvi.

Chabrias atheniensis cum ad portum Samiorum obstante navali hostium presidio non posset, paucas e suis navibus preter portum missas iussit transire arbitratus qui in statione erant persecuturos; hisque per hoc consilium evocatis nullo obstante portum cum reliqua adeptus est classe.

De evadendo de locis difficillimis

Q. Sertorius in yspania cum a tergo instante hoste flumen traicere haberet, vallum in ripa eius in modum cavee lunate duxit et oneratum materia incendit atque ita exclusis hostibus flumen libere transgressus est. Similiter Pelopidas thebanus bello thesalico transitum quesivit. Namque castris ampliorem locum super ripam complexus, vallum cervolis et alia materia constructum incendit. Dumque ignibus submoventur hostes, ipse fluvium superavit. ii.

A dastatius castulius a cimbris pulsus unam spem salutis haberet si flumen liberasset, cuius ripam hostes tenebant, in proximo monte copiam ostendit tamquam ibi castra positurus ac precepit suis ne sarcinas solue

rent aut omnia deponerent
neque ab ordinibus si-
gnisque discederet. Et quo
magis persuasionem hostium
confirmaret paucis taberna-
cula in conspectu erigi iussit
ignesque et quosdam in ligna-
tionem ut conspicerentur
exire. Adeo cum uere agi cre-
se manentem et ipsis castris
delegerunt locum dispersique
in proximos agros ad com-
parandum ea que mansuris
necessaria sunt occasionem de-
derunt catulo non solum
flumen traiciendi sed etiam
castra eorum infestandi iij.

Caecelius cum aluei ua-
do transire non posset neque
nauium aut pontis facien-
di copiam haberet. fossa supio
re parte post castra deducta al-
ueum fluuiis atque exercitus
sui reddidit iiij.

Cn. pompeius brundi-
sij cum excedere ytalia et
transferre bellum proposuisset
instante a tergo cesare conscen-
surus classem quasdam ob-
struxit uias alias intercidit
fossis easque sudibus erectis
praeclusas operuit cratibus
aggesta humo quosdam aditus
qui ad portum ferebant
trabibus transmissis et in-
ter se in ordinem structis
ingenti mole obstruxit. Quibus
perpetratis ad speciem retinende
urbis paucos pro moenibus
sagittarios reliquit ceteras
copias sine tumultu ad
naues deduxit nauigan-
tem mox eum sagittarii
quoque per itinera nota digressi
paruis nauigiis consecuti sunt. v.

C. Duellius consul in
portu syracusano quem te-
mere intrauerat obiecta ad
ingressum catena clausus
uniuersis in puppem rece-
ptis militibus atque ita resupi-
na[ta] nauigia magna
remigum ui concitauit
lauare? prore super catenam
processerunt qua parte supera-
ta transgressi rursus milites
presserunt in proras uersum
pondus decursum super catenam
dedit nauibus vi.

Lisander lacedemonius cum
in portu atheniensium
cum tota classe obsideretur

obiectis hostium navibus
ab ea parte qua faucibus
angustissimis influit
mare milites suos iam
in litus egredi iussit et
subiectis rotis naves
ad proximum portum
modo etiam traiecit

Hirculeius legatus vii.
Sertorii cum in hyspa
nia inter duos montes
abruptos longum et
angustum iter ingressus
paucas duceret cohortes
conperissetque ingentem
magnum hostium ad
venire fossam transver
sam inter montes pressit
vallumque materia exstruc
tum incendit atque ita
intercluso hoste evasit

Cesar bello civi viii.
li cum adversus affra
nium copias educeret et
recipiendi se sine periculo
facultatem non haberet
sicut constiterat prima et se
cunda acie tertia ad opus
applicata xxv pedum
fossam fecit intra quam
sub occasu solis armati

sunt se milites eius
receperunt. ix.

Meticus atheniensis
a peloponensibus in
eum locum compulsus
qui undique abruptis cinc
tus duos tantum exitus
habebat ab altera militem
agere tamquam cepit. per
eruptionis hii qui obsi
debant cum per fossam quam ipsi
fecerant exercitum periclis
non crederent evasurum
universi a limite obsederunt
pericles pontibus quos pre
paraverat fosse iniectis suos
unde non resistebatur emisit

Lysimachus ex his unus x.
in quos opes alexan
dri cesserunt cum adver
sus collem castris destinasset
imprudentia ducum suorum
in inferiorem deductus
vereretur ex superiore hostium
incursum triplices fos
sas intra vallum obiecit
Deinde sublimibus fossis
circa omnia tentoria duc[?]
tis tota castra confodit
et intercepto hostium a
ditu simul humo quoque

- stontibus quas fossis fr
iecerat facto in superiora
euasit xi.

Afronteius crassus in
hyspania cum tribus
milibus hominum predatum
profectus ad asdrubalem
et ad primos tantum ordines re
lato consilio incipiente
nocte quo tempore minime ex
pectabatur per stationes ho
stium prorupit. Cfurius
exercitu perducto in locum i
niquum cum constituisset oc
cultare sollicitudinem
suam ne reliqui trepida
rent paulatim inflectit
iter tamquam circuitu maio
re hostem aggressurus
conuerso agmine ignaros
rei que agebatur exercitum
incolumem reduxit xii.

A Decius tribunus bel
lo samnitico cornelio cos
so consuli iniquis locis
deprehenso ab hostibus sua
sit ut occupaturum collem
qui erat in proximo quod per
modicam manum munic
teret. se quoque ducem hijs q
mittebantur obtulit ad
uocatum hostis dimisit
Consulem decium autem
cinxit obseditque illas quoque
angustias nocte erupcio
ne facta cum fuissent ex
decius incolumis cum
militibus consuli accessit

Idem fecit sub xiii.
A atilio calatino con
sule is cuius uarie tradit
nomen alij libium non
nulli quinctium. sed plu
rimum calpurnium fama uo
citatum scripserunt hic cum
dimissum in eam uallem
uideret exercitum cuius
lata omnia superiora hostis
insederat depoposcit et ac
cepit trecentos milites.
quos adortatus ut uirtu
te sua exercitum seruarent
in mediam uallem decu
currit. et ad opprimendos
undique descendit hostis
longoque et aspero prelio retar
do occasionem consuli ad
extrahendum exercitum dedit.

Minutius cons in xiiii.
liguria dimisso in an
gustias exercitu cum iam
omnibus ad ursiteam clau

diate claudis exemplum:
numidas auxiliares tan
per equites. reformidantem
ael pidientos dixit ad eq
tare faucibus que tene
bantur primo incursu ho
stes lacerabantur stationem
obiecit. De inde ultra
munitione ad augendum
sui contemptum labi equos
et pluribus spectaculo
esse affectaverunt ad novi
tatem rei laxatis ordini
bus barbari in spectaculum
usque resoluti sunt. Quod
ubi animadvertit munitione
paulatim succedentes adori
tis calentibus per intermissas
hostium stationes erupit.
Quod deum cum primos i
neverunt agros necesse bri
gubus fuit advocari ad
sua inundationibus romanos
emitteret. xv.

Nos Sylla bello sociali apud e
seniam. inter angustias
deprehensus ab exercitum ho
stium cui duillius preerat col
loquio petito de conditioni
bus pacis agitabat effectu.
hostes, autem propter indutias neglig
resolutum animadvertens noc
te profectus. relicto bucinatore
qui vigilias ad fidem rema
nentium divideret et qui ta
vigilia commissa consequeretur
incolumes suos cum omni
bus impedimentis. tormentisque in
tuta perduxit. xvi.

Idem adversus archelaum
prefectum mitridatis in
capadocia iniquitate locorum
et multitudine hostium ?.
pressus fecit pacis mentionem.
interpositoque tempore etiam
indutiarum et per hec advocata
intentione adversarium evasit

Asdrubal frater hanibalis xvii.
cum saltum non posset
evadere faucibus obsessis
recepit quo dimissum hyspa
nia excessurus cavillatus cum
conditionibus dies aliquos
extraxit quibus omnibus
non misit per angustos tra
mites et ob id neglectos
dimittere per partes exerci-
tus tum demum reliquus expeditus
facile effugit. xviii.

Spartacus fossam que
erat a crasso circumda
tus cesis captivorum pecorum quoque

corporibus nocte repleuit
et supergressus est. xix.
Idem cum in besbio ob
sessus ea parte qua maxi
me arduus erat. ideoque incu
stoditus ex uimine siluestri
cathenas conseruit quibus
dimissis non solum euasit
uerum etiam ex alio latere gladio
ita terruit ut aliquot co
hortes gladiatoribus qua
tuor et septuaginta cesserint. xx.
Idem ab l. uarino pro
consule preclusus palis per
modica interualla ante
portam erecta cadauera
adornata ueste atque armis
alligauit ut procul intuen
tibus stationis species esset ignibus
per tota castra factis et
ymagine uana delusa
hoste copias silentio noc
tis eduxit xxi.
Okalidas dux lacedo
moniorum circa amphypolim
ab atheniensium multitu
dine non impar deprehensus
claudentes se persistens ut per
longum contectam ambitum
horribilem frequentiam qua
rarissimum obtinuit xij.
Iphicrates scribat in
tracia cum depresso loco
castra posuisset. explorasset
que ab speculatoribus proximum teneri col
lem ex quo ad opprimendos
ipsos descensus erat nocte pau
cis intra castra relictis im
perauit multos ignes fa
cerent. eductoque exercitu
et disposito circa latera pre
dicta uie passus est tran
sire barbaros laxe que
iniquitate in qua ipse
fuerat. illos conuersa
per ceteros terga eorum ce
cidit parte castra fecit. xxiij.
Alchibiades suebas diis
su canes accepasinos
in castris reliquit. quos
cum latrantes hostis au
diret remansisse exercitum
cecidit. xxiiij.
Ermanti exercitum ob
iectum eius ligures
ex ultimis loci bubalos la
queis ad arbores alliga
uerunt. qui crebriori frequen
tiore mugitum speciem re
manentium prebebant
hostium. xxv.
Hanno ab hostibus clau

sius locus eruptionis
maxime aptum agge
stis leuibus materijs i
cendit cum hostes ad
cessos. custodientes a
uocato milites per proxim
flammam eduxit adomo
ratos ea secutus cum
ueste contegere xxvi.

Hanibal ut iniquita
tem loci et inopia
instante fabio maximo
effugeret. noctu boues
quibus ad cornua fasci
culos alligauerat sar
mentorum. subiecto igne
dimisit. Cumque ipso mo
tu adolescente flamma
turbaretur pecus ma
gna discursatione. mon
tes in quos actum erat col
lustrauit. Romani q
ad spectaculum concur
rerant primo prodigium
opinati sunt deinde cum
certa fabio renuntiassent
ille de insidiarum metu
suos castris continuit bar
bari obstante nullo p
fecti sunt d'isioysi

Fulcanus nobi iniectis
hor ex samnio in luca
nos exercitum duceret et cogi
nouisset a perfugis hostes no
uissimum agmen eius ag
gressuros fortissimam legio
nem de qua primo ire ul
timo sequi iussit impedi
menta. Ita factum pro occa
sione amplexi hostes di
ripere sarcinas ceperunt. Ful
uius legionem de qua su
pra dictum est quinque cohortes
in dextram uie partem dire
xit. quinque ad sinistram
atque ita predatoribus intentos
hostes explicatos per utraque
latera milite clausit ceciditque

Idem hostibus tergum y.
eius in itinere prementi
bus. dum flumine interue
niente non ita magno ut
transitum prohiberet mora
retur tamen impediret tam latam
legionem in conuallo circa
flumen collocauit ut ho
stes paucitate contempta
tam audacius sequerentur
Quod ubi factum est legio que
ob hoc disposita erat ex in

hoste aggressa ita strauit
phibiances in. iij.

titiam. cum per contractio-
nem locorum longum agmen
deduceret et nuntiatum
esset ei hostes summum
aggressuros cohortes in
utraque latera secedere et consi-
stere iussit, ceteros suffugere
et iter maturare simul eun-
te autem toto agmine le-
ctissimos quosque retinuit
et ita passim circa predam
occupatos hostes iam etiam
fatigatos ipse requietis
et ordinatis suis aggres-
sus fudit exuitque preda. iiij.

Boii silvam Latinam que
transiturus erat noster
exercitus succiderant ar-
bores ita ut ex parte exigua
sustentata starent donec
impellerentur. delituerant.
Deinde ad extremas ipsi-
que silvam hoste primas ul-
tiores impulerunt eo impac-
ta pernicie super romanos rui-
na magna manu eliserunt.

Quomodo id quibus
deficiamus videantur non
deesse ut usus eorum expleatur.

Metellus Metellus quia
usus navium quibus
elephantos transportaret
deficiebat iunxit dolia constra-
vitque tabulamentis ac sup-
er eaque positos per siccum transmisit.

Hanibal cum in prealti flumi- ij.
nis transitu elephan-
tos non posset compellere in na-
vium aut materie quibus
rates construerentur copiam
haberet. Jussit ferocissimum
elephantum sub aure vul-
nerari et eum qui vulneraverat
tranato statim flumine
procurrere. Elephantus exasperatus
ad persequendum doloris
sui auctorem tranavit amnem
et reliquis idem audendi
fecit exemplum. iij.

Cartaginensium duces
instructuri classem
quia spartum deficiebat
crinibus tonsis mulie-
rum ad funes efficiendos usi
sunt. Idem massilienses
et rodii fecerunt. iiij.

Marcus antonius a mutina pro-
fugus cortices pro scu-
tis militibus suis dedit. v.

Spartacus copieque ei-
us scuta ex vimine fecerunt
que coriis tegebant. vj.

Non alienus ut arbi
tror hic locus describendi
factum Alexandri mace
donis illud nobile qui
persarum efficere in magna
uissima siti cum exercitu
a ceteris oblatam sibi a
milite in galea aquam
spectantibus uniuersis
effudit. nullo exemplo
temperantie quam sicut
tate potuisset. De distingere

Maluolamus dis hostibus.

Q... cum ignominiam ca
ptiuis sine bello ulciscere
tur platone patriciorum
agrorum imbibuit deuisio
natiansque plebiorum ut
discordiam moueret quod
consensus romanorum
distinguere. v.

Hannibal fabium cu
neque uirtute neque
artibus bellandi par erat
ut in infamia distinguere
Agris agris eius ab illa inuit
ceteris spoliatis esse ille ne
suspecta cuilibet fides esse
magnitudine animi effecit
publicatis possessionibus suis
Fabius maximus. vi.

quinto consul cum gallorum
et umbrorum et tuscorum sanni
tium aduersus populum R. exerci
tus consilent. ce. quos ipse
tunc penitus in mundacte castra
communiebant scripsit fuluio
et postumio ... qui ipsi
dio inib erant copias ad ur
bem mouerent. Quibus
assecutis a sua deferendi
et ceciusti ... utrimque.
deuenerunt relictos sa
nates gallosque sabinus et
collega deci aggressi fuerunt.

M Curius aduersus sanni
bi nos qui ingenti in
exercitu conspecto relictis fi
nibus suis nostros campanie
rant aciulas utrimque manu
misit que desolatos agrum
eorum uniuersosque perdiuisit incen
dit ad interitum dome
sticum uastitatem recep
uit ... in ... in
festare hostium fines exer
citum sine prelio auertere sp
stimque cedere. v.

Quidius pruatate fuer
duffices cum in admo
tu erat legionum quas
expectabat there bellum

et accurrere eis hostem con-
spexit, concione advocata
aptam iussit milites ad
pugnam ac de industria
negligenti custodia cap-
tivos ex quibus pauci qui
perfugerunt nunciaverunt
suis pugnam imminere.
At ille ne suspectione p(re)-
lii se deducerent. interea o-
miserunt accurrere eis
quibus insidiabantur
legiones tutissime nullo
excipiente ad dividium p-
venerunt. vi.

Bello punico quedam
civitates que a Roma-
nis defecte ad penos vide-
bantur cum obsides dedis-
sent quos recipere antequam
desciscere studebant simula-
verunt seditionem inter
finitimos ortam quam
Romanorum legati dirime-
deberent missosque eos velut
contra pignora retinuerunt
nec ante reddiderunt quam
ipsi reciperent suos. vii.

Legati romanorum cum mi-
sissent ad mithridatem
regem qui secum hanibalem
iunctis cartaginensibus
habebat consiliumque eius
adversus romanos misce-
bat. crebris cum hani-
bale colloquiis effecerunt,
ut isti regi fieret suspectus
cum gratissimus alioquin
et utilis erat propter calliditatem
et peritiam bellandi. viii.

Metellus ad usus in-
gurtam bellum gere-
ns missos ad se legatos
eius corrumpit ut sibi pro-
derent regem cum et alii
venissent idem fecit eosque
[illegible] consilio usus est [illegible]
secundum de captivitate iugur-
the res par processit uiuum cum
sibi tradi volebat postea tamen
consecutus est. Nam cum
intercepte fuissent epistole
eius ad regios amicos
scripte in omnes eos rex
animadvertit spoliatisque con-
siliis amicos postea parare
non potuit. ix.

Cesar per conceptum
quendam equatorem
cum cepisset afranium
petreiumque castra nocturno mo-
tuos ut citra vexationem

suoꝝ hostilia improuiret
consilia statim noctis ita
sa conclauaret. mane mi
lites et pter aduersarioꝝ ca
stra agi mulos cum ferramẽ
et sonum iussit continuare
quos retentos uolebat
arbitrati castra accessare
moueri. x.

S Cippio affricanus ad
recipiendam auxilia
cum cõfratribus hanibalẽ
nequaquam cominũ dimi
sit ipse subuenturus. vj.

Dionisius siracusanoꝝ
tirannus cum affu
genti multitudine terre
tũ eẽnt in sicilia aduentum
oppugnandum castella +
pluribus locis cõmuniunt.
custodibusque pcepit ut
aduenienti hosti cederent
dimissisque siracusas ced'
te redirent. aliis necessie
fuit capta castella pssidio
ubi tenerent dionisius
reductos ad quam uol
uat paucitatem. pene
iam par numero aggressos
uicit cum suos cogitaret
adulsatios sparsisset

Agesilaus lacedemonius
cum inferret bellum thi
saphẽne ciuitatem se petere si
mulauit quasi aptius
locis montuosis aduersus
hostem equitatu pualẽ
tem pugnaturum per hanc
consilij ostensionem auo
cato. in cariam tisaphene
ipse lidiam ubi caput hosti
um regis erat inuasit op
pressisque illic qui agebant
pecunia regia potitus est. De
seditione militum opescenda.

Aulus. malibus. cos. cu
copiis conuenisse. mili
tes in hibernis campanie
ut iugulatis hospitibus
ipsi res inuaderent coꝝ
rumorem spargit eosdem
loco hybernaturos. atque
ita cum iuratoꝝ consilio
campaniam piculo libera
uit ex occasione uocatos punit

L. Silla cum legionis y.
ciuium romanoꝝ p
niciosa seditione furerẽt
consilio restituit sanitatẽ
effecerit, iubere enim annũciari
iussit hostem adesse et ad ar
ma uocantium clamorẽ

tolli signa causae dissimulata seditio est. iii.

Cum pompeius cuia dicto abeuntium medio narum senatum necem militum moueret, si solos euocasset nocentes, mixtos eis qui extra delictum erant uenire iussit. Ita et nocentes minore cum metu quia non segregati, ideoque quia ex eorum culpe uidebantur accessura pax erant, et illi quibus integra erat conscientia custodientes quod nocentibus attenderunt ne illorum fuga inquinarentur. iiii.

Q. Cesar cum quedam legiones eius seditionem mouissent adeo ut in perniciem quoque ducis tenderent, dissimulato timore processit ad milites postulantibusque missionem ultro minaci uultu dedit et exauctoratos penitentia coegit satisfacere imperatori suo obsequentioresque in reliquum operis fecere.

Quemadmodum intempestiua postulatio pugne inhibeatur. Rca:

Sertorius quod experimento didicerat imparem se uniuerso romanorum exercitui, ut barbaros quoque inconsulte pugnam poscentes doceret, adductis in conspectum duobus equis alteri preualido alteri admodum exili, duos admouit iuuenes similiter affectos, robustos et gracilem, ac robustiori imperauit equo exili uniuersam caudam abrumpere, gracili autem ualentioris per singulos uellere. Cum gracilis fecisset quod imperatum erat, ualidissimus iuuenis cum infirmi equi cauda sine effectu luctaretur: Naturam inquit Sertorius romanarum cohortium per hoc uobis exemplum ostendi milites: insuperabiles sunt uniuersos aggredientibus; easdem lacerabit et carpet qui per partes attemptauerit. ii.

Idem cum uideret suos pugne signum inconsulte flagitantes crederetque rupturos imperium nisi congrederentur permisit.

· tatione equitatum ad lace
demonios vestros ire laboranti
quod submisit ille et sic recepit
omnes. Tutius quoque et sine nota
· omnino quietum flagitantes
pugnam mansisse obsequen
tissimis in eis usus est. .iij.

Agesilaus lacedemonius
cum adversus thebanos
castra super ripam posuisset mul
toque maiorem hostium ma
num esse intelligeret et ideo suos
arcere a cupiditate decertandi
vellet, dixit responso deorum se e colli
bus pugnare iussum et ita
exiguo presidio ad ripam po
sito accessit in colles. Quod
thebani pro metu interpretati tran
sierunt flumen et cum fa
cile depulissent presidium
ceteros insecuti avidius in
iquitate locorum a paucioribus
victi sunt. iiij.

Scorulo dux dacorum
cum sciret dissociatum
armis civilibus populum romanum neque tamen si
bi temptandum arbitraretur
quia externo bello posset concor
dia civium coalescere duo
canes in conspectu popularium com
misit eisque acerrime inter
se pugnantibus lupum
ostendit quem protinus canes
omissa inter se ira aggressi sunt.
· Quo exemplo prohibuit bar
baros ab impetu romanis
profuturo. Quemadmodum incitatio sic ad prelium.

N fabius et gen.
mallucus consules adversus
etruscos propter seditionem de
trectante prelium exercitu ul
tro simulaverunt cunctationem donec
milites probris hostium co
acti pugnam deposcerent
iurarentque ex ea se victores
redituros. .ij.

Fulvius nobilior cum
adversus samnitium nume
rosum exercitum et successibus
tumidum parvis copiis
necesse haberet decertare simulavit
unam legionem hostium a se corrup
tam ad proditionem imperavitque
quod ad eius rei fidem tribunis
et primis ordinibus et centuri
onibus quantum quisque numerate
pecunie aut auri argentique
haberet conferret ut representari
merces proditoribus posset. Se
autem hiis qui contulissent
pollicitus est consumata victoria

ampla insuper premia dedit.
Que sua persuasione romanus
alacritatem attulit et hostem
dicta una etiam et post clari
victoria consummatum (?) bellum
bello patrata est. iii.

Cesar adversus germanos
et ariovistum pugnaturus
confusis suorum animis
pro contione dixit nullius se eo die
opera nisi decime legionis
usurum. Quo consecutus est
ut decimani tamquam precipue
fortitudinis testimonio concitarentur
et ceteri pudore ne penes
alios gloria virtutis esset. iiii.

Fabius qui egregie scie-
bat et romanos eius
libertatis que contumelia exas-
perarentur et a penis nichil
iustum aut moderatum
expectabat misit legatos
carthaginem de conditionibus
pacis. Quas cum illi ini-
quitatis et insolentie plenas
retulissent exercitus roma-
norum ad pugnandum con-
citatus est. v.

Agesilaus lacedemonio-
rum dux cum iuxta ab (?)
orchomenum civitatem castra
haberet complures que plerosque
ex militibus pretiosissima
rerum deponere ibi audisset mu-
nimenta. precepit oppida-
nis ne quid ad exercitum
suum pertinens reciperetur
quo ardentius dimicarent
milites qui scirent sibi
pro omnibus suis pugnandum.

Epaminondas dux vi.
Thebanorum adversus la-
cedemonios dimicaturus
ut non solum viribus
milites suos verum etiam
affectibus adiuvaret
pronuntiavit in contione de-
stinatum lacedemoniis
si victoria potirentur omnes
virilis sexus interficere uxori-
bus autem eorum liberis in
servitutem abductis the-
bas diruere. Qua denuntia-
tione concitati primo impetu
thebani lacedemonios ex-
pugnaverunt. vii.

Leotichides dux lacede-
moniorum pugnaturus
eodem die quo classem
vicerant socii quamvis
ignarus huius rei vulgavit
nuntiatam sibi victoria

proelium. quo constantio
res ad pugnam milites haberet

Tullus postumius prelio quo viii.
cum latinis conflixit ob
lata specie duorum in equis iu
uenum animos suorum erex
it pollucem et castorem ad esse dicens ac
sic prelium restituit ix.

Archidamus lacedemo
nius adversus archadas
bellum gerens arma in
castris statuit et circa ea
duci equos noctu clam
imperavit. Quorum vestiga
mane tamquam castor et pol
lux perequitassent ostendens
affuturos eosdem ipsis pre
liantibus persuasit x.

Menites dux atheniens
sium initurus pre
lium cum animadvertisset
lucum ex quo utraque acies
conspici poterat densissime
opacitatis vastum alio
quin et diti patri sacrum
ingentis illic stature ho
minem altissimis coturnis
et veste purpurea coma
venerabilem in curru can
didorum equorum sublimem
constituit qui dato signo
pugne procederet et voce
periclem nomine appellans
cohortaretur eum diceretque
deos atheniensibus ad
esse primo pene ante concursum
teli iacta terga verterent

Silla quo paratiores xi. xi
milites ad pugnam ha
beret predici sibi a diis fu
tura simulavit. postre
mo etiam in conspectu exer
citus priusquam in aciem descenderet
signum amplexatus
quod delphis sustulerat orabat
petebatque promissam vic
toriam maturaret xii. xii

Marius sagam quandam
ex siria habuit a qua se
dimicationum eventus
predicere simulabat xiii. xiii

Sertorius cum barbaro et
rationis indocili milite
uteretur cervam candi
dam insignis forme per lusitaniam
ducebat et ab ea se que agen
da aut vitanda essent pre
noscere asseverabat ut barba
ri tamquam divinitus
imperata obedirent. hoc genere
strategematum non tan
tum ea parte utendum est qua

pitos existimabimus esse
apud quos utemur se mul
to magis ea que talia erunt
excogitabuntur ut ab
his monstrata credant. xiiii.

Alexander macedo sacri
ficaturus scripsit medi
camento aruspicis manum
quam ille extis erat suppositurus.
litere significabant victoria
alexandro dari quas cum
iecur calidum rapuisset et
a rege militi esset ostensum aux
ilium tamquam deo spondente
de victoriam xv.

Idem fecit auspex plini
eumene cum gallis con
missurus xvi.

Epaminondas thebanus
adversus lacedemonios
fiduciam suorum religione
adiuvandam ratus arma
que ornamentis affixa in tem
plis erant nocte subtraxit
persuasitque militibus deos
iter suum sequi ut prelianti
bus ipsis adessent xvii.

Agesilaus lacedemoni
cum quosdam persas ce
pisset quorum habitus multum
terroris preferret quod veste
tegitur nudatos militi
bus suis ostendit ut al
ba corpora et umbratilia contem
nerentur. xviii.

Gelo siracusarum tirannus
bellum adversus penos
susceptum cum multos
cepisset infirmissimum quemque
qui nigri maxime erant per
pue de auxiliaribus qui
nigerrimi erant nudatum
in conspectum suorum produxit ut sua
derent contempnendos.

Cyrus rex persarum xix.
ut concitaret animos persa
rum tota die in cedenda
silua quadam eos fatigavit
deinde post triduum prestitit
eis liberalissimas epulas et
interrogavit utrum magis
gauderent. Cumque ei pre
sentia probassent at qui per
hec inquit ad illa perue
niendum an liberi beatique
esse nisi medos vinceritis
non potestis atque ita eos
ad cupiditatem prelii concitavit.

Silla quia adversus xx.
Archelaum prefectum mit
ridatis apud piraea pigrioribus
ad prelium militibus utebatur

ope ad posterdium eos sti
gmatis compulit ad po
sterdium ult' pugne si
gnum xxi.

Fabius maximus verit'
ne q fiducia navium
ad quas refugium erat
minus constant' pugna
ret exatis incendis eas
priusquam iniret plium
iussit. De dissolvendo m
tuq milites ominibus ad
vers concepint.

Scipio ex ytalia affri
cam transportato exercitu
cum egrediens nave pro
lapsus eet et ob hoc attoni
tos milites cerneret id qd
trepidationem afferebat
constantia et magnitudie
ai in hortatie gutit et au
dite iqt milites affrica
m opressi ii.

Cesar cum forte oscen
dens navem lapsus
eet teneo te tra mat' iqt
qua intptatione effecit
ut repetitur illas aquib;
pficisebatur tras videt

Sempnius grac' iii.
cos atie adusus pi
centes directa cu subit'
terre motus utrasq ptes
confudisset exhortatie con
firmavit suos et impulit
ut osternatum sup stione
invaderent hostem abor
tatq devicit. iiii.

Sertorius cum equitu
scuta extrinsecus equo
rq pectora cruenta subdi
to, pdigio apparuissent vic
toriam portanti intptatus
est. qm ille ptes solent ho
stili cruore respergi v.

Epaminondas thebanus
contristatis militibus
qd ex hasta eius ornamti
infule more dependens ve
tus ablatum in sepulcru
lacedemonii cuiusdam de
pulat nolite iqt milites
trepidare lacedemonijs e
significatur interitus sepulcri
enim funibus hnatur vi.

Idem cum fax de celo nc
te delapsa eos qui ai
ver'unt terruissent lumn h
numina ostendunt vii.

Idem instante adusus
lacedemonios pugna
cum sedile in quo resederat

sub armis sit et id vulgo p
tristis exciperetur signo ne con
fusi milites in desperationem ca
derent. viii.

Sulpitius gallus defec
tum lune imminentem,
ne pro ostento exciperent milites
predixit futurum additis rationibus
causisque defectionis. ix.

Agathocles siracusanus
adversus similiter eorum side
ris deminutione qua sub die
pugne ut prodigio milites sui
consternati erant ratione qua id ac
cideret exposita docuit quicquid
illud foret ad rerum naturam
non ad ipsorum propositum pertinere.

Pericles cum in castra x.
eius fulmen decidisset
terruissetque milites advocata
contione lapidibus in conspectu
omnium collisis ignem excussit
sedavitque conturbationem
cum docuisset similiter nubium
attritu excuti flumen. xi.

Thymotheus athenienisis
classe dimicaturus ad
versus corcireos gubernatori suo
qui proficiscenti iam classi si
gnum receptui ceperat dare
quia ex remigibus quendam sternu

tantem audierat miraris
inquit ex tot milibus
unum perfrixisse. xii.

Chabrias atheniensis classe
dimicaturus excepto an
navem ipsius flumine ex
territis pro tali prodigio mi
litibus nunc inquit potissi
mum ineunda pugna est cum
deorum maximus Iupiter ad
esse numen suum classi nostre
ostendit. Sexti Iulii fron
tini stratagematon liber primus
explicit. Incipit eiusdem liber
ii. Dispositis primo libro
exemplis instructis, ut mea fert
oppinio, ducem in hiis
que ante commissum prelium
agenda sunt reddit pertinen
tia ad ea que ipso prelio agi
solent et deinde ea que post
prelium. Eorum que ad preli
um pertinet species sunt hee:

De tempore ad pugnam eligendo
De loco ad pugnam eligendo
De acie ordinando
De hostium turbanda
De insidiis
De dimittendo hoste ne
clausus prelium ex desperatione
redintegret. accidendo.

· De dissipandis adversis
De restituenda per constantiam acie eorum
Que post prelium agenda sunt hec esse spes existimavi
Si res prospere cessit de consumandis reliquiis belli
Si res durius cessit de adversis emendandis .d.
De dubiorum animis in fide retinendis
Que facienda sunt pro castris
· si satis fiducie in presentibus copiis non habent

De eligendo tempore ad pugnam eligendo.

Scipio in Ispania cum comperissent Hasdrubalem penorum ducem ieiuno exercitu mane processisset in aciem continuit usque ad horam septimam suos preceperat ut quiescerent et cibum caperent cumque hostes inedia siti more sub armis castigati repetere castra cepissent subito copias eduxit et commisso prelio vicit .ii.

Metellus pius in Ispania adversus Yrtuleium cum ille in oriente in primus diem instructam aciem vallo eius admovisset fervidissimo tempore anni intra castra suos continuit in horam diei sextam atque ita fatigatos estu facile integris et recentibus suorum viribus vicit .iii.

Idem iunctis cum Pompeio castris adversus Sertorium in Ispania cum sepe instruxisset aciem hoste qui imparem se duobus credebat pugnam detractante quodam tempore Sertorianos magno impetu instructos deposcere pugnam humerosque exercentes et lanceas vibrantes existimavit ad non cedendum in tempore recedere que exercitum et Pompeio idem faciendi auctor fuit .iiii.

Postumius consul in Sicilia cum castra eius a punicis trium milium passuum spacio distarent et dictatores Cartaginensium cotidie ante ipsa munimenta romanorum dirigerent.

atie exigua manu leui
bus. assione. plus pro
uallo resisteb. at. cum con
suetudine contemptum
esse iam pene reliquis
omnibus per quietem. in
terualllum spatiis. ex
more pristino cum pau
cis sustentauit incursu
aduersariorum ac solito diu
tius retinuit. quibus
fatigatis post sextam ho
ram et iam se recipien
tibus et cum media quo
que laborarent, per recentes
suos hostem, qui prouecti
profligauerant. in commeatum
fugauit v.

Yphicrates atheniensis
sis quia explorauerat
eadem assiduo tempore ho
stes cibum capere matu
tinis suos iussit et confe
stim agressusque hoste
itaque retinuit ut ei neque
confligendi neque abeundi
daret facultatem. Incli
nato deinde iam die re
duxit suos nichilominus in armis
retinuit fatigatis hostes.

non statutae magis quam me
diam statim ad corporis
curam et cibum facien
capiendum festinaue
runt. Iphicrates cursus
conuit et incompositis ho
stis aggressus est castra. vi.

Idem cum aduersus
lacedemonios pluribus die
bus castra communus ha
beret et utrique pares certis
temporibus assione pa
bulatum lignatumque pro
cederet. quodam die mi
litum habitu servos lixasque
que dimisit ad numerum
milites retinuit et cum
hostes dispersi essent ad similia
munia expugnauit ca
stra eorum inermesque cum
fasciculis passim ad tu
multum recurrentes
facile aut occidit aut
cepit. vii.

Verginius consul in uol
scis cum procurrere ho
stes effusos et longinquo
uidisset quiescere suos
ac defixos tenere pila
iussit cum anhelante
gis uiribus exceptis

sui egressus esset viii.

Fabius maximus no
n ignarus gallos et sam
nites primo impetu p
valere suos autem infati
gabiles satis et mora ac
certamini etiam incalescere
Imperavit militibus ut
contenti primo congressu
sustinere ut hostem mo
ra fatigarent. quod non suc
cessit admotis etiam sub
sidiis suis in prima acie uni
versis viribus oppressit
suos hostem ix.

Philippus ad cheroneam memor sibi esse
militem longo usu du
ratum atheniensibus
acrem quidem sed in
exercitatum et impetu
tantum violentum ex indu
stria prelium traxit mox
que languentibus iam
atheniensibus concita
tius intulit signa cum
ipsos cecidit x.

Lacedemonii certio
res ab exploratori
bus facti messenios in
eam exarsisse rabiem

ut in prelium cum coniugi
bus ac liberis descenderent
pugnam distulerunt xi.

Cesar bello civili cum
exercitum afranii et petreii
circumvallatum siti angeret
ipsique ob hoc exasperatis inter
fectis iumentis omnibus
impedimentis ad pugnam
descendissent continuit suos
arbitratus alienum ad di
micationem tempus quo eos
ira et desperatio incenderant

Cn. pompeius fugie xii.
ntem mitridatem cu
piens ad prelium compellere
elegit tempus dimicationi
nocturnum ut abeunti se op
poneret atque ita preparatus subi
to hostibus necessitatem
decernendi inferret. Preterea
sic constituit aciem ut ponti
cis quidem oculos ad
versa luna perstringeret suis
autem illustrem et conspi
cuum preberet hostem xiii.

Iugurtam autem con
stitui in terrorem virtu
tis romanorum se inclinatio
ne eminente prelia solitum
ut si fugarentur sui op

portunam noctem habet
ad descendendum xiiij.

Lucullus adversus mi
tridatem et tigranem
in armenia maiorem
apud tigranocertam dum i
caperetur cum ipse non amplius
quindecim milia armato
rum haberet hostes innumerabi
lem multitudinem ipso eo
que ipso inhabilem ubi hi
usus incommodo non dum or
dinatam hostium aciem
invasit atque ita protinus
dissipavit ipsi quidem re
ges abiectis insignibus fu
gerent xv.

Nero adversus panno
nios cum barbari in
aciem orientem statim die
processissent continuit suos
et passusque hostem nebu
lam et imbribus qui for
te illa die crebri erant verbera
ri ac deinde ubi fessum sta
do et pluvia non solum et
lassitudine deficere animadverti
tit signo dato adortus superavit

Cesar in gallia quia xvj.
compererat ariovisto ger
manorum regi institutum
et quasi legem esse non pugnan
dum decrescente luna
tum potissimum acie con
missa impeditos hostes
religione hostes vicit xvij.

Divus augustus vespe
sianus iudeos satur
ni die quo eis nephas est
quicquam serie rei agere
adortus superavit xviij.

Lisandrus lacedemonius
adversus athenien
ses apud egos potamos in
stituit certo tempore in
festare naves athenien
sium deinde revocare clas
sem et re inconsuetudine
adducta cum athenien
ses post degressum eius
ad contrahendas copias
dispergerentur extendit
consuetudinem classis
et recepit. Cum hostium
maxima parte ex more de
lapsa reliquos adortus
occidit et universas naves
cepit. De loco ad pugnam
eligendo.

Merauius
quia phalange regis
pirri explicate resisti non
posse animadvertebat dedit

copiam ut in angustiis confligeret ut confertam sibi ipsa esset impedimento

Cn. pompeius. ij. in capadocia elegit locum castris editum unde adiuuante procliuo impetu militum facile ipso decursu mitridatem superauit. iij.

Cesar aduersus farnacem mitridatis filium dimicaturus in colle instruxit aciem que res expeditam ei uictoriam fecit. nam pila ex edito in subeuntes barbaros emissa protinus eos auerterunt. iiij.

Lucullus aduersus mitridatem et tigranem in armenia maiore apud tigranocertam dimicaturus collis proximi planum uerticem raptim cum parte copiarum adeptus in subiectos hostes decurrit et equitatem eorum a latere inuasit aduersumque et eorum protinus pedites perturbantem insecutus clarissimam uictoriam retulit. v.

Ventidius aduersus parthos non ante militem eduxit quam illi quingentis non amplius passibus abessent atque ita procursione subita adeo se admouit ut sagittas quibus ex longinquo usus est comminus applicatus eluderet quo consilio quia quandam etiam fiducie speciem ostentauit celeriter barbaros debellauit. vi.

Hannibal apud numistronem contra marcellum pugnaturus cauas et preruptas uias obiecit a latere ipsaque loci natura pro munimentis usus clarissimum ducem uicit. vij.

Idem apud cannas cum comperisset uulturnum amnem ultra reliquorum naturam fluminum ingentes auras mane proferre que arenarum et pulueris uertices agerent. Sic direxit aciem ut tota uis a tergo suis. romanis

mora et oculos incoqueret
quibus incommodis in
iecti hosti adversantibus il
lam memorabilem ad
eptus est victoriam. viii.

Marius adversus cim
bros aut teutonos
constituta die pugnae fir
matum cibo militem an
te castra collocavit ut
per aliquantum spatii quo
adversarii dirimebantur
exercitus hostium peditis
labore itineris profligaretur
fatigationi eorum deinde inco
modum aliud obiecit.
Ita ordinata suorum acie est
ut adverso sole et vento et
pulvere barbarorum occupa
retur exercitus. ix.

Leomenes lacedemo
nius adversus hispanum et
auxemensem [?] equitatum
praevalebat planitie in qua
dimicaturus erat arboribus
prostratis impedivit et invia
equitatui fecit. x.

Hiberi in massiliam [?] ingen
ti hostium multitudine
excepti cunctique nec circu
eventi [?] implicuerunt se
in flumen quod altis in ea
regione ripis praefluebat
qui erat a tergo. amne de
fessi et sub unde cum vir
tute praestarent incursan
do in proximos. ceterum hosti
um exercitum stravit. xi.

Pantippus lacedemo
nius sola loci commu
tatione fortuna punici belli
convertit. Nam cum a des
perantibus iam cartagi
niensibus mercede solli
citatus esset, animadvertisset afros
quorum qui equitatu et ele
phantis praestabant colles
sectari, romanos autem quorum
robur in pedite erat
campestria, cartaginienses
in plana deduxit ubi per
elephantos dissipatis
ordinibus romanorum
sparsos milites per numi
das prosecutus eorum exer
citum fudit. In illam diem
terra marique victorem. xii.

Epaminondas dux the
banorum adversus lace
demonios directurus aciem
pro fronte eius decurrere
equitibus iussis cum

ingentem pulverem hostium oculis obiecisset expectationemque eius certaminis protendisset circumducto ab ea parte qua in eo visus erat hostium, ad eum ferebatur proximumque terga ad ortus acceperit. xii.

Lacedemonii ccc. contra innumerabilem multitudinem Persarum Thermopilas occupaverunt, quarum angustie non amplius quam parem numerum quo minus pugnaturum poterant admittere. Eoque modo quantum ad congressus facultatem equati numero barbarorum, virtute autem prestantes magnam eorum partem ceciderunt, neque superati forent nisi per proditorem Ephialtem Trachinium circumducta hostis a tergo eos oppressisset. xiii.

Themistocles dux Atheniensium cum videret utilissimum Grecie adversus multitudinem Xerxis navium in angustiis Salaminis decernere, idque persuadere civibus non posset, sollertia effecit ut a barbaris ad utilitates suas Greci compellerentur. Simulata enim proditione misit ad Xerxem qui indicaret populares suos de fuga cogitare, difficiliorem ei rem futuram si singulas civitates obsidione aggrederetur. Qua ratione effecit ut exercitus barbarorum primum inquietaretur dum tota nocte in custodia est. Deinde ut sui mane integris viribus cum barbaris vigilia affectis in arto confligerent loco ut volebat, ut Xerxes multitudine qua prestabat uti non posset. De ordinacione acierum

Cum Scipio in Hyspania Annonem ad oppidum Indibilem cum animadvertisset Punicam aciem ita directam ut in dextro cornu Hyspani constituerentur, robustus quidem miles sed qui alienum negotium ageret.

in sinistro autem Affri minus uiribus firmissimi ex constitutionis reducto sinistro latere suorum dextro cornu quod ualidissimis militibus extruxerat obliqua acie cum hoste conflixit. Deinde fusis fugatisque Affris Yspanos qui in recessu spectantium more steterant facile in deditionem compellit. ii.

Phylippus Macedonum rex aduersus Illyrios gerens bellum, ut animaduertit frontem hostium stipatam electis de toto exercitu, latera autem infirmiora, fortissimis suorum in dextro cornu collocatis sinistrum latus hostium inuasit, turbataque acie tota. iii. acies

Lammines Thebanus conspecta Persarum acie que robustissimas copias in dextro collectas habebat similiter de suis ordinauit omnemque equitatum et fortissimum quemque peditum in dextro cornu, infirmissimos autem contra fortissimos hostium posuit, precepitque ut ad primum eorum impetum sibi consulerent in siluestria confragosaque loca se reciperent. Ita frustrato robore exercitus ipse optima parte uirium suarum dextro cornu totam circuiuit aciem hostium et auertit. iiii.

L. Cornelius Scipio, cui postea Affricano ~~nom~~ cognomen fuit, aduersus Asdrubalem ducem Poenorum in hispania bella gerens. Ita per continuos dies ordinatum produxit exercitum, ut mediam aciem fortissimis firmaret. Et cum hostes quoque per eandem dispositionem ordinati procederent, Scipio eo die quo statuerat decernere, mutauit instructionis ordinem et firmissimos, id est legionarios, in cornibus collocauit, ac leuem armaturam in media acie, sed retractam. In cornibus quibus ipse preualebat infirmissimas hostium partes lunata acie aggressus facile fudit. v. vi

f

Metellus in hyspania
eo prelio quo yrculeum
devicit cum comperisset co-
hortes eiusque validissi-
mo necabantur. in me-
dia acie locatas ipse me-
diam suorum aciem reduxit.
ne ea parte aut cum ho-
ste confligeret quam corni-
bus confligatis in medio
undique circumvenisset.
Arte xerxes adversus VI.
sus grecos qui persi-
diam intraverant cum
multitudine superaverat
latius quam hostes acie in-
structa in frontem eq-
item leviumque armatu-
ram in cornibus collo-
cavit atque ex industria
lentius procedente me-
dia acie et copias hosti-
um cinxit ceciditque VII.
Contra hanibal ad
cannas reductis +
cornibus productaque me-
dia acie nostros primo impe-
tu protrivit. Idem conflicto
prelio quam paulatim invi-
cem sinuantibus pre-
cedentibusque ad precep-
tum cornibus avide in-
sequentem hostem in me-
diam aciem suam recepit
exutaque parte compressum
cecidit veterano et diu exer-
citatus exercitu. Hoc enim genus
ordinationis exequi nisi pe-
ritus ad omnem motum
tum precens miles potest.
Fulvius salviator VIII.
et C. L. nero cum as-
drubal punico bello se-
cundo bello decernendi ne-
cessitate cuntanto in colle
confragoso in cuas aciem
direxisset ipsi deductis in
latera viribus vacuaque
fronte exutaque parte cir-
cumvenerunt eum atque
ita egressi superaverunt IX.
Hannibal cum frequen-
tibus prelijs claudio
marcello superaretur no-
vissime sic castra meta-
batur ut non aut montibus
aut paludibus aut silu-
lecorum aliqua opportuni-
tate adiunct aciem eo m
collocaret ut vincentibus
quod romanus pene sepe ne
recipere posset inter munimenta

exercitumque cedentibus.
autem instandi liberum
habet arbitrium. .x.
Xantippus lacedemo
nius in affrica adver
sus .m. atilium regulum
levem armaturam in
prima collocavit, in sub
sidio autem robur exercitus
precepitque auxiliaribus ut
emissis telis cederent hosti
Et cum se intra suorum or
dinem recepissent con
festim in latera discurrerent
et a cornibus rursus erum
perent. exceptumque iam
hostem a robustioribus
et ipsi circuirent. .xi.
Sertorius autem idem
in hyspania adversus
pompeium fecit. Cleandridas
lacedemonius adversus
lucanos densa instruxit
aciem ut longe minoris
exercitus speciem preberet. secu
rus deinde hostibus in ipso
certamine deduxit ordinem
a lateribus circumventos cecidit
Gastronius efficit. .xii.
lacedemonius cum in
auxilio egyptiis adversus
persas venisset et sciret
firmiorem esse grecum mi
litem magisque a persis time
ri, commutatis armis grecos
in prima posuit acie et ut
illi maiore [illegible] pugnarent
summisit egyptiorum manum
ipse cum grecis. quos egyp
tios opinabantur resti
tissent superveniente multi
tudine que ut grecorum expa
vescebant cesserunt. .xiii.
Gneus pompeius in al
bania quia hostes et
numero et equitatu prevalebant
iuxta collem in angustiis
protegi galeas ne fulgore
earum conspicui fierent iussit
Equites deinde in equum
precedere ac velut pretende
re pedibus precipit ut
ad primum impetum hosti
um refugerent et simul
ad pedites ventum esset in
latera discederent. Quod ubi
displicatum est patefacto
loco subita peditum consur
rexit acies inventosque
temere hostes inopinato
infusa prelio cecidit. .xiiii.
L[illegible]inchonius adversus

parthos qui infinita mul
titudine sagittarum exercitum
eius obruerant subire
suos et testudinem iussit
supra quam transmissis sa
gittis sine militum noxa
exhaustus est hostis. xv.

Hannibal adversus sci
pionem in affrica cum
haberet exercitum ex penis
et auxiliaribus quorum pars
non tantum ex diversis po
pulis. Set etiam ex ytali
cis constabat post ex diversis
elephantos lxx qui in
prima parte positi hostium tur
barent aciem auxiliares
gallos ligates ligures et
baleares maurosque posuit
ut non fugere possent penis
a tergo stantibus et hostem
inpositi si non infestarent
vel certe fatigarent. Cum
suis et maccedonibus qui
iam fessos romanos inte
gri exciperent in secunda acie
collocatis novissimos y
talicos constituit quorum
timebat fidem et segnitiem
verebatur quoniam plerosque eorum
ab ytalia invitos extraxerat.

Scipio adversus hanc formam
robur legionis triplici acie in
fronte ordinatum per hastatos
et principes et triarios opposuit
nec continuas construxit cohor
tes. Set manipulis inter se di
stantibus spatium dedit per
quod eliphanti ab hostibus
acti facile transmitti sine turba
tione ordinum possent et ipsa
intervalla expeditis velitibus
expeditus implevit ne inter
lucerent acies data huius precepto
ut ad impetum elepha
torum vel retro vel lata cederent.
Equitatum deinde cornua di
visit et dextro romanis eq
itibus lelium sinistro nu
midis masinissam preposuit.
Que tam prudens ordina
tio non dubie causa victorie fuit.

Archelaus adversus l. xvii.
sillam in fronte ad per
turbandum hostem falcatas quadrigas
locavit. In secunda acie phalangem
maccedonicam in tertia romanorum
more armatos armatos
auxiliarent mixtis fugiti
vis ytalice gentis pervicacie
plurimum fidebat levem armatu
ram in ultimo statuit utrique

deinde latè equitatum eius
amplum numerum habebat circui-
cumiri hostibus ei posuit. Con-
tra Sulla fossas amplae latitu-
dinis in utroque latere duxit
et capitibus earum castella
communivit quo ne circuiretur.
ab hoste et peditum numero
maxime equitatus superan-
tes consecutus. Triplicem
deinde peditum aciem ordinavit
relictis intervallis per quae levem
armaturam et equitem quem
in novissimo collocaverat ut
cum res exegisset emitteret.
Tum postsignanis qui in secun-
da acie erant imperavit ut
densos numerososque palos firme
in terra defigerent. inque ea
eos appropinquantibus quadrigis
antesignanorum aciem rece-
pit. Tum demum sublato u-
niversorum clamore velites levem
armaturam ingerere tela ius-
sit. Quibus factis quadrigae hosti-
um aut implicitae palis aut exterri-
te clamore telisque in suos con-
versae sunt. turbaveruntque ma-
cedonum structuram qua ce-
dente cum Sulla staret et Arche-
laus equitem opposuisset ro-
mani equites subito
emissi averterunt eos et
consummaveruntque vic-
toriam. xvij

Caesar Gallorum falcatas
quadrigas eadem ra-
tione palis defixis excep-
it inhibuitque. Alexander
ad Arbela hostium
multitudinem aciem verens
virtuti autem
suorum fidens aciem in omnem
partem spectantem or-
dinavit ut circumventi
undique pugnare possent.

Paulus adversus xvij.
Persen Macedonum
regem cum is phalangem
suorum duplicem in mediam
partem direxisset eamque levi
armatura cinxisset et equitem
in utroque cornu collocasset
triplicem aciem cuneis
instruxit. Inter quos ve-
lites subinde misit. Quo
genere cum profligari nihil
videret cedere insti-
tuit. ut hac simulatione perdu-
ceret hostes in confra-
gosa loca que ex indu-
stria captaverat. Cum sic

quoque conspecta calli
ditate tarentinorum se
queretur ordinata pha
lanx equites a sinistro
cornu ora phalangis
Iussis transire citatis
equis tectos ubi obiec
tis armis ipso impetu per
fringerent hostium spi
cula. Quorum genere thelor
certamen macedones sol
uerunt aciem et gaudere

Pirrus pro ... uit. XIX.
Tarentinis. apud asculum
secundum americum usum in
quo pessimum in medium
receperunt dextro cor
nu samnites ephyrotas
que sinistro bruttios at
que lucanos cum psallenti
nis in media acie taren
tinos collocauit. equita
tum et elephantos in sub
sidiis esse iussit. Contra
consules aptissime de
uisit in cornua equitibus
legiones in prima acie
et in subsidiis locauerunt
et hiis immiscuerunt
auxilia. xl. utrimque fuisse
constat peditum dimidia pars

exercitus amissa apud roma-
nos. v. desiderata sunt. XX.

Gn. pompeius aduersus
C. cesarem pharsali
cum triplicem instruxit et
aciem quarum singule tenes
ordines in latitudine ha
buerunt legiones secundum ui
rtutem cuiusque firmissimas
in cornibus et in medio
collocauit spatia hiis inter-
posita tironibus supple
uit. DC. equites per flumen
enipea qui in aluio suo
et alluuie regionem im
pediebat. Reliquum equita
tum in sinistro cornu cum
auxiliis omnibus quamuis
ut inde iulianum exercitum
circuiret. aduersus hanc or
dinationem. C. cesar et ipse
triplici acie dispositis in
fronte legionibus sini
strum latus ne circuiri pos
sint cum uelocissimos mis
cuit peditum ad modum
equestris pugne exercitatos
sed tamen .vi. cohortes in sub
sidio retinuit ad res subi
tas sed dextro latere conuersas in
obliquum inter equitatum

hostium expectabat col
locavit. Nec ulla res eo
die plus adiutorii ad ce
sari contulit. Effusum ta
men pompei equitatum ex
cursum averterunt cecide
runtque terga dederunt. xxi.

Imperator cesar augustus
germanicus cum subinde
chatti equestre prelium in
silvas refugiendo deducerent
iussit suos equites si
mulatque ad impedita ventum
esset equis desilire pedestrique
pugna confligere. Quo
genere consecutus est ne quis
locus victoriam eius moraretur.

C. Duellius cum in xxii.
teret graves suas na
ves mobilitate punice clas
sis eludi irritamque virtu
tem militum fieri excogitavit
manus ferreas que ubi
hostilem apprehenderant
navem subiecto ponte
transgrediebatur romanus
in ipsorum ratibus quo minus
eos trucidabatur. De acie

hostium turbanda.

Papirius
cursor filius consul cum
equo marte adversus ob
stinatos samnites concurreret
ignorantibus suis precepit
spurio navio ubi pauci
alares et agasones mulis
insidentes ramosque per
terram trahentes a col
le transverso magno tumultu
decurrerent quibus prospec
tis proclamavit victorem
adesse collegam occuparent
ipsi presentis prelii gloriam. Quo
facto et romani fiducia
concitati ii.

Fabius rullus ma
ximus quarto consula
tu in samnio omnimodo frustra
conatus aciem hostium
perrumpere novissime asta
tos subtraxit ordinibus
et cum scipione legatos
suos circummisit iussitque
collem capere ex quo de
curri poterit in hostium
terga. Quo viso factum est romanis
crevit animus et samnites
perterriti fugam molientes
Minucius | cesi sunt. iii.

Minucius rufus imp. c. scordi
scis dacisque premeretur qui
bus impar erat numero pre
misit fratrem et paucos equites

una cum creatoribus p
cepit ut cum uenisset
certamen prelium subortus
ex diuerso se ostenderet. Iubet
que creatores continue o
uantibus motum ingi
spe uigente multitudi
nis offusa est hostibus qui
pugna terga dedere. iiij.

Acilius glabrio consul
aduersus antiochum
regem aciem quam bis ma
chaiam per angustias term
pilar direxit. iniquitati
bus loci non tantum tum
sed cum iam quoque repul
sus esset nisi circummissus
a beo portius cato qui tunc
iam consularis tribunus
militum a pilo missus in
exercitu erat deiectis iugis
calli montis monasterio
mea caul que presidio tene
bant supereminentes castris
regis collem a tergo subit
apparuisset. quo facto pertur
batis antiochi copiis utrinque
irrupere romani et fusis fu
gatisque castra cepit. v.

Sulpicius consul contra
gallos dimicaturus
iussit muliones clam in mon
tes primos cum mulis a
bire et non confestim pro
uelud equis insidentes
ostentare se pugnantibus.
Quare galli existimantes
aduentare auxilia iam
cessere uictores. vj.

Marius circa aquas sextias
cum in adsolo iret postea
die depugnare aduersus t
theotonos marcellum par
ua manu equitum peditumque
nocte post terga hostium
misit et ad implendam
multitudinis speciem agaso
nes lixasque armatos simulare
iussit. Iumentorumque magnam
partem instratorum cum tun
culis ut per hoc facies equita
tus obiceretur precepit ut
cum animaduertissent commissum
prelium ipsi in terga hostium
descenderent quo apparatus
tantum terroris intulit ut asperri
mi hostes in fugam uersi sunt.

Licinius et crassus vij
fugitiuorum bello cum bella
turus contractus militem
aduersus castra et cannicu
duces gallorum xij. cohortes

cum .c. pocamo et q. marcio
rufo legatus post mortem
tacitum misit ut omissis pro-
lium a tergo clamore subla-
to decurrissent. Ita fuit effec-
tus ut ubique fugatus quo pa-
ga conspiceretur. vij.

Marcellus cum vereretur
ne paucitatem detegeret
simul lixas et calones quoque omnes gre-
ges sequentes conclamare iussit
atque hostem magni exercitus
specie exterruit. viij. viij

Valerius levinus adversus
pirrum occiso quodam
gregali tenens gladium
cruentatum utrique exercitui
persuasit pirrum interemp-
tum. quam ob rem hostes
destitutos se ducis morte
credentes consternati mendacio
in castra se pavidi re-
ceperunt. x. x

Iugurta in numidia
adversus c. marium
cum latine quoque lingue
usum ex conversatione pristina
castrorum dedicisset in prima
aciem procucurrit et clamitans
c. marium occisum latine
clare atque ita multos nostrorum
avertit

Myronides athe- xj.
niensis dubio prelio
adversus thebanos rem
gerens repente in dextro
suorum cornu prosiluit et
exclamavit sinistro se
iam vicisse quare et suis
alacritate et hostibus me-
tu iniecto vicit. xij.

Presus prevalido ho-
stium equitatui ca-
melorum gregem opposuit
quorum novitate et odore
consternati equi non solum
insidentes precipitaverunt
sed proelium quoque suorum
ordines proculcaverunt vinc-
tosque hosti prebuerunt. xiij.

Pirrus epirotarum rex
pro tarentinis adversus
romanos eodem modo elepha-
tis ad perturbandam aciem

Poeni quoque usi e xiiij.
adversus romanos
idem fecerunt frequenter. xv.

Volscorum castra cum pro-
pe virgultis silvaque
posita essent camillus ea
omnia que conceptum ignem
usque in vallum perferre po-
terant incendit et sic ad-

uersarios exuit castris

Crassus bello so- xvi.
ciali modo eodem
ipse prope cum copiis obui-
ui cereptus est. xvii.

Hyspani contra hamil-
charem boues ue-
hiculis adiunctos in pri-
ma fronte constituerunt
uehiculaque tede et sebo
et sulphure plena signo
pugne dato incenderunt
actis deinde in hostem
bobus consternatam aciem
perrumpere. xviii.

Phalisci et tarquinien-
ses pluribus suorum ibi-
tum sacerdotum isborna-
tis faces et angues furiali
hitu preferentibus aciem
romanorum turbauerunt

Idem uehientes xix.
et fide nate facibus
arreptis fecerunt. xx.

Metes rex sciitarum
ad usus amphorem
triballorum exercitum con-
fligeret iussit a feminis
et pueris omnique inbelli
turba greges asinorum ac
boum ad postremam
aciem admoueri erectas
hastas preferre famam de-
inde diffudit tamquam auxi-
lia sibi ab ulteriori scitis ad-
uenirent qua asseueratione
auertit hostem. De insidijs.

Romulus per latebras
copiarum parte disposi-
ta cum ad fidenas
accessisset. Simulata fuga
temere hostes insecutos eo
perduxit ubi occultos ha-
bebat milites qui undique
adorti effusos et incautos
ceciderunt. i.

Fabius maximi consul au-
xilio subtrinis missus
ad uersus etruscos omnes ho-
stium copias in se conuertit
deinde simulato timore in superio-
rem locum uelud fugiens non
recessit effusosque subeuntes
aggressus non acie tantum supe-
rauit etiam castra exuit. ii.

Sempronius gracchus ad-
uersus columbos metu
simulato continuit emissa de-
inde armaturam leuem
que hostes lacesseret reuocauit
hostes deinde in inordinatos
aggressus usque eo cecidit

· ut in castra capet .iiij.

Metellus consul aduersus hasdrubalem bellum gerens obiectis ingentem exercitum & c.xx. elephantes. intentior. simulata diffidentia inter panormum copias tenuit. fossam ingentis magnitudinis ante se duxit. Conspecto deinde exercitu hasdrubal. que in prima facie elephantos habebat precepit hastis telum in beluas iacerent. Ea ludificatione rectores elephantorum concitati in ipsam fossam elephantos egerunt. Quos ut primum illam iactati sunt partim magnitudine telorum confecti & partim retro in suos acti totam aciem turbauerunt. Tunc metellus hanc opperiens occasionem cum toto exercitu erumpit et aggressus a latere penos cecidit ipsisque ut elephantis potitus est. .v.

Ibamiris sythar regina cyri persarum ducem equo marthe cernente simulato metu elicuit ad notas militi suo angustias atque ibi repente conuerso agmine natura loci adiuta deuicit .vj.

Egiptii conflicturi acie in eis campis quibus uicine paludes erant algeas contexerunt commissoque prelio fugam simulantes in insidias se receperunt. Qui captionis uecti per ignota loca & limo inheserunt circumuentique sunt .vij.

Uiriatus ex latrone dux celtiberorum cedere se romanis equitibus simulans usque ad locum uoraginosum & preruptum eos perduxit & cum ipse per solida ac notos sibi transitus euaderet romanos ignaros locorum inmersosque prelio cecidit .viij. viij

Flauius imperator cymbrico bello collatis cum hoste castris equites suos iussit succedere ad municiones eorum lacessitisque barbaris simulata fuga recedit. hec cum per aliquot

. dios fecisset auide inseq̃n
tibus cunctis ꝯ̃ m̃ aduertit.
castra eorum solitorum nudari
itaque p̃ p̃tem exercitus cu
stodiae consuetudinem
ipse cum expeditis post ci
stra hostium ꝯsedit. Quil
cus. Effususque eis ex more
repente aduolauit ⁊ desti
pit uallum ⁊ castra eorum

Q. Fuluius consul ix.
In Cimbris nostris
exercitus fabii longe no
stro maior castra posuisset
plerosque milites quidem p
tal acialteris consicta sunt
tenent ut facilis suos
id fecisse credentes spe p
de dirueterentur x.

Alexander Epirotis
aduersus illirios collo
cata in insidiis manum.
quosdam ex suis habitu il
lirior instruxit ⁊ iussit
uastare suam .i. epiroticam
regionem. Quod cum illirii
uiderent fieri. ipsi passim
p̃dari ceperunt eos securi
nus quod precedentes uelut
p̃ exploratoribus habebant
a quibus ex industria in

loca iniqua deducti cesi
fugatique sunt xi.

Septenes quoque syra
cusanus ad
usus cartaginenses ua
stari suos agros ⁊ incendi
uillas castellaque quedam im
perauit. Carthaginenses
arbitrati ipsi tamquam
in adiutorium exierunt. Except
tique ab insidiatoribus sunt

Maharbal missus fuit xii.
a cartaginensibus ad
usus afros rebellantes cu
sciret gentem auidam esse
uini magnum eius modum
mandragora permiscuit cui
uenenum ac soporem me
dius est. Cum plio leui
commisso ex industria cessit
nocte deinde intempesta
relictis intra castra quibus
dam sarcinis ⁊ omni uino
infecto fugam simulauit.
Cumque barbari occupatis
castris in gaudium effusi
auide medicatum merum
hausissent ⁊ in modum defunc
torum strati iacerent aut recisi

capit eos aut trucidauit
Hannibal cum. xiii.

sciret sua et romanorum
castra in eis locis esse que
desiderabantur: ex industria
in regione deserta plurimos
armentorum greges in ual
lium reliquit quia uelud pre
da romani potiti in suum
rme lignationibus ma
gistris insalubribus se
abris ornatis hannibal re
ducto nocte exercitu secutus
eos et semicrudam grauem
memorem in modum ne
Gracchus in xerunt
hyspania certior xiiij.
factus hostem inopem co
mmeatu laborare instructissima
castra omnibus esculentis
deseruit xv.

Hi qui aduersus certe os
bellum gerebant spe
culatorem eorum in loco cer
to deprehensum occiderunt
et uestem suo militi ex
dederunt qui ex eodem lo
co certo signo dato mi
siones excitauit xvi.

Iberes cum esset nota
eorum consuetudo cor
que de aduentu hostium
interdiu fumo nocte igne
significare instituerant
ut sine intermissione
fierent perceperunt ad
uentantibus autem ad
uersariis intermitterent
Qui cum cessantibus lu
minibus existimarent igno
rari aduentum suum
audacius ingressi oppressi sunt

Alexander. fuit. xvij.
Macedo cum hostis
in saltu editiore castra
communiuisset diducta par
te copiarum precepit hiis quos
relinquebat ut ex more
ignes excitarent speciemque
preberent totius exercitus. Ipse
per auias regiones circum
ducta maii hostem supe
riorem aggressus loco depulit

Memnon rhodius. xviij.
cum equitatu p
reualeret hostem in collibus
se continentem in campos
uellet deducere quosdam
ex militibus suis sub
specie perfugarum misit in ho
stium castra qui affirma
rent exercitum memnonis tam
perniciosa seditione flagra
re ut subinde aliqua pars

dilaberetur. huic assimulationi
ut fidem faceret.
passim in conspectu ho
stium iussit per ea castel
la muniri velud ibi
se recepturi essent qui
dissidebant ac per hanc speciem
solliciti qui in montibus
se continuerant in plan(a)
descenderunt dum
castella temptant ab
equitatu circumventi sunt.

Alcetas rex Mo xix
lossorum bello petitus
ab Ardio Illirico maio
rem aliquanto exercitum
habente Molossis imbelles
suorum in vicinam regio
nem Aetolie summam su
psit tamquam urbes ac re
s suas Aetolis concederet. Ipse
tamen hiis qui arma ferre
poterant insidias in mon
tibus et locis confragosis
distribuit. Illirii time
ntes ne quo Molossorum erat
ab eodem occuparent
velud alio predam festi
nantes neglectis ordi
nibus avolare ceperunt
Quos dissipatos nichil
tale expectantes Alcetas
ex insidiis fudit fugavitque.

T. Labienus C. Cesa xx
ris legatus adversus
Gallos et adversus Germa
nos quos auxilio hiis ve
nturos sciebat confligere
cupiens diffidentiam simu
lavit positisque in adversa ri
pa castris profectionem in
posterum diem Galli cre
dentes eum fugere flumen
quod in medium erant transi
tuerunt. cursim retro Labieni
circumacto exercitu inter ipsa
superandi amnis difficultate
eos cecidit. xxi.

Hannibal cum explo
rasset negligentius ca
stra Fulvii Romani ducis
muniri. Ipsum preterea mul
ta temere agere prima lu
ce cum condense nebule
prestarent obscuritatem
paucos equites munitio
nem intrare vigilibus ostendit.
Quo Fulvius repente mo
vit. Hannibal per diversam
partem castra eius occupavit
et partem integram Roma
norum effusus octo milia fere

tissimorum militum cum ipso
duce trucidavit xxij.

Idem hannibal cum in-
fabium dictatorem et
minucium magistrum
equitum divisus esset
exercitus et fabius occasionibus
inmineret minucius pugn-
di cupiditate flagraret castra
in campo qui medius inter
hostes erat posuit. et cum
partem peditum in salebrosis
rupibus celasset ipse ad e-
vocandum hostem misit
qui proximum tumulum occupa-
verunt ad quos opprimendos
cum eduxisset copias mi-
nucius insidiatores ab
hannibale dispositi subito
ortae (?) et deleri essent minu-
cii exercitus nisi fabius periclitan-
tibus subvenisset xxiij.

Idem hannibal cum
ad trebiam in conspectu ha-
beret sempronii longi consul-
is castra medio amne interflu-
ente saevissima hieme magonem
et electos in insidiis po-
suit deinde numidas equites
ad eliciendam sempronii
credulitatem ad equitare

vallo eius iussit. Quibus
precepit ut primum commo-
nor. incursum pnota (?)
refugerent vada. Hos
consul adortus temere
et secutus. Ieiunum exer-
citum in maximo fri-
gore transito flumine
rigere fecit mox corpore
et inedia affectis. hannibal
suum militem op-
posuit qui ad ignibus
oleoque et cibo fuerat neque
defuit partibus mago quin
terga hostium in hoc or-
dinatus cederet. xxiiij.

Item hannibal cum
ad quendam in alia (?)
tradices magnas motus (?)
in campos potentes
duceret simulata fuga
per angustias ad paten-
tes duceret deinde evasit (?)
ibi castra posuit. ac noc-
te dispositis militibus
et per collem qui im-
minebat et in lateribus an-
gustiarum prima luce ne-
bula quoque adiutus
agmen duxerit flaminium (?)
velut fugientem in

sequens eum angustias
esse ingressus nō ante
puidit insidias quā sim
ul a fronte et a lateribus ergo
cecinit fusus: ergo cum ...
cū exercitu cecidit. xxiiij.

Idem hannibal adu
sus marcū dictato
rem nocte intempesta
se sentis equitibus im
puitit ut plures turmas
segregatis pluces siue i
timissione circa castra
hostium se obstentaret.
Ita tota nocte romani
in vallo stetere ac pluuia
que forte continua fuit
inquietatis ofectis q,
cum receptui iam cani
retur, hannibal suos re
quietos eduxit et castra
eius euasit. xxvj xxj

Epaminundas thebanus
in eiusdem motum ai
lacedemonij adhuc ital
lo ducto pelopenesson
tuerentur paucos expe
ditos arma tēre tota noc
te inquietauit hostem
ac deinde prima luce uectas
sius cum lacedemonij
se recepissent subito uni
uersum exercitū quē quietū
habuerat amouit et propria mu
nimenta destituit propugnato
ribus irrupit xxvij.

Hannibal directa acie ad
uersus .d. equites nu
midas transfuge iussit qui
positem frenatum gla
dios et scuta nostris tradide
runt. et in ultimum agm̄ ubi prime pugna cepit, sta
tis minoribus quos occul
tauerat gladijs iacentium
assumptis scutis romano
rum aciem ceciderūt. xxviij.

Scipio affricanus cum
ad ū sā habet bina hosti
um castra syphacis et car
taginensium statuit sy
phacis ut multa incendij
alimenta erant aggredi noc
te. ignemque inicere ut
eam numidas quidem
ex suis castris trepidantes
cederet penos. At quos cer
tum erat ad succurrendum
secutos per cursores insidijs
et equitibus exciperet. utrique
insidia cessit. Namque ad
fortuitum incendium

sine armis paventes ad
ortus ceciderunt XXIX.

Lapyges per lucanos
ducti sunt pagos quos ipsi
sub specie deditionis obtu-
lerunt qui recepti ante
postremam aciem collocati a
tergo romanos ceciderunt

Mitridates alius XXX.
Lucullo virtute frequenter
superatus insidiis eum appe-
tiit ad adrastem quendam
eminentem viribus sub-
ornato ut transfugeret et
fide pacta hosti facinus
perpetraret. Receptus enim
a lucullo in gregem equitum
non sine tacita custodia
habitus. Quia nec credi subi-
to transfugere neque in-
hiberi reliquos oportebat.
Cum deinde frequentibus excur-
sionibus promptam et eni-
xam operam exhiberet fide
acquisita tempus elegit quo
missa principia quietem
omnibus castrensibus da-
bant tabernaculumque secretum
prestabant. Casus adiuvit lu-
cullum. Nam qui ad vi-
gilantem usque admitteretur
fatigatum nocturnis ac diur-
nis cogitationibus illo
tempore quiescentem in-
venit. Cum deinde ut
nuntiaturus subita ab eo
postulat ingredi [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ne sus-
pectus [illegible] equus quem
ante portam paratum habebat
ad mitridatem refugit
irritus XXXI.

Sertorius in hyspania
cum apud lauronem
oppidum iuxta
castra pompeii castra haberet
et due regiones essent ex
quibus pabulum peti
posset una in propinquo al-
tera longius sita eam que
in propinquo erat subinde le-
vi armatura infesta-
ri iussit ulteriorem autem vetuit
adiri [illegible]
nec persuasit adversariis
tutiorem esse que erat re-
motior quam cum petissent
pompeiani octavium grae-
cinum cum x cohortibus in
morem romanorum armatis

63

et decem hyspanorum
levis armature tarqui
nium priscum cum duo
bus militibus equitum
ire iubet ad insidias te
tendas pabulatoribus.
Illi strenue imperata fecer
unt. Explorata enim locorum
natura in vicina silva
nocte porrectas copias ab
scondunt. Ita ut in prima
parte leves hyspanos ap
tissimos ad furta bellorum
ponerent paulo interius
secutos inde interemo
tissimo equites ne fre
mitu eorum cogitata pro
derentur. Quiescere omnes
silentio servato in horam
tertiam diei iubet. Cum
deinde pompeiani securi
onustique pabuli de regi
one cogitarent. Et hii
quoque qui in statione fue
rant quiete invitati
ad pabulum colligen
dum dilaberentur emissi
primum hyspani velocita
te gentili in palantes
effunduntur. Et cum vul
nerant confunduntque nich

il tale expectantes prius vic
tum quam resisti hiis in
ciperet scutati erumpunt
saltu et revertentis in ordi
nem convertunt. Utrumque
fugientibus equites im
missi toto eos spatio re
dibant in castra persecuti
sunt cedunt. Curatum
quoque ne quis effugeret.
Nam reliqui ccc. equites
premissi facile per compendia
itineris effusis habenis an
tequam ad castra pompeii per
venirent conversi occurrerunt
eis qui primo fugati. ad cu
ius sensum pompeio emit
tente legionem hanc ergo
infestant. Cum iam et
a fronte qui pabulatores
persecuti erant incursaret.
Sic legio quoque inter duas
acies hostium cum lega
to suo elisa est. ad cuius presidium
pompeio totum educen
te exercitum sertorius quoque
e collibus suos instructos
ostendit. efficit quoque
ne pompeio expediret.
Ita preter duplex dampnum
eadem solertia illatum

spectatorem quoque eum
clarisssuor continuit hec
primum plurim int sextorium
et pompeium fuit · x milia
hominum de pompei exercitum
e amissa · Et omnia impedi
menta · liuius auctor est xxxij.

Pompeius in hyspania
dispositus ante q exer
citu adgrederetur simu
lato metu deduxit istri
tem hostem in locis iocessa
Deinde ubi rex poposcit co
nisus et in fronte et utrisque
lateribus adiunctorem ce
cidit capto quoque eorum

Idem adversus perpennam xxx
sius nutricatem in ar iij.
menia numero egregie equitum
prevalentem tria milia a
leuis armature et x equites
nocte in valle sub angui
tis que int bina castra e
erant disposuit prima dein
luce inuitatem hostium emi
sit equites ita firmat post
ut cum universos cum exercitu
hostium equitatus plurimum
inuasset fractis ordinibus
paulatim cederent · donec
spatium irritarent confgenti

atque ob hec dispositus ab
posita ex sua congregatione co
misis qui terga dedisse uiae
bantur in eodem hostem
trepidantem cecidit Ipse
etiam equos fecit co
minus accedente consedit
eoque pro ficiendam regi
quam in equestribus
copijs habebat tentarit xxx

Crassus bellot fugiti iiij.
uorum ap catenam
bina castra cominus cum
hostium castris uallauit
Reductum collocatis copijs i
manente pro eo in ma
ioribus castris ut falle
rentur hostes Ipse omnes
copias eduxit et in radi
cibus proxima montis co
stituit · Diuisos quoque equites
precepit quintano preter
spatio obiceret pugna
ea cum ei fecisset tantum per
alia gallos germanos ex
exfractione castrorum et gan
nici duxit ad pugnam
pugna simulata deuu
ceret ut ipse ea dem uisu
petiat · Quos cum bar
bari insecuti essent eque

recedente in cornu ibi
ad acies romanorum adopta
cum clamore peremit.
xxv. Ad maiorem eo prelio
imperfecta cum ipsis dio
cibus livius tradidit
recepti quinque romanas a
quilas signa sex et xx.
multa spoliatorum et cecidit
inter quinque fasces con
Cassius in secambus xx
sulia. Ventidius parthos vi
ducens aciem equitem
condidit a fronte cum ag
go pedite in stagnosis lo
cis occultasset. Deinde ce
dente equitatu et pro
ta se recipiente in preparat
insidias perduxit exerciti
parthorum et cecidit. xxvi.
Ventidius parthos
et labienum elatos
successibus victoriarum
dum suos ipse per simula
tionem metus continet
evocavit et in loca ini
qua deductos aggressus
per subreptionem adeo de
bellavit ut destituti
labieno provincia ex
cederent parthi. xx
vii.
Idem Ventidius pharna
stanes parthos cum
ipse exiguum numerum mi
litum haberet illis autem
fiduciam ex multitudine
inesset in extremo ad latus
castrorum xviii. cohortes in
obscura valle posuit. eq
uitatum post terga peditum
collocato. Cum paucos
admodum milites in ho
stem misit qui ibi simula
ta fuga hostem effuge se
quitem ultra locum insidia
rum produxerunt. cohorti
altera acie perpitatis in
fugam in his pharnasten
interfecit. xxviii.
Cesar Afranii et petreii ca
stris castra tenentibus
planities cum utrique partis
prius plurimum inerat. colles
primos occuparet ideo
ipsa loci asperitate credi
cile tam quod difficilem repe
tere retro agmen et iter
ut facien ton in opera sue
destinatione. Intra breuissime
deinde spatium exiguo circui
tu flexit repente admon
tes occupandos. Quo viso

perturbati. Africanam ue
lut ceptis castris. et ipsi
celsi suo cursu eosdem mon
tes patiere. Quod cum per
stinassent celsi partim atque
submissis equitibus in
ordinatos est adortus. xxix.

Atil consul per pastores gallorum
cum pasam consulem ad
uenientem compississent insidiis
per siluestria cum ... dis
positis. agmen eius incepit
sitque et ipsum eo uulnere
affecit quo intra paucos dies
exanimatus est. xxx.

Qmba rex in africa bello
ciuili omnis annum sila
tio regressum impulit. in ua
nam alacritatem cum sper
uanitate acceptus cum co
dum tamquam fugientem sab
burram regium prefectum per
sequitur deinceps in patentes
campos ut numidarum car
cumuentus equitatu pre
dicto exercitu cecidit. xxxi.

Melantius dux athen
iensium cum prouocatus
a rege hostium ... descendis
set ad pugnam ubi primum [illegible]
... inique inquit

sancte et cum pactum pacis
adversus solum ei cum alteris
processisti. Cum admiraret
ille quis nam se comita
retur respondissit adversus
uno ictu confecit. xxxii.

Aphicrates. atheniensis
es: ad ... nellum ai
saret lacedemoniorum du
cem a nasibunum exercitum
precessit itinere duce firmis
simam manum militum
compit ex equitibus et insi
diis collocauit naues at
dium tamquam omissas mi
lite palam [illegible]
iussit. Ita securos et nichil
expectantes lacedemonios
atque aggressus itinere oppres
sit [illegible] libeni cum ua
tola leca obscurasset capi
tibus tamen eminentibus
sicut fecerunt hostes ...
... [illegible]
[illegible]
[illegible] ceperunt. xxxiii.

Alcibiades dux athe
niensium in bello pe
... [illegible] lacede
moniorum ducem cum am
plum exercitum et plures naues

heret nocte expositus in terram quibusdam militum suorum. Parte quoque nauium post quedam promontoria occultata. Ipse cum paucis profectus ita ut conspectu suo hostem inuitaret eundem insequentem fugit donec in preparatas insidias perduceret. aduersus deinde et egredientem in terram per eos quos ad hoc ipsum exposuerat cecidit xliiij.

IDem nauali prelio decertaturus constituit malos quosdam in promontorio precepitque hys quos ibi relinquebat ubi commissum prelium sensissent panderent uela. Quo facto consecutus est ut hostes aliam se in auxilium ei superuenire arbitrati uerterentur. xlv.

Memnon rhodius nauali prelio cum haberet trecentarum nauium classem et hostium naues elicere ad prelium uellet. Ita ordinauit suos ut paucarum nauium malos erigeret easque primas agi iuberet. hostes procul conspicati numerum arborum ex eo nauium que concurrerent estimantes obtulerunt se certamini et a pluribus occupati superatique sunt. xlvj.

Thimotheus dux atheniensium aduersus lacedemonios nauali acie decertaturus cum instructa classis eorum ad pugnandum processisset et uelocissimis nauibus xx. premisit que omni arte uariatoque flexu eluderent hostem ut primum deinde sensit minus agiliter moueri aduersam partem progressus lassatos facile superauit.

De emittendo hoste ne clausus prelium ex desperatione redintegret. ix.

Gallos eo prelio quod camilli ductu gestum est desiderantes nauigia quibus tiberim transirent senatus censuit transuehendos et commeatibus quoque prosequendos. Eiusdem generis

· hominibus postea pro promptu
agitatam fugientibus via
data est que gallica appellatur.

Marcius eques ro v.
manus cui ad duos
scipionibus occisis exercitus
imperium detulit cum cir
cumventi ab eo peni ne in
· ulti morerentur acrius pug
narent laxatis manipulis
et concesso fuge spatio
dissipatos sine periculo suorum
trucidavit vj.

Cesar germanos inclusos
ex desperatione fortius pu
gnantes emitti iussit
fugientesque aggressus est

Hannibal cum ad tra vij
simenum inclusi ro
mani acerrime pugnarent
deductis ordinibus fecit
eis abeundi potestatem eun
tesque sine suorum sanguine stravit

Antigonus rex ma v
cedonum etholis qui obsi
dione ab eo compulsi fame
urgebantur statuerantque
eruptione facta commori via
fuge dedit atque ita infrac
to impetu eorum insecutus ad
versos cecidit vi.

Agesilaus lacedemo
nius adversus theba
nos cum acie conflixisset
· intellexissetque hostes
locorum condicione clausos
ob desperationem fortius di
micare laxatis suorum
ordinibus apertaque the
banis ad evadendum via
rursus abeuntes contraxit
aciem et sine iactura suorum
cecidit adversos vij.

Cn. mallius consul cum
ex acie reversus cap
ta ab etruscis romana ca
stra invenisset omnibus
portis hostem in ea sta
tione circumdatis inclu
sos hostem in ea rabie
efferatam ut ipse in pugna
caderet. Quod animadvertentes
legati eius ab una parte re
mota statione exitum
etruscis dederunt et effu
sos persecuti occurrente
altero consule fabio ce
ciderunt viij.

Themistocles victo
xerxe volentes suos
pontem rumpere prohibuit
cum docuisset aptius

aptius esse eum expelli ex eu-
ropa quam cogi e(x) desp(er)-
atione pugnare. Idem mi-
sit ad eum qui indica-
ret in quo periculo esset
nisi fugam maturaret.

Pyrrus epirotarum **viij.**
rex cum quandam civi-
tatem cepisset, clausis
portis ex ultima necessitate
fortiter dimicantes in-
clusos animadvertisset,
locum illis ad fugam dedit.
Idem precepit inter cete-
ra ducibus suis ut non pertinaciter
instarent fugientibus hosti-
bus, non solum
ne ex necessitate acrius re-
sisterent, ut postea quoque
facilius cederent, ut usque
ad perniciem fugientibus
instandum non esse. **De simu-**
latione [illegible]

Tullius Hostilius rex ro-
manorum commisso **sij.**
adversus Veien-
tes prelio, cum Albani relicto
exercitu romano proximos pe-
terent tumulos, eaque
res turbasset nostrorum ani-
mos, clare pronuntiavit iussu
suo Albanos id fecisse,
ut hostem a tergo circumvenirent.
Que res et terrorem Veien-
tibus et Romanis fiduciam attulit
et inclinatam pugnam
consilio restituit. **ij.**

Sulla cum prefectus eius
cum magna equitum
manu commisso iam
prelio ad hostes transfugisset,
pronuntiavit iussu suo
id factum. Eaque res militum
animos non tantum a confusione re-
traxit, sed quadam spe
etiam utilitatis, que id
consilium secutura esset,
confirmavit. **iij.**

Item cum auxiliares
eius missi ab ipso circum-
venti ab hostibus interfecti
essent, veritusque ne propter
hoc damnum universus
trepidaret exercitus, pronun-
tiavit auxiliares, qui ad
defectionem conspirassent, a se
in loca iniqua deduc-
tos. Ita manifestissimam
cladem ultionis simulatione ve-
lavit et militum animos hac
persuasione confirmavit. **iiij.**

Scipio cum Syphacis lega-
ti nuntiarent ei regis sui

nomine nesiouaa societa
tis eius extiterat·Scipio in
africam transiret ne terrore
ne consternarentur animi suor(um)
absque peregrina societate di
misit, pro legatos et famam
diffudit tamquam ultro ab his
pace accerseretur. v.

Sertorius cum in acie cer
taret barbaro qui nun
tiaret hirtuleium perisse pugio
ne traiecit ne in aliorum no
ticiam perferret et ob hec animi suor(um)
infirmarentur. vi.

Alcibiades atheniensis
Achabiatenio prelio urge
retur subitoque magno an
su militem animadvertisset adue
tare tabellarium, prebuit
palam dicere quod afferret
te inscecto se scitatus apha
rnabazo regio praefecto classem
suam obpugnari celatus et
hostibus et militibus prelii
filium finit ac protinus ad eri
piendam classem ductu exer
citum opere tulit suis. vii.

Hannibal venientem in Ita
liam cum multa capetaner
reliquerunt. quos ille ne exemplo et
ceteri moverentur dimisit

a se esse commissos et insup
in fidem huius rei paucos
levissime operis demoratos re
Lucullus cum   misit viii.
animadvertisset macedo
nes equites quos in auxi
lio habebat subito consensu
ad hostem transfugere signa
canere iussit, hostibus com
misit et turmas que eos
sequerentur in milit hostes.
commisit plurima tatus cum
fugientes telis excepit ma
cedones cum viderent
recepisse ab adversariis
et precium ablatum quos
referebant necessario
ad militum plurium con
versi hostem invaserunt. ix.

Sitaces dux persarum in
adversus aucs fauta
te in capadocia cum pre
equitatum suorum transfugere
cepisset ceteros omnis venire
secum iussit allecatisque
transfugis collaudavit quod
cum alacritate processisset
hortatusque est eos ut inforat
hostem adoriretur.
Pudor transfugis attulit
penitentiam et consilium suum

· quia non putabant.
deprehensum mutauerit

I Uratius capitolin[us] x
cons. decentibus ro
manus cunctis c. saltu
· cornu hostes fugatos et
ita confirmatis suis uic
toriam retulit xi.

C N. mallius aduersus
ethruscos uulnerato col
lega fabio qui sinistrum
cornu ducebat et ob id
parte cedente quod et occisum
crederent consulem cum
turmis equitum occur
runt clamitans et colle
gam uiuere et se dextro cor
nu uicisse. Qua constan
tia redditis animis suorum
xij. uicit

M. Arius aduersus cibros
thecutonos conturbatis
eius per imprudentiam
ita castris locum cepissent
ut sub potestate barbaro
erat qua flagitantibus
arma suis digito hostem
ostendens. Illic inquit pe
tenda est. Quo istum ita
assecutus est. Quo ut per
tinus barbari tollerent

Praetor transfugis attulit
penuriam et consilium suum
· quia non putabant de
prehensum mutauerunt

L abienus pharsalica xiij.
pugna conuictus pedibus
dirrachium refugisset mi
scuit uana falsis et non celato
exitu pugne equatum
partium fortuna grauiter uul
nere cesaris finxit et hac
simulatione reliquis pompeia
narum partium fiduciam fecit

Q. Ito cum ambrachia xiiij.
eo tempore quo sicie na
ues ab eolis obpugna
bantur imprudens uno
uno lembo appulisset quam
uis secum psitorem haberet
cepit signum uoce gestu
quam clare quod uideretur sub
sequentes suorum naues uocare
Eiusque asseuerationem hostem
tenuit tamquam plane ap
propinquarent qui quasi
ex preceptio citabantur. Eoli
ne aduentu romane clas
sis opprimerentur relinquerent
oppugnationem. De resti
tuenda per constantiam acie.
Capitulum primum.

Servius tullius
adolescens pre
liator ex tarqui
nius adversus
sabinos conflixit et signife
ris signius dimicantibus.
raptum signum in hostem
misit cui recipiendi gratia
romani ita ardenter pugna
verunt. ut signum victo
rie retulerit. ij.

Furius agrippa consul ceden
te cornu signum milita
re ceptum signifero in ho
stem hernicos et equos mi
sit quo pacto eius plurimum
rex titatitum esum in
enim alacritate romani ad
recipiendum signum in
cubierunt. iij.

Quintus capitolinus
consul signum in hostes
faliscos. eiecit militesque
id repetere iussit. v.

Furius camillus tri
bunus militum consulari
potestate cunctante exercitu arrep
tum manu signiferum in hostes
tuscos et latinos traxit ce
teros puduit non sequi. Sal
vius pelignus bello persico romanis fecit

Furius adversus equi vj.
tum aciem cessisset
affirmavit non receptu
rum se in castra quemquam
nisi victorem redeuntes
que in aciem victoria
potitus est vij.

Scipio apud numan
tiam cum adversum
suum videret exercitum
pronunciavit pro hostes
habiturum quisquis in ca
stra redisset. viij.

Fulvius priscus dicta
tor cum signa legio
num ferri in hostes fali
scos iussisset signiferum
cunctantem occidi imperavit
perterriti hostem invaserunt

Cossus ix.
cornelius magister equitum
adversus fidenates idem
fecit atque x.

C. lequinius ac adversus
usus sabinos cuncta
tos equites detractis
frenis concitatisque equis
perrumpere iussit xj.

Atilius consul bello sa
nitico ex acie refugien
tibus in castra militibus

suorum aciem opposuit affi-
rmans se cum eis et bonis ci-
vibus dimicaturos cum
nisi cum hostibus maluis-
sent. Ea ratione universos
in aciem reduxit. xij.

Sylla cedentibus iam
legionibus exercitui
Mitridatico ductu Arche-
lai stricto gladio in primam
aciem procurrit appellans-
que milites dixit. Si quis
quesisset ubi imperatorem
reliquissent responderent
pugnantem in Beotia.
Cuius rei pudore universi
eum secuti sunt. xiij.

Divus Iulius ad Mun-
dam referentibus suis
pedem equum suum ab ocu-
lis? a conspectu iussit et in primam
aciem pedes prosiluit. Mi-
lites dum destituere
imperatorem erubescunt
redintegraverunt pugnam.

Philippus xiiij.
veritus ne impetum
Scytharum sui non sustinerent
fidelissimos equitum a tergo
posuit precepitque ne quem
commilitonum ex acie fugere
paterentur. Perseverantes
abeuntes trucidarent. Qua
denuntiatione cum fecisset
ut etiam timidissimi mallent
ab hostibus quam a suis inter-
fici victoriam acquisivit.

M[illegible]lius victis prelio ch[illegible] xv.
[illegible]uchomis reliquias exer-
citus nos [illegible]
[illegible] sublatis si-
mul clamoribus per paucos
suorum [illegible] in suspicionem
hostem detinuit. Ex eo as-
secutus ut pulsos [illegible]
tum facilius debellaret. xvj.

Claudius victis penis
[illegible] quos Asdrubale
duce in Ytalia et Hyspania
tradentes ceperat, caput
Asdrubalis in castra As-
drubalis eicit. Quo factum
est ut et Hanibal luctu
[illegible] et exerci-
tus desperatione [illegible]
presidii affligerentur. xvij.

Sylla his qui Preneste
obsidebantur occiso-
rum in prelio ducum capita
hastis quos [illegible]
[illegible] prefixa ad vallum
hostium admoveri

iussit

misit. iiii.

Domitius corbulo cum tigranocertam obsideret et armenii pertinaciter viderentur tolleraturi obsidionem in vadandum unum ex megistanis quos ceperat animadvertit caputque eius in balista excussum intra munimenta hostium misit. Id forte decidit in medium quod cum maxime habebant barbari consilium ad cuius conspectum velut ad ostentum consternati ad deditionem festinaverunt. v.

Hermocrates syracusanus superatis acie cartaginensibus veritus ne captivorum quos ingentem manum in potestatem redegerat parum diligenter custodirentur qui eventus dimicationis in epulas et securitatem compellere victores poterat finxit proxima nocte equitatum hostilem venturum. Qua expectatione assecutus est ut solito attentius vigilie agerentur. Item in rebus prospere gestis ob id resolutis suis in nimiam securitatem somno et mero pressis in castra cum fuga misit qui prohibebant se fuga lapsum dispositum etiam ubique alaraguisanus insydias quare metu illi cum advenerant recepi... percussa autem in fossas deciderunt et eo modo victi sunt.

Si res durius cessit de adversis emendandis. Capitulum primum.

Ocilius in hyspanium acerrimo prelio conflixisset quod diremerat magno numero utrimque ceso complura suorum corpora intra noctem sepelienda curavit in hyspania postero die ad simile officium progressi quia plures ex suis quam ex romanis cesos repperierunt victos se esse secundum eam dinumeratione ar-

argumentati ad condicio
nes imperatoris desce
derunt. ij

Martinus eques ro
manus qui reliquijs
exercitus prefuit cum scipi
ones binna castra propior
paucis militibus passi
bus haberet adhortatus mi
lites proxima castra incepe
rit nocte adhortatus est et
cum hostem uictorem et si
duciaque inpositum aggressus
ne nuntios quidem cladis
reliquisse breuissimo tempore
militi ad regem dato ea
dem nocte rapta fame
reiectis progressus alta
cor de castra inuasit ita
bis simili usus euentu de
letis utrobique penis
amissas pro romano hy
spanias restituit. De
dubiorum animis in fide retinen
dis

Valerius
epyro iurii timens
opinator prefi
gium qui par presidium
haberet gymnicos elu
tos pascillabur hec appa
rauit. Quo cum omnis fere

militia ad spectandum eam eu
sit. clausit portas. nec
ante admisit epyrotas
quam obsides a principibus
eorum acciperet. ij.

Quinctius crispinus tarenti
quaestores et ueniret ne
presidium non reciperet, peciit
abeis ut egros interim
apud se refici paterentur.
fortissimis deinde habitum
languentium missis ciui
tatem occupauit. eundem

Alexander deuicta iij.
trepidantibus que thra
cia petens albaniam utinam
ne post ipsius discessum
sumerent arma reges eorum
prefectosque omnis quibus in
debatur inesse cura detracte
libertatis secum uelud
honoris causa traxit. ignobi
libus autem relictis ple
bis prefecit consecutos. ita
principes beneficijs eius
obstricti nichil nouare uel
lent plebis uero ne posset
quidem spoliatis principibus

Hannibal capta cum sparto. iiij.
potentiore exercitu
qui auctoritate morte ali

xenion. ad tristicio ipsum
cuius confluxerunt dissim
lijs sciat se qua re ueni
ssent gratias huius egit. Da
do. in xl. ultimum scienus alteri
dio. ad uisus lacedemonios
quesissent: ad icetet tip re
se regi scriptum. Scetin. ipso
quod sibi opera eorum presentia
non esset nec cessit. abierunt
domos hortatus est bene
assecuta re per illum quod in no
uitate rex timebat dis

Scipio affricanus v
cenius hyspania iter
captiuas eximie forme
uirgo. adulte et nobilis ad eum
poruecta esset oculos
inse queretur et summa cu
stodia habitam sponso nomine
lucero reddidit. Insuper
aurum quod parentes eius ad re
demptum captiua do
num Scipioni attulerant
eidem sponso pro nuptiali
munere reddit. Qua mu
nificentia magnificentiaque
uniuersa gens uicta ipso

Alexandrum vj. ph. r. adisse
dorum quoque macedonem eximie

pulcritudinis uirgini cap
tiue cum finitime gentis
principi fuisset desponso
summa abstinencia
ita pepercisse ut illam ne
aspexerit quidem quam in uxore
ad sponsum remisit u
niuerse gentis pro hoc be
neficium animos conciliauit

Iulius cesar sibi vy.
aug. germanicus eo
bello quo ingens hostibus
cognomen germanici me
ruit cum istis nubi copiosi
in bella poneret. pluri
bus locis quam nullo complu
debat pretium solum ius
sit. propter ita iusticie famam
omni fide astruxit. Que
fuit cum ... per illos
descensionem ... fieri
sit in presenti copiis
non habemus

Honoratus consul
cum uolsca castr
eius aggressus
uent cohorte
trinnio illam tenuit.
reliquum exercitum adoque
fecerunt dimisit. cre
atoribus precepit. uti.

ualli insidiantes eques ac
ciperent, continere exercitum
fatigare et simulare eum oppu
gnasse, recessit, deinde prodi
noctem hostes a luce
ad lucem continuis se in vigi
lia tenere facile superavit.

Quintus Sertorius.

Qui in hyspania captam
in maxime ipsa quibus
corporis munitiones in
nimia fiducia firmabant
nocte iis hostes aperuit et an
tea iacerent ut caverit
tumultus eorum consuetudi
nem, recedere vellet, prin
cipibus accepisse illos
ab hostibus dispositos
et circa ne discederent ali
quibus neve signum laxarent
ad cum solutae disciplina
fecisset exceptis fortunae
ris insidiis quae praebent
inventos milites bunt.

Que facienda sint pro castris
ut satis fiducie sit in
presentibus copiis.

P[...]aces dux athe
niensium cum expec
taret auxilia et veniret
contemptui presentis pauca
hostes castra eius oppugna
rent compluris ex eis quos habe
bat per adversam partem nocte mis
sos iussitque per apertum conspi
cui forent hostibus redire
in castra et accedentium nova
rum virium speciem prebere atque
ita simulatis auxiliis tutus
est donec instrueret expectatas.

Iphycrates athe
niensis cum campestribus
locis castra haberet explorassetque
quod thracas ex collibus per quos
unus erat descensus nocte ad
diripienda castra ven
turos clam duxit exercitum
ut utrimque viae lateribus per quam tran
situri thraces erant distribu
tum collocavit hostemque de
currentem in castra in quibus
multi ignes per paucorum curam
instituti speciem manentis ibi
multitudinis servabant a late
ribus adortus oppressit.

De effugiendo.

Galli pugnaturi cum attalo
aurum et omne argentum
certis custodibus tradiderunt
a quibus si acie fugati essent sparge
retur quo facilius colligenda preda
hostem impeditum effugerent

TRiphon sirie rex .ij.
uictus p[er] totu[m] iter fugi
ens pecuniam sparsit sectanda[m]
antiochi equites moratus.
NErtori[us] effugit .iij.
pulsus acie a q. metello
pio ne fugam q[ui]
dem sibi tuta[m] arbitrat[us]
dispersos h[abe]re abire milites
iussit. admonitosq[ue] i[n] que[m]
locum uellet conuenire. iiij.
Sextatius dux lusita
nor[um] copias n[ost]ras lato
q[uam] iniquitatem euasit eade[m]
q[ua] sertori[us] ratione sparsis et
citu ac iure collectis. v.
ORatius cocles urge[n]
te porsenne exercitu[m]
iussit suos p[er] ponte[m] redi
re i[n] urbe[m]. eu[m]q[ue] ne casu se
queret[ur] hostis intercide[re]. Q[uo]d
du[m] efficitur i[n] capite ei[us]
p[ro]pugnator ip[s]e i[n]seq[ue]ntes
detinuit audito deinde
fragore po[n]tis abrupti deie
cit se i[n] alueu[m] eu[m]q[ue] i[n] armi[s]
et uulnerib[us] onat[us] trasnauit
AFfranius i[n] hy .vj. in
spania ad ylerdam
cu[m] cesare[m] fuget[ur] i[n]stante eo
castra posuit. Cu[m] idem
cesar fecisset et pabula
cu[m] suos dimisisset ille
signu[m] repente itiner[i]
ANthonius .vij. ab p[ar]thi[s]
cu[m] excepto sui i[n]stan
tibus reciperet exercitum
et quot p[ri]ma luce mo
ueret toti[ens] urgentib[us] bar
baror[um] sagittis i[n]festaret[ur]
horam continuit abeun
tiu[m] agmen. in quinta[m] ho
ra[m] continuit suos fide[m]
statiuor[um] fecit. Qua p[er]sua
sione digressis i[n]de p[ar]this
iustu[m] it[er] reliq[uo] die sine i[n]t[er]
pellatio[n]e co[n]fecit. viij.
PHilippus in epyro
uictus ne fugiente[m]
eu[m] romani p[re]merent i[n]du
cias ad sepeliendos qui
cesi erant i[m]petrauit et ob id re
missioribus custodib[us]
CLaudius .ix. euasit
nauali p[re]lio supera
tus a penis cu[m] p[er] hostiu[m]
p[re]sidia necesse h[abe]ret eru[m]p[er]e
reliq[ua]s .xx. naues tamq[uam]
uictrices iussit ornari.
atq[ue] ita penis existima
tibus superiorem fuisse acie
n[ost]ros i[n]terribilis euasit.

Senu classe supatus .x.
ti quia instante iu
cere vento nox classem suam
debant simulaverat iva
di naves suas in adversos
se decentius q mutata
effecerat ut victor cor
timens casum spacium
ad oceanum .fo vento q̄
est secessum recedente
venisset. Quamvis na
ves insignes luminibus
haberet pretoriae nichilo
minus vela iussit. Que
cum persequens eum cesar
ex longinquo tractare fla
tu plena ... incur
prospere sibi cepi sibi consu
recessit. Julii frontini
stratagematon lib. ii
explicit et incipit iii

Si priores lagius
libri responderunt
titulis suis et lec
torem hucusque cum at
tentione perduxerunt edam
nunc circa oppugnationes
urbium defensionesque
stratagemata. Nec mo
rabor ulla prelocutione
prius tradam que in
oppugnationibus urbibus
usui sunt tunc que obses
sos instruere possint. Depo
sitis autem opibus et
machinamentis quorum ex
pleta iam pridem inventio
est nulla video ultra
artium materiam. Has circa
expugnationem species stra
tegamata fecimus. De repen
tino impetu.
De fallendis hiis qui
obsidebuntur.
De eliciendis ad proditionem.
Per que hostes ad inopiam redigantur.
Quemadmodum persuadeatur ob
sidionem permansuram.
De distrahendis presidiis
hostium.
De fluminum derivatione
et vitiatione aquarum.
De iniciendo obsessis pavore.
De irruptione ex diversa parte
quam expectamur.
De insidiis per quas eliciantur
De simulatione regressionis | obsessi
Ex contrario circa tutelam
obsessorum de excitanda cura suorum
De inmittendo et recipiendo
De introducendis auxiliis
et commeatibus suggerendis

Quemadmodum efficiatur ut habundare videantur que deerunt.

Qua ratione proditoribus et transfugis caveatur.

De eruptionibus. xvii.

De constantia obsessorum. xviii.

De repentino impetu. i.

Quintius consul victis equis et volscis cum antium oppidum expugnare statuisset, ad contionem vocato exercitu posuit quam id nec(essarium) et facile esset si non differetur, eoque impetu quem exortatio concitaverat aggressus est urbem. ii.

Bato in hyspania animadvertit potiri posse si inopinatos invaderent. Quadrivii itaque iter biduo per confragosa et deserta emensus nichil tale metuentes oppressit hostes. Victoribus deinde suis causam tam facilis eventus requirentibus dixit tunc illos victoriam adeptos cum quadrivii iter biduo arripuerint. De fallendis his qui obsident(ur).

Domitius calvinus cum obsideret lucaniam oppidum ligurum non situ tantum et operibus verum etiam propugnatorum prestantia tutum circuire muros frequenter omnibus copiis instituit easdemque reducere in castra. Qua consuetudine inducti oppidani etiam ... ut crederent exercitii gratia facere romanum et ob hoc nichil ab eo conatu caventibus morem illum ambulandi in subitum direxit impetum occupatisque menibus expressit ut se ipsos dederent.

Gaius duellius ii consul exercendo milites remigesque consecutus est ut securis cartaginensibus usque in id tempus innoxie consuetudinis subito admota classe murum occuparet. iii.

Hannibal in ytalia multas urbes cepit cum romanorum habitu quosdam suorum ex longo belli usu latine

quoque loquentes pre
mitteret iiii.
Lechares messeniorum
castellum obsidentes
fessis quibusdam armis
solitudinem hostium eo
tempore quo successura
alia presidia hys explo
rauerat instructi eorum qui
expectabantur ornatu
admissique per hunc errorem
ut scilicet possessionem loci cu
stodieque hostium accepta
Cymon dux fuit v.
athe(n)iensium in caria
insidiatus cuidam ciui
tati. Religiosum incol(is)
templum dyane lucumque
quod extra muros erat
noctu improuisus incendit
effusisque oppidanis
ad opem aduersus ignes
ferendam uacuam defenso
ribus cepit urbem vi.
Alcibiades dux athe
niensium cum ciuitatem
agrigentinorum egregie mu
nitam obsideret peti
to ab eis consilio diu tamquam
de rebus ad se pertinen
tibus differuit in thea
tro ubi ex more grecorum
locus consultationi prebebatur
dumque consilii specie tenet mul
titudinem. athenienses quos
ad id preparauerat in custo
ditam urbem ceperunt vii.
Epaminondas thebanus
in archadia
die effuse ex menia ua
gantibus hostium festum fe
minis plerisque ex mili
tibus suis muliebri or
natu immiscuit. Qua
simulatione illi intra portas
sub nocte recepti ceperunt
oppidum et suis aperuerunt
Aristippus lace viii
demonius festo die
quo omnis multitudo ad ce
lebrandum minerue sa
crum urbem egressa erat
iumenta saccis frumentariis
palea refertis onusta te
geatam misit agentibus
ea militibus qui negocia
torum specie inobseruati portas
aperuerunt suis. viiii
Timarcus etolus
occiso carmade ptho
lomei regis prefecto clami
de interempti et galero ad

Antiochus in cappado-
cia ex castello suendo
quod obsidebat iumenta i-
frumentatum egressa. Inter-
cepit caesisque calonibus
eorum vestitu milites
suos tamquam frumentum portan-
tes submisit. Quo errore
illis custodibus deceptis
castellum intraverunt et
admiserunt milites

Tebani cum V. anthiochi
portum sicioniorum n-
ulla vi redigere in potestate
suam possent navem in-
gentem armatis compleve-
runt. exposita super merce
ut negotiatorum specie fallerent
ab ea deinde parte murorum que
longissime remota erat a ma-
ri paucos disposuerunt
cum quibus e navi e-
gressi inermes simulata
rixa concurrerent. Sicionijs
ad dirimendum id iurgium
concurrentibus thebane naves
et portum et urbem vaca-
tem occupaverunt xi

Lymarcus ethol[us] occiso carmate ptho-
lomei regis praefecto classis
interempti et galea ad
macedonicum ornatum
est. habitu per hunc erro-
rem pro charmade in sa-
niorum portum re-
ceptus occupavit. De
alliciendis ad proditionem

Papirius cursor
consul apud tarentum
miloni qui cum
presidio epyrotarum urbem
obtinebat salutem ipsi
et popularibus si per illum oppi-
do potiretur pollicitus est.
Quibus premijs ille cor-
ruptus persuasit tharen-
tinis ut se legatum ad
consulem mitterent a quo
plena promissa ex pacto
referens in securitatem
oppidanos resolvit atque
ita incustoditam urbem
consuli tradidit.

Marcellus cum siracu-
sanum quendam
sosistratum ad proditio-
nem sollicitasset ex eo co-
gnovit remissiores custo-
dias fore die festo quo
epicides praebiturus esset vi-
ni epularumque copiam. Insecutus

igitur hilaritati que
eam sequebatur sacerdote
munimenta conscenderunt
uigilibus occisis aper-
uerunt exercitui romano
urbem nobilibus uic-
toriis claram. iij.

Tarquinius superbus cum
gabios in deditionem
accipere non posset, filium
suum sextum tarquinium
cesum uirgis ad hostem
misit. is incusata patris
seuitia persuasit gabinis
odio suo aduersus regem
uterentur, et dux ad
bellum electus tradi-
dit patri gabios. iiij.

Cyrus persarum rex co-
mitem suum zopy-
rum explorata eius fide
truncatum de industria
ad hostes dimi-
sit. ille assentatione in iu-
riarum fide creditus i-
nimicissimus cyro,
persuasionem adiuua-
uit, procurrendo primus
quotiens decertaretur
et in eum tela dirigendo
commissam sibi baby-
loniorum urbem tradidit.

Philippus cap. v.
oppido samiorum ex-
clusus, apolloni prefecto
eorum ad proditionem cor-
rupto persuasit ut pla-
ustrum lapide quadrato o-
neratum in ipsa por-
ta poneret. confestim
signo dato insecutus
oppidanos circa impedi-
ta porte claustra tre-
pidantes oppressit. vj.

Hannibal apud ta-
rentum, quod a presidio ro-
mano duce liuio tene-
batur, conciliato quodam Co-
nenta (?) quem ad proditio-
nem sollicitauerat, ita ei
moni[tum] instruit (?) ut ille
per causam uenandi noctu
procederet, quasi per hostem in-
terdiu non liceret. Egresso
ipsi apros subministrabant
quos ille tamquam ex captura
liuio offerret. Idque
cum sepius factum esset et ideo mi-
nus obseruaretur, quadam
nocte hannibal uenatoris
habitu penos comitibus eius
inmiscuit. **Q**ui cum onusti

venatione quam fecerant re
cepti demum a custodibus
protinus eos ad portam conuenire.
Cum fracta porta admis
sus cum exercitu hannibal
de romanos interfecit exce
ptis hiis qui inuadere per
fugerant vii

Lisimacus rex mace
donum cum ephesios
oppugnaret: illi in auxi
lio haberent mandronem
archipiratam qui plerumque
honeratas preda naues ep
hesum appellabat corru
pto ei ad proditionem iu
nxit fortissimos macedo
num quos ille restrictis
manibus pro captiuis e
phesum introduceret
postea captis ex arce ar
mis urbem lisimaco tradidit

Quomodo deditur
hostes ad inopiam redigantur

Fabius maximus
uastatis cam
panorum agris
ne quid eis ad fiduciam
obsidionis super esset recessit
sementis tempore ut frumentum
quod reliquum habebant

in sationes conferret. Reuer
sus deinde renata protriuit
ad famem redactis
potitus est ii

Antigonus ad
uersus athenienses
idem fecit iii

Dionisius multis
urbibus captis
cum reginos aggredi
uellet qui copiis habun
dabant simulat pacem
petitque ab eis ut commeat
exercitui suo submi
nistrarent. Quod cum
impetrasset exhausto
oppidanorum frumento ag
gressus urbem alimen
tis destitutam superauit
Idem aduersus hyme
reos fecisse dicitur iiii

Alexander oppu
gnaturus leucadiam
omnium passus est confu
gere ut alimenta inter
multos celerius assumerentur

hic est principium ca

Phalaris agrigen
tinus cum quedam
loca munitione tu
ta in sicilia oppugnaret

· simulato fecere frumenta
que reliqua habere habere se
dicebat. Apud eos de-
posuit. Deinde data opera
ut eam e tectoris in qui-
bus id conferebat vesti-
busse plurimam reciperent
· ubi fiducia reddita co-
meatus · proprio tritico
abusos vino eis datis a-
gressus in opinatum pulit
hostem cum eum. Quem-
admodum persuaderat
obsidionem permansuram.

Alexandrus lacede-
monius explo-
ratum in hiis caecharis
omnia victui necessaria i-
montes opportasse u-
naque ope substitutam
quod crederent cum co-
meatus inopia recessu-
rum pro tempore quo longi-
tus eos victos opina-
batur aliquos excepti-
vus in conspectu iussit
occidi et vibranti tamquam
alimenti ei in ore herbarum
distribui. Exercitus
eius non fecit plenum
tia ei cum ceteris

· qui. cum tesserabiles
epistolas sustinuisset expu-
gnatione venerit. ii.

Gracchus lusitanis
dicentibus in. x.
annos cibaria se habere et
ideo obsidione non expa-
vescere. Undecimo inquit anno
vos capiam. Qua voce
perterriti lusitani quamvis
instructi commeatibus
statim se dediderunt. iiii.

T. Torquato graviam
urbem obpugnanti
cum diceretur iuventute
ibi studiose se iaculis
et sagittis exercere plurimum
inquit tanto tempore venerit.

De dissimulatione pericli
vel exitium.

Scipio hannibale
in Africa residen-
tium plura oppida que ro. illi
imperio tradere nolebant...
dicebat fuisse plures eorum
diuisse partis obtinerent
subinde aliquam manum sub
mittebat ad infestandam
eam novissime tamquam diu
portus civitates adeat.
Deinde simulato metu refugerunt

hannibalē uictus uerā
de. acceptam ciuitatem deduc
tis unicuique p(re)sidijs eiq(ue)
acerrima dextera certamine
sequi cepit. Ita considerans
scipio q(uod) petierat uictoriam
propugnatoribus p(ro) urbe
prima masinissam ...
Corneli(us) .ij. maxi(mus) cepit
scipio intellecta dif
ficultate expugnandi
delminum q(uod) concursu o(mn)i
um defendebatur: aggredi
alia oppida cepit: euo
catis sua ad defendendum
singulis uacuatum auxi
lijs delminum cepit .iij.

Pirrus epirotar(um) rex
adversus illiricos ciui
tatem q(ue) caput gen
tis erat redigere in potestatē
suam uellet ea desperata ce
teras urbes petere cepit con
secutusq(ue) ē ut hostes fidu
cia uelut satis munite
urbis eius ad tutelam
aliarum dilaberentur. quo
facto reuocatis ipse rursus
omnibus suis uacuam eā
defensoribus cepit .iiij.

Cornelius rufinus
cons(ul) cum aliquanto te(m)
pore crothonam opidum
frustra obsedisset q(uod) ex
pugnabile faciebat as
sumpta in presidium lucanor(um)
manus simulauit se cep
to desistere. Captiuum
deinde magno p(re)cio c(on)
sollicitatum misit sic cro
thonam qui tamq(uam) ex cu
stodia effugisset p(er)suasit
discessisse romanos. Id uero
crothonenses arbitrati
dimisere auxilia destitu
tiq(ue) propugnatoribus i(n)
opinati et inualidi capti s(un)t.

Falgo dux car .v.
thaginensium uic
to gn(eo) pisone et in quadam
turre circumsesso suspi
catus uentura ei sub
sidia perfugam misit q(ui)
p(er)suaderet appropinquantib(us)
captum iam pisonem
q(ua) re deterritis eis reli
quias uictorie consumauit.

Alcibiades in sicilia .vj.
cum siracusanos
capere uellet ex catinen
sibus ap(u)d q(uo)s tu(m) exercitu(m)
continebat q(ue)ndam explorate

solertie submisit. ad sy-
racusanos. is in publi
cum consilium intro
ductus persuasit infe
stissimos esse catheniem
ses atheniensibus et
si adiuvarent a syra
cusanis facilem in oppri
merent eos. et alcibia
dem. quia adductas fu
erat eum. cum viris. ur
bibus. catinam petitur
processerunt. Relicta ipsa
urbe. Quam a tergo ad
ortus alcibiades cepit
tam. ut speraverat athe
E Lcomius athe vij
niensis crezentor
qui presidium catum
tenebat aggressus est ta
quoddam in quibus scripti erant
venisse se ad libertatem
dandam eorum rem publicam
Intra muros iecit et
eodem tempore capti
vos quosdam conciliatos
sibi remisit. qui cum de
traherent per hec consilium
seditione intestina ap
obsessos concitata a d
moto exercitu potitus
est civitate. De flu
minum derivatione
et vitiatione aquarum
S Eruilius Isauram
Oppidum flumine ex
quo hostes aquabantur a
uiso ad deditionem siti
C Esar in consulit ij
gallia cadurcorum
civitatem amne cinctam
et fontibus habundan
tem ad inopiam aque
redegit cum fontes cu
niculis avertisset et fluminis
usum per sagittarios a
M Etellus in cauth ij
hyspania citeriore
in castra hostium humili
loco posita fluvium ex sup
eriore parte inmisit et subi
ta inundatione turbatos
per dispositos in hoc ipsum
in ... cecidit. Inc
prestitum est.
A Lexander apud ba
biloniam que ame
dia a fluvio eufrate
dividebatur et fossa per
iter et aggere instituit
ut usum ex existimaret
hostes egerere terram atque ita

subito flumine auerso p aluei
um ueterem q signatum
ingressus pbebat urbem
M Emmi iiij itemque
Memmius a silo codex
euphrate auerso defecisse
Clistenes sitio iii v.
Enius ductum aque
in oppidum crisseor fre
tem rupit. mox affectis
siti restituit aquam elle
boro corruptum qua usos
profluuio uentris debiles
cepit De inmittendo obsessis pauore
Ph ylippus pauore
cum prinassum ca
stella nulla ui cape posset
terram ante ipsos muros
egessit. simulauit q cuni
culum castellani quia
subrutos se existimauerunt de
Q Elopi -- diderunt ij.
das thebanus ma
gnetum duo oppida simul
oppugnaturus non ita longo
spatio distantia q tempe
re ad alterum cor exercitum ad
mouebat ut ex composito
ab aliis castris quatuor
equites coronati nobili
alacritate uelud uicto

riam nunciantes uel
nerent. ad cuius simulacionem
curauit ut silua que
in medio erat incende
retur per bituma speciem
urbis ardentis perquos
dam eorum habitu eodem
iussit poneret Qua asse
ueratione perdita qui ob
sidebantur. dum ipsi
iam se superatos existim
S Vrnius ostium iij
per psi indu
stribus creso quia pre
ruptus mons nullum
aditum praebebat adou
cuiam malos ecce quales
altitudinem iugi sub
recit quibus simulacra hom
num armata psidia bit
imposuerat nectique
eos monti admouit
Cum per alium exercitum
muros aggressus ubi
orto sole simulacra illa ar
matorum referentia hominum
refulserunt oppidani
captum urbem a tergo cre
dentes et obhic in fugam
dilapsi uictoriam ho
stibus concesserunt.

De irruptione ex diui
sa parte qua expectabamur

Scipio ad nouis car
thaginem sub de
cessum estus est maritimi
secutus deum ut di
cebat ducem ad mu
ros urbis accessit et ce
dente stagno qua no
expectabatur irrupit. i

Fabius maxi. cuncta
toris filius apud ar
pos presidio hannibal
occupatos contemplato si
tu urbis sescentos milites
milites obscura nocte
qui per munitam eoque mi
nus frequentatam oppi
di partem scalis euecti
in murum. Portas re
uellerent. hii adiuti de
cidentium aquarum so
no qui operis strepitum
obscurabat. Iussa pagunt.
Ipse dato signo ab alia
parte aggressus cepit arpos.

Marius bello iii
iugurtino apud flu
men mulucham cum oppugna
ret castellum in monte
saxeo situm quod una et
angusta semita adibatur
cetera parte uelud consul
to precipiti nuntiato sibi per
ligurem quendam ex auxi
liis gregalem militem
qui forte aquatum progressus
dum per saxa montis coc
leas legit ad summam
peruenerat erepi posse in
castellum paucos cen
turiones quibus perfec
tissimos cum uelocissimis
militibus eneatores in
miscuerat misit capi
te pedibusque nudis quo
prospectus facilior foret scu
tis et armis super terga ap
tatis hii ligure ducente
loris et clauis quibus
in ascensu nitebantur
adiuti cum ad posterio
rem ob id uacuam defenso
ribus castelli peruenissent
concinere et tumultuari
ut preceptum erat cepe
runt ad quod constitutum
ad hostes marius con
stantius adhortatus
suos acrius instare ca
stellum cepit quos ab
imbelli multitudine

suor

suorum revocatos temisque
a tergo capti essent. Insecu
tus castellum cepit. iiij
Cornelius rufinus
consul cum pluribus die
oppida firmissima per eos
copias nocte exponit quibus
precipiebat delitescerent
opprimerentque tempus quod ipse
matutinus appellaret. Occur
rentibus deinde adventum
hostibus et ab ipso prosilia
tionem fuge longius prop
sequentes incautius. illi in
relictas ab his urbes in
petum fecerunt. v
Pericles atheniensi
um cum oppugna
ret quandam civitatem
magno defendentium
tota nocte ab ea parte mu
rorum que mari adiacebat
classicum canere clamore
tolli iussit hostes penetra
tum illac in oppidum ra
ti reliquerunt portas per
pericles distinctas perside
Olabia irrupit vj
tes dux atheniensi
um cizi cum opugnatori
ca nocte impulsus accessit
ex diversa parte menium cor
nicines canere iussit sufficere
propugnatores murorum
poterant ad idem latus
a quo solo se temptari
putabant confluerent. qua
non obsistebatur murus
transcendit vij.
Trasibulus dux
milesiorum ut portu
sicioniorum potiretur a
terra sub in oppidanos
temptavit. illo quo lace
ssebant conversis hostibus
classe inspera tota potitur
Phylippus viij cepit
obsidione civitatem
maritimam binas na
ves procul a conspectu con
tabulavit super struxitque
eis turres. aliis deinde tur
ribus adhortatus a terra l
quo minus omnibus
propugnatores distringit
turritas naves a mari
applicavit et qua non resiste
batur subiit muros. ix
Mericles polonessorum
castellum oppug
naturus in quo duo omnino
erant accessus. alterum fossa

intenderet. alterum mu-
rum instituit. Castel-
lam securiores ab alta
parte facti eam solam qua
muniri videbant custo-
dire ceperunt. pedites per
pacis pontibus iniectisque
per fossam, qua non time-
batur subiit castellum.

Antiochus adversus v.
ephesios rhodijs quos
in auxilio habebat precepit
ut nocte portum cum ma-
gno strepitu invaderent
ad quam partem multi-
tudine cum tumultu
decurrente nudatis de-
fensore aliis munitioni-
bus ipse ex adverso aggres-
sus civitatem cepit. De
disponendis insidiis per
quas eliciant obsessi

Dato in conspectu
la cedemonios quos
obsidebat reli-
quis suorum commotis sue
casinos quosdam ex auxilia-
rijs maxime imbelles
aggredi menia iussit
hos cum facta eruptio-
ne lacedemonii facile avi-
tissent et fugientes
avide insecuti essent illis
quos occultaverat co-
hortis oppidum cepit ij.

Scipio in sardinia
quandam civitatis parte
militum relicta oppugna-
tione quam instruxerat speciem fu-
gientis prestitit. Insecutisque
temere oppidanis per eos
quos in proximo occultaverat
oppidum invaserat. iij

Hannibal cum obsideret
civitatem hieme-
ram castra sua capi de
industria passus est iussit
recedere penis tamquam preva-
leret hostis. Quo eventu
himerenses. Ita decepti
ut gaudio impulsi relic-
ta urbe procurrerent ad pu-
nicum vallum hannibal
vacuam urbem per eos quos
insidiis ad ipsam occa-
sionem posuerat cepit

Idem ut sagun- iiij.
tinos eliceret
rarum acie ad muros acce-
dens ad primam eruptione
oppidanorum simulata fuga
cessit. Interpositoque exercitu
ab oppido interclusos aliis
hostes in medio trucidavit

Annibal cartagi- v
nensis apud agrigenti
um iuxta oppidum parum
copiarum in insidiis posuit
precepitque eis ut cum
processissent oppidani ligna
incenderent. Deinde cum
reliqua parte exercitus luce ad
eliciendos hostes, progressus
simulata fuga persequentes op
pidanos longius a certo
protraxit. Insidiatores pre
menia impatiens ignem
accensum subiecerunt. vii
Aborti contemplati fumum
agrigentini incessam civi
tatem suam existimaverunt.
defendendeque eius gratia
dum trepide currunt ob
viis eis qui insidiati iuxta
muros erant et a tergo insta
tibus quos persecuti fuerant.
in medio trucidati sunt

Viriatus disposito vi
per occulta milite pau
cos misit qui abigerent
pecora segobrigentium at
illi ad vindicanda frequentes
procurrissent simulan
tesque fugam predatores per
sequerentur deducti in
insidias cesique sunt vii.

Scordisci equites
cum aeracleae edu
cerent partum presidio pro
sitarum certo lucullus pecora
abigere simulantes provoca
verunt eruptionem fu
gam deinde mentiti se
quentem lucullum in
insidias deduxerunt et
octingentos cum eo mili
tes occiderunt .. viii

Chares dux athenien
sium civitatem ag
gressurus litori appositam
post quam per noctem occul
ta habita classe e navibus
velocissimas preter opidum ho
stilia presidia ire iussit
Que iussa cum omnia na
vigia que pro custodia por
tus agebant ad persequendum
evolassent chares inde
fensum portum cum reliqua
classe invectus et civitatem
De silacie recessu occupavit

Cimon dux athe
niensium templat
ect agros Caldi
tensium legatis certum
ea requirentibus benigne re
spondit et nocte qua dimissu
rus illos erat finxit litteras

sibi superuenisse ciuium
suorum propter quas retrocundum
haberet ac paululum regressus
dimisit legatos huius ora
tiria et abisse formidinem
renuntiantibus castra ipsi se
ipse et oblate humanitati
et abducti exercitus remis
sa urbis custodia cum confestim
somnum dedissent prohibere in
expectatam uim non potuerunt.

Obsilaus dux ij
lacedemoniorum cum
focenses obsideret et intel
lexisset eos qui tunc presidio
illis erant iam grauari belli
incommodo paululum regressus
tamquam ad alios actus liberam
recedendi occasionem hu
dedit. Non multo post mi
lite reducto destitutos
focenses superauit iij

Alcibiades aduersus
bizantios qui se me
nibus continebant in
sidias disposuit et simulato
regressu incautos eos

Uiriatus iij oppressit
cum triduum iter disce
dens cum fecisset idem illud
in uno die remensus
securos segobrigenses
et sacrificio maxime occu
patos oppressit. iiij

Epaminondas mantinea
cum lacedemonios in
subsidium hosti uenisse
animaduerteret latus posse la
cedemonem occupari si clam
profectus esset nocte crebros
ignes fieri iussit ut specie re
manendi occultaret profectionem
sed a transfuga proditus assecuto
exercitu lacedemo
niorum itinere quidem quo spar
tam petebat destitit eodem
tamen consilium conuertit ad ma
tinenses eque enim ignibus
factis lacedemonios quasi rema
nerent frustratus xl milia
passuum reuertit mantiniam
eamque auxilio destitutam
Ex cāo cē tuite | occupauit
lam obsessorum et de custodia
da cura suorum

Alcibiades atheniensis ci
uitate sua a lacedemo
niis obsessa ueritus negli
gentiam uigilum de
nuntiauit his qui in sta
tionibus erant obseruarent
lumen quod nocte ostensurus
esset ex arce et ad conspec
tum eius ipsi quoque lumina

acollerent ut inanē
qui, ce salis per eam posset
tum omni sollicite exper
tari. agitatum diu de peri
culo eorum absolute iussisse
ut periculum ciuitatis e

Eocrates dux athe ij
niensium cum presidio
corinthum teneret et ibi aduen
tum hostium ipse uigilias
circumiret uigilem quem dormi
entem inuenit cuspide trans
fixit. Quod factum quibusdam tamquam
seuum increpantibus qualem
inueni inquit talem reliqui.
Epaminondas thebanus idem
fecisse dicitur. De emit
tendo et recipiendo nuntio.

Romani obsessi
in capitolio ad
camillum a beli
um implorandum mise
runt pontium cominium
qui ut stationes gallorum
falleret per saxa tarpeia de
missus tranato tiberi ue
ios peruenit et perpetrata
legatione simili ad suos rediit.

Pl guani diligēt ij
romanis a quibus ob
sessi erant custodias agē
tibus quendam transfugam

sub ornatum miserunt.
qui occultam balteo epistulam
inuenta effugiendi oc
casione ad poenos pertulit iij

Enatorum quoque pecoribus
quidam litteras insuerunt
membranis mandatas. iiij

Liqui e iumenti in
aduersam partem insil
ierunt dum stationes transeunt
non nulli interiora uaginae
inscripserunt. v

Icilius cizicenos ob
sessos a mitridate ut
certiores aduentus sui fa
ceret cum presidiis hostium
teneretur introitus urbis qui uno
et angusto ponte medio
insulam continenti iungit
militem eius nandi et nau
ticae artis peritum iussit in
sidentem duobus inflatis
utribus litteras insutas habentibus
quos inferiore parte duabus
regulis inter se distantibus
commiserat ire septem milium
passuum traiectum. Quod
ita perite gessit ut cru
ribus uelut gubernaculis
missis cursum di
rigeret et procul uisentes
qui in statione erant marine

belue specie receptus. vi

Hircius consul decimo bruto qui mutine ab antonio obsidebatur litteras subinde misit plumbo scriptas quibus scriptas quibus ad brachium ligatis milites scultennam amnem transnabat. vii

Idem columbis quas inclusas ante tenebris et fame affecerat epistolas ad collum seta religabat easque a propinquo in quantum poterat loco menibus emittebat. Ille lucis cibique avide altissima edificiorum petentes excipiebantur a bruto qui eo modo de omnibus rebus certior fiebat utique postquam disposito quibusdam locis cibo columbas illuc devolare instituerat.

De inducendis auxiliis et commeatibus suggerendis.

Bello civili cum ategua urbs in hyspania pompeianarum partium obsideretur mauri uultum rex temique cesarianus tribunum corniculari vigiles quosdam excitavit ex quibus aliquas civitates constantia fallacie sue per medias cesaris copias presidium pompei

Hannibale. ii. obsidente casilinum romani far in dolia secunda aqua vulturni fluminis dimittebant ut obsessis exciperet. Quibus cum obiecta per medium amnem catena hannibal obstitisset nuces sparsere que cum aqua ferente ad oppidum deflu-erent eo commeatu sociorum necessitatem substentavere.

Hircius muti- iii. nensibus obsessis ab antonio salem quo maxime indigebant cupis conditum per amnem scultennam intromisit.

Idem pecora secunda iiii. aqua dimisit que excepta substantiam levarunt necessariorum inopia.

Quemadmodum efficiatur ut habundare videantur que deficiunt.

Romani cum a gallis capitolium obsi-

deueniret in extrema iam
fame panem. iactaue
runt consecutique ut ha
bundare commeatibus
uiderentur obsidionem
donec camillus subue
niret tolerauit. ii

Athenienses ad ulisis
lacedemonios idem
fecisse dicuntur. iii

Hi qui ab hannibale
casilinum obsidebant
ad extremam famem
perducti cum etiam
herbas alimentis eorum han
nibal arato loco qui erat
circa castra ipsius menia
perciperet semina in preparatum
locum iacere consecuti sunt
ut habere inde unde uic
tum sustentarent usque
ad satorum prouentum. iiii.

Reliqui ex maria
na clade cum obsi
derentur quia defici fru
mento uidebantur hor
reo tota nocte circumdu
xerunt. captiuos de
inde precisis manibus
dimiserunt. Hi circum
sedentibus suis persua
serunt ne spem mature
expugnationis repo
nerent in fame roma
norum quibus ingens
alimentorum copia superesset.

Thraces in arduo v
monte obsessi quem
hostibus accessus colla
to uiritim exiguo triti
tici aut caseo pauerunt
in hostium presidia quibus
exceptis et cesis cum
frumenti uestigia in
uisceribus eorum apparuisset
opinatus hostis magnam
uim tritici superesse eis qui
pecora etiam pascerent
recessit ab obsidione. vi

Thrasibulus dux mi
lesiorum cum longa
obsidione milites sui an
gerentur ab haliatte qui
sperabat eos ad deditione
fame posse compelli.
sub aduentum legato
rum haliattis frumentum
omne in forum congeri
iussit et conuiuia sub id
tempus instituit per totam
urbem epulas prestitit atque
persuasit hosti superesse ipsis
copias quibus diutina
sustinerent obsidionem

Quare hostes proditoribus
et transfugis occurratur

Marcellus cogni-
to consilio blan
tij nolani qui
corrumpere ad defensi
onem populares studebat et
hannibali gratificabatur
quod illius beneficio curatus
inter captiuos et captiuos
et captiuitate remissus
ad suos erat quem interficere
cum ne supplicio eius reli
quos concitaret nolanos
non audebat arcessitum
ad se allocutus est dicens
fortissimum eum militem esse quod
antea ignorauisset hortatusque
est ut secum moraretur et
super uerborum honorem equo
quoque donauit. Qua
benignitate non illius tantum
fidem sed etiam popularium
qui ex illo pendebant obligauit

Hamilcal. ij. dux penorum cum fre
quenter auxiliares galli ad
romanos transirent et iam
consuetudine ut socij ex
ciperentur fidelissimos sibi subor
nauit ad simulandam tran
sitionem. qui romanos exci
pientes occiderunt cum progressos
ceciderunt que sollercia amil
cari non tantum ad presentem
profuit successum sed in
posterum prestitit ut romanis
ueri quoque transfuge forent

Anno car- iiij. suspecti
taginensium im-
perator in sicilia cum comperisset
gallorum mercennariorum cir
citer iiij milia conspirasse
ad transfugiendum ad roma
nos. quod aliquot mensium
mercedes non receperant. animad
uertere autem in eos metu
seditionis, promisit prolatio
nis iniuriam liberalitate
pensaturum. Quo nomine
gratias agentibus. gallis per
tempus ydoneum datis pol
licitatis fidelissimum dispen
satorem ad octacilium
consulem misit qui tamquam
rationibus interuersis transfu
gisse nuntiauit nocte pro
xima gallorum iiij milia que
posse excipi declarauit
nec statim credidit transfu
ge neque tamen rem spernendam
ratus disposuit in insidijs
lectissimam manum
suorum ab ea galli excepta

· rum bannonis consilio fa
cta fecerunt et romanis acci
derunt et ipsi omnes interfecti sunt.

H annibal filii consilio se
hanc transfugis ulciscitur iiij
Nam cum aliquos ex mi
litibus suis sciret transire
una nocte et ignoraret
exploratores hostium
in castris suis esse palam
pronuntiavit non debere trans
fugas vocari sollicitissimos
milites qui ipsius iussu
exierunt ad excipienda
hostium consilia auditis
que pronuntiavit retulerunt
exploratores ad suos tunc
comprehensi a romanis transfuge et
amputatis manibus re
missi sunt v.

Q uotorus cum presidio
amphipolim tueretur
et duo milia tracia cum suspec
ta haberet qui videbantur
urbem direpturi mentitus
est paucas hostium na
ves proximo litori appli
cuisse easque diripi posse
qua spe stimulatos trachas
emisit ac deinde clausis
portis non recepit.

De eruptionibus

R omani qui in
presidio panorm
itanorum erant
venientem ab
hoc obsidione hasdrubalem
rarios et infrequentia in muris
posuerunt defensores quorum
paucitate contempta cum
incautius muris succe
deret hasdrubal eruptione
ceciderunt eum ij.

Æ Milius paulus uni
versis liguribus im
proviso adortus castra si
simulato timore militem
diu continuit. Deinde fatiga
to iam hoste iiij portis eru
ptione facta stravit cepitque

L ivius p iij. ligures
efectus romanorum arce
tharentinorum tenens misit
ad hasdrubalem legatos
ut abire sibi incolumi li
ceret. Ea simulatione ad secu
ritatem perductum hostem
eruptione facta cecidit iiij

C um pompeius cir
cumsessus ad dirrachi
um non tantum obsidione
liberavit suos verum etiam
post eruptionem quam oppor
tuno et loco et tempore fecerat

cesarem ad castellum q(uo)d
duplici munitione in
structum erat aute(m) ir
rumpentem exterior ipse ar
cius suos corona obligauit
ut ille quos int(er) eos ob
sidebat (et) illos q(ui) extra ar
cum uenerant meli(us) uole
re periculum (et) detrimen
tum senserat v.

Flauius fimbria i(n) asia
ap(u)d rindacum adu(er)sus
filium mitridatis brachi
js (com)lata se ducens deinde fossa
in fronte percussa quietu(m)
in ualle militem tenuit
donec hostibus equitatus i(n)
traret angustias muni
mentorum de eruptione
f(a)c(t)a sex milia eorum cecidit

Cesar in gallia vi
deletis ab ambio
rege titurij sabini (et) cotte
legatorum copijs cum a
q(uin)to cicerone qui (et) ipse
oppugnabatur certior factus
cum duabus legionibus
aduentaret conuersis hosti
bus metum simulauit mi
lites q(ue) in castris que a(n)
gustiora solito de industria
fecerat tenuit galli p(re)

sumpta iam uictoria uelud
ad p(re)dam castrorum tenden
tes fossas implere (et) uallu(m)
detrahere ceperunt. Qua
re p(re)lio aptatos cesar e
misso repente undique
milite trucidauit vii

Sicarius sabinus ad
u(er)sus gallorum amplissi(mum)
exercitum comiso milite(s)
intra munitionem eis sus
picionem metuentis p(re)buit
eius augende causa p(er)fugam
misit qui affirmaret ex
ercitum romanorum in despera
tione esse ac de fuga cogita
re barbari oblata uictorie
spe cogitati lignis sarmentisq(ue)
se honerauerunt quibus
fossas complerent ingentiq(ue)
cursu castra n(ost)ra cursu in
colle posita petierunt unde i(n) eos
titurius uniuersas i(m)misit
copias multisq(ue) gallorum ce
sis plurimu(m) in deditionem accepit

Esculani oppu viii
gnaturi opidum pom
peij paucos senes egros
in muris ostendissent.
ob id securos romanos eruptione
facta fugauerunt ix.

Numantini obsessi

ne pu[si]llo quidem mis[er]unt aciem adeoq[ue] se continuerunt. ut p[ro]pi[n]quo leuati fido uita fieret scal[as] op[er]e aggrediendi. Quo tam[en] suspicante insidias quia neq[ue] t[un]c quidem obsidebatur ac suos reuocante erupt[ion]e f[ac]ta adu[er]sus et descendentis ad orti sunt. De constantia roma[n]or[um]

Romanis obsidente me nibus hanibale oste[n]dente fiducia[m] g[rati]a supplementum exercitibus quos in hyspania habebant di u[er]sa porta miserunt et agrum in quo castra hannibal habebat defuncto forte d[omi]no uenalem ad id p[re]tium mercando p[ro]uexerunt quo is age[r] ante bellum uenierat. Hy dum ab hanibale obsiderentur capuam decreuerunt ne n[isi] capta ea reuocaretur inde exercitus

Julii frontini strategematon liber tercius explicit Incipit quart[us]

Multa plagus lectione congestis strategematibus et no[n] exiguo t[em]p[or]e scrupulo digestis ut p[ro]missum trium librorum implerem si mo[do] impleui hec exhibeo ea q[ue] parum apte discriptioni priorum ad speciem alligata subiecta uidebant[ur] et erant exempla potius strategici q[uam] ex strategemata que ideo ab ipsis separaui q[ui]a clara diuise tamen erant ibe ne si qui forte in aliq[u]o ex hys incidissent similitudinem inducti p[re]termissa opinarentur uelud residua expedienda fuit in qua et ipse ordinem p[er] sp[eci]es seruare conabor.

De disciplina.

Ascipio ad numantiam corruptum superiorum ducum socordia exercitum correxit dimisso ingenti lixarum numero redactis ad munia cotidiana exercitatione.

militibus. quibus cum
frequens iniungeret iter por
tare cum plurium dierum
cibaria imperabat ita ut
frigora et ymbres pati
uada fluminum pedibus
transire assuesceret et miles ex
probrante sub ipso imperatore
timiditatem et ignauiam
frangente dilicatiores
usus ac parum necessaria expe
ditioni uasa. quod maxime no
biliter accidit gaio uecie
nio tribuno cui dixisse
traditur scipio mihi pau
lisper et tibi et rei publice semper nequam

Metellus etio ij.
bello iugurtino simi
liter lapsam militum disciplina
pari seueritate restituit.
cum insuper prohibuisset
alia carne quam assa elixa ue
milites uti iij

Pyrrus dilectori suo
fertur dixisse tu grandes
elige ego eos forte red

Fabiacor iiij tam
cum nauarrone consulibus
milites primo iure iurando
adacti sunt antea enim sacramen
tum tamen in a tribunis ro
gabant ceterum ipsi inter
se coniurabant se fuge
atque formidinis causa non abitu
ros neque ex ordine reces
suros. nisi teli petendi
feriendi ue hostis aut ciuis
seruandi causa. v.

Scipio Affricanus
cum ornatum scuti
elegantius cuiusdam uidisset
dixit. non mirari se quod
id tanta cura ornasset
in quo plus presidii quam
in gladio haberet vj.

Phylippus cum primum
exercitum constitueret ue
hiculorum usum omnibus in
terdixit. equitibus non amplius
quam singulos lixe permisit pe
ditibus autem denis sin
gulos qui molas et funes
ferrent in estiua exeunti
bus xxx. dierum farinam
collo portare imperauit

Marius recidendorum vij.
impedimen
torum gratia quibus ma
xime exercitus agmen ho
neratur uasa et cibaria
militis in fasciculos ap
tata furcis imposuit sub
quibus habile honus
et facilis requies esset

. et vite. et polybium co
tidie in utili materia viii

Theagines atheniens
sis cum exercitum mega
ram duceret petentibus
ordines respondit ibi se
daturum. Deinde clam
equites premisit eosque ho
stium speciem impetum in suos
facere iussit quo facto
cum habebat tamquam ad hostium
occursum preparavit permisit
ordinari aciem ita ut quis
voluisset loco consistere. ut
inertissimus quisque retro
recessisset strenuus autem in frontem
prosiluissent ut quemque in
venerat stantem ad ordi
nem militie provexit ix.

Lisandro lacedemonius
egressum via quendam ca
stigabat cui dicenti ad nul
lius rapinam se ab agmine re
cessisse respondit ut speciem quidem
rapturi prebeas volo x

Antigonus cum filium su
um audisset devertisse in
cuius domum cum tres filie
insignes essent audio inquit fili
anguste habitare te pluribus
dominis domum possidentibus
hospitium laxius accipe Ju

ssorum coniungere conatur ne
quis intra quinquagesimum annos
natus hospicio matris fami
lias uteretur. xi

Metellus consul quamvis
nulla lege impediretur
quominus filium contubernalem perpe
tuum haberet maluit tamen eum
in ordine merere .xii.

Rutilius consul cum
secundum leges in contuber
nio suo habere posset filium
in legione militem fecit xiii

Scaurus filium suum
quod in saltu tridentino
loco hostibus cesserat in con
spectum suum venire vetuit
adolescens verecundia
ignominie pressus mortem
sibi conscivit xiiii

Q[illegible] antiquitus romani
ceterique gentes passim
per corpora cohortium velud
per mapalia constituere solita
erant cum solos urbium m
uros nossent atque xv.

Pyrrus epyrotarum
rex primus totum
exercitum sub eodem vallo.
continere instituit roma
ni deinde victo eo in campis
arusinis circa urbem beneventum

8
1

castris eius potitus ordinatione nova paulatim ad hanc usque metationem que nunc effecta est pervenit.

P. Nasica in hybernis quamvis usus non esset necessario ne tamen desidia miles corrumperetur aut per otium licentia sociis iniuriam inferret naves edificare instituit. xvii

Blco memorie tradidit in furto comprehensis inter commilitones dextras esse precisas aut ut si lenius animadvertere voluisset in principiis sanguinem missum. xviii

Gearcus dux lacedemoniorum exercitui dicebat imperatorem potius quam hostem metui debere significans eos qui in prelio dubiam mortem timuissent certum si deseruissent manere supplicium. xix

Appii glaudii sententia senatus qui a pyrrho rege epirotarum capti postea remissi erant equites ad peditem redegit ad levem armaturam omnes extra vallum iussi tendere donec bina hostium spolia singuli referrent. xx

Ottacilius crassus consul eos qui ab hannibale sub iugum missi redierant tendere extra vallum iussit ut immuniti assuescerent periculis et adversus hostem audaciores fierent. xxi

Cornelio nasica decio Junio consulibus qui exercitum deseruerant damnati virgis cesi publice venierunt.

Domitius corbulo xxii in armenia duas alas et tres cohortes que ad castellum initio hostibus cesserant extra vallum iussit tendere donec assiduo labore et prosperis excursionibus redimerent.

Aurelius cotta xxiii consul cum ad opus equites necessitate cogente iussisset accedere eorumque pars detrectasset ipsum questus apud censores effecit ut notarentur patribus. Deinde obtinuit ne eis preterita era procederent tribuni quoque plebis de eadem re ad populum pertulerunt omniumque consensu stabilita disciplina.

Metellus ma e. xxiiii
Macedonicus in hyspania quinque cohortes que hostibus —

cessissent totum [illegible] iussis
ad locum occupandum [illegible]
in natura non [illegible] tollit [illegible]
[illegible] receptum iri xxv

G[illegible]llenus consuli senatus precepit
cum [illegible] legionibus victum
[illegible] sequentemque [illegible] in
[illegible] hyeme sub tectis
[illegible] erigere xxvi

R[illegible] cum turpiter fugati essent
milites erant decrevit ne
auxilia eis summitterentur
in capitis cum legionibus que Pu
nico bello militiam detrectaverant
in Siciliam velut rele
gatos [illegible] hos exercitum
[illegible] consulo datum est

P[illegible] [illegible]um xxvii
praefectum cohortis que loco
fugitivis cesserat cum toga
praeciso soluta tunica nudis
pedibus in principiis coti
die stare cum vigiles venirent
iussit convivio et balneo ab

Sylla co[illegible] stinere xxviii
hortem et centuriones
quorum stationes hostis perruperat
galeatos et distinctos pre
stare in principiis iussit

Domicius cor[illegible] xxviiii
bulo Aemilio Rufo
praefecto equitum quia
ab hostibus cesserat et par[um]
instructa arma habebat
scidit vestimenta per lictorem
scidit eundem ut erat foeda
toga praestare in principiis
donec mitteretur imperavit

Atilius Regulus cum xxx
ex Samnio in Luceriam
transgrederetur exercitusque eius
obvius hostibus aversus
esset opposita cohorte iussit
fugientes pro desertoribus caedi

Cotta consul in Sicilia in xxxi
Valerium nobilem tribu
num militum exigente vasa
virgis animadvertit Idem
P. Aurelium sanguine sibi
iunctum quem obsidioni Liparitane
ipse auspicia repetiturus Messa
nam transiturus praefecerat
cum agger incensus et capta ca
stra essent virgis caesum in numerum
gregalium peditum referri et
muniis fungi iussit xxxii

Fulvius Flaccus censor
Fulvium fratrem suum
quia legionem in qua tribunus
militum erat iniussu consulis
dimiserat senatu movit

Cato ab hostili xxxiii
litore in quo per aliquot
dies mansit cum tardaret

profectionis signo classe soluisset e relictis e militibus quidam acta nocte e gestu expostularet uti colligeretur ac cum iacta adolitur uniuersa classe comprehensum supplicio affici iussit eque casum per ignominiam hostes fuerint ex pactus inpenderit. xxiii.

Appius claudius ex hijs qui loco cesserant decimum quemque militem sorte ductum fusti percussit. xxv.

Aquinius ternos ex centurijs quarum statio ab hoste perrupta erat securi

Antonius cum = percussit. xxvi.
agger ab hostibus incensus esset ex hijs qui in opere fuerat duorum cohortium militum decimauit e in singulos ex hijs centuriones animaduertit e legatum cum ignominia dimisit reliquis ex legione ordeum dari iussit. xxvii.

Illegionemque regium oppidum iniussu ducis diripuerant animaduersum est ut quattuor milia tradita custodie necarentur p. fl. c. cautum est ex eis sepeliri uel lugere fas esset. xxviii.

Papirius cursor dictator fabium rutilianum magistrum equitum quod aduersus edictum eius pugnauerat uirgis poposcit caesum securi percussisset in contemptum [illegible] aut precibus militum concessit ulcioni. Et nunc quoque profugientem romam persecutus est nec remissio penae supplicium metum quam ad genua et fabius cum patre prouoluerentur e pater senatus ac populus

Q. Iulius [illegible] xxix.
cui imperioso cognomen fuit postea filium qui contra edictum patris cum hoste pugnauerat quamuis uictorem in conspectu exercitus uirgis caesum securi percussit. Manlius filius exercitu parato seditionem pro patre negauit tanti esse quemquam ut propter illum disciplina corrumperetur e obtinuit ut ipsum punire paterentur. xxx.

Fabius maximus transfugarum dextras precidit.

Curio consul bel. xxxi.
lo dardanico circa dirachium cum ex v. legionibus

· una secunde secunda militiam
detrectasset, securique se cum
tantem opidi in expeditionem,
Asparagi historiosam ne
gasset, iusso legiones conuoca
re armatas et consistere ordi
nibus directis ac iussisse ue
luto in acie uellet postea hec
secundam eandem legionem in terme
precedere uirum inetate in conspec
tu armati exercitus strammenta
coegit secare postero autem
die sibi fossam districtis mi
lites facere nulliusque precibus
legionis impetrari ab eo
potuit ne signa eius submit
teret nomenque quod abolet militem
autem in supplementum certa
et legionum distribueret

Fuluio appio xxxi.
claudio consilibus
milites ex pugna cannensi in
sicilia a senatu relegati po
stulauerunt a consule M. mar
cello ut ad prelium ducerentur.
Ille senatum consuluit. senatus
negauit sibi placere commit
tere his rem publicam quam deseruisset. M. mar
cello tamen permisit facere quod
uideretur dum neque eos munere
uacasset neque donaret
neque quid premii ferret aut

· in ytaliam reportaretur
dum peni in ea fuissent
Saluator eo xxxij.
Postulanti eo pro nactus
e appio eo peam non eqtr
dimisit militibus xxxiij.
Quum alguratibus in
phlocenius perlime
consul inficerat se reteme
uitisenatus uni ex legione
inacui acie consul erat causa
tota uitisque resteretur
stupendium eius annum non
daretur aera militibus. De
effectu discipline

Bruti et cassii exitus
memorie proditum e
bello ciuili cum una
per macedoniam iter facerent
priorque brutus ad fluuium
in quo pontem iungi opor
tebat peruenisset cassii tamen
exercitus in efficiendo ponte et
in maturando transitu precessisse
Ad uigore discipline effigit
ne solum in operibus uirium et in summa
belli prestaret cassius brutianos
Marius autem ij.
facultate eligendi exer
citus habiet ex duobus
qui sub metello italio et
qui sub metello ac pisa ·

· sub scipione meruerant mili
tiam quendam minorem
quia ab certioris discipli
ne arbitrabatur proposuit
[D]Omitius uit iii.
corbulo duobus legi
onibus et paucissimis auxi
liis disciplina correpta
parthos sustinuit iiii.
[A]lexander macedo xl.
m. hominum iam inde a phi
lippo patre discipline as
suetis orbem terrarum aggres
sus innumeras hostium copias
[C]yrus vicit. v.
bello adversus persas
xiiii. milibus armatorum
inmensas difficultates
[E]Pym superavit vi.
meiundas dux theba
norum iiii milibus hominum
ex quibus cccc tantum equites f
uerunt lacedemoniorum
exercitum xxiiii. milium pedi
tum. equitum mille sexcentorum
[A]dua vicit vii.
tuorum milibus grecorum
ru q nullis auxiliis contra
adversus artharxerxem in
fuit centum milia barba
rorum prelio superata sunt contra
grecorum prelio xiiii milia et
comitibus duobus decem
· sui cura unicuique ex suo.
xenophonti atheniensi de
mandata per ignota
loca incolumia reduxisset viii.
[X]Erxes attritus a la
cedemoniis ad termo
pilas vexatus. cum eos
confessisset hoc se deceptum
dicebat quod multos quidem
homines haberet viros autem disci
pline tenaces nullos ix.
[C]atone uno eodemque
tempore iuges contemptum
fuisse traditur. x.
[F]abricius cum a cinea le
gatis epirotarum grande
de pondus auri dono ei daret
non accepto eo dixit malle se
divitibus imperare quam divitem esse xi.
[A]tilius regulus cum
summis rebus prefuisset adeo
pauper fuit ut se coniugemque liberos
que toleraret agello qui cole
batur per unum villicum cuius audi
ta morte scripsit senatum de
successore de relinquens rebus
obitu servi necessariam esse p
sentiam suam xii.
[G]neius scipio post res prospere
in hyspania gestas
in summa paupertate decessit

ne ea quidem relicta pecunia
que sufficeret in dotem
filiarum quas ob inopiam
publice dotavit senatus. XIII.
Idem prestitere athe-
nienses filiis aristi-
dis post amplissimarum
rerum administrationem in ma-
xima paupertate defuncti.
Epaminundas | XIIII.
dux thebanorum tan-
te abstinentie fuit ut in
supellectili eius preter segestre
et unum aheneum veru nichil inveniretur.
Hanibal surgere | XV.
de nocte solitus ante
noctem non requiescebat.
crepusculo demum ad ce-
nam vocabat ne amplius
quam duobus lectis discumbebatur
apud eum. Idem cum sub
hasdrubale imperatore mi-
litaret plerumque super nudam
humum sagulo tectus somnos
capiebat. XVI.
Emilianum scipionem traditur
iter cum amicis ambu-
lantem accepto pane ve-
sci solitum. XVII.
Idem de alexandro
macedone dicitur. XVIII.
Masinissam nonagesi-
simum etatis annum agen-
tem meridie ante tabernaculum
stantem ambulantemque cape-
re solitum cibos legimus. XIX.
Curius cum victis ab
eo sabinis ex senatus consulto am-
pliaretur ei modus agri quem
consummati milites accipie-
bant gregalium portione
contemptus fuit malum
civem dicens cui non esset
idem quod ceteris satis. XX.
Tota quoque exercitus
notabilis sepe fuit
continentia sicut eius qui
sub marco scauro meruit
namque memorie tradidit
scaurus pomiferam ar-
borem que in pede castrorum
fuerat complexa metatione postero
die abeunte exercitu in-
tactis fructibus relictam XXI.
Auspiciis imperatoris
cesaris domitiani au-
gusti germanici eo bello quod
iulius civilis in gallia mo-
verat lingonum opulentissima
civitas que ad civilem desciverat
cum adveniente exercitu
cesaris populationem timeret
quod contra expectationem inviolata
nichil ex rebus suis

· amisisset in obsequium
redacta septuaginta mi
lia armatorum tradidit in
QVmmius corin- xij.
tho capta non ytaliam
· solum sed etiam provinciam
tabulis statuisque exorna
vit adeo nichil ex tantis ma
nubiis in suum convertit ut
filiam eius inopem senatus
ex publico dotaverit. De i-
Camillo iustitia .i.
faliscos obsidenti
ludi magister liberorum
faliscorum tamquam ambulandi causa
extra murum eductos tradidit
dicens retentis eis obsi
dibus necesse civitatem imperata
facturam. Camillus non solum
sprevit perfidiam sed et restrictis
post tergum manibus magistrum
virgis agendum ad parentes
tradidit pueris adeptus
beneficio victoriam quam fraude non
concupierat. Nam falisci
ob hanc iustitiam sponte ei se
dediderunt. .ii.
Ad fabricium ducem
romanorum medicus e-
pirotarum regis p-
venit pollicitus se daturum
se pirro venenum si mer-

sibi in qua operae pretium fo
ret constitueretur. Quo faci
nore fabricius egere vic
toriam suam non arbitra
tus regi medicum detexit
atque ea fide meruit ut ad
petendam amicitiam roma
norum compelleret pirrum.
Cum pompeius iij.
imminentibus direc-
tionis pecuniam militibus
quam in triumpho ferret servilio
et glaucia cohortantibus
ut divideret eam ne seditio
fieret affirmavit non trium
phaturum se sed potius moriturum
quam licentie militum succumberet
castigatisque oratione gravi
laureatos fasces [illegible]
incipere diripere eaque in
vidia redegit eos ad mo-
Cesar se ditione iiij.
ditione in tumultuan-
civilium armorum acta maxime
ardentibus legionem
totam exauctoravit ducibus
seditionis securi percussis mox
eosdem de quorum exauctora
verat ignominiam depreca
ntes restituit optimosque
milites habuit v.
Postumius consularis co

· hortatus suos cum uelo
grauis. Genucius cum suo
imparem conticesset inuici
tentum et arma pro signo
hostes primus inuasit et con
secutus uictoriam adepta
Marcellus. vi.
Marcus cum in manus gallorum
imprudens incidisset circu
spiciens regionis qua
euaderet cum equum in urbem
flexit. Deinde cum omnia esse in
festa uidisset precatus deos
et in medios hostes irrupit
quibus inopinata auda
cia perculsis ducem eorum
trucidauit atque ubi spes sa
lutis uix superfuerat inde
opima intulit spolia. vii.
Paulus admisso ad
Cannas exercitu offerente
equum lentulo quo fugeret si
de clade quam non peperit
te uoluit sed in eo saxo ubi se
uulneratus acclinauerat
persedit donec ab hostibus
oppressus confoderetur. Varro col
lega eius uel maiore constantia
peractam cladem uiuit gratie
que ei a senatu et populo acte sunt
quia non desperasset rem publicam
autem uite cupiditate

sed rei publice amore se superfuisse
reliquo etatis sue ipse comproba
uit et barbam capillumque
submisit et postea numquam recu
bans cibum cepit honoribus
tibus quoque cum ei deferrentur
a populo renuntiauit dicens
felicioribus magistratibus
rei publice opus esse. viii.
Sempronius tuditanus
et octauius cum ceterorum mi
litum omnibus fusis ad cannas
cum in minoribus castris
euasissent. suaserunt cum
multitudinibus stringerent
gladios et per hostium presi
dia rumperent secum eo sibi animum
esse etiam si nemo auderet
audacia fuisse affirman
tes. De cetentibus xii
solo equitibus uel peditibus
qui comitem se illis prebuerunt
ceptus in columes canusium
Ponte peruenerunt. ix.
Pius caelius in hyspa
nia cum exercitibus nullis hostium
pressis presertim locorum
in quo erat uenerat hasdr
ubalem atque primos eius
ordines relatis omnibus in
capiendo nocte quo tem
pore minime expectabatur

· pstacones hostiu cupit
PEtius tribun x.
militum in bello sa
nitico cornelio co sule
inquis locis deprehenso z
ab hostibus suasit ut
ad capiendum collez
qui in propinquo erat mo
dicam colle manum
mitteret seque dugem
bys q mittebant · op
tulit ad vocat in movisu
hostis emisit 9sulem
deciuz autem eripuit ob
sedit ipse. Illas quoque angu
stias nocte eruptione
facta cum elicuitatus esset
decius incolumis cum
militibus 9suli accessit
IDem fecit xi.
subattilio colatino
9sul cuius varie tradunt
nomina alii bene non
nulli parte dic plinii
capurum flaminaz vo
cas tum scipsunt · hic cum
dimissum in eaz valle
videret exercitum Cuius
omia latera que supiora
hostis insideret depopo
scit z accep arcus trecen
tos milites · Quos hor
· tatus · virtute sua excitat
· fuaret in media valle
decucurrit ad opprimendos
eos undique descendit ho
stes longo que z aspro plio te
tentus occasione 9suli
ad extrahendum exercitum
CEsar ad dedit xii.
ausus romanos z rege
ariovisto unistum pugnatur
9fusior ais postea dixit
nullius se cogitatione opa
nisi decie legionis usum
q assecutus e ut decimam
tamque ppue fortitudinis
testimonio 9citarentur
et dei pudore ne preterea
alios glia virtutis faceret. xiii
Llacedemonii
qdam nobilis phy
lippo denuntiante se mil tis
se prohibiturum civitate sibi
tererent nunc igitur z priam
mori nos prohibebit. xiiii.
LEonidas plazebat
lacedemonii cum dice
rent pre sagittarum mili
tudine nubes esse solum fere
dixisse melius z umbra pu
gna abimus xv.
MElius pretor urbanus
cum est dicturus proiis ·

· in capite insedisset, et cum
spicas reddidisset, omnis sa[illegible]
a uc hostium victoriam
fore negatam populum roma
num superiorem autem
Decium cum scriba pontifi
cum non dubitavit devo
vere precationem. Qua nostroque exer
citu vivente ipse cum qua
tuordecim eadem Decius ex
familia amplio e(st) Decius
hec quam n(on) Decius Decium la
tronum fuisse et lectores no
Decios perisse creditur. xvj.

P. Decius pater, postea
filius in magistratu dec(onsu)
les p(ro) r(e) p(ublica) devoverunt, admis
sisque in hostem equis adepti
victoriam patrie contulerunt. xvij.

Crassus cum bellum
adversus Aristonicum
in Asia gereret inter Eleam
et Myrinam in hostium copias
incidisset vivusque abduceretur,
execratus in consule romano cap
tivitatem, virga qua ad e
quum erat usus oculum Tra
cis qui tenebatur eruit atque
ab eo per dolorem concita
to transfixus turpitudinem ser
vitutis ut voluerat effu
git [illegible] sit. xviij.

filius in acie decidere equo
prelapsus cum se recolligeret
animadvertissetque gladium
excidisse e vagina veritus
· ignominiam rediit in
hostem ex ea que aliquot
vulneribus et recuperato quem
demum gladio receptus est.

Metili [illegible] adversus xix.
ni a Penis obsessi
parentes et liberos propter in
opiam eiecerunt. Ipsi cori
is madefactis et ignefactis
et foliisque arborum et om
nis generis animalium vitam
tolerantes xi menses ob
sidionem toleraverunt.

Hyspani cis xx.
Fabresem se omnia
eadem passi sunt hoc oppi
dum Hyrtuleio tenerent.

Basilinum ob xxi.
sidente Hannibale
inopiam perpessi sunt ut
centum denariis mu
rem venisse proditum memorie
sit eiusque venditorem
fame periisse, emptorem
autem vixisse; fidem tamen firma
re romanis perseveraverunt.

Sicitum cum xxij.
oppugnaret [illegible]

dates captivos ei cuius
potiretur ostendit que ob
sessis arbitratus foret
ut in mortem suorum compell
eret ad deditionem oppi
danos. At illi cohorta
ti ad patientiam fortiter
mortem captivos figurare
domnus fuerit perseveravert

Ebo iunices xxiii.

Cum ad ultimam egestatem
et angustias redacti pop
taverunt se spectante suppli
cia pignorum suorum quam ad ani
ciete fluminantium ne
scierit semine mori pre
fixis foribus domum
suarum maluerunt. De

effectu et moderatione.

Quintus Fabius
hortante filio ut
locum ydoneum
paucorum iactura caperet
vis ne unus ex paucis esse ii.

Xenophon cum equo
veheretur et pedites
iugum quoddam occupare
iussisset unum ex eis obmur
murantem quod ille facile
eum laborem sedens
imperaret desiluit et gregalem
equo imposuit cursu ipse
ad destinatum iugum conten
dens. Cuius facti ruborem cum pere
grini milites non possent tolerare(?)
et(?) eius cum irrisionibus
sponte desiluit. Xenofon
tem vix universi pepulerunt
ut conscenderet equum et labo
rem suum in necessaria duci
munia reservaret. Alexander
cum in hieme duceret
exercitum residens ad ignem
recognoscere pretereuntes co
pias cepit et cum conspexisset
quendam prope exanimatum
frigore considere loco suo iussit
dixitque ei: Si in Persis nat
natus esses, in regia sella
sedisse tibi capitale foret,
in Macedonia nato conceditur.

Divus Augustus iii.
Vespasianus cum
quendam adolescentem ho
neste natum militie in
habilem angustie rei
familiaris ad deventum
ad longiorem ordinem
reduxisset(?) censu constituto hon
esta missione exauctoravit.

De variis consiliis.

Cesar dicebat idem
sibi esse consilium ad
versus hostem quod plerisque

· medicis esse uitia corpor
fame potius quam ferro superandi

Domitius corbulo ii.
dolabra hostem uincen
dum esse dicebat iii.

Paulus imperatorem
senem moribus di
cebat esse oportere significans
moderatiora sequenda con
silia iiii.

Scipio affricanus
fertur dixisse cum eum
parum pugnacem di
cerent imperatorem me mater
non bellatorem peperit v.

Plurius theutono pro
uocanti eum et postu
lanti ut prodiret respondit
si cupidus mortis esset laqueo
cum uitam posse finire ·
cumque instaret gla
diatorem contempte sta
ture et exacte etatis
obiecit ei dixitque si eum superas
set cum uictore congressurum vi.

Sertorius expertus
quam impares
rōanoꝝ exerci
tui esse barbaros qui in
consultam pugnam depo
scentes doceret adductis
in conspectum duobus ·

· equis corroborato alterum
admodum exili. Duos ad
mouit iuuenes similiter ele
ctos robustum et gracilem
ac robustiori imperauit
equi exilis uniuersam caudam
abrumpere gracili autem ua
lentioris per singulos pilos
uellere. Cum gracili su
cessisset quod imperatum erat
· ualidissimi cum infirmi
· equi cauda sine effectu
luctaretur naturam inquit
sertorius romanorum per hoc
uobis exemplum ostendi
milites insuperabiles sunt
uniuersos aggredienti eos
dem lacerabit et carpet qui
per partes attemptauerit vi.

Ualerius leuinus
consul cum intra castra
sua exploratorem hostium
deprehendisset magnaque co
piarum suarum fiducia haberet
circumduci eum iussit terren
dique hostis cum exercitu suo
inspiciendos speculatoribus
eorum quotiens uoluisset patere

Medius primipili vii.
ameq igermania post
ualerianam cladem obses
sis nostris prouocaturi uicit ·

ne barbari lignorum quod congesta erat uallo admouerent
et castra eius incenderent
simulata lignorum inopia mis
sis undique qui ea sinarent
effecit ut germani uniuer
sos truncos amolirent. viii.

Cum scipio bello na
uali amphoras pi
ce et teda plena in hostium
classem iaculatus est quarum
iactus et pondere foret no
xius et diffundendo que
continuerant alimentum
prestaret incendio. ix.

Hannibal regi antio
cho monstrauit ut uasa
in hostium classem iacu
larentur uiperis plena quarum
metu perciti milites a
dimicatione et nautici mi
nisterijs impedirentur.

Idem fecit x.
iam cedente classe sua
prusias. xi.

Postumius uento in
classem hostium
cum traditus est deturbat
ex ea perius corporaque armis
et insignibus inter suos
distributis militares naues
hostium quas sociali habitu
fefellerat mersit. xii.

Athenienses cum sub
inde a lacedemonijs
infestarentur diebus festis
quos sacros minerue extra
urbem celebrabant omnem
quem colebantur imita
tionem expresserunt armis
tamen et ueste collatu pacto
ritu suo non statim athe
nas redierunt. Sed protinus
se raptim ad lacedemo
nem usus agmine eo
tempore quo minime time
bantur agrum hostium
quibus subinde premebantur
ultro depopulati sunt. xiii.

Cassius onerarias
naues non magni
ad alios usus accensas
oportuno uento in classem
hostium misit et incendio
eam consumpsit. xiiii.

Duilius fuso barbarorum
bellatoribus cum
quibusdam ut hostem ad in
cursionem persequeretur quod noctu
aliquid resisterent quorum in uic
tria intra hostibus nuntiaret. xv.

Scipio africanus solutus
dice erat hosti non solum
danda esse uia ad fugiendum

set etiam muniendum

F. lacus atheniensis xvi
hic affirmauit isolu
mes fuisse hostes si terrore inie
cerunt eisque obsecutis co
ditoribus unum usque qui in
singulis ferro fibulas ha
buisset interfici iussit. xvii.

Hannibal subigendi
muitatem ingressus
fines eorum delisse paratibus
affirmauit ad capiendos
se uenisse elephantos quibus
ferunt esse numidia ut per
mitterent poscentibus per
misit et ea pari fraude adductos
tos adhibitos sub lege tenuit.

U. ceras lacedemonius x
ut thebanorum commea viii.
tum facilius et inopinato agg
derent in occulto patris na
uibus tamquam una omnibus haberet
tutemque ducibus in eam re
mige excedebat clausam deinde
tempore omnis naues in theba
nos transnavigatis immisit
et commeatibus eorum potitus est. x

Ptolomeus aduersus ix.
perdicam exercitu praualen
tem ipse intractandum omne pecu
dum genus religatis ad ter
gum quae carpenta trahentes

agendo per paucos curauit
equites ipse progressus cum
copiis quas habebat effecit ut
pulvis quem pecora exci
tauerant speciem magni se
quentis exercitus moueret
cuius expectatione victum in
cit hostem. xx.

Myronides atheniensis
aduersus thebanos
exercitu praualentes pu
gnaturus in campis suos
cauit manentibus
nec spem aliquam salutis ce
dentibus periculosissimum
Qua ratione confirmatio
militibus uictoriam confecit.

Spartacus in xxi.
sicilia pretorio hyeme
positus claues portarum
quas penes se habebat deposuit
tibus magistratibus hiemem
suum quod suspicabatur eos ta
quam transitionem ad penum
pararent habebat, erat uni
uersi ad delibationem
spatium iudicauitque mi
litibus fraude grauitate eius
perculsi ut parati prima die
signum expectarent prima luce
... assistentibus militibus
reuocatur se claues dixit

· sucrem . omnis henenses se
sussent. Ob eam enim in
mensa multitudine quo
centum in theatrum, et item
flagitante maiestatem deficere
divoluntate signo milli
tibus dato universi hermensem
Ap. hictius dedit. xxii
dux atheniensium,
classem suam hostili habitu
instruxit et eos quos suspec
tos habebat invenit cum
effuso studio excipitur
deprehensa eorum perfidia oppi
dum diripuit xxiii.
C gracchus cum eorum
fusum non etiam unum
uno fortibus libertatem dare
ignavos cum eius affecerit
et quatuor milia ex his
qui segnis pugnaverant
metu pene in quendam
munitum collem contulissent
misit qui eis dicerent de
tum sub eterni tamen no
tomine inisse ... quod ho
stes fuisset et sic eos sua
fide in ipsorum metu exsolu
tos recepit xxiiii.
H annibal post pluz
quo ingentem cladem
acceptissimum romani ac
cipiant cum sex milia ho
stium imposita pacti de
in potestatem suam redegisset
· socios latini nominis benigne
· in civitates suas dimisit
dictitans se ytalie liberande
cum bellum gerere eorum quoque opera
aliquot populos in deditione
M algo cum accepit xxv.
loco obsiderent actis
primo classe nave profecto di
ffudit romana castra
rumorem hannibalem
ceso marcello ad liberandos
obsidione locros venire
Clam deinde equites emisit
iussit a montibus qui in conspec
tu erant se ostendere Quo factu
effecit ut capius hanni
balem ratus conscenderet
naves ac fugeret. xxvi.
S cipio emilianus ad
numantiam omnibus co
hortibus non tantum centuriis
sagittarios et funditores interposuit
Q Elopidas posuit xxvii.
thenam cum ad thessal
iam fugam ultus flumen in quo
tumultuari fecerat ponte tem
habalis nesequentibus hostibus
idem tribus manentes novis
simum agmini precepit incen

dere pontem. xxviii.

Romani cum campanis
equitibus nullo modo
pares essent. Q. nevius centu
rio in exercitu fulvii flacci
proconsulis excogitavit
ut delectos ex toto exercitu
qui velocissimi videbantur
et mediocris erant stature p
arvulis non amplius et galeis et
gladiis usque ac septenis singulos
hastis quatuor cum pedibus
ut mittent eosque adiunctos eq
uitibus iubet usque ad menia
prosilire. deinde ibi positis inter
equitibus incipere interhostium
quietem pliari. Quo facto
vehementer ipsi campani
afflicti sunt et maxime qui
cum quibus tractantes prima nostris
victoria fuit. xxix.

Scipio in libica cum die
ac nocte ymbre con
tinuo vexatum exercitum
animadverteret nec hostes
tamen equos defici cernens et
arcus quam madentibus ner
vis inhabiles factos exorta
tus est suos ut possibus quam
religioso die committeret pre
lium quam sententiam secu
ta victoria. xxx.

Quintus metellus vallis cum
ispaniam legatum ille
getum qui secutor ipso
erat adiret contra vicinitatem
auxilia ille ne ab urgendo
ad vindicandum hostes abstineret
aut deducto exercitu vires
minueret totum prope militum
cibaria paravit et naves
ascendere iussit dato praecepto
ut cum vento recto re
direct prevedens nunc ad
ventantibus auxiliis in motu
ut illegetum excitavit
ac nos rex hostium consilia
Cesar. + iussit. xxxi.
cum ipsis brevi tempore
magna equitum transce
deret manus eque arma
scia milites omnes et a
ciculos corpus gladiique peri
iussit et sic ambos faciem
Alexander fecerit. xxxii.
rex cum a sempronio
gracco gallis cum signis in
gerent in vallis copias
cum parte plaustraque imple
runt viris fortissimis vin
cebiti velle tectis Sempr
nium tamquam ad usu
fructus autem ad obsi
dentes hostes consurgentem

bus qui in plaustra erant
aggressi fugauerunt xxxiii
Eumenes cardia-
nus et successoribus
alexandri in castello
quodam clausus quod equos
exercere non poterat certis
cottidie horis ita suspen-
debat ut posterioribus
pedibus innixi prioribus
alleuatis cum consuetu-
dine ad sudorem un-
dique crura iactarent
Q[u]ilto pollicentibus
barbaris xxxiiii.
duces uterque in suppli-
cium si magna summa
eis promitteretur non
dubitauit polliceri quia
aut uictoribus ex spoliis
hostibus poterat dare
aut in terris soluebatur
Manius curius
profugere xxv.
liter uolentes statilium
nobilem clarum ope equitem
uocari ad se iussit eique
excusauit quod in uictoria eo-
rum bonorum uirtutem
illius ad id tempus igno-
rasset. cum donato ei
equo pecuniam insup[er]

largitus obtinuit quod
ex consuetudine ad
tum erat letum prout
tunc et ex eo diu bonum
liquo non minus fidelem
quam fortem habuit equitem xx
Philippus an- xlvi.
diuisa pythiam quem
bonum pugnatorem al-
num sibi quod tres filias in
opus uix aleret neque age-
ret adiuuaret monstibus
quibusdam uti ei erat
quid si unquam partem egrum
conpeteret habet asanguinem
posteaque cum ante deuenit fun-
bat secreto ductum prima
accepta difficultate neces-
sitatum domesticarum pecunia
instruxit ac meliore fide
liore eo habuit quam habuerat
ante quam ostenderet. xxxviii.
Quintius capitolinus
post in finibus ad
usus penos dimicaturus
quo collegam marcel-
lum amiserat cum eum pollice
potatum anulo interfecti
hannibalem literis circa mu-
nicipia totius ytalie
dimisit ne crederent epis-
tulis marcelli anulo obsignatis

psuarent condicione co-
secutus est ut salapia et
alie urbes frustra hanibal
temptaret. xxxviij.

Post eminentem clarissime
pauli se romanorum
cladis ut pene magna reliq
ua nobilissimis auctoribus
deserendo ytalie iniret consi
lium publius scipio ado
lescens ad modum impetu
ei facto in eo ipso in quo talia
agitabantur cetu pruden
ciavit mari sessua intersec
tum nisi quiverassit noc esse
sibi mente destituente rem
p. Cumque prius se ipse se re
ligione tali obligasset, stric
to gladio mortem uni ex
primis minatus nisi acciperet
sacramentum illum metu coactos
exemplo coegit ad iurandum

Holsorum xxxix.
Eius castra cum grate uiglas
silvaque posita essent. Cami
llus ea omnia que concepti
ignem usque in uallum
pferre poterant et incendit
et sic adversarios exuit castris

Obsessus bel xl.
lo sociali esernia mo
primum copiis omnibus interpre

Metellus in yspania xlj.
moua castra moturus
cum in agmine milites co
ntinerent se intra castra
hermodiates decem milium
posito pre habilioribus uo
tam suis uoluerit belli

Vilitia confecit xlij.
cres cum ingentem
piratarum multitudinem apud
macedoniam fuisset athenien
ses circa gratulatione,
mercatores opulentissima
rent ad opem urbi ferendam
quam classis piratarum petebant
Cumque pro promisisset in
plessetque mercatoribus armatis
pse militum ingentem numerum esse
atheniensium et alio mi
lite apud macedoniam pugna
tum et alios primum sine
oppida circa actis esse naubus
silvam repetierunt xl.

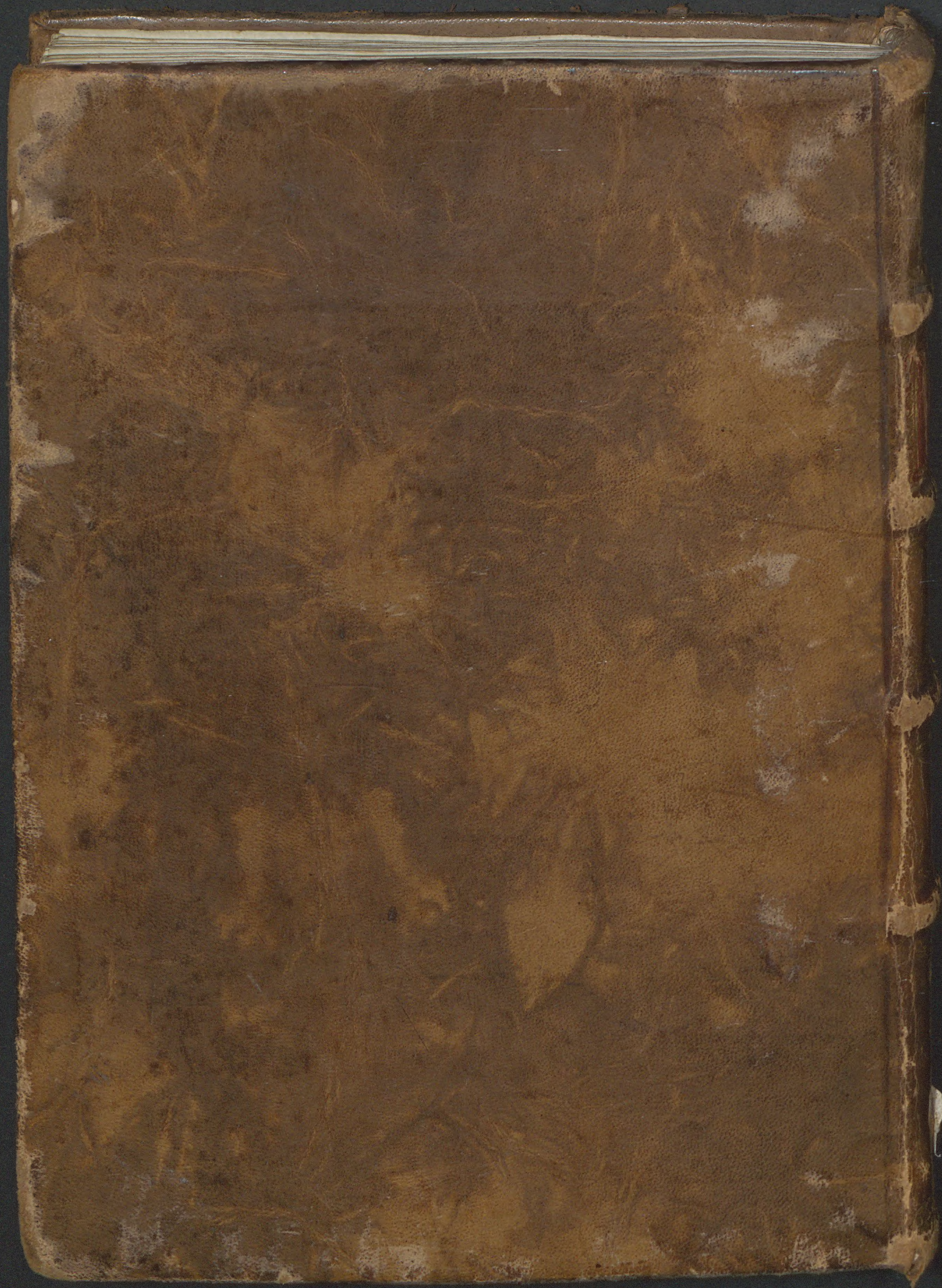
Pysistratus ath iij.
iuenses cum excepisset
megarensium classem
qua illi acceheri noctu ap
plicuerant ut opratis
eius sequentibus feminas athe
niensium caperent magno
conta cede et conuiltuo
esset suos carentique cepat

navigia. atheniensi mi
lite opleuit qbusdam ra
tionis hitu capti uarii
mois speculatas. Qua fa
cie accepta megarensis
tamq suis et cum successu
renauigantibus effusi se
obuii uenientesq rursus
[illegible] sunt

retrasse. D[illegible]onon dux atheni
[illegible], uicte classe victa
[illegible] apud insulam
cipron [illegible]ilites suos
[illegible] [illegible] uiouit et
[illegible] barbari [illegible]
[illegible] nauigauit
ultim. [illegible] ap flumi apd flumen
[illegible] persae, et qui
[illegible]
[illegible] uel
[illegible] itaque
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Explicit liber deo gratias





TERENCIO
Y
FRONTINI.